

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta**

Diplomová práce

ing. Stanislav Kovacs
2013/2014

Odpovědnost za škodu podle
insolvenčního zákona

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Pohl
Datum uzavření rukopisu: 26. října 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. října 2015

.....
ing. Stanislav Kovacs

Poděkování

Děkuji svým Darinkám za trpělivost, kterou se mnou měly po celou dobu mého studia.
Budu se snažit vám ten věnovaný čas vynahradit.

Obsah

Úvod - vymezení problému	5
ČÁST OBECNÁ	7
1. Institut soukromoprávní odpovědnosti za škodu	8
1.1 Vymezení pojmu soukromoprávní odpovědnosti za škodu	8
1.2 Funkce soukromoprávní odpovědnosti za škodu	9
1.3 Druhy soukromoprávní odpovědnosti za škodu	10
1.4 Předpoklady vzniku občanskoprávní odpovědnosti za škodu	12
2. Obecná úprava odpovědnosti za škodu	20
2.1 Obecná soukromoprávní úprava odpovědnosti za škodu - konkurence právních úprav	20
2.2 Základní rozdíly mezi předchozí a stávající právní úpravou	23
3. Zvláštní úprava odpovědnosti za škodu v insolvenčním zákoně	35
3.1 Přehled právní úpravy úpadku	35
3.2 Zásady insolvenčního řízení	36
3.3 Vztah zvláštní úpravy k obecné soukromoprávní úpravě odpovědnosti za škodu, resp. povinnosti nahradit škodu	37
3.4 Modifikace prvků závazkově odpovědnostního vztahu	38
3.5 Zvláštní skutkové podstaty – klasifikace	51
4. Uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy	54
4.1 Uplatnění nároku na náhradu škody formou přihlášky pohledávky v insolvenčním řízení	55
4.2 Uplatnění nároku na náhradu škody formou uplatnění pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou	61
4.3 Uplatnění nároku na náhradu škody na majetkové podstatě formou incidenčního sporu	62
4.4 Předběžné opatření	64
4.5 Uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy ve sporném řízení podle zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád	70
4.6 Uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy v trestním řízení	71
ČÁST ZVLÁŠTNÍ	74
5. Náhrada škody nebo jiné újmy v případě insolvenčního správce	75
5.1 Odpovědnost insolvenčního správce za škodu a jinou újmu způsobenou při výkonu své funkce porušením povinností uložených insolvenčním zákonem nebo rozhodnutím soudu (§ 37 InsZ)	75
6. Náhrada škody nebo jiné újmy v případě dlužníka	85

6.1	Odpovědnost dlužníka za škodu nebo jinou újmu způsobenou opožděným podáním insolvenčního návrhu (§ 99 InsZ)	85
6.2	Odpovědnost dlužníka za škodu nebo jinou újmu způsobenou porušením své povinnosti zákonem v době trvání moratoria stanovené insolvenčním zákonem (§ 127 InsZ)	91
6.3	Právo vlastníka věci na náhradu škody vzniklou zpeněžením věci, která neměla být pojata do soupisu majetkové podstaty (§ 225 InsZ)	96
6.4	Právo vlastníka na náhradu škody způsobené insolvenčním správcem tím, že odmítl vydat majetkový prospěch získaný plněním z neplatného právního důvodu nebo tím, že nevyřídil žádost o jeho vydání v přiměřené lhůtě (§ 233 InsZ)	102
6.5	Právo druhého účastníka smlouvy o vzájemném plnění včetně smlouvy o smlouvě budoucí na náhradu škody vzniklé tím, že insolvenční správce odmítl plnění (§ 253 InsZ)	111
6.6	Právo na náhradu škody vzniklé tím, že dlužník nesplnil závazek z fixní smlouvy (§ 254 InsZ)	117
6.7	Právo druhého účastníka smlouvy na náhradu škody vzniklé předčasným ukončením smlouvy o nájmu, podnájmu nebo výpůjčce, smlouvy o leasingu a smlouvy o koupi najaté věci (§ 258 InsZ)	122
6.8	Odpovědnost dlužníka za škodu nebo újmu od rozhodnutí o úpadku a je-li dlužník insolvenčním navrhovatelem, od okamžiku, kdy se jím stal (§ 229 odst. 5 InsZ)	126
6.9	Odpovědnost dlužníka za škodu nebo jinou újmu způsobenou učiněním právního úkonu bez souhlasu věřitelského výboru v průběhu reorganizace (§ 330 a 330a InsZ)	131
7.	Náhrada škody nebo jiné újmy v případě insolvenčního navrhovatele, členů a náhradníků věřitelského výboru, osoby oprávněné podat návrh na povolení reorganizace a věřitele	139
7.1	Odpovědnost členů a náhradníků věřitelského výboru za škodu nebo jinou újmu vzniklé porušením jejich povinností nebo neodborným výkonem jejich funkce (§ 60 InsZ)	139
7.2	Odpovědnost věřitelů za škodu nebo jinou újmu vzniklou tím, že do majetkové podstaty nebude včas sepsán majetek dlužníka sloužící k zajištění, nebo tím, že nebudou včas zjištěna zajišťovací práva (§ 136 InsZ)	144
7.3	Odpovědnost insolvenčního navrhovatele za škodu nebo jinou újmu v důsledku odmítnutí, zamítnutí nebo zastavení insolvenčního návrhu (§ 147 InsZ)	148
7.4	Odpovědnost osoby oprávněné podat návrh na povolení reorganizace za škodu nebo jinou újmu v důsledku jeho odmítnutí, vzetí na vědomí nebo zamítnutí (§ 327 InsZ)	163
7.5	Odpovědnost věřitele za škodu nebo jinou újmu vzniklou porušením informační povinnosti o uspokojení pohledávky při zpětvzetí přihlášky podmíněné pohledávky (§ 184 InsZ)	175
8.	Náhrada škody nebo jiné újmy v případě osob povinných poskytnout součinnost	180

8.1	Odpovědnost osob povinných poskytnout součinnost za škodu nebo jinou újmu v případě neposkytnutí součinnosti insolvenčnímu správci (§ 44 InsZ)	180
Závěr	184	
Seznam použitých zkratk		186
Seznam použité literatury		187
Přehled použité judikatury		189
Abstract		191
Abstrakt		192
Klíčová slova:		193
Key Words		193

MOTTO:

„Strach se zdá provázet člověka na jeho pouti dějinami a vesmírem: z přírodních jevů, které spojuje s působením Neznámého, Boha, z bolesti, nemoci, živelných katastrof, ze smrti. Není pochyb o tom, že fenomén strachu využívá i zákonodárce, a hrozba trestu je prostředkem prevence a odstrašení. Systém: zákaz – překročení zákazu – trest je ostatně nejběžnější formou výchovy nejen společnosti, dětí, ale i živočichů sloužících člověku. Tímto způsobem vznikají a vytvářejí se stereotypy, mechanismy působící automaticky. Je tedy zřejmé, že strach je a byl vždy podstatou práva, nebo alespoň části práva.“

prof. JUDr. Karel Malý, DrSc., Úsvit moderního konstitucionalismu

Úvod - vymezení problému

Vzhledem k závažnosti insolvenčního řízení a možnosti nakládání s poměrně velkými majetkovými hodnotami vymezuje zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále insolvenční zákon nebo InsZ) práva a povinnosti jednotlivých procesních subjektů insolvenčního řízení a rovněž tak i sankce za porušení jednotlivých povinností v insolvenčním řízení. Sankce mohou mít povahu jak soukromoprávní tak i veřejnoprávní. Nejčastěji vyskytující se sankcí v insolvenčním zákoně je odpovědnost za škodu a jinou újmu, a to jak ve formě objektivní, tak i subjektivní odpovědnosti. Ve srovnání s úpravou v zákoně č. 328/1991 S., o konkursu a vyrovnání, je však úprava institutu odpovědnosti za škodu a jinou újmu v insolvenčním zákoně mnohem podrobnější a přesnější.

Odpovědnost za škodu je jedním z druhů občanskoprávní odpovědnosti a představuje významný prostředek, kterým právní řád zabezpečuje ochranu majetku a vyrovnání vzniklé újmy. Právní řády evropských zemí bez ohledu na konkrétní koncepci občanskoprávní odpovědnosti, kterou přijímají, stojí zásadně na obecné úpravě subjektivní odpovědnosti za škodu a vedle toho na široké škále zvláštních úprav především objektivní odpovědnosti za škodu¹.

I české právo tuto koncepci následuje s tím, že až do 31. 12. 2013 byla úprava odpovědnosti za škodu upravena souběžně v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Úprava odpovědnosti za škodu v obchodním zákoníku byla ve vztahu k úpravě v občanském zákoníku úpravou zvláštní.² Obecná úprava subjektivní odpovědnosti byla subsidiární s tou zvláštností, že v občanském zákoníku platila stejná úprava pro kontraktní i deliktní odpovědnost, zatímco podle obchodního zákoníku platila rovněž pro obě větve odpovědnosti objektivní konstrukce.³

Tato duální úprava je s účinností od 1. 1. 2014 nahrazena novou jednotnou úpravou v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Jak bude ukázáno dále, nová úprava

---

¹ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 356 s., ISBN 978-80-7357-714-8, s. 196

² Pro úplnost je nutné dodat, že speciální úpravu odpovědnosti za škodu obsahuje i zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, stejně tak jako řada dalších předpisů. Jde např. o zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem nebo o zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích.

³ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. *Op. cit.* s. 197

odpovědnosti za škodu, resp. povinnosti nahradit škodu, přináší řadu výrazných změn a to jak po stránce terminologické, tak i koncepční. Nový občanský zákoník nahrazuje pojem „odpovědnost“ pojmem „závazek z deliktu“. V souladu s tím se tak místo pojmu „odpovědnost za škodu“ nově užívá termín „povinnost k náhradě škody“. Z hlediska koncepčního je nejvýznamnější změnou opuštění jednotné úpravy civilního deliktu a rozlišuje kontraktní a deliktní odpovědnost s tím, že oproti předchozí úpravě bude napříště deliktní odpovědnost zásadně subjektivní, zatímco kontraktní odpovědnost objektivní.

Úpravy jednotlivých skutkových podstat odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu jsou v insolvenčním zákoně konstruovány na základě individuální občanskoprávní odpovědnosti s tím, že ve vztahu k úpravě v občanském zákoníku jde o úpravu zvláštní. Obecně je možno tyto úpravy charakterizovat tak, že spočívají ve stanovení odchylek od úpravy subsidiární v některém z předpokladů odpovědnosti. Obvykle se jedná o objektivnost, liberační důvod, zvláštní řešení rozsahu náhrady, případně procesní aspekty (zejména lhůty pro uplatnění práv, mnohdy jde o lhůty prekluzivní). Z toho ovšem vyplývá, že ve všech ostatních prvcích, v nichž žádná odchylka není předvídána, je třeba aplikovat obecnou subsidiární odpovědnost za škodu upravenou v občanském zákoníku (a to dle okolností buď předchozí, nebo stávající právní úpravu), případně aplikovat i úpravu v obchodním zákoníku.

ČÁST OBECNÁ

1. Institut soukromoprávní odpovědnosti za škodu

Občanskoprávní odpovědnost za škodu je, vedle odpovědnosti za vady a odpovědnosti za prodlení, jedním z druhů občanskoprávní odpovědnosti. Její význam je značný a v soukromém právu jsou ustanovení o odpovědnosti za škodu často chápána jako obecná ustanovení o soukromoprávní odpovědnosti.

1.1 Vymezení pojmu soukromoprávní odpovědnosti za škodu

Institut soukromoprávní odpovědnosti za škodu je postaven na dvou klíčových pojmech – pojmu odpovědnost a pojmu škoda. Zatímco o pojmu škoda⁴ lze říci, že na jejím vymezení jako majetkové újmy panuje v teorii a soudní praxi shoda, vymezení pojmu odpovědnosti je již po několik desetiletí předmětem odborných diskusí. Podle Pražáka⁵ jeden ze základních koncepčních rozporů spočívá v odlišných odpovědích na otázku po přesné definici předpokladů vzniku právní odpovědnosti. Jde zjednodušeně řečeno o přesné určení, zdali se odpovídá již za dodržení primární právní povinnosti nebo až za porušení této primární právní povinnosti. V rámci tohoto odborného diskursu byla představena řada různých koncepcí. Za dvě nejdůležitější a nejvíce propracované koncepce je možné považovat koncepci sankční a koncepci aktivní odpovědnosti. Přesné vymezení odpovědnosti se však mezi jednotlivými zastánci jak sankční, tak i aktivní koncepce, může lišit⁶.

Koncepce sankční, v dosavadní české doktríně i praxi převažující, považuje právní odpovědnost za následek porušení právní povinnosti a tím ji v podstatě ztotožňuje se sankcí. Oproti tomu ústřední myšlenkou koncepce aktivní odpovědnosti je hrozba sankcí. Podle této koncepce právní odpovědnost vzniká již spolu s primární povinností a prochází dvěma fázemi. Pro první fázi je charakteristické, že se právní odpovědnost neprojevuje (je latentní) a působí preventivně vedle primární povinnosti. V případě, že dojde k porušení

---

⁴ Více k pojmu škoda viz. kap. 0 -

Vznik škody

⁵ PRAŽÁK, P. Recentní pohled na teoretické koncepce právní odpovědnosti. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013, roč. 21, č.1, s. 83 – 94, ISSN 120 – 9126.

⁶ PRAŽÁK, P. Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci? *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck. 2012, č. 3, s. 101-105. ISSN 1210-6410.

primární povinnosti, dochází k aktivaci právní odpovědnosti. Nutno však poznamenat, že jak současná, tak i předchozí soukromoprávní úprava odpovědnosti za škodu rozhodně není postavena na jednotné koncepci a lze v nich nalézt prvky jak sankční, tak i aktivní koncepce.

Podle Bejčka⁷ lze institut odpovědnosti v nejširším smyslu tohoto pojmu chápat jako společensky žádoucí a právně relevantní reakci osob na požadavek chovat se v souladu s právem. V užším smyslu pak odpovědnost je standardně většinově přijímána jak textem předpisů občanského, resp. soukromého práva, tak odbornou právníckou veřejností jako následná (sekundární) právní povinnost, vznikající buď z porušení primární právní povinnosti, nebo jako důsledek objektivního stavu újmy, spojeného s požadavkem na jeho kompenzaci. Svou podstatou jde o soukromoprávní závazkovou (obligační) povinnost se všemi důsledky, které z toho vyplývají⁸.

Lze tedy uzavřít, že odpovědnost za škodu je postavena na myšlence protiprávnosti a jejich právních důsledků. Pojem soukromoprávní odpovědnosti za škodu lze považovat za nepříznivý právní následek předvídaný sankční složkou právní normy a postihující toho, kdo porušil primární právní povinnost. Tento nepříznivý právní následek spočívá v tom, že rušiteli primární povinnosti vzniká následně odpovědnostní právní povinnost, kterou dosud neměl (sekundární povinnost) a která je zaměřena na naplnění jedné či více funkcí⁹.

1.2 Funkce soukromoprávní odpovědnosti za škodu

Funkce právní odpovědnosti představuje vlastní smysl a cíl působení tohoto institutu v systému právní regulace společenských vztahů¹⁰. V případě soukromoprávní odpovědnosti právní věda rozlišuje čtyři hlavní funkce – funkci reparační (kompenzační), funkci preventivní, funkci satisfakční a funkci represivní. Ne všechny z těchto funkcí se však v případě soukromoprávní odpovědnosti za škodu uplatní.

---

⁷ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek. 5. vydání* Praha: Linde Praha, a.s., 2008. 1391 s., ISBN 978-80-7201-687-7, s. 770

⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. 1. svazek. 5. vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 432 s., ISBN 978-80-7478-326-5, s. 352

⁹ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M., *Občanský zákoník I, II, 2. vydání,* Praha: C.H.Beck, 2009. 548 s., ISBN 80-7357-149-8, s. 708

¹⁰ ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek. 5. Op. cit. s. 770*

Funkce reparační (kompenzační) naplňuje přímo účel institutu občanskoprávní odpovědnosti, tj. odčinění škody. Uplatňuje se zejména u majetkové občanskoprávní odpovědnosti a může mít dvojí formu. Obnovení porušeného ekvivalenčního vztahu mezi rušitelem a poškozeným může mít podobu, pokud je to možné, tzv. naturální restituce (uvedení v předešlý stav), nebo podobu hmotného odškodnění (reparace).

Funkce satisfakční je speciální případem funkce reparační (kompenzační). Její role je zejména v oblasti práva na ochranu osobnosti. Je při tom využíván institut zadostiučinění ve vhodné a účelné formě, např. omluva v tisku, popř. i finanční náhrada.

Funkce preventivní (někdy nazývaná preventivně výchovnou¹¹) je bezprostředně spjata se zbývajícími funkcemi, které vždy z určitého pohledu obsahují i prvek preventivní. Jejím cílem je působit na předcházení vzniku situací ohrožení nebo porušení občanskoprávní povinnosti.

Funkce represivní má pouze podpůrný charakter ve vztahu k funkcím jiným. Jejím obsahem je újma, která vzniká tomu, kdo porušil občanskoprávní povinnost, resp. kdo nese odpovědnost za takové porušení. Funkci represivní (či odstrašovací) však úprava odpovědnosti za škodu zásadně neplní¹² (srov. některé formy náhrady škody v anglosaském právu – tzv. punitive či exemplary damages).

Primární funkcí občanskoprávní odpovědnosti za škodu je tedy reparace, to jest vyrovnání újmy, kterou utrpěl poškozený. Funkce preventivní a satisfakční jsou sekundární.

1.3 Druhy soukromoprávní odpovědnosti za škodu

Soukromoprávní odpovědnost za škodu lze třídit podle různých kritérií. Významnými jsou třídění podle přítomnosti prvku zavinění a třídění podle typu porušené právní povinnosti.

1.3.1. Třídění podle přítomnosti prvku zavinění

Z hlediska vztahu odpovědnosti a zavinění se rozlišuje:

---

¹¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. 2. svazek. Op. cit. s. 379*

¹² ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. 2. svazek. Op. cit. s. 381*

- a) soukromoprávní odpovědnost (za způsobenou škodu) za zavinění (subjektivní odpovědnost)
- b) soukromoprávní odpovědnost (za způsobenou škodu) bez zavinění (objektivní odpovědnost)

Subjektivní odpovědnost (odpovědnost za zavinění) zásadně předpokládá zaviněné porušení právní povinnosti. Zpravidla bývá v právní konstrukci subjektivní odpovědnosti zavinění předpokládáno (tzv. *presumpce zavinění*). Teorie a praxe omezuje tuto *presumpci* na *presumpci nedbalosti*, a to na nedbalost nevědomou. Tím se přenáší důkazní břemeno na osobu, která se hodlá vyvinit (*exkulповat*).

Objektivní odpovědnost (odpovědnost za protiprávní stav, za výsledek) je zvláštním druhem právní odpovědnosti. Jejím předpokladem není zavinění. Odpovědnost nestíhá osobu, z jejíhož zaviněného porušení právní povinnosti škodlivý následek vznikl, nýbrž osoby, z jejichž činnosti škodlivý následek vznikl jako důsledek rizika z této činnosti hrozícího a současně rizika přijatého osobou, která tuto činnost provozuje.

V některých případech objektivní odpovědnost může osoba, která porušila určitou povinnost, odvrátit odpovědnostní následek tím, že prokáže existenci zvlášť stanovených osvobozujících (*liberačních*) důvodů.

V případech, kdy právní regulace neumožňuje odpovědnost odvrátit ani poukazem na existenci *liberačních* důvodů, hovoříme o tzv. *objektivní odpovědnosti absolutní*.

1.3.2. Třídění podle typu porušené právní povinnosti

Tento způsob třídění, který je významný z hlediska jeho aplikace v novém občanském zákoníku, rozlišuje:

- a) soukromoprávní odpovědnost (za způsobenou škodu) smluvní (*kontraktní – ex contractu*)
- b) soukromoprávní odpovědnost (za způsobenou škodu) mimosmluvní (*deliktní – ex delicto*)

Rozlišení *kontraktní* a *deliktní* odpovědnosti je vázáno na rozlišení podle druhu (povahy) porušení právní povinnosti a v praxi nebývá vždy snadné určit, o jaký druh odpovědnosti se jedná. Mezi konkrétními osobami může být založen smluvní vztah, ale porušená *primární* povinnost může vyplývat ze zákona (*ex lege*) a vzniká otázka, zda

taková zákonná povinnost je doplněním smluvního vztahu (je vázána na smlouvu) nebo zda jde o povinnost, jež váže smluvní stranu bez ohledu na smlouvu.¹³

1.4 Předpoklady vzniku občanskoprávní odpovědnosti za škodu

Jestliže podstatou soukromoprávní odpovědnosti za škodu je, že povinnému subjektu vznikne nová právní povinnost, kterou dosud neměl, jedná se o pravidlo obsažené v dispozici právní normy (povinnost nahradit škodu). Hypotéza právní normy tedy popisuje skutečnosti, které k uplatnění této dispozice vedou. Je proto užitečné mít přehled, o jaké právní skutečnosti se může jednat. Tyto předpoklady se uplatňují různě (buď všechny kumulativně, nebo jenom některé z nich) a v různých právních úpravách (obecných a zvláštních). Kolik předpokladů a které se v jednotlivých případech odpovědnosti uplatní, to podmiňuje klasifikaci úprav odpovědnosti za škodu.¹⁴

Obecné předpoklady vzniku občanskoprávní odpovědnosti za škodu nejsou výslovně legislativně upraveny, byly vytvořeny právní vědou a dotvářeny judikaturou. Obecné předpoklady vzniku občanskoprávní odpovědnosti tvoří:

- i) protiprávní jednání příp. protiprávní stav
- ii) vznik škody
- iii) existence příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody
- iv) zpravidla i zavinění

První tři předpoklady mají objektivní charakter a důkazní břemeno ohledně nich spočívá na poškozeném. Zavinění je naopak povahy subjektivní.

Pokud jsou naplněny všechny čtyři předpoklady, jedná se o občanskoprávní odpovědnost za zavinění, tj. subjektivní odpovědnost s možností vyvinění (exkulpace). Existence zavinění ve formě nevědomé nedbalosti se zpravidla předpokládá (tzv. presumované zavinění). Je tedy na škůdci, aby prokázal, že škodu nezavinil. Vyžaduje-li však právní norma existenci úmyslného jednání škůdce, je na poškozeném, aby tento úmysl prokázal.

---

¹³ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. Op. cit. s. 32

¹⁴ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. Op. cit. s. 50

Pokud jsou splněny pouze první tři předpoklady, jedná se o občanskoprávní odpovědnost bez zavinění, tj. objektivní odpovědnost a to buď ve formě prosté objektivní odpovědnosti nebo absolutní objektivní odpovědnosti.

1.4.1. Protiprávní jednání a škodní událost

A. Protiprávnost

Protiprávnost spočívá v rozporu faktického jednání s objektivním právem jako jednotným celkem. To znamená, že protiprávnost může spočívat v porušení právní povinnosti stanovené objektivním právem ať civilním, tak správním či trestním.

Jelikož pojmovým znakem protiprávního činu je projev vůle projevený ve vnějším světě, lze o protiprávnosti hovořit pouze v případě jednání fyzické osoby či činnosti právnické osoby. O protiprávnosti nelze hovořit v případech, kdy je škodlivý následek výsledkem působení zvířete, přírodních sil atd.

Protiprávní jednání může spočívat jak porušení právní povinnosti něco konat (komisivní právní jednání), tak v porušení právní povinnosti něco nekonat – opomenout (omisivní právní jednání). Omisivním protiprávním jednáním však není jakákoli nečinnost, nýbrž pouze opomenutí takového jednání, k němuž byla určitá osoba (fyzická či právnická ze zákona povinna.

Podle českého práva není rozhodné, vyplývá-li porušená právní povinnost ze smlouvy (*ex contractu*) anebo jde-li o porušení právní povinnosti, která není spjata se smlouvou a smluvním právním vztahem, nýbrž je založena zákonem (*ex delicto*).

O rozpor jednání fyzické osoby či právnické osoby jde však nejen v případech, kdy toto jednání či činnost porušuje imperativní normu (ať příkazující, či zakazující) přímo, ale i tehdy, jestliže jednání nebi činnost tuto normu, případně její účel a smysl, obcházejí (*in fraudem legis*), popřípadě jsou-li v rozporu s dobrými mravy.

Za protiprávní však nelze označit případy, kdy právně relevantní vůle jednajícího zcela chybí, například v případě jednání z donucení. Rovněž tak protiprávně nejedná i osoba, která k tomu nemá způsobilost.

Protiprávní jednání může být jak zaviněné, tak nezaviněné. Protiprávnost (jako objektivní kategorie) je tedy nezávislá na zavinění jako subjektivní kategorii, tj. na úmyslu

či nedbalosti škůdce, resp. odpovědného subjektu. Zavinění tedy není pojmovou náležitostí protiprávního jednání.

Protiprávnost se nepředpokládá (nepresumuje) a musí tudíž být poškozeným vždy prokázána. Naproti tomu zavinění ve formě nevědomé nedbalosti se předpokládá (presumuje).

Z vymezení pojmu protiprávnost lze dovodit, že protiprávním nemůže být takové jednání či taková činnost, které objektivní právo dovoluje či dokonce příkazuje provést. To platí i tehdy, jestliže se takovým jednáním či činností se škodlivými účinky zasahuje do jinak chráněných osobních či majetkových zájmů fyzické či právnické osoby. V těchto případech se jedná o okolnosti vylučující protiprávnost. Jde o případy tzv. krajní nouze, nutné obrany, svépomoci, odvracení hrozící škody, svolení poškozeného, přípustné riziko a dále pak o případy jiného výkonu subjektivního práva nebo o případy jiného plnění právní povinnosti.

B. Zákonem kvalifikovaná událost vyvolávající škodu

Zákonem kvalifikovaná událost vyvolávající škodu je v občanském právu spojena s případy objektivní odpovědnosti za škodu. Jedná se zejména o případy škody z provozní činnosti, škody způsobené provozem zvláště nebezpečným, škody způsobené vadou výrobku aj., tj. v provozech sice jinak dovolených, ve kterých však není dovoleno působení škod – škodlivých výsledků. Ve všech těchto případech se s ohledem na zajištění účinné ochrany poškozených stává již sama zákonem kvalifikovaná událost, která vyvolává škodu při uskutečňování určité objektivně zvláště rizikové (nebezpečné) činnosti dostatečným právním důvodem vzniku odpovědnosti za škodu. Existence a zjištění zaviněného protiprávního jednání se v těchto případech nevyžaduje. Jestliže by zákon i v těchto případech vyžadoval ke vzniku občanskoprávní odpovědnosti za způsobenou škodu existenci zaviněného protiprávního jednání, resp. zaviněné protiprávní činnosti, přenášel by v rozporu se zájmy poškozených riziko zvýšeného nebezpečí vzniku škody na poškozené, tj. na ty osoby, které se z určitých rizikových činností nemají žádný zisk.

1.4.2. Vznik škody

Dalším předpokladem pro to, abychom mohli hovořit o vzniku či aktivaci závazku z deliktu, který má podobu odpovědnostního vztahu, je vznik újmy.

Podle objektu, který újma postihuje, lze rozlišovat újmu na jmění (škodu) a újmu nemajetkovou.

Česká legislativa pojem škody nevymezovala a tak jeho definice byla pouze dovozována naukou a judikaturou. Nejvyšší soud v dnes již konstantní judikatuře¹⁵ stanovil, že škodou se rozumí újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, to je penězi, a je tedy napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především poskytnutím peněz k uvedení věci do předešlého stavu. Takto vymezená škoda je právně relevantní škodou, tj. jedním z předpokladů, na jejímž základě vzniká odpovědnostní právní vztah.

Základním tříděním škody je její třídění na škodu skutečnou (*damnum emergens*) a ušlý zisk (*lucrum cessans*). Toto rozlišování je založeno na skutečnosti, že zatímco škoda představuje faktické snížení majetku, ušlý zisk představuje ztrátu odůvodněné naděje na zisk, je-li takový majetkový přínos podložen již existujícími či reálně dosažitelnými okolnostmi, z nichž lze usuzovat, že nebýt škodné události, k zamýšlenému zisku by skutečně došlo.

Z hlediska potenciální škody zvolený přístup neumožňuje náhradu škody v rámci tzv. doktríny ztráty šance (*loss of chance*). Ztrátou šance se nerozumí nahrazení újmy, kterou by poškozený utrpěl, kdyby, nebýt škodné události, jistojistě dosáhl úspěchu, ale jde pouze o úvahu, že šance má určitou hodnotu, jež má být nahrazena. Nejde tedy o nemajetkovou újmu, ale o škodu majetkové povahy.¹⁶

Rovněž tak české právo neupravuje až na výjimky tzv. trestní náhradu škody (tzv. *punitive damages*). Takovou výjimkou by mohl být chápána náhrada škody podle ust. § 178 a násl. InsZ v případě chybné výše pohledávky přihlášené v insolvenčním řízení. Výše takové škody ale není dána k úvaze soudu, nýbrž je pevně stanovena.

---

¹⁵ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj 87/70, publikované pod č. 55/1971 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek NS, s. 151

¹⁶ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. Op. cit. s. 154

Vznik škody a její výši musí prokázat vždy poškozený, důkazní břemeno v případném soudním řízení leží tedy zásadně na něm.

1.4.3. Příčinná souvislost

Dalším předpokladem zakládajícím povinnost k náhradě újmy (resp. odpovědnost za způsobenou újmu) je existence příčinné souvislosti (kauzálního nexu).

Existenci příčinné souvislosti nachází nauka a judikatura v nezbytné podmínce *conditio sine qua non*, tedy že ke vzniku škody by nedošlo, pokud by škůdcem nebyla porušena právní povinnost. Pokud vyjde najevo, že by škoda vznikla i bez jednání nebo opomenutí škůdce, nebude dána příčinná souvislost.

Zjištění příčinné souvislosti záleží na lidském úsudku, v případě sporu o náhradu škody na úsudku soudce, byť si na pomoc může vyžádat znalecké posouzení některé odborné otázky. Její zjištění je tedy otázkou skutkovou, přičemž břemeno důkazní nese stejně jako při prokazování porušení povinnosti a vzniku škody poškozený.¹⁷

Základní právní teorií pro posouzení existence příčinné souvislosti je teorie tzv. přirozené příčinné souvislosti (teorie ekvivalence). V rámci tzv. přirozené kauzality, tedy *conditio sine qua non*, je z množiny veškerých příčin hledána taková okolnost, bez níž by škoda nevznikla, resp. vznikla vzdor její existenci. Jestliže by pak škoda bez jednání škůdce nebo škodné události nenastala, je dán základní předpoklad pro vznik povinnosti k náhradě škody. To ovšem neplatí, jestliže škoda nastala v důsledku zcela nezvyklého propojení náhodných okolností. Teorie přirozené příčinné souvislosti tak nejlépe vystihuje otázku, zda jednání konkrétní osoby vedlo k negativnímu následku. Pokud je tato otázka zodpovězena, nastupují jednotlivé instituty přičitatelnosti.

---

¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 11. 1967, sp. zn. 6 Cz 170/66, uveřejněný pod číslem 111/1967 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek NS, s. 634: „Příčinná souvislost mezi zaviněným protiprávním jednáním žalovaného a vznikem škody na zdraví musí být bezpečně prokázána; nestačí tu pouhá pravděpodobnost; nelze ji však vylučovat jen z toho důvodu, že protiprávní jednání škůdce dovršilo již stávající nepříznivý zdravotní (duševní) stav poškozeného. Pokud některou ze skutečností, jež přicházejí v úvahu jako příčiny vzniku škody, bez níž by škodlivý následek nebyl nastal, je třeba posoudit z toho hlediska, zda šlo o jednání nebo opomenutí protiprávní, potom důkazní povinnost ohledně protiprávního úkonu i příčinné souvislosti má poškozený žalobce. Hledisko časové souvislosti mezi porušením právních povinností škůdcem a skutkovou událostí, z níž vznikla škoda, není samo o sobě rozhodující; věcná souvislost příčiny a následku je rozhodující, zatímco časová souvislost napomáhá při posuzování věcné souvislosti.“

Druhou teorií je teorie adekvátnosti, která vychází z pojetí, že příčinná souvislost je dána tehdy, je-li škoda podle obecné povahy, resp. podle obecného chodu věcí a zkušeností adekvátním důsledkem protiprávního jednání. Základním kritériem, ze kterého teorie adekvátnosti vychází, je tedy předvídatelnost škodního následku¹⁸. Teorie adekvátnosti se vyvinula jako reakce na teorii přirozené příčinnosti, která ze své podstaty nekvalifikuje příčinnost a neomezuje případy právně relevantní odpovědnosti, ale pouze stanovuje reálnou příčinu. Tato teorie, jakkoliv je v českém právu přijímána již od dob první republiky, přitom není jednoznačně teorií příčinnosti, ale spíše reálným omezením přičitatelnosti skutečné příčiny konkrétnímu škůdci. V případě adekvátní příčinné souvislosti tak hovoříme o „právní“ kauzalitě, neboť hodnoceny jsou pouze právně relevantní příčiny a role hodnotitele je přenechávána soudci, který jediný může posoudit, zda je příčina adekvátní, či nikoliv. Právě tento přístup ale může vést k velmi nepřesným závěrům o příčinnosti, kdy je rovnou zkoumána pouze právní příčinnost a je zanedbávána příčinnost přirozená.

Vznik škody však může být způsoben více příčinami, které potom mohou založit solidární nebo dílčí odpovědnost více škůdců. Není-li možné jednotlivé příčiny oddělit, musí být zhodnocena relevance každé jednotlivé příčiny.¹⁹

Společná odpovědnost více škůdců je dána tam, kde jde o jednu škodu, kterou způsobilo více škůdců za předpokladu příčinné souvislosti. Spolupůsobení škody více škůdci se může stát buď ve formě společného působení, nebo ve formě souběžného působení. Společné působení (kauzalita kumulativní) je dáno tehdy, když způsobená škoda nastala působením více škůdců (bez spolupůsobení všech škůdců by škoda nenastala). O souběžné působení (konkurující si kauzalita) více škůdců jde tehdy, když působení jednoho škůdce nezahrnuje působení ostatních (více škůdců nezávisle na sobě způsobí jedinou škodu).²⁰

---

¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 11. 1967, sp. zn. 6 Cz 170/66, uveřejněný pod číslem 111/1967 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek NS, s. 634

¹⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3, s. 934

²⁰ KOBLIHA, I., ELISCHER, D., HOCHMAN, J., HUNJAN KOBLIHOVÁ, R., TULÁČEK, J. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona. Praktická příručka.* Praha: Leges, 2012. 390 s., ISBN 978-80-87212-97-4, s. 39-40

1.4.4. Zavinění

Doktrína definuje zavinění jako psychický (vnitřní, subjektivní) vztah jednatelova subjektu k jeho vlastnímu protiprávnímu jednání, které je v rozporu s objektivním právem, jakož i ke způsobenému následku tohoto protiprávního jednání (případně újmě nebo jinému projevu).

Zavinění je založeno na jednotě dvou prvků – prvku vědění a prvku vůle. Prvek vědění spočívá v domostech (předvídání), prvek vůle spočívá jak ve chtění, tak i ve srozumění.

Podle různé kombinace těchto dvou prvků doktrína rozlišuje různé formy a stupně zavinění. Jde o tzv. úmysl (*dolus*) a nedbalost (*culpa*). Jejich obsah ani starý občanský zákoník výslovně nevynezoval a tak vzhledem k požadavku zachování vnitřní jednoty právního řádu se proto při jejich výkladu vychází z výslovné trestněprávní úpravy stanovené v ust. § 15 a § 16 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Úmysl se dělí na úmysl přímý (*dolus directus*) a nepřímý (eventuální, *dolus indirectus, eventualis*). O úmysl přímý se jedná tehdy, kdy jednatel věděl (představil si, předvídá), že škodu způsobí, resp. věděl, že ji může způsobit (prvek vědění), a chtěl ji způsobit (prvek přímé vůle). V případě úmyslu nepřímého jednatel věděl (představil si, předvídá), že může škodu způsobit (prvek vědění), a pro případ, že ji *in eventum* způsobí, s tím byl srozuměn (prvek eventuální – nepřímé vůle).

Nedbalost lze dále rozlišovat jako vědomou a nevědomou. Při nedbalostním jednání vůle škůdce nesměruje ke škodlivému výsledku. V případě vědomé nedbalosti jednatel nechtěl škodu způsobit a ani nebyl s jejím vznikem srozuměn, věděl však (představoval si, předvídá), že ji způsobit může, přičemž bez přiměřených důvodů spoléhal, že ji nezpůsobí. V případě nevědomé nedbalosti jednatel rovněž nechtěl škodu způsobit ani nebyl s jejím vznikem srozuměn ani nevěděl, že ji může způsobit, avšak vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům o tom vědět (představovat si, předvídá) měl a mohl.

Povinnosti k náhradě škody se zprostí ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil. Škůdce má tedy možnost tzv. exkulpace. Co má v takovém případě škůdce dokazovat, zákon nestanoví. Je třeba v takovém případě vycházet z obecně přijímaného pojmu zavinění, z něhož vyplývá (zhruba řečeno), že úspěšná exkulpace je dosažena důkazem, že škůdce

nechtěl porušením povinnosti škodu způsobit, nevěděl, že ji může způsobit, a ani o tom vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům vědět nemohl a nemusel.²¹

---

²¹ KOBLIHA, I., ELISCHER, D., HOCHMAN, J., HUNJAN KOBLIHOVÁ, R., TULÁČEK, J. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona. Praktická příručka. Op. cit. s. 40*

2. Obecná úprava odpovědnosti za škodu

Účelem této kapitoly je poukázat na základní změny v pojetí právní úpravy náhrady škody dle nové a staré právní úpravy. S ohledem na rozsáhlost nové právní úpravy však není možné obsáhnout všechny změny, kterými zmiňovaná právní úprava prošla.

2.1 Obecná soukromoprávní úprava odpovědnosti za škodu - konkurence právních úprav

Úprava povinnosti k náhradě škody v celé oblasti soukromého práva podléhá koncepci, podle níž základem soukromoprávní úpravy společenských vztahů je občanský zákoník.

2.1.1. Předchozí právní úprava

V souladu s touto regulací byla do 31. prosince 2013 úprava odpovědnosti za škodu rozdělena převážně do zák. č. 44/1964 Sb., občanský zákoník a zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Podle ust. § 1 ObchZ upravoval obchodní zákoník postavení podnikatelů, obchodní závazkové vztahy, jakož i některé jiné vztahy s podnikáním související. Právní vztahy takto vymezené se řídily ustanoveními obchodního zákoníku. Nešlo-li tedy některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řešily se podle předpisů práva občanského. Obchodní zákoník tedy i v oblasti úpravy odpovědnosti za škodu měl povahu zvláštního předpisu (*lex specialis*) ve vztahu k podpůrnému (subsidiárnímu) občanskému zákoníku (*lex generalis*).²²

2.1.2. Stávající právní úprava

Od 1. ledna 2014 nabyl účinnosti zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který představuje zásadní rekodifikaci soukromého práva v České republice. Nový občanský zákoník, který byl přijat v roce 2012 s velmi krátkou legisvakanční lhůtou, zrušuje několik desítek právních předpisů a jeho zavedení předpokládalo změnu téměř dvou set platných

---

²² KOBLIHA, I., ELISCHER, D., HOCHMAN, J., HUNJAN KOBLIHOVÁ, R., TULÁČEK, J. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona. Praktická příručka. Op. cit. s. 13*

právních předpisů. V oblasti závazkových vztahů se jedná především o odstranění separované právní úpravy smluv vznikajících v oblasti obchodu, která byla doposud umístěna v obchodním zákoníku, a její sjednocení v občanském zákoníku. Obchodní zákoník z r. 1991 je zcela zrušen a nahrazen zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), neobsahujícím již žádnou zvláštní úpravu podnikatelských relativních vztahů.

2.1.3. Přechodná ustanovení – pravidla pro výběr právní úpravy

K řešení kontaktní situace mezi starou a novou právní úpravou slouží přechodná ustanovení obsažená v Části páté, Hlavě II (ust. § 3028 až § 3079 NOZ). Pro řešení otázek spojených s právem na náhradu škody jsou důležitá pravidla stanovená v ust. § 3028 a ust. § 3079 NOZ. Je nutné rozlišovat čtyři možné situace – (a) porušení smluvní povinnosti, (b) porušení povinnosti stanovené právními předpisy, (c) úmyslné porušení dobrých mravů, a (d) případy objektivní odpovědnosti.

A. Porušení smluvní povinnosti

Ustanovení § 3028 NOZ obsahuje základní pravidlo přechodných ustanovení. Jeho odst. 3 stanoví, že „není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z porušení smluv uzavřených přede dnem účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy“. Výrazem „jiné právní poměry“ se rozumí právní poměry závazkové, neboť poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných jsou upraveny v ust. § 3028 odst. 2 NOZ. Dědické právo má svoji zvláštní úpravu v Části páté, Hlava II, Oddíl 6 (ust. § 3069 až § 3072 NOZ).

Z výše uvedeného pravidla tak vyplývá, že v případě smluvních závazků není důležité, kdy vznikla škoda nebo kdy byla porušena smluvní povinnost, ale pouze okamžik vzniku závazkového vztahu (tj. okamžik uzavření smlouvy). To znamená, že pro vznik povinnosti nahradit škodu a nemajetkovou újmu platí pravidlo nepravé zpětné účinnosti, tj. že nová právní úprava se vztahuje jen na práva vzniklá za její účinnosti. Účastníci závazkového vztahu však mají v souladu s principem smluvní volnosti možnost sjednat si výjimku spočívající v použití nové právní úpravy.

B. Porušení povinnosti stanovené právními předpisy

V případě porušení povinnosti stanovené zákonem bude kritérium pro stanovení aplikovatelné právní úpravy jiné než v případě porušení povinnosti smluvní. Podle ust. § 3079 odst. 1 NOZ se právo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti NOZ, posuzuje podle dosavadních právních předpisů. Z tohoto pravidla tak jasně vyplývá, že pro posouzení, který právní režim bude aplikován, je rozhodující okamžik protiprávního jednání, nikoli vznik škody.

C. Úmyslné porušení dobrých mravů

Pro případ povinnosti nahradit škodu vyplývající z úmyslného porušení dobrých mravů (ust. § 2909 NOZ) nový občanský zákoník nestanoví žádné zvláštní pravidlo. Analogicky se zde proto uplatní pravidlo stanovené pro případ porušení povinnosti stanovené právními předpisy (ust. § 3097 odst. 3 NOZ). Nová právní úprava se tak použije jen v případech, kdy škůdce jednal v rozporu s dobrými mravy v době od 1. ledna 2014.

C. Případy objektivní odpovědnosti

Ani na případy objektivní odpovědnosti (souhrnně ust. § 2895 NOZ) nový občanský zákoník nepamatuje a je nutné postupovat cestou analogie. Jedná se zejména o případy objektivní povinnosti, kdy se nepředpokládá protiprávní jednání, ale odpovědnost za škodu je dána objektivně. Tyto případy však nelze pořadit pod jazykový výklad ani ust. § 3028 odst. 1 NOZ ani ust. § 3079 odst. 3 NOZ.

Podle ust. § 3028 odst. 1 NOZ se novou právní úpravou řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí její účinnosti. V souladu s principem nepravé zpětné účinnosti je tedy rozhodujícím kritériem okamžik vzniku práva na náhradu škody, tj. okamžik vzniku škody. Proto se i na tyto případy uplatní přechodné pravidlo stanovené v ust. § 3019 odst. 3 NOZ.

2.2 Základní rozdíly mezi předchozí a stávající právní úpravou

Základní rozdíl mezi předchozí a stávající úpravou je znatelný již v používané terminologii. Starý občanský zákoník pracoval výhradně s pojmem škoda, a to zejména ve smyslu škody majetkové. Určitou výjimku z tohoto pojetí představovala škoda na zdraví. Naproti tomu nový občanský zákoník zavádí do právního řádu pojem „újmá“, který postihuje jak újmu majetkovou (škodu), tak újmu nemajetkovou, přičemž ve smyslu ust. § 2894 odst. 2 NOZ platí, že „nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon“.

2.2.1. Prevenční povinnost

Zásada prevence vzniku škod patří mezi základní zásady soukromého práva a je vůdčím principem deliktního závazkového práva. Jak starý občanský zákoník, tak i nový občanský zákoník tuto zásadu promítají do několika norem, jež mají společný cíl – předcházet škodám v soukromoprávním styku.²³ Nový občanský zákoník tak rozlišuje prevenční povinnost v souvislosti s nebezpečím vzniku újmy konáním (aktivním postupem jednajících osoby, která má obecně nastoupit jako bezvýjimečná), a případy zvláštní, kdy nebezpečí újmy na životě, zdraví, popřípadě na majetku má svůj základ ve zvlášť upravených situacích.

A. Obecná prevenční povinnost

Ustanovení nového občanského zákoníku o předcházení škodám vycházejí z klasické zásady nikomu neškodit (*neminem laedere*). Jde o obecnou prevenční povinnost (ust. § 2900 NOZ) obsaženou i ve starém občanském zákoníku, kterou však nový občanský zákoník upravuje úžeji. Obchodní zákoník samostatnou obecnou úpravu prevenční povinnosti neobsahoval.

---

²³ KOBLIHA, I., ELISCHER, D., HOCHMAN, J., HUNJAN KOBLIHOVÁ, R., TULÁČEK, J. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona. Praktická příručka. Op. cit. s. 14*

B. Speciální typy prevenční povinnosti

Ustanovení § 2901 až § 2903 NOZ potom dále upravují zvláštní případy prevenční povinnosti – povinnost zakročovací (ust. § 2901 NOZ), povinnost oznamovací (ust. § 2902 NOZ) a zakročovací povinnost poškozeného (ust. § 2903 NOZ). Porušení prevenční povinnosti v těchto případech znamená porušení povinnosti k určitému aktivnímu jednání. Okruh osob, na něž se příslušná povinnost vztahuje, je však omezen na osoby v postavení vyžadovaném v daném ustanovení, tedy osoby, jimž hrozí škoda nebo které jednájí v krajní nouzi či nutné obraně. Základem odpovědnosti v těchto případech však není porušení ust. § 2900 NOZ, ale příslušné normy, které jako speciální normy stanovují požadovanou úroveň chování.²⁴

Ustanovení § 2902 NOZ vychází z ust. § 377 ObchZ, který stanovoval informační povinnost obou stran v případě, že mezi nimi existuje závazkový právní vztah. Podle tohoto ustanovení platilo, že „strana, která porušuje svou povinnost nebo která s přihlédnutím ke všem okolnostem má vědět, že poruší svou povinnost ze závazkového vztahu, je povinna oznámit druhé straně povahu překážky, která ji brání nebo bude bránit v plnění povinnosti, a o jejích důsledcích.“ Zpráva musí být podána bez zbytečného odkladu poté, kdy se povinná strana o překážce dověděla nebo při náležitě péči mohla dovědět. V důsledku nepodání informace může vzniknout další škoda, za kterou by nesla odpovědnost osoba, která nesplnila tuto oznamovací povinnost. Strana, která včas obdrží informaci, je povinna jednat v souladu s ust. § 417 ObčZ, případně ust. § 384 ObchZ a snažit se hrozící škodu odvrátit nebo vznikající škodu zmírnit. Nedostatek tohoto aktivního jednání může mít dopad na vyloučení jejího nároku na náhradu škody. Podle ust. § 382 ObchZ nemá poškozená strana nárok na náhradu té části škody, jež byla způsobena nesplněním její povinnosti stanovené právními předpisy vydanými za účelem předcházení vzniku škody nebo omezení jejího rozsahu.²⁵

Nově nový občanský zákoník upravuje otázku náhody (ust. § 2904 NOZ). Toto ustanovení představuje kazuistickou úpravu situace, za níž vzniká povinnost k náhradě škody na straně toho, kdo dal podnět ke vzniku náhody. Jde tedy o vyjádření přičitatelnosti

---

²⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Op. cit. s. 891*

²⁵ KOBLIHA, I., ELISCHER, D., HOCHMAN, J., HUNJAN KOBLIHOVÁ, R., TULÁČEK, J. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona. Praktická příručka. Op. cit. s. 201-202*

následků protiprávního jednání škůdce, které je v obecné rovině upraveno v ust. § 2909 a ust. § 2910 NOZ. Díky své jednoznačnosti se však jedná o vyjádření samostatné skutkové podstaty odpovědnosti za náhodu.²⁶

C. Okolnosti vylučující protiprávnost

Jako další zvláštní typy prevenční povinnosti upravuje nový občanský zákoník okolnosti vylučující protiprávnost – nutnou obranu (ust. § 2905 NOZ) a krajní nouzi (ust. § 2906 NOZ).

Ten, kdo jedná v nutné obraně či v krajní nouzi však jedná často ve stresu a bez možnosti klidného uvážení situace. Proto se má podle ust. §2908 NOZ při posouzení přiměřenosti jednání přihlídnout k případnému omluvitelnému vzrušení myslí toho, kdo odvracel útok či nebezpečí.

2.2.2. Obecné skutkové podstaty

Nezbytnou podmínkou vzniku odpovědnosti za škodu je porušení či nesplnění určité právní povinnosti. Podle předchozí právní úpravy však nebylo rozhodující, zda došlo k porušení povinnosti uložené právním předpisem či smlouvou. Ustanovení § 420 odst. 1 ObčZ pouze stanovilo, že „každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti“. Nová právní úprava však již rozlišuje druh povinnosti, které škůdce porušil. Podle NOZ se tak škůdce může dopustit porušení dobrých mravů (ust. § 2909 NOZ), porušení zákona (ust. § 2910 NOZ) či porušení smlouvy (ust. § 2913 NOZ).

A. Porušení dobrých mravů

Ustanovení § 2909 NOZ ve shodě s předchozí právní úpravou zakotvuje skutkovou podstatu povinnosti nahradit škodu z důvodu úmyslného porušení dobrých mravů. Toto ustanovení je obdobou ust. § 424 ObčZ s tím rozdílem, že zatímco starý občanský zákoník tuto skutkovou podstatu řadil mezi případy zvláštní odpovědnosti, nový občanský zákoník

---

²⁶ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Op. cit.* 2014, s. 907

jej řadí mezi skutkové podstaty základní. Ve spojení s ust. § 545 NOZ tak toto ustanovení poskytuje ochranu i v těch situacích, kdy není daná norma chování výslovně stanovena v konkrétní právní normě, ale vyplývá pouze jen z dobrých mravů.

Nový občanský zákoník ani starý občanský zákoník nepodávají definici dobrých mravů a tak je nutné vycházet z definic vytvořených judikaturou²⁷ a právní vědou.²⁸

Protiprávnost jednání proti dobrým mravům však vylučuje, pokud škůdce vykonával své právo a nesledoval-li jako hlavní cíl poškození jiného.

Poškozený musí prokazovat protiprávnost jednání, vznik škody a příčinnou souvislost mezi škodou a jednáním a rovněž i škodou a zaviněním. Navíc bude poškozený zatížen břemenem tvrzení a břemenem důkazním, i pokud se týče úmyslu škůdce způsobit vzniklou škodu. Na formě úmyslu nezáleží, neboť NOZ nestanoví, jaká forma úmyslu má být prokázána.

B. Porušení zákona

Ustanovení § 2910 NOZ nově vymezuje obecnou občanskoprávní povinnost (s ohledem na zavinění) k náhradě škody, která vznikla jako následek porušení zákonné povinnosti.

Toto ustanovení stanovuje dvě základní skutkové podstaty. Povinnost k náhradě škody vzniká tomu, kdo:

- a) zaviněným protiprávním jednáním poruší absolutní práva (život, tělesnou integritu, zdraví, svobodu nebo vlastnictví) poškozeného;
- b) zaviněným protiprávním jednáním poruší jiná (relativní) práva poškozeného, která jsou chráněna zvláštním právním předpisem.

Základními předpoklady pro vznik povinnosti k náhradě způsobené škody jsou protiprávní jednání škůdce spočívající v porušení zákonem stanovené povinnosti (ust. § 2904, § 2909 a § 2910 NOZ), vznik škody (ust. § 2894 a § 2951 a násl. NOZ), příčinná souvislost mezi vznikem škody a protiprávním jednáním, a zavinění (ust. § 2911 a násl. NOZ).

---

²⁷ Viz. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 33 Odo 236/2005, dostupný na www.nsoud.cz, nebo judikatura ÚS

²⁸ Viz. např. SALAČ, J. *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 320 s., ISBN 80-7179-914-9

Požadavek na zavinění se, rozdílně od předchozí právní úpravy, předřazuje přímo jako podmínka vzniku povinnosti nahradit škodu, nikoli až jako zprošťující důvod. Zavinění je vymezeno v ust. § 2911 a násl. NOZ, podle nichž nejedná-li škůdce, jak lze od osoby průměrných vlastností v soukromém styku důvodně očekávat, jedná nedbale. NOZ tak stanoví požadovanou úroveň chování (rozsah řádné péče), se kterou musí každá rozumná osoba v soukromých vztazích jednat. Důraz je kladen na objektivní posuzování situace, v níž škůdce jedná a kdy jeho jednání musí splňovat obecný standard péče, který lze důvodně očekávat v soukromém styku. Takto vymezený standard chování pak vyžaduje, aby si škůdce byl vědom svého jednání a dokázal nejen posoudit své chování, ale též jej ovládnout a stanovit meze svého chování. Ustanovení § 2912 odst. 2 NOZ potom stanovuje standard péče ve zvláštních případech, kdy škůdce dá před svým protiprávním jednáním určitou znalost, dovednost nebo pečlivost, tedy určitým způsobem zvyšuje očekávání třetích osob ve svůj standard chování.

V případě první dílčí skutkové podstaty, porušení absolutního práva, se zavinění vztahuje k porušení obecného standardu péče, který je stanoven v obecně závazných právních předpisech. Poškozený tak musí prokázat všechny předpoklady odpovědnosti škůdce.

V případě druhé dílčí skutkové podstaty, porušení ochranné normy, se však zavinění vztahuje jen k porušení ochranné normy a nikoliv k následkům porušení ochranné normy. Bude-li toto prokázáno, měly by soudy vyjít z domněnky, že škůdce jednal zaviněně.

C. Porušení smluvní povinnosti

Základní rozdíl mezi smluvní a mimosmluvní povinností k náhradě škody spočívá v zavinění. Podle nové právní úpravy není pro vznik povinnosti k náhradě škody vzniklé v důsledku porušení smlouvy zavinění vyžadováno. Ze stejného principu vycházela i právní úprava náhrady škody způsobené porušením smlouvy zakotvená v ust. § 373 ObchZ.

Nový občanský zákoník však upravuje liberační důvody, které mohou sloužit škůdci ke zproštění se této povinnosti. Tyto důvody lze obecně charakterizovat tak, že zahrnují skutečnosti vzniklé nezávisle na vůli škůdce, které škůdce nemohl předvídat a

které mu brání ve splnění jinak možné povinnosti. Škůdce musí prokázat, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy zabránila:

- dočasně nebo trvale
- mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka
- vzniklá nezávisle na jeho vůli.

Za liberační důvod se však nepovažuje, a tudíž ke zproštění povinnosti škůdce nahradit škodu nedojde, pokud

- překážka vznikla ze škůdcových osobních poměrů nebo
- překážka vznikla až v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení nebo
- se jedná o překážku dohodnutou, tj. překážku, kterou byl škůdce povinen podle smlouvy překonat, avšak nestalo se tak.

Ustanovení § 2913 odst. 1 NOZ dále výslovně zakotvuje, že v případech porušení smluvní povinnosti má právo na náhradu škody z toho vzniklé jak druhá smluvní strana, tak i osoba, „jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit“. Předchozí právní úprava takové pravidlo neobsahovala, avšak bylo dotvořeno judikaturou²⁹.

Ustanovení § 2914 NOZ nově upravuje povinnost právnické nebo fyzické osoby, která při své činnosti použije zmocněnce, zaměstnance nebo i jiného pomocníka, nahradit škodu jí způsobenou stejně, jako by ji způsobila sama. Za pomocníka však nelze považovat osobu, která svou činnost vykonává samostatně (např. subdodavatel). Smluvní strana tak za škodu způsobenou touto osobou odpovídá pouze v těch případech, kdy jí vybrala nepečlivě nebo na ni dohlížela nedostatečně.

---

²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 379/2001, uveřejněný pod číslem 56/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dostupný na www.nsoud.cz: „Závěr, podle kterého se poškozený může dovolávat (za účelem prokázání existence protiprávního úkonu) porušení smluvní povinnosti, totiž lze učinit nejen v případě, že je škůdcovým spolukontrahentem (druhou smluvní stranou). K naplnění uvedeného předpokladu postačuje, že je prokázáno, že příslušný subjekt (škůdce) sice porušil povinnost ze smlouvy, kterou uzavřel s jinou osobou než s poškozeným, že však závazek, k jehož porušení došlo, měl dopad do právní sféry poškozeného. Takovému závěru přitom není na překážku ani skutečnost, že smlouva, z níž porušení závazku vzešlo, nebyla (typově či z obsahového hlediska) smlouvou ve prospěch třetí osoby (smlouvou ve prospěch poškozeného). Jinak řečeno, podstatné je, že byla porušena právní povinnost, která (byť prostřednictvím smluvního ujednání jiných osob) sloužila k ochraně subjektivních práv poškozeného.“

2.2.3. Vzdání se práva na náhradu újmy

Na rozdíl od obecného zákazu vzdání se práv, která mohou vzniknout teprve v budoucnu zakotveného v ust. § 574 odst. 2 ObčZ, nový občanský zákoník již takovou normu neobsahuje. Pokud se však týká možnosti vzdát se práva na náhradu v budoucnu způsobené škody však NOZ stanoví jasné limity. Podle ust. § 2898 NOZ se „nepřihlíží k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech, anebo způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti“. Rovněž tak se nepřihlíží „ani k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje právo slabší strany na náhradu jakékoli újmy“. Podle ust. § 2898 *in fine* NOZ „v těchto případech se práva na náhradu nelze ani platně vzdát“.

Podle ust. § 2896 NOZ povinnost nahradit škodu nelze vyloučit nebo omezit ani jednostraným prohlášením škůdce; k takovému jednostrannému prohlášení se nepřihlíží. Pokud je však takové jednostranné prohlášení učiněno ještě před vznikem škody, může být ve smyslu ust. § 2896 NOZ považováno za varování před nebezpečím. Nebude-li bráno vážně, může vést ke spoluodpovědnosti poškozeného za způsobenou škodu a bude jej případně možné považovat za důvod ke snížení náhrady škody.

2.2.4. Společná povinnost k náhradě škody více škůdců

Byla-li jedna a táž (jediná) škoda způsobena více škůdci, odpovídají za ni společně. Není rozhodné, zda jedna a táž škoda vznikla společnou kumulativní činností více škůdců anebo činností více škůdců na sobě vzájemně nezávislou, která však souběžně vedla ke vzniku jedné a téže škody. Rovněž tak není rozhodné, pokud jednali všichni škůdci úmyslně či z nedbalosti anebo jednal-li jeden škůdce úmyslně a druhý z nedbalosti.³⁰

Společná povinnost k náhradě škody více škůdců může mít bez ohledu na to, odpovídají-li podle principu zavinění (úmyslu či nedbalosti) anebo podle objektivního principu, formu buď povinnosti k náhradě škody společné a nerozdílné (solidární), nebo povinnosti k náhradě škody dílčí.

---

³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 11. 1967, sp. zn. 6 Cz 170/66, uveřejněný pod číslem 111/1967 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek NS, s. 634

Způsobilo-li škodu více škůdců, ust. § 2915 odst. 1 NOZ stanoví s ohledem na zajištění účinné ochrany poškozených jako pravidlo povinnost k náhradě škody společnou a nerozdílnou (solidární) se všemi s tím spojenými právními následky.

Podle ust. § 2915 odst. 2 NOZ může soud, jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, na základě své volné úvahy rozhodnout, že každý z více škůdců, kteří způsobili společnou škodu, nahradí škodu podle své účasti na škodlivém následku. Nelze-li účast přesně určit, přihlédne se k míře pravděpodobnosti.

2.2.5. Zavinění poškozeného

Při zavinění škody poškozeným je třeba rozlišovat, byla-li škoda způsobena buď spoluzaviněním poškozeného, anebo výlučně zaviněním poškozeného.

Byla-li škoda způsobena také zaviněním poškozeného, resp. jeho pomocníka, ponese si poškozený škodu ve své majetkové sféře poměrně. To znamená, že ji bude snášet i on podlé své účasti (zejména podle závažnosti vlastního chování, které přispělo ke škodě) na způsobení škody. Není rozhodné, jestli zaviněné protiprávní jednání poškozeného spolupůsobilo již při vzniku škody anebo až při zvětšení jejího rozsahu.

Byla-li však škoda způsobena výlučně zaviněním poškozeného, resp. jeho pomocníka, tj. výlučně jeho zaviněným protiprávním jednáním, ponese si ji poškozený ve své majetkové sféře celou sám, aniž by její náhradu mohl požadovat na někom jiném.

2.2.6. Vzájemné vypořádání více škůdců a právo následného postihu

Ustanovení § 2916 NOZ (§ 439 ObčZ) upravuje vzájemný vztah mezi solidárně odpovědnými osobami (škůdci). Jestliže jsou osoby solidárně povinné k náhradě škody, může poškozený žádat náhradu od jednoho nebo více z nich za předpokladu, že nevymáhá více než je výše utrpěné škody. Ten, kdo poškozenému z tohoto titulu poskytne náhradu, může vymáhat podíl každé jiné osoby odpovědné poškozenému ve vztahu k té samé škodě. Neuplatní se tedy obecná zásada o rovných podílech všech dlužníků ke společnému dluhu v jejich vzájemném vztahu (ust. § 1875 NOZ, resp. § 511 odst. 2 ObčZ). V ostatním ovšem platí obecné zásady pasivní solidarity.

Ustanovení § 2917 NOZ (§ 440 ObčZ) upravuje případ následného postihu (regresu), který se podstatně liší od rozvrhového regresu podle ust. § 2916 NOZ. Postihem

(regrese) se rozumí právo toho, kdo splnil svoji vlastní povinnost vůči poškozenému vyplývající z jeho odpovědnosti za škodu, proti tomu, kdo vznik této škody svým zaviněním způsobil. Toto ustanovení tak upravuje otázku odpovědnosti za pomocnou osobu, neboť v tomto případě vzniká odpovědnostní vztah přímo mezi škůdcem a poškozeným a jednání pomocníka je mu přímo přičitatelné. Pokud však škodu způsobil zaměstnanec či jiná osoba použitá provozovatelem k jeho činnosti, aplikace ust. § 2917 NOZ nepřichází v úvahu, neboť tyto osoby poškozenému samy neodpovídají a jejich odpovědnost vůči provozovateli se řídí pracovněprávními předpisy. Právo následného regresu má však jen ten, kdo závazek k náhradě škody splnil, popřípadě částečně.

2.2.7. Způsob a rozsah náhrady škody

V případě, kdy někdo (škůdce) způsobil jinému (poškozenému) škodu, je poškozený oprávněn po škůdci požadovat náhradu způsobené škody a to buď uvedení poškozené věci do původního stavu, nebo její peněžitou náhradu. Předchozí právní úprava náhrady škody v občanském zákoníku stavěla na první místo peněžitou náhradu škody. Uvedení do předchozího stavu bylo přípustné pouze tehdy, jestliže o to poškozený sám požádal a současně soud seznal tento požadavek jako účelný.

Naproti tomu nový občanský zákoník upřednostňuje náhradu škody uvedením do původního stavu (ust. § 2951 odst. 1 NOZ). Poškozenému však současně poskytuje možnost, aby si namísto této formy náhrady škody zvolil náhradu peněžitou. Soud však jeho volbu může posoudit pouze ve výjimečných případech, například v případě šikanózního postupu škůdce. Pokud náhrada škody uvedením v předešlý stav není možná, nebo pokud o to poškozený požádá, hradí se škoda v penězích.

Výše náhrady škody v sobě zahrnuje jak skutečnou škodu, tak i ušlý zisk. Dále podle nové právní úpravy musí výše náhrady škody, kromě obvyklé ceny věci v době poškození, zohlednit i účelně vynaložené náklady nezbytné k obnovení funkčnosti poškozené věci.

Pokud nebude možné přesně určit výši škody, podle nového občanského zákoníku určí výši škody soud podle spravedlivého zvážení všech okolností konkrétního případu.

Nový občanský zákoník dále nově zavádí náhradu škody na věci zvláštní oblíbenosti, která zohledňuje výjimečný emocionální vztah majitele k určité věci. Pokud by škůdce způsobil škodu za svévolí nebo škodolibosti, mělo by být k této skutečnosti přihlédnuto

při stanovení výše náhrady škody. Pojmy svévole a škodolibost potom nový občanský zákoník rozumí kvalifikované případy úmyslu. Svévole se vztahuje ke způsobení škody, zatímco škodolibost směřuje k osobě poškozeného. Cenu zvláštní oblíby lze potom vymezit jako určitou mimořádnou cenu, která kromě majetkových aspektů zohledňuje i aspekty nemajetkové, zejména pak osobní vztah poškozeného k dané věci.

Pod pojmem nemajetková újma nový občanský zákoník rozumí újmu způsobenou protiprávním jednáním, která však neznamená přímou ztrátu na majetku poškozeného. Za určitých podmínek je šůdci stanovena povinnost nahradit nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pocítuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit. Tak je tomu zejména v případě, porušil-li škůdce z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit či z jiné pohnutky zvlášť%t zavrženíhodné.

Forma náhrady nemajetkové újmy spočívá v přiměřeném zadostiučinění. Pokud se však nenajde vhodný způsob vedoucí ke skutečnému a dostatečně účinnému odčinění způsobené újmy, musí být zadostiučinění pokytnuto v penězích. Jiná forma zadostiučinění, například omluva, může být poskytnuta pouze jen tehdy, shledá-li pro to soud dostatečné důvody. Při určování způsobu a výše zadostiučinění dále soud vezme v úvahu i další okolnosti, například skutečnost, že újma byla způsobena použitím lsti či pohrůžky nebo poškozený byl diskriminován. V takovýchto případech soud výši zadostiučinění úměrně zvýší.

2.2.8. Promlčení práva na náhradu škody

Nový občanský zákoník v souladu s předchozí právní úpravou ustavuje koncepci dvou na sobě nezávislých promlčecích lhůt – subjektivní promlčecí lhůtu a objektivní promlčecí lhůtu. Jestliže marně uplyne byť jediná z nich, majetkové právo se promlčí, což znamená, že dlužník ztratí svoji hmotněprávní povinnost plnit a věřitel pozbude své aktivní legitimace k prosazení žalobního požadavku, pokud dlužník během řízení namítne promlčení. Objektivní promlčecí lhůta přitom představuje z hlediska promlčení nároku na náhradu škody počáteční i nejzazší mez, kterou nelze v žádném případě překročit.³¹

---

³¹ viz. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 8. 2010, sp. zn. 30 Cdo 479/2010, dostupný na www.nsoud.cz

Podle úpravy uvedené v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, se právo na náhradu škody nebo jiné újmy se promlčuje ve dvouleté subjektivní lhůtě (ust. § 106 odst. 1 ObčZ) avšak nejpozději uplynutím tříleté objektivní lhůty běžící ode dne, kdy škoda reálně vznikla (ust. § 106 odst. 2 ObčZ). Jde-li o škodu nebo jinou újmu způsobenou úmyslně, právo na její náhradu se promlčí nejpozději za deset let ode dne, kdy újma vznikla (ust. § 106 odst. 2 ObčZ). Subjektivní promlčecí lhůta běží ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Pro počátek běhu doby je rozhodující vědomost o obou skutečnostech, nestačí pouze o jedné z nich. Není třeba znát přesnou výši škody, je však nutno mít takovou povědomost o jejím rozsahu, která umožní poškozenému uplatnit právo na její náhradu.

Obecná promlčecí doba podle obchodního zákoníku je čtyři roky (ust. § 397 ObchZ). Počátek běhu této subjektivní lhůty určuje ust. § 398 ObchZ. Promlčecí lhůta běží ode dne, kdy se poškozený dozvěděl nebo mohl dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě. Pro počátek běhu doby je, stejně jako v případě úpravy ve starém občanském zákoníku, rozhodující vědomost o obou skutečnostech, nestačí pouze o jedné z nich. Obchodní zákoník rovněž nepožaduje znalost přesné výši škody a postačuje pouze taková povědomost o jejím rozsahu, která umožní poškozenému uplatnit právo na její náhradu. Vzhledem k zajištění právní jistoty v obchodních vztazích je uplatnění nároku na náhradu škody omezeno objektivní desetiletou lhůtou, stanovenou opět v ust. § 398 ObchZ. Počátek běhu této lhůty však je odvislý od jiné právní skutečnosti než v případě subjektivní lhůty. Její běh začíná ode dne, kdy došlo k porušení povinnosti, která je v příčinné souvislosti se vzniklou škodou. Objektivní lhůta se uplatní tehdy, jestliže již před jejím skončením nedošlo k promlčení uplynutím subjektivní lhůty. Je-li povinnost k náhradě škody vázána na jinou skutečnost než porušení povinnosti, je třeba počátek běhu desetileté lhůty počítat ode dne vzniku této jiné skutečnosti.

V případě aplikace úpravy uvedené v novém občanském zákoníku se právo na náhradu škody nebo jiné újmy promlčuje ve tříleté subjektivní lhůtě (ust. § 629 NOZ) avšak nejpozději uplynutím desetileté objektivní lhůty běžící ode dne, kdy škoda reálně vznikla (ust. § 636 odst. 1 NOZ). Jde-li o škodu nebo jinou újmu způsobenou úmyslně, právo na její náhradu se promlčí nejpozději za patnáct let ode dne, kdy újma vznikla (ust. § 636 odst. 1 NOZ).

Předchozí úprava pojímala zákonná ustanovení o promlčení jako kogentní. Ust. § 630 NOZ toto pojetí do jisté míry prolamuje. Tento průlom se ovšem týká jen délky promlčecí lhůty, nikoli jejího počátku, stavení nebo běhu. Strany si tak mohou ujednat kratší nebo delší promlčecí lhůtu počítanou ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé, než jakou stanoví zákon, nejméně však v trvání jednoho roku a nejdéle v trvání patnácti let. Tato možnost však připadá v úvahu jen v případech lhůt subjektivních. Přípuštění mluvné úpravy objektivní lhůty by odporovalo zásadám spravedlnosti připustit ujednání vylučujícího oprávněnému uplatnit jeho právo v případech, kdy se o vzniku a existenci svého práva nemohl dozvědět.³² Norma však nedopadá na nároky vyplývající z újmy na svobodě, životě nebo zdraví nebo na právo vzniklé z úmyslného porušení povinnosti.

---

³² Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 548/11. uveřejněný pod č. 119/2011, s. 729, dostupný na nalus.usoud.cz, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2011, sp. zn. 21 Cdo 85/2010, dostupný na www.nsoud.cz. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 26 Cdo 45/2010, dostupný na www.nsoud.cz

3. Zvláštní úprava odpovědnosti za škodu v insolvenčním zákoně

3.1 Přehled právní úpravy úpadku

Úpadkové (insolvenční) řízení je specifickou formou soudního řízení, jehož cílem je nalézt a uskutečnit řešení dlužníkovy úpadku.

Právní úprava úpadkového řízení v České republice je obsažena v zákoně č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů. Zákon nabyt účinnosti 1. 1. 2008 a nahradil předchozí úpravu, která byla obsažena v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů (dále zákon o konkurzu a vyrovnání nebo ZKaV).

InsZ zavádí úpravu jednotného insolvenčního řízení, ve kterém se stanoveným způsobem nejprve rozhoduje o tom, zda se dlužník nachází v úpadku či nikoliv a poté se zvolí konkrétní způsob řešení úpadku. Tím se liší insolvenční řízení od předchozí právní úpravy obsažené v ZKaV, který upravoval konkurzní řízení a vyrovnací řízení jako samostatná, na sobě nezávislá řízení.

Podle ust. § 7 InsZ, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, pokud InsZ nestanoví jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení. Ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně InsZ odkazuje. Věcnou a místní příslušnost pro insolvenční řízení a pro incidenční spory nově od 1. ledna 2014 upravuje InsZ (ust. § 7a a § 7b InsZ).

Postavení insolvenčních správců je upraveno zákonem č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Kromě insolvenčního zákona je do oblasti úpadkového práva nutné zahrnout i další zvláštní předpisy, které mohou mít vazbu na tuto problematiku a které byly ve svém obsahu dotčeny zákonem č. 296/2007 Sb., kterým se mění insolvenční zákon a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím. Jde například o předpisy práva občanského, obchodního, živnostenského, procesního a další. Insolvenční zákon spolu s dalšími souvisejícími

předpisy³³ tak představuje komplexní úpravu, ze které je třeba při řešení úpadku dlužníka vycházet.

3.2 Zásady insolvenčního řízení

Jak již bylo uvedeno výše, insolvenční řízení je specifická oblast práva, která se vyznačuje mnoha odchylkami od běžných postupů v civilním soudním procesu. Aby bylo možno v kterémkoli okamžiku insolvenčního řízení posoudit, zda prováděný procesní úkon svým obsahem a povahou odpovídá samotnému cíli insolvenčního řízení, formuluje ust. § 5 InsZ tyto základní zásady insolvenčního řízení:

- a) Rovnost účastníků. Insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádná z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a by se dosáhlo rychlého, hospodárneho a co nejvyššího uspokojení věřitelů.
- b) Zákaz zvýhodňování některých věřitelů. Věřitelé, kteří mají podle toho insolvenčního zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti.
- c) Ochrana dobré víry. Nestanoví-li insolvenční zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce.
- d) Zákaz pro věřitele činit po zahájení insolvenčního řízení úkony k jinému způsobu uspokojení své pohledávky mimo insolvenční řízení. Věřitelé jsou povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

---

³³ Jedná se například o tyto předpisy: zákon č. 312/2006 Sb., zákon o insolvenčních správcích; zákon č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů; zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém; vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona; vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců; vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů; vyhláška č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců.

3.3 Vztah zvláštní úpravy k obecné soukromoprávní úpravě odpovědnosti za škodu, resp. povinnosti nahradit škodu

Mezi účastníky právních vztahů je odpovědnost za škodu upravena zásadně hmotným právem. Při naplnění zákonných předpokladů pro vznik práva na náhradu škody rozhoduje o existenci odpovědnosti za škodu soud podle norem práva procesního.³⁴ Jak uvádí Pelikánová³⁵, mohlo by se tedy zdát zvláštní, že insolvenční zákon, který považujeme za procesní předpis, upravuje hmotněprávní instituty odpovědnosti za škodu. V této souvislosti je však nutné připomenout, že problematika úpadku a jeho řešení má jak stránku procesní, tak i hmotněprávní. Ještě v rakouském konkursním řádu³⁶ bylo obojí od sebe systematicky jasně odděleno. Spojení je až důsledkem redukované úpravy z devadesátých let minulého století. V tomto historickém kontextu vidíme, že úprava odpovědnosti za škodu v insolvenčním zákoně není ničím negativním, pokud ovšem akceptujeme rozptýlení zvláštních úprav náhrady škody mimo občanský zákoník.³⁷

Úprava odpovědnosti za škodu (resp. povinnosti k náhradě škody) zakotvená v zákoně č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, podléhá koncepci, podle níž základem soukromoprávní úpravy společenských vztahů je občanský zákoník.

V souladu s touto regulací je základ odpovědnosti za škodu (resp. povinnosti k náhradě škody) upraven insolvenčním zákonem (*lex specialis*), zatímco ostatní, insolvenčním zákonem neupravené, otázky (např. způsob a rozsah náhrady škody, společná odpovědnost apod.) je třeba řešit podle občanského zákoníku (*lex generalis*); a to podle okolností buď podle zákona č. 40/1964 Sb., nebo podle zákona č. 89/2012 Sb.. V případech porušení smluvní povinnosti řídicí se ustanoveními zákona č. 513/1993 Sb., obchodní zákoník, je však nutné postupovat eventuálně i podle ustanovení obchodního zákoníku (např. výše škody a promlčení a zánik práva na náhradu škody v případě skutkových podstat uvedených v ust. § 253, 254 a 258 InsZ).

---

³⁴ POHL, T., Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona, *Bulletin advokacie*, 2010, č. 7-8, s. 33, ISSN 1210-6348

³⁵ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. OP. cit. s. 242

³⁶ Srov. zákon č. 1/1869 ř.z., který byl rozdělen na první díl – „*O právech a povinnostech v konkursu*“ – a díl druhý – „*O řízení v konkursu*“. Stejným způsobem bylo uspořádáno pozdější císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., kterým se vydával konkursní, vyrovnací a odpůrčí řád.

³⁷ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. OP. cit. s. 242

Nejde-li o žádný ze zvláštních případů náhrady škody, pro něž jsou stanoveny speciální podmínky, posuzuje se nárok na náhradu škody podle ust. § 2910 NOZ (§ 420 ObčZ). Neznamená to však, že by v případě objektivní odpovědnosti byl vyloučen nárok poškozeného na náhradu škody z titulu obecné odpovědnosti škůdce, založené na principu presumovaného zavinění. Při souběhu odpovědnosti obecné a zvláštní je na poškozeném, jaký nárok uplatní, nicméně uplatnění nároku z titulu objektivní odpovědnosti je pro poškozeného jednodušší. Při možném souběhu objektivní odpovědnosti a odpovědnosti za škodu způsobenou zaviněným protiprávním jednáním je i pro soud zásadně praktické zabývat se především splněním předpokladů objektivní odpovědnosti škůdce.

3.4 Modifikace prvků závazkově odpovědnostního vztahu

Výslovná úprava zvláštních případů povinnosti nahradit škodu je velmi praktická při vymezování podmínek pro vznik závazku z deliktu. Umožňuje zákonodárci nastavit odlišným způsobem přísnost pravidel a výjimek z nich tam, kde by obecná ustanovení nedokázala pojmout zásadní odlišnosti. V následujícím textu jsou vysvětlena specifika týkající se pojmů škůdce, poškozený, a škoda a rozsah její náhrady. Dále jsou v obecné rovině naznačeny speciální úprava liberačních důvodů a promlčecí doby.

3.4.1. Škůdce

Obecné skutkové podstaty odpovědnosti za škodu uvedené v občanském zákoníku nestanoví žádná omezení (kromě požadavku na deliktní způsobilost) na osobu škůdce.

Jednotlivé skutkové podstaty odpovědnosti za škodu uvedené v insolvenčním zákoně upřesňují požadavky na osobu škůdce tím, že vyžadují jeho zvláštní způsobilost nebo postavení (tzv. speciální subjekt) nebo zvláštní vlastnosti (tzv. konkrétní subjekt). V tomto směru je tedy omezen okruh osob, u kterých může vzniknout povinnost k náhradě škody v důsledku porušení právní povinnosti. V těchto případech pak hovoříme o znacích skutkové podstaty, které charakterizují škůdce.

Podle insolvenčního zákona tak škůdcem může být:

- a) insolvenční správce
- b) dlužník,
- c) dlužník s dispozičními oprávněními,

- d) věřitel,
- e) přihlášený věřitel,
- f) zajištěný věřitel,
- g) věřitel, který vzal zpět přihlášku pohledávky, protože mu plnila některá z osob, od kterých může požadovat plnění podle ust. § 183 odst. 1 a 2 InsZ,
- h) insolvenční navrhovatel,
- i) osoba mající povinnost podat insolvenční návrh,
- j) člen nebo náhradník věřitelského výboru,
- k) osoba oprávněná podat návrh na povolení reorganizace,
- l) osoba povinná poskytnout součinnost insolvenčními správci.

A. Insolvenční správce

Pojem insolvenční správce je definován v ust. § 2 odst. 1 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích (dále InsSpr) jako fyzická osoba, která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce. Podle ust. § 2 odst. 2 InsSpr je insolvenčním správcem rovněž i veřejná obchodní společnost nebo zahraniční obchodní společnost nebo zahraniční sdružení, které poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost, a je založená podle práva členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru a která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce

Insolvenční zákon rozlišuje tři základní typy insolvenčních správců působících ve standardních situacích v rámci insolvenčního řízení:

- a) předběžný insolvenční správce (ust. § 27 a § 112 InsZ)
- b) insolvenční správce (ust. § 21 a násl. InsZ, InsSpr)
- c) hostující insolvenční správce (ust. § 21 InsZ, § 27 a 35 InsSpr)

Kromě těchto tří skupin správců upravuje insolvenční zákon existenci následujících specifických správců:

- a) zástupce insolvenčního správce (ust. § 33 InsZ)
- b) oddělený insolvenční správce (ust. § 34 InsZ)
- c) zvláštní insolvenční správce (ust. § 35 InsZ)

Insolvenční správce se ustanovuje ze seznamu insolvenčních správců, který vede Ministerstvo spravedlnosti (ust. § 21 odst. 1 InsZ).

B. Dlužník

Dlužníkem je subjekt, který je jako dlužník označen v insolvenčním návrhu a v navazujících rozhodnutích insolvenčního soudu, např. v rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu, rozhodnutí o úpadku, atd. Dlužníkem může být jak podnikatelský subjekt (podnikající právnická nebo fyzická osoby), tak subjekt, který není podnikatelem. Výjimky definuje ust. § 6 odst. 1 InsZ³⁸.

C. Dlužník s dispozičními oprávněními

Jakmile dojde k zápisu do soupisu, lze se zapsanými majetkovými hodnotami nakládat jen způsobem, který stanoví insolvenční zákon³⁹; učinit tak může jen osoba s dispozičními oprávněními (ust. § 229 InsZ).

Insolvenční zákon rozděluje osoby, jímž náleží dispoziční právo k majetku v majetkové podstatě, případně kterým náleží právo nakládat s majetkovou podstatou ohledně částí těchto oprávnění nebo pouze ohledně některých z nich, podle jednotlivých fází řízení, způsobu řešení úpadku dlužníka, a vlastnictví majetku v majetkové podobě. Podle ust. § 229 odst. 3 InsZ těmito osobami mohou být pouze dlužník nebo insolvenční

---

³⁸ Podle ust. § 6 odst. 1 InsZ nelze insolvenční zákon použít, jde-li o stát, územní samosprávný celek, ČNB, VZP ČR, Fond pojištění vkladů, Garanční fond obchodníků s cennými papíry, Zajišťovací fond družstevních záložen, veřejnou vysokou školu nebo jinou právnickou osobu, pokud stát nebo vyšší územní samosprávný celek převzal všechny její dluhy, nebo se za ní zaručil. Právní úprava ust. § 6 odst. 2 InsZ vylučuje vedení insolvenčního řízení proti některým subjektům při splnění určitých podmínek. Insolvenčního zákona tak nelze dále použít, jde-li o (a) finanční instituci, po dobu, po kterou je nositelem licence nebo povolení podle zvláštních právních předpisů, upravujících její činnost, (b) zdravotní pojišťovnu zřízenou podle zvláštního právního předpisu, po dobu, po kterou je nositelem povolení k provádění veřejného zdravotního pojištění, a (c) politickou stranu nebo politické hnutí v době vyhlášených voleb podle zvláštního právního předpisu. V případě, pokud dojde k podání insolvenčního návrhu, je skutečnost, že jako dlužník je označen subjekt uvedený v ust. § 6 odst. 1 a 2 InsZ důvodem pro zamítnutí insolvenčního návrhu.

³⁹ Viz. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 1998, sp. zn. 2 Odon 86/1997, uveřejněný pod číslem 58/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek NS, s. 456. V tomto rozhodnutí bylo mimo jiné konstatováno, že „soupis podstaty tvoří právní podklad pro zpeněžení majetku patřícího do podstaty; zpeněžen může být jen ten majetek, který byl sepsán, a správce je povinen zpeněžit veškerý sepsaný majetek, ledaže by byl ze soupisu zákonem stanoveným způsobem vyloučen.“

správce. Insolvenční zákon tak považuje za osobu s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě dlužníka v období od prohlášení úpadku, dále od okamžiku rozhodnutí o úpadku do okamžiku rozhodnutí o způsobu řešení úpadku a stejně tak i v období od povolení reorganizace či od povolení oddlužení.

D. Věřitel

Věřitele lze obecně charakterizovat jako osobu (právníckou nebo fyzickou), která v insolvenčním řízení uplatňuje svou pohledávku vůči dlužníkovi. V závislosti na typu uplatňované pohledávky lze identifikovat několik typů věřitelů, např.:

- věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují podáním přihlášky
- věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují jiným způsobem, než přihláškou (např. v případě pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené)
- věřitelé se zajištěnými, resp. nezajištěnými pohledávkami atd.
- věřitelé, jejichž pohledávky se do insolvenčního řízení nemusí přihlásit podáním přihlášky a které se považují za přihlášené

E. Přihlášený věřitel

Podle ust § 2 písm. h) InsZ se přihláškou pohledávky rozumí procesní úkon, kterým věřitel uplatňuje uspokojení svých práv v insolvenčním řízení. Přihlášeným věřitelem je tedy věřitel, který postupem předvídaným insolvenčním zákonem (ust. § 173 a násl. InsZ) přihlásil svoji pohledávku do insolvenčního řízení.

F. Zajištěný věřitel

Podle ust. § 2 písm. g) InsZ je za zajištěného věřitele pokládán věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem náležejícím do majetkové podstaty, a to zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy.

G. Věřitel, který vzal zpět přihlášku pohledávky, protože mu plnila některá z osob, od kterých může požadovat plnění podle ust. § 183 odst. 1 a 2 InsZ

Podle ust. § 184 odst. 1 InsZ věřitel, který podal přihlášku pohledávky, může kdykoli v průběhu insolvenčního řízení vzít přihlášku pohledávky zpět zcela nebo zčásti (tj. jen v rozsahu některých z přihlášených pohledávek nebo jejich částí). Důvody, pro které může věřitel vzít přihlášku pohledávku zpět insolvenční zákon nijak neomezuje.

Jedním z důvodů zpětvzetí přihlášky je i skutečnost, že se zajištěnému věřiteli podařilo uspokojit svou pohledávku zpeněžením majetku třetí osoby, který slouží k zajištění jeho pohledávky. Insolvenční zákon sice v ust. § 5 písm. d) zapovídá věřitelům jednání směřující k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, avšak v některých případech činí výjimku z daného pravidla. Takovou výjimkou je ust. § 183 odst. 1 InsZ, které věřiteli nyní dává možnost domáhat se pořadem práva uspokojení ze zajištění na majetku třetí osoby mimo insolvenční řízení. Majetek třetí osoby, jenž zajišťuje splnění pohledávky věřitele vůči dlužníkovi, není součástí majetkové podstaty dlužníka. Je tedy na samotném věřiteli, zda a jak se domůže plnění ze zajištění své pohledávky od třetí osoby. Věřitele však nelze nutit k tomu, aby realizoval zajištění své pohledávky.

O částku, kterou se zajištěnému věřiteli podaří uspokojit svou pohledávku zpeněžením majetku třetí osoby, který slouží k zajištění jeho pohledávky, musí následně snížit svou pohledávku přihlášenou v insolvenčním řízení. Nestane-li se tak, rozhodne insolvenční soud v souladu s ust. § 186 InsZ o ukončení účasti věřitele v insolvenčním řízení v rozsahu, v jakém byla jeho pohledávka uspokojena mimo insolvenční řízení.

H. Insolvenční navrhovatel

Insolvenční řízení je možné zahájit jen na základě návrhu oprávněného navrhovatele. Bez návrhu (tj. z moci úřední základě vlastních poznatků nebo na podnět

soudů, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických nebo právnických osob apod.) jej zahájit nelze.⁴⁰

Oprávnění k podání insolvenční návrhu (návrhu na zahájení insolvenčního řízení) má pouze dlužník nebo věřitel dlužníka (ust. § 97 odst. 5 InsZ). Jiné osoby k tomu zásadně nejsou zásadně oprávněny. V případě hrozícího úpadku (ust. § 3 odst. 4 InsZ) je k podání insolvenčního návrhu oprávněn pouze dlužník.

Ve zvláštních případech je oprávněna podat insolvenční návrh Česká národní banka (ust. § 368 a § 380 InsZ), pokud je podáván insolvenční návrh na finanční instituci. Insolvenční návrh je oprávněn podat taktéž insolvenční správce v hlavním úpadkovém řízení, pokud chce zahájit vedlejší úpadkové řízení podle č. 29 nařízení 1346/2000.

Došlo-li před zahájením insolvenčního řízení k postoupení pohledávky z postupitele na postupníka, umožňuje právní úprava obsažená v občanském zákoníku ponechat vymáhání pohledávky na postupníkovi (ust. § 530 odst. 1 ObčZ, § 1886 odst. 1 NOZ).⁴¹

I. Osoba mající povinnost podat insolvenční návrh

Podle ust. § 98 odst. 1 InsZ povinnost podat návrh na zahájení insolvenčního řízení postihuje obecně dlužníka, který je právnickou osobou (s výjimkami uvedenými v ust. § 6 InsZ) nebo fyzickou osobou – podnikatelem⁴², a to bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl, nebo při náležitě pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku, jenž již nastal.⁴³

Tato povinnost postihuje dlužníky rovněž v případech pravomocného zastavení výkonu rozhodnutí prodejem dlužníkovy podniku⁴⁴ (ust. § 338zo OSŘ) nebo exekuce podle

---

⁴⁰ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb.*. Praha: Leges, 2011. 800 s., ISBN 978-80-87212-75-2, s. 148

⁴¹ Viz. usnesení Vrchního soudu ze dne 9. 6. 2011, sp. zn. KSPH 36 INS 8444/2010, 1 VSPH 113/2011, publikované in Soudní judikatura, 2011, č. 9, s. 737: „Jestliže se postupitel dohodl s postupníkem, že bude vymáhat postoupenou pohledávku svým jménem na účet postupníka (§ 530 odst. 1 ObčZ), je oprávněn podat též insolvenční návrh vůči dlužníku, přihlásit postoupenou pohledávku do insolvenčního řízení a vykonávat v insolvenčním řízení práva náležející věřiteli postoupené pohledávky.“

⁴² K pojmu podnikatel srov. ust. § 420 až 421 NOZ, resp. § 2 odst. 2 ObchZ

⁴³ Do 31. 12. 2011 se povinnost podat insolvenční návrh týkala pouze úpadku ve formě platební neschopnosti. Od 1. 1. 2012 se povinnost podat insolvenční návrh vztahuje na úpadek ve kterékoli jeho formě (§ 3 odst. 1 až 3 InsZ).

⁴⁴ Tj. obchodním závodem (ust. § 502 NOZ). Insolvenční zákon přes svoji novelizaci zák. č. 294/2013 Sb. nesjednotil plně svoji terminologii se zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

zvláštního právního předpisu proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku; to neplatí, má-li dlužník více podniků (obchodních závodů).

Povinnost podat návrh na zahájení insolvenčního řízení (nastal-li úpadek) tak nedopadá pouze na ostatní fyzické osoby, které nejsou podnikateli. V případě hrozícího úpadku se na dlužníka povinnost podat návrh na zahájení insolvenčního řízení nevztahuje.

Povinnost podat insolvenční návrh stanoví zákon jako odpovědnost osobní, která se týká osob, které jednájí za podnikatele. Ustanovení § 98 odst. 2 věta první InsZ taxativně vymezuje okruh osob jednajících za dlužníka, které jsou povinny podat (dlužnický) návrh na zahájení insolvenčního řízení. Podle ust. § 98 odst. 2 věta první InsZ tato povinnost tak stihá zákonného zástupce dlužníka (ust. § 22 OSŘ), dlužníkův statutární orgán⁴⁵ [ust. § 21 odst. 1 písm. a) OSŘ] a likvidátora⁴⁶ dlužníka, jde-li o právnickou osobu v likvidaci (§ 21 odst. 2 OSŘ).

Ustanovení § 98 odst. 2 věta druhá a třetí InsZ potom dále uvádí: “Je-li těchto osob více a jsou-li oprávněny jednat jménem dlužníka samostatně, má tuto povinnost každá z nich. Insolvenční návrh podávají jménem dlužníka.“ Pokud uvedené osoby nejsou oprávněny jednat jménem dlužníka samostatně, mají tuto povinnost zpravidla kolektivně.

V případě zákonného zastoupení se v praxi bude jednat zpravidla o rodiče nezletilého nebo o opatrovníky ustanovené na základě soudního rozhodnutí.

Povinnost vyplývající z tohoto ustanovení však nelze extenzivně rozšiřovat na dlužníkovy smluvní zástupce. Povinnost podat návrh na zahájení insolvenčního řízení jménem dlužníka proto nemají zejména prokuristé⁴⁷ (ust. § 450 až 456 NOZ, § 14 ObchZ),

---

⁴⁵ Podle ust. § 21 odst. 3 OSŘ má postavení statutárního orgánu u právnické osoby, u které byla zavedena nucená správa, nucený správce.

⁴⁶ Zvláštní povinnost podat insolvenční návrh pro likvidátora je uvedena i v ust. § 200 NOZ. To se však netýká právnické osoby v likvidaci, u které likvidační podstata nepostačuje k splnění všech dluhů. Likvidátor z výtěžku uhradí v první skupině náklady likvidace, ve druhé skupině ze zůstatku uspokojí pohledávky zaměstnanců a poté hradí ve třetí skupině pohledávky ostatních věřitelů. S ohledem na specifické ustanovení v občanském zákoníku lze mít za to, že se jedná o speciální ustanovení k obecné povinnosti podat insolvenční návrh.

⁴⁷ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. 23 Cdo 2713/2009, dostupný na www.nsoud.cz: „Analogie postavení prokuristy k postavení statutárního orgánu není možná. Důvod nespočívá jen ve skutečnosti, že prokurista je zástupcem podnikatele a statutární orgány jednájí jako podnikatel sám, podstatné je to, že postavení statutárního orgánu v kapitálových obchodních společnostech mají její vnitřní výkonné orgány (představenstvo, jednatelé), které vykonávají řídicí působnost upravenou zákonem, společenskou smlouvou či stanovami. Těžiště této působnosti leží ve vnitřní sféře společnosti, kde uvedeným orgánům náleží každodenní rozhodovací a řídicí činnost, která může být někdy spojena i s

vedoucí pobočky a odštěpného závodu (ust. § 503 NOZ, § 7 ObchZ), zaměstnanci (členové) právnické osoby pověřeni jednat za právnickou osobu jejím statutárním orgánem [ust. § 21 odst. 1 písm. b) OSŘ], zástupci na základě plné moci (ust. § 24 a násl. OSŘ) – zejména advokáti a obecní zmocněnci).

J. Člen nebo náhradník věřitelského výboru

Věřitelé uskutečňují svá práva v rámci insolvenčního řízení buď jednotlivě (např. podáním přihlášky pohledávky), nebo prostřednictvím věřitelských orgánů. Podle ust. § 46 odst. 1 InsZ věřitelskými orgány jsou schůze věřitelů a věřitelský výbor nebo zástupce věřitelů.

Věřitelský výbor (ust. § 56 až 67 InsZ) vykonává působnost věřitelských orgánů s výjimkou věcí, které patří do působnosti schůze věřitelů nebo které si schůze věřitelů vyhradila.

Věřitelský výbor má nejméně 3 a nejvýše 7 členů. O počtu členů rozhoduje schůze věřitelů. Každý člen věřitelského výboru má svého náhradníka; schůze věřitelů může rozhodnout o vyšším počtu členů věřitelského výboru.

Není-li volba věřitelského výboru povinná, může schůze věřitelů místo něho zvolit zástupce věřitelů a jeho náhradníka (ust. § 68 InsZ). Ustanovení o věřitelském výboru platí pro zástupce věřitelů a jeho náhradníka obdobně.

K. Osoba oprávněná podat návrh na povolení reorganizace

Podle ust. § 317 odst. 1 InsZ je osobou oprávněnou podat návrh na povolení reorganizace dlužník nebo věřitel dlužníka, který uplatnil svůj nárok přihláškou pohledávky v insolvenčním řízení (ust. § 173 a násl. InsZ). Právní úprava tak dává možnost ovlivnit způsob řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka pouze těm subjektům, které mohou být navrženým způsobem řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka dotčeny.

---

nutností jednat navenek. Taková působnost u prokuristy zcela chybí, protože účelem prokury je ustanovení zástupce společnosti způsobilého zavazovat společnost navenek ve věcech provozu jejího podniku.“

Opačný výklad by v konečném důsledku vedl k zásahu do poměrů dlužníka a dotčených věřitelů ze strany subjektu, který by nebyl insolvenčním řízením přímo dotčen.⁴⁸

Podle ust. § 317 odst. 2 InsZ může návrh na povolení reorganizace podat pouze ten, kdo je v dobré víře, že jsou nebo budou splněny všechny podmínky pro schválení reorganizačního plánu a že nejde o snahu podvodným způsobem zkrátit nároky věřitelů dlužníka. Navrhovateli by tedy měly být známy rozhodující ekonomické a právní skutečnosti odůvodňující podání návrhu na povolení reorganizace a tyto skutečnosti by měl v návrhu na povolení reorganizace uvést a náležitě je doložit.

Přestože má ust. § 317 odst. 2 InsZ spíše apelativní charakter, insolvenční zákon poskytuje prostředky pro posouzení těchto předpokladů. Insolvenční soud tak může podpůrně vycházet z ust. § 326 odst. 2 InsZ, které demonstrativně vymezuje důvody pro zamítnutí návrhu na povolení reorganizace pro jeho nepoctivý záměr. Na nepoctivý záměr lze usuzovat především v případě dříve vedeného úpadkového řízení na majetek samotného dlužníka nebo členů jeho statutárního orgánu, případně odsouzení dlužníka nebo členů jeho statutárních orgánů pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy. Podle ust. § 326 odst. 1 písm. b) InsZ pak může insolvenční soud opírat své zamítavé rozhodnutí o skutečnost, že ze strany navrhovatele jde o opakovaný návrh ve vztahu ke stejnému dlužníkovi.

L. Osoba povinná poskytnout součinnost insolvenčními správci

Pro efektivní výkon funkce insolvenčního správce je zapotřebí součinnosti jak ze strany účastníků insolvenčního řízení, tak i ze strany dalších, na insolvenčním řízení přímo nezainteresovaných, osob a orgánů veřejné správy. Insolvenční zákon v ust. § 43 odst. 1 uvádí demonstrativní výčet⁴⁹ povinných osob a orgánů a současně poskytuje insolvenčnímu správci, jakožto zvláštnímu procesnímu subjektu, oprávnění vystupovat vůči povinným osobám nebo orgánům přímo, tj. bez nutnosti obracet se na ně

---

⁴⁸ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2008. 1272 s., ISBN 978-80-7357-243-3, s. 718

⁴⁹ Pro úplnost je nutné dodat, že podle ust. § 128 OSŘ má každý (tedy nejen osoby a orgány uvedené v ust. § 43) povinnost bezplatně na dotaz sdělit (insolvenčnímu) soudu skutečnosti, které mají význam pro (insolvenční) řízení a rozhodnutí.

prostřednictvím insolvenčního soudu. Tomuto oprávnění odpovídá povinnost oprávněných osob poskytnout insolvenčnímu správci na jeho písemnou žádost bez zbytečného odkladu součinnost. Mezi osoby povinné poskytnout součinnost tak podle uvedeného ustanovení patří orgány veřejné správy, zejména katastrální úřady, orgány evidující motorová vozidla a jiné správní úřady, jakož i notáři, soudní exekutoři, osoby vedoucí evidenci cenných papírů, finanční instituce, provozovatelé telekomunikačních služeb, provozovatelé poštovních služeb a jiné osoby, které se zabývají přepravou zásilek, vydavatelé tisku a dopravci.

3.4.2. Poškozený

Pojem poškozený je obecně v českém právním systému vyhrazen pro osobu (fyzickou nebo právnickou), které byla způsobena újma, ať již majetková nebo i nemajetková. Jednotlivá právní odvětví však práva a povinnosti poškozeného vymezují rozdílně a nelze proto vytvořit jednotnou, obecně platnou definici tohoto pojmu.

V civilním procesu má poškozený nárok na náhradu újmy v případě, jsou-li naplněny předpoklady občanskoprávní odpovědnosti za škodu a to buď ve formě subjektivní, nebo objektivní odpovědnosti. Zatímco obecné skutkové podstaty odpovědnosti za škodu uvedené v občanském zákoníku nestanoví žádná omezení na osobu poškozeného, jednotlivé skutkové podstaty odpovědnosti za škodu uvedené v insolvenčním zákoně v naprosté většině okruh oprávněných osob zužují.

Podle insolvenčního zákona tak poškozeným může být:

- a) dlužník
- b) věřitel
- c) věřitel s pohledávkou za majetkovou podstatou
- d) vlastník věci, která neměla být pojata do soupisu a byla zpeněžena
- e) osoba, která žádá o vydání majetkového prospěchu
- f) druhý účastník smlouvy
- g) osoba, které zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu vznikla škoda nebo jiná újma
- h) osoba, od které (zajištěný) věřitel může požadovat plnění podle ust. § 183 odst. 1 a 2 InsZ a která pohledávku tohoto (zajištěného) věřitele uspokojila
- i) 3. osoba

A. Dlužník

Pojem dlužník v pozici poškozeného je nutno chápat v souladu s vymezením uvedeném v kapitole 3.4.1.B.

B. Věřitel

Pojem věřitel v pozici poškozeného je nutno chápat v souladu s vymezením uvedeném v kapitole 3.4.1.D.

C. Věřitel s pohledávkou za majetkovou podstatou

Pohledávky za majetkovou podstatou představují sumu nároků vzniklých po zahájení insolvenčního řízení. Mezi pohledávky za majetkovou podstatou řadí insolvenční zákon také nároky vzniklé po vyhlášení moratoria podle ust. § 125 InsZ, tj. moratoria vyhlášeného na návrh dlužníka – podnikatele dříve, než je zahájeno insolvenční řízení vztahující se právě na tohoto dlužníka. Pohledávky za majetkovou podstatou jsou taxativně vymezeny v ust. § 168 InsZ.

Věřitelem s pohledávkou za majetkovou podstatou tedy rozumíme věřitele, který má pohledávku za dlužníkem, která naplňuje některou z charakteristik stanovených insolvenčním zákonem v ust. § 168 InsZ.

D. Vlastník věci, která neměla být pojata do soupisu a byla zpeněžena

Ustanovení § 225 InsZ upravuje právo třetí osoby k podání žaloby na vyloučení věci z majetkové podstaty, pokud určitý majetek neměl být do majetkové podstaty zahrnut, neboť to vylučuje její právo k majetku nebo že je tu jiný důvod, pro který neměl být zahrnut do soupisu. Ke zpeněžení majetku, který je předmětem žaloby, může insolvenční správce přistoupit, pokud insolvenční soud v prvním stupni žalobu zamítl, řízení o ní zastavil nebo ji odmítl. Byla-li zpeněžena věc, která neměla být pojata do soupisu, má její vlastník právo na vydání výtěžku zpeněžení. Jeho právo na náhradu škody tím není dotčeno.

E. Osoba, která žádá o vydání majetkového prospěchu

Podle ust. § 233 odst. 2 InsZ je osobou, která žádá o vydání majetkového prospěchu, ta fyzická či právnická osoba, která má nárok na vydání majetkového prospěchu získaného plněním z neplatného právního úkonu podle ust. § 233 odst. 1 InsZ a které insolvenční správce odmítl tento majetkový prospěch vydat nebo nevyřídí-li žádost o jeho vydání v přiměřené lhůtě.

F. Druhý účastník smlouvy

V několika případech přiznává insolvenční zákon nárok na náhradu škody způsobené neúplným plněním nebo odstoupením od smlouvy uzavřené dlužníkem ještě před zahájením insolvenčního řízení. Druhým účastníkem smlouvy se v těchto případech rozumí osoba (právnická nebo fyzická), která uzavřela danou smlouvu s dlužníkem. Rovněž je možné, aby druhým účastníkem smlouvy byla více než jedna osoba.

G. Osoba, které zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu vznikla škoda nebo jiná újma

Insolvenční zákon výslovně neupravuje pojem obsažený v ust. § 147 odst. 1 InsZ „osoba, které zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu vznikla škoda nebo jiná újma“ neupravuje. Poškozeným tedy může být jakákoliv osoba (fyzická či právnická), které vznikla škoda nebo jiná újma v příčinné souvislosti se zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu. Ve spojení s ust. § 327 odst. 2 InsZ je dále tento pojem nutné vztáhnout i na osobu, které vznikla škoda nebo jiná újma v příčinné souvislosti se zahájením řízení na povolení reorganizace.

H. Osoba, od které (zajištěný) věřitel může požadovat plnění podle § 183 odst. 1 a 2 InsZ a která pohledávku tohoto (zajištěného) věřitele uspokojila

Tímto pojmem je myšlena třetí osoba (fyzická nebo právnická) – ručitel (ať již zákonný, anebo osoba, která přistoupila k ručení na základě svého vlastního rozhodnutí), která poskytla věc, právo pohledávky nebo jinou majetkovou hodnotu jako zajištění pohledávky (zajištěného) věřitele.

I. 3. osoba

Tímto pojmem insolvenční zákon označuje osobu poškozeného (fyzickou nebo právnickou), která je odlišná od věřitele nebo dlužníka (tj. účastníků insolvenčního řízení).

3.4.3. Škoda a rozsah její náhrady

Insolvenční zákon neobsahuje definici škody a proto se při výkladu tohoto pojmu uplatní vymezení poskytované doktrínou, soudní praxí a nově i novým občanským zákoníkem jako újma na jmění.

Pojem škoda používá insolvenční zákon buď samostatně, nebo ve spojení „škoda nebo jiná újma“. V naprosté většině případů je pojem „jiná újma“ nutné v kontextu odpovědnostního práva vyložit jako odpovědnost za nemajetkovou újmu (např. újmu na pověsti apod.). Ve dvou případech (ust. § 99 a 254 InsZ) však insolvenční zákon vymezuje rozsah nahrazované škody takovým způsobem, že jde nepochybně o zúžení i proti rozsahu skutečné škody. Výraz „nebo jinou újmu“ tím zcela ztrácí smysl, protože takto vymezená škoda nepřesahuje rámec majetkové újmy, naopak nemusí celou majetkovou újmu pokrýt. Tak např. všechny důsledky druhotné platební neschopnosti zůstávají mimo rámec takto výrazně zúžené odpovědnosti.⁵⁰

---

⁵⁰ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. Op. cit. s. 88

3.4.4. Liberační důvody

Případy objektivní odpovědnosti za škodu upravuje insolvenční zákon vždy tak, že škůdci nabízí tzv. liberační důvody, které mu nabízejí možnost se odpovědnosti zprostit. Tyto případy lze rozdělit do dvou skupin.

Do první skupiny patří, kdy insolvenční zákon samostatně formuluje liberační důvody (ust. § 37 odst. 1 a 3, § 99 odst. 3, § 127 odst. 1 InsZ). Do druhé skupiny spadají případy, kdy insolvenční zákon pouze přiznává poškozenému nárok na náhradu škody, avšak pravidlo pro vznik odpovědnosti včetně liberačních důvodů je třeba převzít z obecné úpravy v občanském, resp. obchodním zákoníku (ust. § 253 odst. 4, § 254 odst. 1, § 258 InsZ).

3.4.5. Promlčecí doba

U naprosté většiny skutkových podstat se pro stanovení parametrů promlčecí doby použije úprava obsažená v ObčZ, ObchZ, NOZ. Jedinou výjimkou jsou skutkové podstaty uvedené v ust. § 37 odst. 1, 2 a 3 InsZ a ust. § 229 odst. 5 InsZ ve spojení s ust. § 37 odst. 1, 2 a 3 InsZ, pro které je promlčecí doba modifikována v ust. § 37 odst. 4 InsZ. Tato speciální úprava promlčecích lhůt se, pokud týká jejich délky, odvíjí od vzoru z dřívější občanskoprávní úpravy, se kterým je ve shodě, avšak ve srovnání se stávající občanskoprávní úpravou je výrazně přísnější. Modifikace institutu promlčení se projevuje hlavně v odlišném stanovení počátku běhu promlčecí lhůty. Bližší komentář viz kapitola 5.1.7.

3.5 Zvláštní skutkové podstaty – klasifikace

Zákon o konkursu a vyrovnání obsahoval původně pouhé 4 zvláštní skutkové podstaty odpovědnosti za škodu. Další novelizace zákona později přidaly další 2 skutkové podstaty. Oproti tomu insolvenční zákon obsahuje již celkem 23 zvláštních skutkových podstat odpovědnosti za škodu.

Zvláštní skutkové podstaty obsažené v insolvenčním zákoně lze třídit podle různých kritérií. Pro účely této práce jsou zajímavá třídění podle přítomnosti prvku zavinění, podle osoby škůdce, a podle způsobu uplatnění nároku na náhradu škody.

3.5.1. Třídění podle přítomnosti prvku zavinění

Podle přítomnosti prvku zavinění se tyto zvláštní případy člení do dvou skupin:

- 1) Případy subjektivní odpovědnosti, kdy zavinění je presumováno. Zavinění je presumováno ve formě nevědomé nedbalosti. Škůdci je však dána možnost se vyvinít (exkulповat). Z hlediska počtu tyto případy mírně převažují, jedná se celkem o 14 zvláštních skutkových podstat.
- 2) Případy objektivní odpovědnosti, u nichž pro vznik povinnosti hradit škodu nehraje zavinění roli, a tudíž se ani neprokazuje. V těchto případech vzniká povinnost škůdce nahradit škodu vzniklou v důsledku jeho porušení právní povinnosti. Škůdce však má možnost odvrátit odpovědnostní následek tím, že prokáže existenci zvláště stanovených osvobozujících (liberačních, exoneračních) důvodů. Liberační důvody jsou stanoveny většinou v insolvenčním zákoně, v ojedinělých případech je nutné aplikovat obecné liberační důvody stanovené v občanském zákoníku nebo obchodním zákoníku. Na tomto principu je založeno pouze 9 skutkových podstat.

Insolvenční zákon však neobsahuje případy, kdy poškozený prokazuje i škůdcovo zavinění, dovolává-li se jeho úmyslu, a ani případy absolutní objektivní odpovědnosti, kdy je liberace vyloučena.

3.5.2. Třídění podle osoby škůdce

Toto třídění poskytuje zajímavý pohled na jednotlivé zvláštní skutkové podstaty odpovědnosti za škodu upravené insolvenčním zákonem z hlediska osoby škůdce:

- a) insolvenční správce
- b) dlužník,
- c) dlužník s dispozičními oprávněními,
- d) věřitel,
- e) přihlášený věřitel,
- f) zajištěný věřitel,
- g) věřitel, který vzal zpět přihlášku pohledávky, protože mu plnila některá z osob, od kterých může požadovat plnění podle ust. § 183 odst. 1 a 2 InsZ,
- h) insolvenční navrhovatel,

- i) osoba mající povinnost podat insolvenční návrh,
- j) člen nebo náhradník věřitelského výboru,
- k) osoba oprávněná podat návrh na povolení reorganizace
- l) osoba povinná poskytnout součinnost insolvenčními správci

3.5.3. Podle způsobu uplatnění nároku na náhradu škody

Podle způsobu uplatnění nároku na náhradu škody lze jednotlivé skutkové podstaty odpovědnosti za škodu rozdělit do čtyř skupin:

- 1) skutkové podstaty, u nichž se nárok na náhradu škody uplatňuje formou přihlášky pohledávky v insolvenčním řízení
- 2) skutkové podstaty, u nichž se nárok na náhradu škody uplatňuje formou uplatnění pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou
- 3) skutkové podstaty, u nichž se nárok na náhradu škody uplatňuje v incidenčním sporu
- 4) skutkové podstaty, u nichž se nárok na náhradu škody uplatňuje ve sporném řízení podle zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

4. Uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy

Soukromoprávní odpovědnost za škodu je institutem práva hmotného, k jeho uplatnění dochází prostřednictvím práva procesního. Stejně jako tomu bylo podle dosavadní úpravy provedené občanským a obchodním zákoníkem, ust. § 12 NOZ přiznává každému, kdo se domnívá, že je ve svém právu zkrácen, aby se domáhal ochrany u orgánů veřejné moci, zejména soudů.

Podle ust. § 13 NOZ platí, že každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích. Byl-li právní případ rozhodnut přesto jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky, což bude zvláště významné právě ve sporech o náhradu škody nebo jiné újmy.

Ve vztahu k vlastnímu soudnímu uplatňování a vymáhání nároků na náhradu újmy však v souvislosti s rekonstrukcí k žádným změnám nedošlo. I nadále tak procesní postavení poškozeného zůstává i v rámci nové právní úpravy poměrně obtížné. Poškozený ve sporném řízení o nároku na náhradu škody nebo jiné újmy je tak povinen tvrdit rozhodné skutečnosti zakládající jeho nárok (povinnost tvrzení) a současně i navrhnout důkazy k prokázání těchto tvrzení (povinnost důkazní). Úspěšně tvrdit a současně prokazovat všechny předpoklady pro vznik odpovědnosti škůdce je ale často velmi obtížné, protože procesní povinnost žalobce se vztahuje i na prokázání zavinění škůdce (pokud je u daného typu odpovědnosti požadováno). Naproti tomu škůdce, jakožto žalovaný, nemusí v řízení uvádět žádné významné skutečnosti. K přesunu důkazního břemene na žalovaného tak dochází pouze v případě tvrzení existence exkulpačního důvodu, tj. některého z případů vyloučení odpovědnosti (nutná obrana, krajní nouze, vyšší moc atd.).

Specifika insolvenčního řízení a zásady, na nichž je vystavěno, se projevují i ve způsobu uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy v případech skutkových podstat upravených v insolvenčním zákoně.

V případech, kdy je škůdcem dlužník, předepisuje insolvenční zákon oprávněnému uplatnit svůj nárok na náhradu škody nebo jiné újmy zásadně formou přihlášky pohledávky (ust. § 174 a násl. InsZ), případně přiznává pohledávce na náhradu škody nebo jiné újmy status pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou [ust. § 169

odst. 1 písm. h) InsZ ve spojení s ust. § 203 a násl. InsZ], která se do řízení nepřihlašuje, ale uplatňuje písemně vůči osobě s dispozičními oprávněními.

Pokud došlo ke vzniku škody na majetkové podstatě porušením povinností insolvenčního správce nebo dlužníka s dispozičními oprávněními, musí poškozený uplatnit nárok na náhradu škody formou návrhu na zahájení incidenčního sporu (ust. § 159 a násl. InsZ).

Ve zbývajících případech musí poškozený uplatnit svůj nárok na náhradu škody nebo jiné újmy mimo rámec insolvenčního řízení v občanském soudním řízení (ust. § 7 OSŘ).

K zajištění náhrady škody nebo jiné újmy může v některých případech žalobce (poškozený) navrhnout insolvenčnímu soudu rovněž uložení předběžného opatření žalovanému (škůdci) složit jistotu nebo složit do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku na náhradu škody nebo jiné újmy vzniklé v důsledku protiprávního jednání žalovaného (viz. kap. 4.1).

Poškozený může rovněž v případech, kdy ke způsobení škody nebo jiné újmy došlo v důsledku trestního činu škůdce, uplatnit svůj nárok na náhradu škody nebo jiné újmy i v rámci trestního řízení, které je proti pachateli tohoto trestného činu (tj. obviněnému, resp. později obžalovanému) vedeno. Trestní řád totiž za poškozeného v trestním řízení považuje toho, komu byla trestným činem způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo toho, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Poškozený má pak právo domáhat se v tzv. adhezním řízení náhrady škody nebo nemajetkové újmy, která mu byla způsobena trestným činem a navrhnout, aby (trestní) soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích takto způsobenou škodu.

4.1 Uplatnění nároku na náhradu škody formou přihlášky pohledávky v insolvenčním řízení

A. Pojem a význam přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení, lhůty pro podání přihlášky pohledávky

Podle ust. § 2 písm. h) InsZ je přihlášení pohledávky je procesněprávním úkonem, kterým věřitel uplatňuje uspokojení svých práv v insolvenčním řízení. Věřitel je oprávněn, nikoliv povinen, svou pohledávku do insolvenčního řízení přihlásit. Pokud tak však

neučiní, vystavuje se nebezpečí, že po ukončení insolvenčního řízení nebude již moci vymáhání pohledávky realizovat.

Po zahájení insolvenčního řízení je možné pouze podat přihlášku pohledávky do insolvenčního řízení. Je-li totiž podán insolvenční návrh, potom podle ust. § 109 odst. 1 písm. a) InsZ patří k účinkům, které jsou spojeny se zahájením insolvenčního řízení, nemožnost uplatnění pohledávek a jiných majetkových práv, která se týkají majetkové podstaty, žalobou u soudu.

K základním principům insolvenčního řízení patří zásada poměrného uspokojení pohledávek věřitelů. K jejímu naplnění má tak přispět i to, že věřitelé své pohledávky za účelem jejich zjištění do insolvenčního řízení přihlásí⁵¹. Při řešení úpadkové situace dlužníka mají být řešeny souhrnně všechny pohledávky dlužníka, vyjma pohledávek, které se v insolvenci neuspokojují (ust. § 170 InsZ). Uspokojení žádné z pohledávek však nesmí být neodůvodněně zvýhodněno ani znevýhodněno.

Přihláška pohledávky musí dojít poslední den přihlašovací lhůty k doručení poštovní přepravou.⁵² Podle ust. § 173 odst. 4 InsZ, účinky, které jsou spojeny s podáním přihlášky pohledávky, nastávají dnem, kdy přihláška dojde insolvenčnímu soudu.

Podle ust. § 109 odst. 3, včasné podání přihlášky u insolvenčního soudu má pro pohledávky v ní uvedené ve vztahu k jejich promlčení nebo zániku (prekluzi) stejné účinky jako uplatnění práva u soudu, tj. zpravidla podání žaloby. S opožděně podanou přihláškou však takové účinky spojení nejsou (ust. § 173a InsZ). Jinými slovy, od včasného podání přihlášky neběží a staví se promlčecí lhůta ohledně všech v přihlášce uvedených pohledávek. Pokud by však nebyla pohledávka v insolvenčním řízení zjištěna (např. by byla soudem pro vady odmítnuta nebo pokud by věřitel přihlášku pohledávky vzal zpět), promlčecí doba by běžet nepřestala.

---

⁵¹ Výjimku tvoří pohledávky, které se do insolvenčního řízení nepřihlašují. Patří k nim především pohledávky za majetkovou podstatou (ust. § 168 odst. 1 InsZ), pohledávky jim na roveň postavené (ust. § 168 odst. 3 InsZ) a pohledávky, které se považují v insolvenčním řízení za přihlášené.

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 29 NSČR 15/2010, uveřejněné pod č. 10/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, s. 138, dostupné na www.nsoud.cz: „Závěr o včasnosti přihlášky pohledávky (§ 173 odst. 1 a 4 InsZ) lze učinit jen tehdy, byla-li přihláška posledního dne lhůty stanovené insolvenčním soudem v rozhodnutí o úpadku odevzdána orgánu, který má povinnost písemnost doručit insolvenčnímu soudu.“

Podání přihlášky je významné i pro účastenství v insolvenčním řízení. Dojde-li přihláška pohledávky příslušnému insolvenčnímu soudu, stává se její věřitel účastníkem insolvenčního řízení (ust. § 14 odst. 1 InsZ).

I když se to nároků na náhradu škody a jiné újmy, u nichž insolvenční zákon předepisuje jejich uplatnění formou přihlášky pohledávky (ust. § 253, § 254 a § 258 InsZ), přímo netýká, je nutné pro úplnost dodat, že insolvenční zákon výslovně nevylučuje možnost přihlásit i promlčenou pohledávku. Taková pohledávka nezaniká, ale zcela promlčená pohledávka by mohla být popřena (ust. § 193 InsZ). Navíc, přihlášením promlčené pohledávky by věřitel mohl způsobit, že taková pohledávka nebude zjištěna a mohla by proti němu být vyvozena odpovědnost za přezkoumání skutečné výše pohledávky (ust. § 178 InsZ).

Věřitel může přihlášku pohledávky podat od okamžiku, kdy je v insolvenčním rejstříku oznámeno zahájení insolvenčního řízení, až do uplynutí doby, která je vymezena v rozhodnutí o úpadku (ust. § 136 odst. 2 a 3 InsZ). Výzva k podávání přihlášek pohledávek je jednou z náležitostí rozhodnutí o úpadku. Podle ust. § 136 odst. 2 písm. d) InsZ činí lhůta pro přihlášení pohledávek věřiteli 2 měsíce. Tato lhůta začíná běžet od zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku. Jedná se o lhůtu propadnou, po jejím uplynutí již nelze další pohledávky do insolvenčního řízení přihlašovat. Insolvenční soud je povinen v rozhodnutí o úpadku uvést i poučení o následcích zmeškání přihlašovací lhůty [ust. § 136 odst. 2 písm. d) InsZ]. Jinou lhůtu pro přihlášky pohledávek stanoví insolvenční zákon v případě, je-li způsobem řešení úpadku oddlužení. V takovém případě činí lhůta k přihlášení pohledávek 30 dnů (ust. § 136 odst. 3 InsZ).

Opožděnou přihlášku pohledávky insolvenční soud svým usnesením odmítne (ust. § 173 odst. 1 InsZ). Rozhodnutí je přezkoumatelné v odvolacím řízení (ust. § 185 InsZ).

B. Podmíněné pohledávky

Podle ust. § 173 odst. 3 InsZ lze přihlásit i pohledávku vázanou na podmínku. Je-li podmínka odkládací, na jejím splnění závisí, zda právní následky úkonu nastanou a je-li podmínka rozvazovací, na jejím splnění závisí, zda již nastalé účinky pomínou (ust. § 36 ObčZ, § 548 a 549 NOZ).

Podle ust. § 183 odst. 1 InsZ lze za podmíněnou považovat pohledávku, která by třetí osobě (např. ručiteli) vznikla vůči dlužníkovi, pokud by třetí osoba plnila věřiteli namísto dlužníka (např. z titulu ručení za dlužníkův závazek). Přihláškou pohledávky, kterou se zajišťují věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty třetích osob, není dotčeno práva věřitele domáhat se uspokojení pohledávky z tohoto zajištění.⁵³

Přihláška pohledávky rovněž nemá vliv na právo věřitele domáhat se uspokojení pohledávky po kterékoli z osob odpovídajících mu společně a nerozdílně s dlužníkem. Obdobně to platí o právu věřitele požadovat plnění od dlužníkovu ručitele, včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení. Podle ust. § 183 odst. 3 InsZ mohou osoby, od kterých může věřitel požadovat plnění, v takových případech jako tzv. podmíněnou pohledávku přihlásit svoji pohledávku, která by jim vůči dlužníku vznikla uspokojením věřitele. Jestliže věřitel pohledávku přihlásí, mohou tyto osoby v rozsahu poskytnutého plnění vstoupit do řízení místo něj. Pro jejich vstup do řízení platí přiměřeně ust. § 18 InsZ.

Ručitel nebo jiná třetí osoba tedy do insolvenčního řízení vstupuje přihláškou takové pohledávky podmíněně. Tuto podmíněnou pohledávku věřitel přihlašuje ve výši závazku vzniklého ručením. Insolvenční zákon tak připouští, aby věřitel například vymáhal svoji (ručením zajištěnou) pohledávku jejím přihlášením do insolvenčního řízení vůči dlužníkovi a zároveň (mimo insolvenční řízení) po ručiteli takového závazku. Pokud ručitel splní závazek dlužníka, za který ručí, stává se vůči dlužníkovi sám věřitelem⁵⁴ a je oprávněn přihlásit svoji pohledávku do insolvenčního řízení „přímo“ (tj. nikoliv jako pohledávku podmíněnou).

Smyslem právní úpravy podmíněných pohledávek tedy je, aby například ručitel nezmeškal lhůtu stanovenou pro přihlášení pohledávky, která mu vůči dlužníkovi vznikne, bude-li plnit věřiteli namísto dlužníka. Jestliže takovou pohledávku přihlásí i zajištěný věřitel, může se tato třetí osoba domáhat uspokojení této pohledávky v rozsahu, v němž tuto pohledávku uspokojila.⁵⁵

---

⁵³ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. 1504 s., ISBN 978-80-7400-555-8, s. 119

⁵⁴ Srov. např. ust. § 550 ObčZ, § 308 ObchZ, § 2018 NOZ

⁵⁵ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. *Op. cit.* s. 120

C. Uložení složení jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy v případě popření pohledávky přihlášeným věřitelem (ust. § 202 odst. 4 InsZ)

Tradiční způsob obrany proti přihlášení pohledávky představuje možnost popření přihlášené pohledávky. Popírat lze pravost, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky. Může jít jako o pohledávku vykonatelnou, tak o pohledávky nevykonatelnou. Ustanovení § 192 odst. 1 InsZ přiznává právo popřít pohledávku insolvenčnímu správci, dlužníkovi a přihlášeným věřitelům⁵⁶. Popření pohledávky lze vzít zpět.

Přihlášený věřitel musí své popěrné právo uplatnit písemně na předepsaném formuláři, popření musí mít stejné náležitosti jako žaloba (ust. § 79 OSŘ) a musí z něho být patrné, zda se popírá pravost, výše nebo pořadí pohledávky.

Podle ust. § 200 odst. 3 dospěje-li insolvenční soud k závěru, že k popření pohledávky přihlášeným věřitelem se nepřihlíží, odmítne je rozhodnutím. Toto rozhodnutí může insolvenční soud vydat jen do skončení přezkumného řízení o popřené pohledávce.

Podle ust. § 200 odst. 5 InsZ neodmítne-li insolvenční soud popěrný úkon věřitele, bude mít účinky spojené s podáním žaloby. Postavení žalobce má popírající věřitel, žalovaným je věřitel popřené pohledávky.

Insolvenční soud rozhodne o popření ihned při přezkumném jednání (ust. § 190 InsZ). Aktivně legitimován k podání odvolání je pouze věřitel, který pohledávku popřel.

Insolvenční soud může podle ust. § 202 odst. 4 InsZ uložit přihlášenému věřiteli, který popřel pohledávku, aby v incidenčním sporu složil jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla věřiteli popřené pohledávky nedůvodným popřením pohledávky. Účel tohoto ustanovení spočívá v tom, že přináší přihlášenému věřiteli, jehož pohledávka byla popřena jiným věřitelem, pojistku, že popírající věřitel je ochoten a schopen nést tíži náhrady způsobené škody nebo jiné újmy.

Povinnost složit jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy může insolvenční soud uložit pouze na návrh věřitele popřené pohledávky. Věřitel přitom musí v návrhu doložit, že mu riziko vzniku škody nebo jiné újmy zjevně hrozí. V opačném případě insolvenční soud návrh zamítne. Insolvenční soud návrh na složení této jistoty zamítne také v případě, kdy z dosavadních výsledků insolvenčního řízení lze očekávat, že popření

---

⁵⁶ Popěrné právo věřitelů bylo zakotveno s účinností od 31. 3. 2011 novelou insolvenčního práva zák. č. 69/2011 Sb. v reakci na nálezy Ústavního soudu Pl. ÚS 14/10 z 1. 7. 2010.

pohledávky bude důvodné. Kozák⁵⁷ v této souvislosti upozorňuje na spornost této právní úpravy, protože insolvenční soud v rozhodnutí o návrhu na složení jistoty bude *de facto* předjímat výsledek incidenčního sporu, v němž rovněž rozhoduje jako soud prvního stupně.

Dále podle Kozáka není z kontextu celé úpravy důsledků popěrného práva věřitelů zřejmé, jaká škoda by v případě uplatnění popěrného práva věřitele popřenému věřiteli mohla vzniknout. Kozák usuzuje, že se bude jednat pravděpodobně pouze o ty případy, kdy uplatnění popěrného práva věřitele bude mít vliv na okamžik, kdy popřený věřitel obdrží uspokojení své pohledávky, ať už v případě splátkového kalendáře, částečného rozvrhu v konkursu nebo nutnosti odkladu rozvrhového usnesení v konkursu a oddlužení, které je realizováno prodejem majetku. Popěrné právo věřitelů nemá vliv na hlasovací práva věřitele, takže pro samotný výkon práv přihlášeného věřitele v insolvenčním řízení nemá žádné dopady.

Podle ust. § 202 odst. 5 InsZ nebude-li popírajícím věřitelem jistota na náhradu škody nebo jiné újmy, která může vzniknout popřenému věřiteli, ve stanovené době složena, nebo nedoloží-li popírající věřitel ve stanovené lhůtě, že povinnost složit jistotu nemá, bude žaloba, kterou byl uplatněn popěrný úkon, insolvenčním soudem odmítnuta. Tím je vytvořena fikce vadnosti žaloby.⁵⁸

Podle ust. § 202 odst. 6 InsZ povinnost složit jistotu na náhradu způsobené škody či jiné újmy nemá přihlášený věřitel, který ve lhůtě stanovené ke složení jistoty zákonem nebo rozhodnutím insolvenčního soudu osvědčí, že jistotu bez své viny nemohl složit a že je tu nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by mu mohla vzniknout újma. Závěr o tom, že věřitel bez své viny nemohl jistotu zaplatit, lze učinit např. v případě, kdy mu insolvenční soud uloží zaplatit jistotu na neexistující účet soudu, nebo na chybně uvedený účet soudu.

Podle ust. § 202 odst. 4 in fine InsZ se dále použijí postupy týkající se jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy způsobené předběžným opatřením upravených v ust. § 75b a násl. OSŘ.

Ustanovení § 202 odst. 5 a 6 InsZ se přiměřeně použijí také pro postup insolvenčního soudu při uložení povinnosti složit jistotu na náhradu škody nebo jiné újmy,

---

⁵⁷ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 502*

⁵⁸ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 502*

kteřá by dlužníkovi mohla vzniknout nedůvodným zahájením insolvenčního řízení a opatřením vydaným v jeho průběhu [ust. § 82 odst. 2 písm. c] InsZ).

4.2 Uplatnění nároku na náhradu škody formou uplatnění pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou

Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou [ust. § 169 InsZ] se do insolvenčního řízení nepřihlašují, ale podle ust. § 203 odst. 1 InsZ se uplatňují písemně vůči osobě s dispozičními oprávněními. Podle ust. § 203 odst. 3 InsZ osoba s dispozičními oprávněními uspokojí tuto pohledávku z majetkové podstaty. Pohledávku za majetkovou podstatou lze uspokojit v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku (ust. § 168 odst. 3 InsZ), nejpozději před rozvrhem (ust. § 305 InsZ).

Podle ust. § 203 odst. 4 InsZ, neuspokojí-li osoba s dispozičními oprávněními tuto pohledávku v plné výši a včas, může se věřitel domáhat jejich splnění žalobou podanou proti osobě s dispozičními oprávněními. Vzhledem k tomu, že nejde o incidenční spor, podává se žaloba u obecného soudu žalované osoby s dispozičními oprávněními (ust. § 7a písm. d) a § 7b odst. 4 InsZ).

Shledá-li soud takto uplatněný nárok důvodným, je jím osoba s dispozičními oprávněními v rozsudku zavázána k zaplacení uplatněné částky, avšak bez toho, že by byla současně stanovena lhůta k plnění.

Podle ust. § 203 odst. 5 InsZ lhůtu k uspokojení pohledávky, včetně jejího příslušenství, stanoví na návrh oprávněné osoby nebo na návrh osoby s dispozičními oprávněními insolvenční soud. Ve svém rozhodnutí je současně povinen označit, která část majetkové podstaty dlužníka může být použita k uspokojení takto přiznané pohledávky. Učiní tak jen na návrh oprávněné osoby nebo insolvenčního správce, kterým se rozhodnutí, proti němuž není odvolání přípustné, doručuje, a to zvlášť.

Zdrojem pro uspokojení této pohledávky jsou peněžní prostředky získané zpeněžením majetku zařazeného do soupisu majetkové podstaty. Zdrojem mohou být i peněžní prostředky dlužníka, pokud při řešení úpadku dlužníka nedochází ke zpeněžování majetku dlužníka.⁵⁹

---

⁵⁹ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 505*

Náklady, které v tomto sporu vznikly insolvenčnímu správci, se hradí z majetkové podstaty, pokud nevznikly zaviněním insolvenčního správce nebo náhodou, která se mu přihodila.

4.3 Uplatnění nároku na náhradu škody na majetkové podstatě formou incidenčního sporu

Incidenční spory jsou spory vyvolané insolvenčním řízením a projednávány v rámci insolvenčního řízení. Podstatná část právní úpravy incidenčních sporů je obsažena v ust. § 159 až 164 InsZ.

Taxativní výčet druhů incidenčních sporů je uveden v ust. § 159 odst. 1 InsZ. Ze skupiny sporů o náhradu škody je zde uveden pouze spor o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem (ust. § 159 odst. 1 písm. e) InsZ). S využitím ust. § 229 odst. 5 InsZ ve spojení s ust. § 37 InsZ lze ust. § 159 odst. 1 písm. e) InsZ aplikovat i na spor o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností dlužníka s dispozičními oprávněními.

Podle ust. § 16 InsZ jsou účastníky řízení v incidenčních sporech žalobce a žalovaný. Vedlejší účastenství v incidenčních sporech je nepřípustné.

Podle ust. § 160 odst. 1 InsZ se incidenční spor projedná a rozhodne na návrh oprávněné osoby, podaný v rámci insolvenčního řízení u insolvenčního soudu; tento návrh má povahu žaloby⁶⁰. Pro případ, že by projednávání a rozhodnutí incidenčního sporu v rámci insolvenčního řízení mohlo vést k průtahům, dává ust. § 160 odst. 2 InsZ předsedovi insolvenčního soudu možnost takový spor přikázat jinému soudci insolvenčního soudu.

V incidenčním sporu rozhoduje insolvenční soud meritorně rozsudkem (ust. § 162 odst. 1 věta před středníkem InsZ). Jedná se o výjimku z pravidla daného v ust. § 88 InsZ, které stanoví, že v insolvenčním řízení se rozhoduje vždy usnesením. Proti rozsudku ve věci samé je přípustné odvolání v patnáctidenní lhůtě.

Jediný případ, kdy rozhodnutí ve věci samé u incidenčního sporu nebude mít formu rozsudku, ale naopak půjde obligatorně (ve shodě s OSŘ) o usnesení, je uzavření smíru

---

⁶⁰ Výjimka je stanovena při úpadku finančních institucí, kdy insolvenčním návrhovátelem může být též orgán dozoru nebo dohledu dle ust. § 368 či § 380 InsZ

(ust. § 162 odst. 1 věta za středníkem InsZ). Jelikož i v incidenčním sporu mohou účastníci uzavřít smír, bude platit pro incidenční spor přiměřeně ust. § 99 OSŘ, kdy soud má usilovat o smír mezi účastníky, upozornit na právní úpravu a stanoviska Nejvyššího soudu a rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek týkající se věci a podle okolností případu jim doporučí možnost smírného řešení sporu. Smír uzavíraný insolvenčním správcem však insolvenční soud schválí pouze za podmínky, že s ním souhlasí věřitelský výbor. Proti usnesení, kterým soud schválí ve věci incidenčního sporu smír, je odvolání nepřijatelné. Rozhodnutím soudu schválený smír má účinky pravomocného rozsudku. Soud však může usnesení o schválení smíru rozsudkem zrušit, pokud se ukáže, že je smír podle hmotného práva neplatný. Zmíněné pravidlo možnosti zrušení smíru pro rozpor, resp. neplatnost ve smyslu hmotného práva, platí pro smíry uzavřené v incidenčních sporech včetně lhůty, dokdy lze schválený smír zrušit. Návrh na zrušení smíru může být podán do tří let od právní moci usnesení o schválení smíru.

Pravomocný rozsudek vydaný v incidenčním sporu je závazný pro všechny procesní subjekty, tedy nejen pro strany sporu. Je takto závazný pro všechny věřitele, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku, insolvenčního správce, popřípadě dalšího správce, státní zastupitelství, které vstoupilo do incidenčního sporu, a likvidátora dlužníka. Insolvenční zákon však toto výslovně upravuje pouze ve vztahu k rozsudku (ust. § 164 InsZ), nikoli ve vztahu ke schválenému smíru.

Při doručování rozhodnutí vydávaných v průběhu incidenčních sporů včetně rozhodnutí ve věci postupuje insolvenční soud přednostně podle pravidel doručování upravených v InsZ, zatímco OSŘ platí jen subsidiárně. V zásadě všechna takto dotčená rozhodnutí jsou zveřejňována v insolvenčním rejstříku, mimo to jsou vždy zvlášť (ust. § 75 InsZ) doručována účastníkům incidenčního sporu.

Podle ust. § 163 InsZ v rozhodnutí o incidenčním sporu rozhodne insolvenční soud i o nákladech incidenčního sporu a jejich náhradě, a to podle příslušných ustanovení OSŘ, nestanoví-li insolvenční zákon jinak. Náhrada nákladů incidenčního sporu je zvláštní pohledávkou, která, na rozdíl od nákladů účastníků vzniklých jim účastí v insolvenčním řízení, není z uspokojení pohledávek v insolvenčním řízení vyloučena.

4.4 Předběžné opatření

Ustanovení § 82 InsZ obsahuje speciální úpravu předběžného opatření ve vztahu k ust. § 74 a násl. OSŘ, resp. ust. § 102 OSŘ, která jsou modifikována pro účely insolvenčního řízení. OSŘ se pro předběžná opatření podle ust. § 82 InsZ použije přiměřeně.

Úprava předběžných opatření se od úpravy obsažené v občanském soudním řádu liší především možností nařídit předběžné opatření i bez návrhu. Avšak předběžné opatření uložením povinnosti složit jistotu nebo přiměřenou peněžitou částku k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, lze nařídit jen na návrh. Insolvenční zákon zde rozlišuje tři případy:

- 1) Předběžné opatření uložením povinnosti insolvenčnímu navrhovateli, který není zaměstnancem dlužníka a jehož pohledávka vůči dlužníkovi nespočívá pouze v pracovněprávních nárocích, složit jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by dlužníku vznikla nedůvodným zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu [ust. § 82 odst. 2 písm. c) InsZ].
- 2) Předběžné opatření uložením povinnosti povinné osobě složit do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku na náhradu škody nebo jiné újmy, která by vznikla věřiteli porušením povinnosti podat insolvenční návrh (ust. § 100 odst. 1 InsZ).
- 3) Předběžné opatření uložením povinnosti povinné osobě složit do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku na náhradu škody nebo jiné újmy, která by určité osobě vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu vinou insolvenčního navrhovatele (ust. § 147 odst. 6 InsZ). Podle ust. § 327 odst. 2 InsZ se ust. § 147 odst. 6 InsZ použije přiměřeně i v případě, kdy insolvenční soud návrh na povolení reorganizace odmítnul, vzal na vědomí jeho zpětvzetí nebo zamítnul.

Navrhovatel předběžného opatření rovněž povinen složit jistotu ve smyslu ust. § 75b OSŘ k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením. V této souvislosti uvádí Hásová⁶¹, že „v teorii ani soudní praxi nepanuje shoda

---

⁶¹ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit.* s. 263

na výši jistoty k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by vznikla předběžným opatřením. Ta je v ust. § 75b OSŘ stanovena ve výši 10 000 Kč a ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti ve výši 50 000 Kč, před 31. 12 2013 v obchodních věcech. Domnívám se, že v rámci náhrady škody se nejedná o obchodněprávní věc, ale občanskoprávní věc z titulu náhrady škody, a tudíž by jistota měla být určena ve výši 10 000 Kč.“ Výjimku z povinnosti navrhovatele složit jistotu uvádí ust. § 82 odst. 1 InsZ, podle kterého povinnost složit jistotu jako navrhovatel nemá dlužník.

4.4.1. Předběžné opatření podle ust. § 82 odst. 2 písm. c) InsZ

Prvním z důvodů pro vydání předběžného opatření sloužícího k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy je podle ust. § 82 odst. 1 písm. c) InsZ stanovení povinnosti složit jistotu při existenci rizika vzniku škody nebo jiné újmy, která by dlužníkovi mohla vzniknout nedůvodným zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu. Podle důvodové zprávy má tím dojít k posílení odpovědnosti insolvenčních navrhovatelů za výsledek insolvenčního řízení v případech, kdy je insolvenčním návrhem sledováno přenesení sporů o pohledávku do insolvenčního řízení. Insolvenční zákon předpokládá, že toto předběžné může být vydáno pouze na návrh dlužníka. Podrobnější podmínky, za jejichž splnění může být návrhu dlužníka na vydání předběžného opatření navrhovat vyhověno, jsou definovány v ust. § 82 odst. 4 InsZ.

Za prvé, dlužník musí návrh na vydání předběžného opatření podat při prvním úkonu, který dlužníkovi v insolvenčním řízení přísluší. Tímto prvním úkonem je nutno chápat vyjádření se dlužníka k insolvenčnímu návrhu věřitele, které musí být případně doplněno na základě předchozí výzvy soudu o úplné a správné seznamy majetku, závazků a zaměstnanců dlužníka. Jen na základě tohoto podání bude moci insolvenční soud posoudit, že na základě podaného insolvenčního návrhu nebudou dány důvody pro zjištění úpadku dlužníka a tím současně i pro zamítnutí návrhu na předběžné opatření. Bude-li návrh na vydání předběžného opatření vyjádření dlužníka k insolvenčnímu návrhu absentovat, případně nebudou-li dlužníkem předloženy řádné a úplné seznamy majetku, závazků a zaměstnanců, měl by insolvenční soud návrh na předběžné opatření automaticky bez dalšího zamítnout.

Součástí návrhu na vydání předběžného opatření musí být také důkazy prokazující reálné riziko vzniku škody nebo jiné újmy na straně dlužníka. Tvrzení dlužníka by se

v těchto případech nemělo v žádném případě omezit pouze na možný vznik škody nebo jiné újmy související s poškozením jeho dobrého jména či pověsti, případně se zmařením potenciálních zakázek, které za dobu insolvenčního řízení mohl získat. Mělo by se jednat o jednoznačně vyčíslitelnou a přesně identifikovatelnou škodu, jejíž vznik dlužníkovi hrozí.

Z možnosti uložit složení jistoty na zajištění škody nebo jiné újmy, která by dlužníkovi vznikla nedůvodným zahájením insolvenčního řízení nebo opatřeními v jeho průběhu přijatými jsou vyloučení zaměstnanci dlužníka, jejichž pohledávka pochází z pracovněprávního poměru. Obdobně jako u vyloučení z povinnosti složit zálohu na náklady insolvenčního řízení se toto vyloučení musí vztahovat i na bývalé zaměstnance, jejichž pohledávka pochází z pracovněprávního poměru.

Podá-li dlužník návrh na předběžné opatření opožděně, nedoloží-li riziko vzniku škody nebo jiné újmy, nebo bude-li z průběhu insolvenčního řízení zřejmé, že pravděpodobně dojde k osvědčení úpadku dlužníka, insolvenční soud návrh na předběžné opatření zamítne.

Insolvenční zákon předpokládá, že na povinnost složit jistotu pro případnou náhradu škody nebo jiné újmy, která může dlužníkovi vzniknout nedůvodným zahájením insolvenčního řízení nebo opatřeními, které budou v jeho průběhu přijata, se bude přiměřeně aplikovat ust. § 202 odst. 5 a 6 InsZ. Především je tak nutno očekávat, že nebude-li insolvenčním návrhovátelem soudem stanovená jistota složena, bude insolvenční návrh bez dalšího odmítnut. Navrhovatel by však mohl osvědčit, že jistotu bez svého zavinění složit nemohl a současně je tu nebezpečí z prodlení, v jehož důsledku by mohla vzniknout újma především na hodnotě majetku dlužníka. V takovém případě by měl insolvenční soud v řízení pokračovat i přesto, že jistota složena nebyla.

Předběžné opatření podle ust. § 82 odst. 2 písm. c) InsZ může insolvenční soud vydat pouze do rozhodnutí o insolvenčním návrhu.

4.4.2. Předběžné opatření podle ust. § 100 odst. 1 InsZ

Podle ust. § 100 odst. 1 InsZ je-li již v průběhu insolvenčního řízení zřejmé, že věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma porušením povinnosti podat insolvenční návrh, může věřitel (řádně a včas přihlášený do insolvenčního řízení) podat u insolvenčního soudu návrh na vydání předběžného opatření, kterým insolvenční soud povinné osobě uloží, aby na

náhradu této škody nebo jiné újmy složila do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku.

Jelikož jedním z předpokladů tohoto předběžného opatření je zřejmost vzniku škody nebo jiné újmy, lze předpokládat, že zejména v případech, kdy dlužník trvale nehradí své splatné závazky, může insolvenční návrh podaný věřitelem obsahovat též návrh na nařízení předběžného opatření vůči osobám, které měly takový návrh jménem dlužníka podat bez zbytečného odkladu (ust. § 98 odst. 2 InsZ).

Jedná se o speciální úpravu předběžného opatření (ust. § 67 až 69 OSŘ) určenou cíleně pro insolvenční řízení a i v tomto případě platí, že se občanský soudní řád použije pro insolvenční řízení přiměřeně (ust. § 7 InsZ).

Příslušným k nařízení předběžného opatření podle ust. § 100 InsZ je výlučně insolvenční soud. Návrh na jeho nařízení může podat jen dlužníkův věřitel (příčemž nemusí jít o insolvenčního navrhovatele), a to jen v rámci insolvenčního řízení. Bez návrhu předběžné opatření vydat nelze.

O návrhu na předběžné opatření rozhodne předseda senátu (samosoudce) insolvenčního soudu bezodkladně (ust. § 75c odst. 2 OSŘ). Proti tomuto rozhodnutí není odvolání přípustné (ust. § 91 InsZ).

Navrhovatel předběžného opatření je rovněž povinen složit jistotu ve výši 10 000 Kč (ust. § 75b odst. 1 OSŘ). Jistotu je třeba složit u insolvenčního soudu současně s podáním návrhu. Nebude-li jistota složena, insolvenční soud návrh na předběžné opatření odmítne (argum. *a contrario* k ust. § 82 odst. 1 InsZ).

Jak již bylo uvedeno, výše škody a jiné újmy může být stanovena až po skončení insolvenčního řízení. Zákon proto stanoví, že nařízení předběžného opatření nebrání, že celkovou výši škody nebo jiné újmy dosud nelze vyčíslit (ust. § 100 odst. 1 *in fine* InsZ).

Vyhoví-li insolvenční soud návrhu oprávněného věřitele, uloží povinné osobě povinnost složit na náhradu škody nebo jiné újmy do úschovy u insolvenčního soudu přiměřenou částku. Výše této částky se řídí pouhým odhadem. Insolvenční soud však musí částku uvedenou v rozhodnutí o předběžném opatření stanovit tak, aby se maximálně přiblížil škodě nebo jiné újmě, která takto věřiteli vznikla.⁶² Horní hranice stanovené částky k úschově tak je vzhledem k definici výše škody nebo jiné újmy v ust. § 99 odst. 2 InsZ

---

⁶² KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 223*

omezena výší zjištěné, příp. přihlášené pohledávky věřitele, který navrhl vydání předběžného opatření.

Obdobně jako v občanském soudním řádu (ust. § 76 odst. 2 OSŘ) insolvenční zákon v ust. § 100 odst. 2 jednoznačně stanoví, že je-li nařízeno předběžné opatření, insolvenční soud uloží (tedy uložit musí) navrhovateli, aby u příslušného soudu podal žalobu o náhradu škody nebo jiné újmy. Na rozdíl od ust. § 76 odst. 3 OSŘ stanoví insolvenční zákon lhůtu, ve které tento krok musí navrhovatel učinit. Z logiky věci vyplývá, že tato lhůta nesmí skončit dříve, než skončí insolvenční řízení, aby bylo možno v předmětné žalobě přesně specifikovat výší škody nebo jiné újmy. To bude platit také pro zajištěné věřitele, přestože jejich nárok může být uspokojen již v průběhu insolvenčního řízení. Insolvenční zákon u tohoto druhu věřitelů neumožňuje insolvenčnímu soudu činit výjimku.⁶³

Pokud by navrhovatel u příslušného soudu žalobu o náhradu škody nepodal, pak by v souladu s ustanovením občanského soudního řádu předběžné opatření zaniklo [ust. § 77 odst. 1 písm. a) OSŘ]. Předběžné opatření zaniká dále také proto, že nebylo návrhu ve věci samé vyhověno [ust. § 77 odst. 1 písm. b) OSŘ] nebo bylo návrhu ve věci samé vyhověno a uplynulo patnáct dní od vykonatelnosti rozhodnutí o věci [ust. § 77 odst. 1 písm. c) OSŘ]. Jestliže důvody, pro které bylo předběžné opatření nařízeno, pominuly, předseda senátu jej zruší (ust. § 77 odst. 2 OSŘ).

V rozsahu, v jakém bylo žalobě o náhradu škody nebo jiné újmy oprávněnému věřiteli vyhověno, se takové rozhodnutí považuje za rozhodnutí o udělení souhlasu s vydáním úschovy (nebo její části) žalobci.

Zaniklo-li nebo bylo-li zrušeno nařízené předběžné opatření, je navrhovatel povinen nahradit škodu nebo jinou újmu každému (nejen insolvenčnímu dlužníkovi), komu předběžným opatřením vznikla (ust. § 77a odst. 1 OSŘ). Výjimkou jsou pouze případy, kdy nařízené předběžné opatření zaniklo, protože návrhu ve věci samé bylo vyhověno, nebo proto, že právo navrhovatele bylo uspokojeno. Této odpovědnosti se navrhovatel nemůže zprostit, ledaže by ke škodě nebo k jiné újmě došlo i jinak. Je však zapotřebí poznamenat, že v tomto případě je pojem „škoda a jiná újma“ širší než v případě odpovědnosti osoby povinné podat insolvenční návrh (ust. § 99 odst. 2 InsZ). Újmou se tu rozumí rovněž nemajetková újma, popřípadě bezdůvodné obohacení. Odpovědnost

---

⁶³ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 223*

navrhovatele je v tomto případě odpovědností objektivní a navrhovatel se ji může zprostit, jen jestliže by ke škodě nebo jiné újmě došlo i jinak.

O náhradě takto vzniklé škody nebo jiné újmy rozhoduje soud na návrh. Příslušným je v tomto případě soud, který v prvním stupni rozhodoval o předběžném opatření, tj. insolvenční soud. To platí i tehdy, jestliže o nařízení předběžného opatření rozhodl až odvolací soud. Žaloba musí být podána u soudu v šestiměsíční prekluzivní lhůtě běžící ode dne, kdy předběžné opatření zaniklo nebo kdy nabylo právní moci usnesení, jímž bylo předběžné opatření zrušeno.⁶⁴

Bude-li poškozenému přisouzena pravomocným rozhodnutím soudu náhrada škody nebo jiné újmy, použije se k uspokojení jeho pohledávky nejprve jistota složená navrhovatelem. Složenou jistotu soud vyplatí až do výše všech přisouzených pohledávek poškozeným a v případě, že jistota nepostačuje k uspokojení všech pohledávek poškozených, rozdělí jistotu mezi ně poměrně, to znamená podle poměru jejich pohledávek. Škodu nebo jinou újmu, která nebude nahrazena ze složené jistoty, je navrhovatel předběžného opatření povinen uhradit ze svého majetku.

4.4.3. Předběžné opatření podle ust. § 147 odst. 6 InsZ

Podle ust. § 147 odst. 6 InsZ se poškozený, který má za to, že mu zahájením insolvenčního řízení nebo opatřením přijatým v jeho průběhu vznikla škoda nebo jiná újma, přičemž o návrhu bylo zaviněním navrhovatele ukončeno jinak než rozhodnutím o úpadku, může se aktivně domáhat přijetí předběžného opatření, jímž soud povinné osobě uloží, aby na náhradu této škody nebo jiné újmy složila do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku⁶⁵.

O tomto předběžném opatření však insolvenční soud nemůže rozhodnout z vlastní iniciativy, ale pouze na návrh poškozeného. Návrh musí být insolvenčnímu soudu doručen nejpozději třicátý den⁶⁶ po „vydání“ rozhodnutí o zastavení řízení o insolvenčním návrhu, rozhodnutí o odmítnutí insolvenčního návrhu nebo rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního

---

⁶⁴ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009. 1600 s., ISBN 978-80-7400-107-9, s. 470

⁶⁵ Ust. § 76 odst. 1 písm. d) OSŘ

⁶⁶ Ust. § 147 odst. 6 in fine InsZ

návrhu. Podle Kozáka⁶⁷ pojem „vydání“ nelze vyložit jinak, než jako den zveřejnění tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku. Při jiném výkladu nelze zaručit stejné počítání této prekluzivní lhůty pro všechny aktivně legitimované subjekty.

Předběžné opatření však nelze nařídit před nabytím právní moci takového rozhodnutí. Okamžik podání návrhu na vydání předběžného opatření a okamžik, kdy lze takovému návrhu vyhovět, se však mohou výrazně lišit. Aplikace lhůty 7 dnů dané ust. § 75c odst. 2 OSŘ pro rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření není v tomto případě možná.⁶⁸

Na navrhovatele rovněž dopadá povinnost podle ust. § 75b OSŘ složit nejpozději ve stejný den, kdy podal u insolvenčního soudu návrh na jeho zřízení, jistotu ve výši 10 000 Kč, a pokud se jedná o věc týkající se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti ve výši 50 000 Kč.

Při nařízení předběžného opatření dále insolvenční soud postupuje obdobně podle ust. § 100 odst. 2 a 3 InsZ. Insolvenční soud může předběžné opatření nařídit i v případě, že celkovou výši škody nebo jiné újmy dosud nelze vyčíslit. Vyhoví-li insolvenční soud návrhu oprávněné osoby, uloží povinné osobě povinnost složit na náhradu škody nebo jiné újmy. Výši částky, která má být složena, určí insolvenční soud tak, aby kryla podstatnou část předpokládané škody nebo jiné újmy. Tato záloha se skládá do úschovy u insolvenčního soudu, jenž bude věcně a místně příslušný k projednání žaloby o náhradu škody nebo jiné újmy podle ust. § 7a písm. d) InsZ. V rozsahu, ve kterém soud vyhověl žalobě o náhradu škody nebo jiné újmy, se jeho rozhodnutí považuje za rozhodnutí o udělení souhlasu s vydáním předmětu úschovy žalobci.

4.5 Uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy ve sporném řízení podle zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Poškozený a škůdce, resp. odpovědný subjekt, se mohou nejdříve pokusit o mimosoudní vypořádání práva poškozeného na náhrady škody nebo jiné újmy formou dohody. Pokud však protistrany nejsou schopny, či ochotny dohodu uzavřít, musí

---

⁶⁷ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 370*

⁶⁸ Srov. tamtéž

poškozený uplatnit toto právo zásadně v občanském soudním řízení (ust. § 7 OSŘ). Uplatnění práva z odpovědnosti za škodu v občanském soudním řízení se zpravidla uskutečňuje žalobou. Toto právo však lze uplatnit i vzájemným návrhem podle ust. § 97 OSŘ anebo námitkou započtení (kompenzační námitkou) podle ust. § 98 OSŘ.

K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ust. § 7a písm. c) a d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (ust. § 7b odst. 4 InsZ).

Podle ust. § 152 odst. 2 OSŘ lze o odpovědnosti za škodu v občanskoprávním řízení rozhodnout i tzv. mezitímním rozsudkem, jímž soud nejprve rozhodne o základu, tj. o předpokladech vzniku odpovědnosti a škodu. O rozsahu (výši) odpovědnosti za škodu soud rozhodne až po právní moci rozsudku, kterým bylo kladně rozhodnuto o základu odpovědnosti.

4.6 Uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy v trestním řízení

Byla-li újma (majetková - škoda, či jiná újma) způsobena protiprávním jednáním, které zároveň naplnilo určitou skutkovou podstatu trestného činu, je podle ust. § 43 odst. 1 TrŘ poškozenému umožněno uplatnit právo z odpovědnosti za škodu i v trestním řízení. Ustanovení § 43 odst. 2 TrŘ však stanoví, že za poškozeného se nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Podle ust. § 206 odst. 2 TrŘ je tak poškozený, který má proti obviněnému (škůdci) právo na náhradu škody, jež mu byla způsobena trestným činem, oprávněn navrhnout, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému zároveň povinnost nahradit tuto škodu (ust. § 43 odst. 3, § 228 odst. 1 TrŘ). Poškozený tak může učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (ust. § 206 odst. 2 TrŘ); je-li sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě (ust. § 175a odst. 2 TrŘ).

Z návrhu poškozeného musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši nárok na náhradu škody uplatňuje. Důvod a výši škody nebo nemajetkové újmy je poškozený povinen doložit. Nebyl-li by pro rozhodnutí o nároku poškozeného dostatečný podklad a

nebrání-li tomu důležité důvody, zejména potřeba vyhlášení rozsudku nebo vydání trestního příkazu bez zbytečných průtahů, soud poškozenému sdělí, jakým způsobem může podklady doplnit, a poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu, kterou mu zároveň určí.

Poškozený tak může uplatňovat své nároky přímo v trestním řízení (tzv. adhezní řízení). Subjektem adhezního řízení je však pouze takový poškozený, který má podle zákona proti obžalovanému nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení. Trestní soud je oprávněn v odsuzujícím rozsudku uložit povinnost k náhradě takové pohledávky.

Jelikož trestní řád nezná tzv. překážku zahájeného řízení (litispendence), poškozený se může současně domáhat svého nároku v civilním řízení. Návrh podle ust. § 43 odst. 3 TrŘ však nelze podat, jestliže o nároku na náhradu škody již bylo rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení (ust. § 44 odst. 3 TrŘ).

Podle ust. § 228 TrŘ odsuzuje-li trestní soud obžalovaného pro trestný čin, kterým způsobil jinému majetkovou škodu, uloží obžalovanému zpravidla v rozsudku, aby ji poškozenému nahradil, jestliže byl nárok včas uplatněn (ust. § 43 odst. 3 TrŘ). Nebrání-li tomu zákonná překážka, soud uloží obžalovanému vždy povinnost k náhradě škody, jestliže je výše škody součástí popisu skutku uvedeného ve výroku rozsudku, jímž se obžalovaný uznává vinným, a škoda v této výši nebyla dosud uhrazena.

Podle ust. § 228 odst. 2 TrŘ musí výrok o povinnosti obžalovaného k náhradě škody přesně označovat osobu oprávněného i nárok, který mu byl přisouzen. V odůvodněných případech může trestní soud vyslovit, že závazek má být splněn ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti zároveň určí. Podle ust. § 228 odst. 3 TrŘ může být výrok rozsudku o plnění v penězích na návrh poškozeného vyjádřen i v cizí měně, neodporuje-li to okolnostem případu a škoda byla způsobena na peněžních prostředcích v cizí měně nebo na věcech zakoupených za takové peněžní prostředky, popř. obžalovaný či poškozený je cizozemcem.

Podle ust. § 229 TrŘ však platí, že bylo-li by podle výsledků dokazování třeba pro vyslovení povinnosti k náhradě škody provádět další dokazování, jež přesahuje potřebu trestního stíhání a podstatně by je podstatně protáhlo, soud odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem. Stejným způsobem soud postupuje i ohledně zbytku nároku poškozeného na náhradu škody, jestliže mu nárok z jakéhokoli důvodu přizná jen zčásti.

Zprostí-li trestní soud obžalovaného obžaloby, neznamená to ještě, že neexistuje občanskoprávní odpovědnost. I v takových případech trestní soud odkáže poškozeného s jeho právem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem.

ČÁST ZVLÁŠTNÍ

5. Náhrada škody nebo jiné újmy v případě insolvenčního správce

5.1 Odpovědnost insolvenčního správce za škodu a jinou újmu způsobenou při výkonu své funkce porušením povinností uložených insolvenčním zákonem nebo rozhodnutím soudu (§ 37 InsZ)

5.1.1. Výkon funkce insolvenčního správce

Podmínky řádného výkonu funkce insolvenčního správce jsou stanoveny v ust. § 36 InsZ.

Podle ust. 36 odst. 1 InsZ je insolvenční správce povinen při výkonu funkce postupovat svědomitě a s odbornou péčí. Obsah těchto neurčitých právních pojmů insolvenční zákon blíže neupřesňuje a jejich výklad je tak ponechán na soudní praxi. Lze však předpokládat, že činnost insolvenčního správce s nimi bude v souladu, pokud bude směřovat k naplnění účelu a cíle insolvenčního řízení.

Insolvenční správce musí především postupovat v souladu s právními předpisy, pokyny insolvenčního soudu a věřitelských orgánů. Svoji činnost musí směřovat k tomu, aby vypořádal majetkové vztahy k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem. Na vedení insolvenčního řízení se insolvenční správce musí podílet tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo neoprávněně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů. Očekává se od něj, že k dosažení tohoto cíle insolvenční správce vyvine veškeré úsilí, které lze po něm v rámci výkonu funkce spravedlivě požadovat. Insolvenční správce sám odborníkem na veškerou činnost společnosti být nemusí, musí však rozpoznat, kdy si záležitost odbornou péčí vyžaduje, a tuto péči s pomocí kvalifikovaných osob zajistit, a to včetně kontroly provádění dané činnosti.

Insolvenční správce je povinen dávat přednost společnému zájmu věřitelů⁶⁹ před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob. Při svém postupu však musí zohlednit i zájem samotného dlužníka na řádném průběhu insolvenčního řízení. Zájmem dlužníka je pak

---

⁶⁹ Srov. § 2 písm. j) InsZ

chápan důraz na rychlost a efektivnost průběhu řízení s omezením dlužníkových práv jen v nutné míře.⁷⁰

Podle Kozáka⁷¹ je však při kvalifikování postupu insolvenčního správce „nutné odlišit případy zcela legitimního utváření a realizace vlastních názorů insolvenčního správce zejména při přezkoumávání pohledávek, které se v budoucnu mohou ukázat nesprávnými, od základní odborné neznalosti, nevědomosti či neorientování se insolvenčního správce v právních předpisech dopadajících na jeho činnost. Pouze v případě uvedeném na druhém místě by přitom měla přicházet v úvahu sankce uložená správci, případně odpovědnost insolvenčního správce za škodu způsobenou při výkonu své funkce.“

Podle ust. § 36 odst. 2 InsZ insolvenční správce poskytuje věřitelským orgánům součinnost nezbytnou k řádnému výkonu jejich funkce. Zejména se na žádost věřitelského orgánu účastní jeho jednání. Neurčí-li insolvenční soud jinak, předkládá insolvenční správce věřitelskému orgánu a insolvenčnímu soudu nejméně jednou za 3 měsíce písemnou zprávu o stavu insolvenčního řízení. Zpráva by měla být koncipována jako stručná, přehledná a obsahově výstižná a měly by z ní být patrné zásadní změny za dobu od předložení předchozí zprávy, případně odkaz na předchozí zprávu, pokud k žádným takovým změnám nedošlo.⁷²

Sankcí za porušení povinností stanovených v ust. § 36 InsZ je uložení pořádkové pokuty insolvenčnímu správci dle ust. § 81 InsZ. V úvahu připadá rovněž i následný postup insolvenčního soudu ve smyslu zproštění insolvenčního správce z funkce dle ust. § 32 InsZ.

Kromě základního vymezení povinností insolvenčního správce v ust. § 36 InsZ, insolvenční zákon specifikuje řadu konkrétních povinností v jednotlivých fázích insolvenčního řízení.

Pro případ porušení povinností insolvenčního správce potom jsou v ust. § 37 odst. 1, 2 a 3 InsZ definovány tři skutkové podstaty odpovědnosti insolvenčního správce za škodu nebo jinou újmu.

---

⁷⁰ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. 2008. s. 87*

⁷¹ Srov. tamtéž.

⁷² Srov. tamtéž.

5.1.2. Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu podle § 37 odst. 1 InsZ

Podle ust. § 37 odst. 1 InsZ insolvenční správce odpovídá za škodu a jinou újmu, kterou dlužníku, věřitelům nebo třetím osobám způsobí při výkonu své funkce. Škoda nebo jiná újma je insolvenčním správcem způsobena porušením povinností jemu uložených zákonem nebo rozhodnutím soudu, jakož i tím, že nepostupoval s odbornou péčí (ust. § 36 InsZ).

Odpovědnosti se může insolvenční správce zprostit, jen když prokáže, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu insolvenčního řízení. Insolvenční správce tak musí dodržovat povinnosti uložené mu insolvenčním zákonem a v případě hrozící možnosti vzniku škody nebo jiné újmy musí o tom včas informovat věřitelský orgán a insolvenční soud. Je tedy vždy povinen prokázat, že včas informoval o možnosti existence situace, jejímž následkem může být vznik škody nebo jiné újmy a o záměrech vedoucích k jejímu řešení. Po případném vzniku škody nebo jiné majetkové újmy je pak povinen podat vysvětlení o způsobu, kterým se jí snažil zabránit, či o uvedení důvodů, které mu v tomto bránily.⁷³

Pelikánová⁷⁴ je však k této formulaci liberačního důvodu kritická a poukazuje na to, že „v předlistopadovém období (před rokem 1989) byla odpovědnost socialistických organizací podle hospodářského zákoníku považována za subjektivní. Takřka všechny zvláštní úpravy však byly objektivními odpovědnostmi. Formulace zavinění se lišila od formulace liberačního důvodu uplatňovaného běžně v souvislosti s objektivní odpovědností jenom předloškou a zájmenem ‘na ní’. Jestliže totiž liberační důvod býval formulován jako vyvinutí veškerého úsilí, které lze požadovat [k zabránění vzniku škody], pak obecné ustanovení o odpovědnosti socialistických organizací stanovilo: ‘Organizace se odpovědnosti zproští, jestliže prokáže, že škodě nemohla zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které na ní lze požadovat.’⁷⁵ Pro srovnání vládní nařízení č. 46/1967 Sb., které upravovalo odpovědnost za škodu způsobenou provozní hospodářskou činností,

---

⁷³ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 87*

⁷⁴ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku). Op. cit. s. 136-137*

⁷⁵ Srov. ustanovení § 145 odst. 2 HZ

zakotvilo liberační důvod objektivní odpovědnosti takto (§ 1 odst. 2): ‘Odpovědnosti za škody uvedené v odstavci 1 se organizace zproští, jen prokáže-li, že škoda byla způsobena okolnostmi, jež nemá původ v provozní hospodářské činnosti a již nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, kteřé lze požadovat.’“

Z výše uvedeného vyplývá, že starší literatura by výraz „po něm“ interpretovala jako znak odpovědnosti subjektivní. Přesto však v tomto případě budeme popsanou konstrukci odpovědnosti v ust. § 37 odst. 1 InsZ chápat jako vyjádření objektivní odpovědnosti s možností liberace. To je změna oproti pojetí odpovědnosti správce konkurzní podstaty podle ust. § 8 odst. 2 ZKV, která byla, ačkoli to ZKV výslovně nestanovil, posuzována jako odpovědnost za zavinění (tj. subjektivní) podle ust. § 420 odst. 1 ObčZ.

Pro úplnost je nutné doplnit, že ačkoliv podle nálezu Ústavního soudu⁷⁶ lze považovat výkon funkce správce konkurzní podstaty za výkon svou povahou veřejné funkce, bude z hlediska možné odpovědnosti za škodu i nadále platit, že stát neodpovídá za škodu způsobenou pouze tím, že správce konkurzní podstaty porušil své povinnosti v konkursním (insolvenčním) řízení. Insolvenční správce ani dřívější konkurzní správce nemají postavení veřejného činitele.

5.1.3. Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu podle § 37 odst. 2 InsZ

Ustanovení § 37 odst. 2 InsZ stanoví, že podle ust. § 37 odst. 1 InsZ insolvenční správce odpovídá i za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobily osoby, jež použil k plnění svých úkolů. Poškozenými mohou být dlužník, věřitelé nebo třetí osoby. I v tomto případě se tedy bude jednat o konstrukci objektivní odpovědnosti s možností liberace.

Mezi osoby, které insolvenční správce použil při plnění svých úkolů, patří zejména vlastní zaměstnanci insolvenčního správce. Postavení těchto zaměstnanců ve vnitřní hierarchii insolvenčního správce je nerozhodné. Mohou jimi být také ti, kteří plní úkoly na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, dále zástupce ve smyslu

---

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2004, sp. zn. 29 Cdo 3064/2000, uveřejněný pod číslem 24/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek NS, s. 221, dostupný na www.nsoud.cz: „Stát neodpovídá za škodu způsobenou porušením povinností správce konkurzní podstaty (nyní insolvenčního správce) v konkursním řízení.“

ust. § 22 ObčZ, resp. § 436 NOZ, či osoba, kterou insolvenční správce použil ke své činnosti na základě smlouvy nebo i na základě jednorázového příkazu.

Patří sem rovněž i zaměstnanci dlužníka působící v rozsahu své dosavadní činnosti a jimž nebyl výkon těchto povinností insolvenčním správcem výslovně (písemně) odejmut.

Zařadit sem lze i osoby, které plní úkoly týkající se činnosti dlužníka na základě uzavřených smluv, které nebyly insolvenčním správcem vypovězeny.⁷⁷

Zásadní je, že „osoba použitá k plnění úkolů insolvenčního správce“ neprovádí práci či jinou činnost vlastním jménem a na vlastní riziko, ale pro insolvenčního správce, podle jeho příkazů a pokynů, popřípadě v jeho zájmu.

Protiprávní jednání použitých osob může spočívat jak v porušení určité konkrétní právní povinnosti, tak i v porušení obecné prevenční povinnosti podle ust. § 415 ObčZ, resp. § 2900 NOZ. Takové protiprávní jednání se přičítá insolvenčnímu správci, takže za takto způsobenou škodu odpovídá poškozenému přímo insolvenční správce. Odpovědnost použitých osob podle pracovního práva vůči tomu, kdo místo nich odpovídá poškozenému za škodu, není dotčena.

Podstatné je, zda při činnosti, jíž byla škoda způsobena, sledoval škůdce z objektivního i subjektivního hlediska plnění úkolů insolvenčního správce, tedy, zda objektivně i subjektivně šlo o činnost konanou pro insolvenčního správce, v jeho prospěch či v jeho zájmu.⁷⁸ Byla-li však škoda způsobena při takové činnosti, která sledovala výlučně uspokojování osobních zájmů či potřeb, popřípadě zájmů třetích osob, jedná se o exces.

Dojde-li se v konkrétním případě k závěru, že činnost použité osoby se již neděla v rámci činnosti insolvenčního správce, nebo v jeho zájmu, nýbrž v zájmu dané použité osoby, nastupuje přímá odpovědnost osoby, která byla insolvenčním správcem použita.

Nejde o odpovědnost na výběr danou v tom smyslu, že by poškozený měl volbu, zda se domáhat náhrady škody na insolvenčním správci, nebo na použité osobě, která vykonávala určitou činnost v rámci úkolů tohoto insolvenčního správce. Odpovědnost insolvenčního správce je vždy primární. Při splnění předpokladů odpovědnosti insolvenčního správce jde o jeho výlučnou odpovědnost vůči poškozenému. Teprve

---

⁷⁷ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 90 - 91*

⁷⁸ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M., *Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Op. cit. s. 1210 - 1211*

následně, v případě již existujícího rozhodnutí o jeho odpovědnosti, by insolvenční správce mohl uplatňovat regresní nárok vůči osobě, která vzniklou škodu nebo jinou újmu způsobila. Odpovědnost zaměstnanců, členů či jiných osob, použitých při činnosti insolvenčního správce vůči němu se řídí pracovněprávními předpisy, popř. podle ust. § 440 ObčZ, resp. § 2917 NOZ.

5.1.4. Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu podle § 37 odst. 3 InsZ

Insolvenční zákon v ust. § 37 odst. 3 upravuje skutkovou podstatu odpovědnosti insolvenčního správce za škodu nebo jinou újmu způsobenou věřiteli s pohledávkou za majetkovou podstatou vzniklé tím, že nemohla být uspokojena jeho pohledávka vzniklá na základě právního úkonu insolvenčního správce. Odpovědnost insolvenčního správce se tak vztahuje na dobu jeho hospodaření či nakládání s majetkovou podstatou dlužníka (ust. § 229 InsZ). Tato odpovědnost je ve vztahu speciality k obecné odpovědnosti insolvenčního správce podle ust. § 37 odst. 1 InsZ. Z formulace daného ustanovení je zřejmé, že se opět jedná o konstrukci objektivní odpovědnosti s možností liberace.

Odpovědnost insolvenčního správce je v tomto případě omezena výhradně k pohledávkám za majetkovou podstatou, přestože insolvenční zákon většinou vytváří rovnost mezi ustanoveními o pohledávkách za majetkovou podstatou dle ust. § 168 InsZ a mezi pohledávkami postavenými na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou dle ust. § 169 InsZ⁷⁹. V praxi se bude jednat o situaci, kdy insolvenční správce uzavře smlouvu na dodávku energií, na dodání služeb, na úvěrové financování apod., a takto vzniklou pohledávku následně neuhradí pro nedostatek peněžních prostředků majetkové podstaty.

Z principu odpovědnosti vyplývá, že insolvenční správce je povinen v průběhu insolvenčního řízení průběžně usilovat o to, aby u pohledávek za majetkovou podstatou vzniklých na základě jeho právního úkonu byla zajištěna jejich úhrada. Odpovědnosti se insolvenční správce může zprostit prokázáním nemožnosti zjistit, že majetková podstata nebude k úhradě jím vzniklé pohledávky za majetkovou podstatou postačovat. Insolvenční správce tak musí být schopen prokázat, že při výkonu své funkce postupoval s péčí řádného hospodáře, tedy že důsledek spočívající v neuhrazení vzniklé pohledávky za majetkovou

---

⁷⁹ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 91*

podstatou vznikl vnějším vlivem, aniž by tento vnější vliv bylo možno očekávat, a případně aniž by mu bylo možno nějakým způsobem zabránit.⁸⁰

5.1.5. Škoda nebo jiná újma

Ve všech výše uvedených skutkových podstatách insolvenční zákon stanoví odpovědnost za škodu nebo jinou újmu.

Pokud se týká pojmu škoda, je nutné z důvodu postupu pro uplatnění nároku na její náhradu, rozlišovat mezi škodou na majetkové podstatě a škodou, která se projeví v majetkové sféře konkrétního poškozeného.

Pojem „jiná újma“ je v tomto případě nutné v kontextu odpovědnostního práva vyložit jako odpovědnost za nemajetkovou újmu (např. újmu na pověsti apod.)⁸¹.

Pokud jde o výši škody nebo jiné újmy, zůstává její vyčíslení na poškozeném. Insolvenční zákon ji žádným způsobem v žádné ze tří uvedených skutkových podstat nestanoví a ani nelimituje.

5.1.6. Uplatnění nároku na náhradu škody

Ve všech výše uvedených případech je insolvenční správce v případném soudním sporu subjektem žalovaným (pasivně legitimovaným). Je tedy na něj přeneseno břemeno tvrzení a důkazů pro případ, že by žalující prokázal existenci škody nebo jiné újmy a jejich příčinnou souvislost s výkonem funkce insolvenčního správce. Insolvenční správce pak nese břemeno tvrzení a důkazních návrhů prokazující nemožnost zabránit škodě nebo jiné újmě v souladu s příslušnými liberačními důvody.

Charakter sporu o náhradu škody vůči insolvenčnímu správci je v doktríně sporný. Na jedné straně stojí názor (Kotoučová⁸², Hášová⁸³, Kozák⁸⁴), že se jedná o incidenční spor podle ust. § 159 odst. 1 písm. e) InsZ řešený v rámci insolvenčního řízení, na druhé straně

---

⁸⁰ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 91*

⁸¹ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku). Op. cit. s. 88*

⁸² KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008. 1076 s., ISBN 978-80-7179-595-7, s. 420*

⁸³ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014. 1504 s., ISBN 978-80-7400-555-8, s. 114*

⁸⁴ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 91*

jiní autoři (Zelenka⁸⁵, Pohl⁸⁶, Maršíková⁸⁷) toto popírají a tvrdí, že nárok je nutné uplatnit v civilním řízení.

Základním nedostatkem v argumentaci všech výše uvedených autorů je fakt, že nerozlišují mezi různým charakterem újmy. Postup pro uplatnění nároku na náhradu škody tak bude odlišný v závislosti na tom, zda poškozený uplatňuje nárok na náhradu škody nebo nárok na náhradu jiné újmy. V případě uplatnění nároku na náhradu škody je dále rozhodné, zda došlo ke škodě na majetkové podstatě, nebo zda škoda nastala v majetkové sféře poškozeného.

A. Uplatnění nároku na náhradu škody na majetkové podstatě

Podle ust. § 159 odst. 1 písm. e) InsZ je spor o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem sporem incidenčním. Tento spor bude řešen v rámci insolvenčního řízení. Z výše uvedených skutkových podstat lze pod toto ustanovení podřadit spory o náhradu škody podle ust. § 37 odst. 1 a 2 InsZ v případě, že škoda vznikla na majetkové podstatě.

Aktivně legitimován k podání žaloby je dlužník a kterýkoliv z věřitelů.

V tomto incidenčním sporu lze podle ust. § 159 odst. 4 InsZ pokračovat po skončení insolvenčního řízení zrušením konkursu podle ust. § 308 odst. 1 písm. c) InsZ (tj. po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení) nebo rozhodnutím, jímž insolvenční soud vezme na vědomí splnění reorganizačního plánu (ust. § 364 odst. 2 InsZ), anebo rozhodnutím, jímž insolvenční soud vezme na vědomí splnění oddlužení (ust. § 413 InsZ). Insolvenční správce zůstává i po skončení insolvenčního řízení účastníkem sporu.

---

⁸⁵ ZELENKA, J. a kol.: Insolvenční zákon – poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením Rady ES 1346/2000. 2. vydání Praha: Linde a.s., 2008, s. xx

⁸⁶ POHL, Tomáš, Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona, *Bulletin advokacie, Op. cit.* s. 33-4

⁸⁷ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy.* 2. vydání. Praha: Leges, 2014. 864 s., ISBN 978-80-87576-80-9, s. 84

B. Uplatnění nároku na náhradu škody netýkající se majetkové podstaty a jiné újmy

Pokud se však škoda netýká majetkové podstaty, ale vznikla v majetkové sféře poškozeného, spor o její náhradu podle ust. § 37 odst. 1 a 2 InsZ nebude sporem incidenčním, neboť jde o individuální nárok poškozeného, nikoliv o nárok majetkové podstaty, vůči insolvenčnímu správci. Stejným způsobem se bude postupovat i v případě uplatnění nároku na náhradu jiné újmy podle ust. § 37 odst. 1 a 2 InsZ.

Aktivně legitimován k podání žaloby je dlužník, věřitel nebo třetí osoba.

Tento nárok je uplatnitelný mimo rámec insolvenčního řízení i po jeho skončení. K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ustanovení § 7a písm. d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (§ 7b odst. 4 InsZ).

C. Uplatnění nároku na náhradu škody a jiné újmy věřiteli s pohledávkou za majetkovou podstatou

Rovněž spor o náhradu škody a jiné újmy podle ust. § 37 odst. 3 InsZ není sporem incidenčním. Stejně jako v předchozím případě jde o individuální nárok poškozeného, nikoliv o nárok majetkové podstaty, vůči insolvenčnímu správci.

Aktivně legitimován k podání žaloby je věřitel s pohledávkou za majetkovou podstatou, kterému nemohla být uspokojena jeho pohledávka vzniklá na základě právního úkonu insolvenčního správce.

Tento nárok je uplatnitelný mimo rámec insolvenčního řízení i po jeho skončení. K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ust. § 7a písm. d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (ust. § 7b odst. 4 InsZ).

5.1.7. Promlčecí doba

Podle ust. § 37 odst. 4 InsZ stanovuje speciální úpravu subjektivních a objektivních lhůt k uplatnění práva na náhradu škody vůči insolvenčnímu správci.

Právo na náhradu škody se promlčí ve lhůtě 2 let od okamžiku, kdy se poškozený o výši škody a odpovědnosti insolvenčního správce dozvěděl (subjektivní lhůta) nejpozději však do 3 let od skončení insolvenčního řízení⁸⁸ (objektivní lhůta), tedy nikoli od skončení škodné události⁸⁹. Tato speciální úprava promlčecích lhůt, pokud se týká jejich délky, se odvíjí od vzoru z dřívější občanskoprávní úpravy, se kterým je ve shodě. V této souvislosti Pohl⁹⁰ uvádí, že „přestože se počátek běhu objektivní lhůty váže ke skončení řízení gramaticky pouze v důsledku trestného činu správce, domnívám se, že se váže i na jiné případy odpovědnosti správce.“ Stejný názor zastává i Maršíková⁹¹. Opačný názor uvádí Kozák⁹², když tvrdí, že počátek objektivní lhůty začíná běžet od okamžiku, kdy bylo jednání, jímž byla škoda způsobena, ukončeno.

Pokud škoda vznikla úmyslným protiprávním jednáním insolvenčního správce, za které byl pravomocně odsouzen pro trestný čin, promlčí se právo na náhradu škody nejpozději za 10 let od skončení insolvenčního řízení (objektivní lhůta).

---

⁸⁸ Skončením insolvenčního řízení je třeba rozumět datum nabytí právní moci rozhodnutí o zrušení konkursu (ust. § 308 InsZ), rozhodnutí o skončení reorganizace (ust. § 364 InsZ) nebo rozhodnutí o splnění oddlužení (ust. § 413 InsZ).

⁸⁹ Srovnej ust. § 106 ObčZ, resp. § 636 a § 2919 NOZ.

⁹⁰ POHL, Tomáš, Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona, *Bulletin advokacie*, *Op. cit.* s. 33-4

⁹¹ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb.* *Op. cit.* s. 58

⁹² KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář.* *Op. cit.* s. 91

6. Náhrada škody nebo jiné újmy v případě dlužníka

6.1 Odpovědnost dlužníka za škodu nebo jinou újmu způsobenou opožděným podáním insolvenčního návrhu (§ 99 InsZ)

Zákon č. 105/2000 Sb., změna zákona o konkurzu a vyrovnání, s účinností od 1. 5. 2000 zakotvil v ust. § 3 odst. 2 ZKV odpovědnost za škodu pro případ, kdy není bez zbytečného odkladu podán návrh na prohlášení konkursu. Tuto povinnost měly všechny právnické osoby a fyzické osoby-podnikatelé, které byly v úpadku. Právnické osoby v likvidaci tuto zákonnou povinnost měly, jen byly-li předloženy. Dále se tato zákonná povinnost vztahovala i na statutární orgány právnických osob, likvidátora právnické osoby v likvidaci a zákonné zástupce fyzické osoby-podnikatele. Zákon rovněž pamatoval i na situaci, kdy za škodu odpovídá více osob. V tomto případě tyto osoby měly stanovenou společnou a nerozdílnou odpovědnost.⁹³

Souběžně s tím tento zákon provedl novelizaci trestního zákona⁹⁴ a zavedl novou skutkovou podstatu trestného činu porušování povinností při řízení o konkursu (ust. § 126 odst. 2 TZ), která upravovala možnost uložení trestu odnětí svobody od šesti měsíců do tří let nebo zákaz činnosti nebo peněžitý trest za to, že ten, kdo ze zákona má povinnost podat návrh na prohlášení konkursu, toto neučinil.

Tato právní úprava byla z trestního zákona vypuštěna novelou⁹⁵ s účinností od 1. 1. 2008 (tj. dnem nabytí účinnosti insolvenčního zákona). Důvodová zpráva⁹⁶ k tomu uvedla, že „v pojetí nové úpravy úpadkového práva působí zmíněný trestní postih proti tendenci motivovat dlužníka ke včasnému řešení krizové situace především pozitivně. Namísto trestní sankce zavádí nová úprava soukromoprávní sankce majetkové (ust. § 98 a násl. InsZ), jdoucí ku prospěchu věřitelů dlužníka, kteří jsou porušením povinnosti podat návrh zpravidla postiženi nejvíce. Vztahy primárně soukromoprávní povahy, mezi něž vztah dlužníka a věřitele nepochybně patří, je nutné řešit primárně prostředky mimo obor trestního práva, nikoli trestní sankcí.“

Insolvenční zákon s účinností od 1. 1. 2008 zavedl v ust. § 99 InsZ novou úpravu sankčního ustanovení postihující osobu, která je povinna podat insolvenční návrh dlužníka

---

⁹³ POHL, Tomáš, Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona, *Bulletin advokacie, Op. cit.* s. 33-4

⁹⁴ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

⁹⁵ Zákon č. 296/2007 Sb.

⁹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 296/2007 Sb.

podle insolvenčního zákona (ust. § 98 InsZ). Tato úprava je však podrobnější a je založena na jiných principech. Jejím cílem je motivace dlužníků a osob jednajících za dlužníky k podání včasného insolvenčního návrhu, protože pouze včasné podání insolvenčního návrhu může zajistit co nejvyšší a poměrné uspokojení věřitelů dlužníka.

Vedle této odpovědnosti jsou statutární orgán nebo jeho členové motivováni obecnou úpravou v ust. § 62 ZOK podle kterého v případě, že je na základě věřitelského insolvenčního návrhu prohlášen úpadek korporace, může insolvenční správce po členech orgánů korporace žádat, aby vydali do majetkové podstaty veškerý majetkový prospěch, který získali od korporace za období dvou let před právní mocí rozhodnutí o úpadku, pokud věděli nebo mohli vědět, že korporace je v úpadku. Protože však tato úprava nezahrnuje dlužnické návrhy, motivuje členy statutárního orgánu ke včasnému podání insolvenčního návrhu. Přestože nesplnění povinnosti podat insolvenční návrh není sankcionováno trestněprávně, může se dlužník, který vstupuje do závazkových vztahů k některým věřitelům, dopustit trestného činu zvýhodnění věřitele (ust. § 223 TrZ) a případně i jiných trestných činů, např. poškození věřitele (ust. § 222 TrZ), způsobení úpadku (ust. § 224 TrZ), porušení povinností při správě cizího majetku (ust. § 220 a 221 TrZ) nebo zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění (ust. § 254 TrZ).⁹⁷

6.1.1. Povinnost podat návrh na zahájení insolvenčního řízení

Okruh osob, na které dopadá povinnost podat návrh na zahájení insolvenčního řízení, je vymezen v ust. § 98 odst. 1 a 2 InsZ a byl prodiskutován již dříve v kapitole 3.5.2.H.

Ustanovení § 98 odst. 3 InsZ dále výslovně stanoví, že povinnost podat jménem dlužníka insolvenční návrh není (řádně) splněna, bylo-li řízení o něm vinou navrhovatele zastaveno nebo byl-li jeho insolvenční návrh odmítnut. Jedná se o reakci zákonodárce na situace, kdy je insolvenční návrh podán čistě formálně (bez potřebných náležitostí, bez zaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení nebo je takový návrh posléze vzat zpět) s cílem splnit zákonnou povinnost, avšak bez odpovědnosti za výsledek.

Je však nutné zdůraznit, že k odmítnutí návrhu dlužníka na zahájení insolvenčního řízení může dojít bez toho, aby dlužník byl vyzván k odstranění vad návrhu. To platí tehdy,

---

⁹⁷ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. *Op. cit.* s. 307

je-li samotný návrh nesrozumitelný nebo neurčitý (ust. § 128 InsZ). Neúplnost příloh musí být odstraněna nejpozději do 7 dnů od doručení výzvy insolvenčního soudu. Nejsou-li vady příloh v této lhůtě odstraněny, insolvenční soud návrh na zahájení insolvenčního řízení odmítne.

Dlužník může vzít svůj návrh na zahájení insolvenčního řízení zpět (ust. § 129 InsZ) podáním k insolvenčnímu soudu. Účinné zpětvzetí může učinit do vydání rozhodnutí o úpadku (tj. okamžiku zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku), nebo do právní moci jiného rozhodnutí o insolvenčním návrhu (tj. okamžiku zveřejnění rozhodnutí o zamítnutí nebo odmítnutí návrhu na zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku).

6.1.2. Odpovědnost osoby povinné podat insolvenční návrh za škodu a jinou újmu

Pro případ, že by osoba, která je povinna podat insolvenční návrh (ust. § 98 InsZ), tuto svoji povinnost nesplnila, zakotvuje ust. § 99 InsZ odpovědnost této osoby za škodu a jinou újmu, kterou věřiteli způsobí porušením své povinnosti podat insolvenční návrh. Statutární orgány právnických osob a ostatní povinné osoby tak musí průběžně sledovat stav hospodaření.

Odpovědnost osob vymezených v ust. § 98 odst. 2 InsZ je odpovědností objektivní s možností liberace. Tento závěr lze opřít zejména o znění ust. § 99 odst. 3 InsZ, které upravuje liberační důvody, a rovněž také o obecnou právní úpravu odpovědnosti za škodu vzniklou porušením zákona (ust. § 420 ObčZ, resp. § 2910 NOZ)⁹⁸. Nicméně tato konstrukce je, jak je ukázáno dále, problematická.

6.1.3. Liberační důvody

Insolvenční zákon umožňuje, aby se povinná osoba odpovědnosti za škodu zprostila (ust. § 99 odst. 3 InsZ). Liberační důvody jsou dvojího druhu a ke zproštění odpovědnosti postačí, aby povinná osoba prokázala kterýkoli z nich. Zákonná konstrukce je však vytvořena tak, že podat důkaz zprošťující odpovědnosti povinnou osobu je podstatně těžší než prokázat výši škody, ke které lze dojít jednoduchým matematickým výpočtem.

---

⁹⁸ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 219*

Prvním liberačním důvodem je případ, kdy se povinná osoba může zprostit odpovědnosti „jen prokáže-li, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení“. Jak uvádí Pelikánová⁹⁹, tento důvod je poněkud problematický, protože spočívá spíše v důkazu, že nevznikla škoda. Jazykovým výkladem lze dovodit, že zákon presumuje přinejmenším příčinnou souvislost mezi vznikem škody v tvrzené výši a protiprávním jednáním povinné osoby¹⁰⁰. Oproti tradičnímu sporu o náhradu škody, kdy důkazní břemeno ohledně příčinné souvislosti a vznikem škody spočívá na žalujícím (poškozeném) bez ohledu na to, zda se jedná o případ subjektivní nebo objektivní odpovědnosti, v tomto případě přenáší zákon důkazní břemeno na žalovaného (škůdce – povinnou osobu). Je tedy na žalovaném aby prokázal, že porušení jeho povinnosti podat insolvenční návrh (ust. § 98 InsZ) nevedlo ke snížení částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení (a tudíž žádná škoda nebo jiná újma nevznikla), případně snížení této částky (a tudíž i velikost škody nebo jiné újmy) je nižší, než tvrdí žalobce. Pelikánová¹⁰¹ k tomu dále uvádí: „Nevznikla-li škoda, nemohla vzniknout ani odpovědnost a liberace tu nemá žádný rozumný smysl. Jestliže shrneme poznatky z analýzy tohoto ustanovení, zjistíme, že celá zvláštní úprava má jenom jediný smysl – omezit rozsah náhrady škody. Není však jisté, zda autor úpravy měl právě toto na mysli.“

Druhým liberačním důvodem je skutečnost, že povinná osoba svoji povinnost podle ust. § 98 InsZ nesplnila „vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na její vůli a které nemohla odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po ní spravedlivě požadovat“. V tomto případě je konstrukce liberačního důvodu komplikovanější, neboť slučuje dvě samostatné podmínky, které musí být splněny současně.

První podmínkou je existence skutečností, které nastaly nezávisle na vůli povinné osoby. Tato formulace naznačuje, že půjde zpravidla o vyšší moc (*vis maior*). Vyšší moc nemá povahu protiprávního jednání a nezakládá tudíž odpovědnost. Důsledky vyšší moci musí nést poškozený ze svého.

---

⁹⁹ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. *Op. cit.* s. 88

¹⁰⁰ POHL, T., *Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona*, *Bulletin advokacie*, *Op. cit.* s. 33-42

¹⁰¹ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. *Op. cit.* s. 243

Existence vyšší moci však sama o sobě nestačí. Druhá podmínka stanoví, že povinná osoba bude muset rovněž prokázat, že tyto skutečnosti nemohla odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po ní spravedlivě požadovat. Otázka posouzení požadované míry úsilí povinné osoby je věcí soudu, přičemž bližší kritéria pro řešení této otázky insolvenční zákon ani občanský zákoník neobsahují. Soud posoudí tuto situaci s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem každého případu. Rozsah důvodů bude muset být konkretizován teprve v budoucnosti soudní judikaturou. Je ale zřejmé, že může jít o důvody jak objektivního, tak i subjektivního druhu (zdravotní důvody, nedostatek odborných znalostí a zkušeností, apod.)

6.1.4. Škoda nebo jiná újma

Insolvenční zákon v ust. § 99 odst. 2 InsZ stanoví, že škoda nebo jiná újma podle ust. § 99 odst. 1 InsZ spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.

Výše pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení se zjistí na přezkumném jednání (ust. § 190 a násl. InsZ), případně je určena rozhodnutím ve sporu o určení pravosti výše nebo pořadí pohledávky podle ust. § 201 InsZ. Částka, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel, je zejména částka určená v rozvrhovém usnesení podle ust. § 306 InsZ. Plnění, které by věřitel obdržel z jiného zdroje (například od ručitele), se do ní patrně nezapočítává¹⁰². Lze tedy konstatovat, že výše škody nebo jiné újmy je jednoduše přesně zjistitelná.

Na uvedenou definici je však nutné pohlížet kriticky, neboť jak poukazuje Pelikánová¹⁰³, tato definice vymezuje rozsah nahrazované škody takovým způsobem, že jde nepochybně o zúžení i proti rozsahu skutečné škody. Výraz „nebo jinou újmu“ tím zcela ztrácí smysl, protože takto vymezená škoda nepřesahuje rámec majetkové újmy, naopak nemusí celou majetkovou újmu pokrýt. Tak například všechny důsledky případné druhotné platební neschopnosti zůstávají mimo rámec takto výrazně zúžené odpovědnosti.

---

¹⁰² MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb.* Op. cit. s. 163

¹⁰³ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku).* Op. cit. s. 88

Na druhou stranu i s touto výhradou lze tvrdit, že toto ustanovení je dostatečně motivující pro obě strany. Dlužník je motivován zejména skutečností, že uspokojení věřitele se na něj přenáší osobně. To je zejména pro statutární orgány právnických osob nacházejících se v úpadku, popř. likvidátory těchto osob, jsou-li v likvidaci, velmi závažnou pobídkou k tomu, aby svou zákonem stanovenou povinnost podat insolvenční návrh splnili. Naopak motivace věřitele spočívá v možnosti obdržet celou výši přihlášené pohledávky, která by jinak v insolvenčním řízení byla uhrazena jen zcela výjimečně.

Výše škody může být určena s konečnou platností až po skončení insolvenčního řízení, kdy bude zřejmé, do jaké míry byly pohledávky přihlášené a zjištěné v tomto soudním řízení upokojeny. S touto skutečností počítá také úprava předběžného opatření a na něj navazující žaloby věřitele na náhradu škody v ust. § 100 InsZ.

6.1.5. Předběžné opatření

Podle ust. § 100 odst. 1 InsZ je-li již v průběhu insolvenčního řízení zřejmé, že věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma porušením povinnosti podat insolvenční návrh, může věřitel (řádne a včas přihlášený do insolvenčního řízení) podat u insolvenčního soudu návrh na vydání předběžného opatření, kterým insolvenční soud povinné osobě uloží, aby na náhradu této škody nebo jiné újmy složila do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku. V podrobnostech viz. kap. 4.4.2.

6.1.6. Uplatnění nároku na náhradu škody a jiné újmy

Spor o náhradu škody vzniklou porušením povinnosti podat návrh na zahájení insolvenčního řízení není incidenčním sporem¹⁰⁴, neboť jde o individuální nárok poškozeného (věřitele), nikoliv o nárok majetkové podstaty, vůči škůdci (osoba, která v rozporu s ust. § 98 InsZ nepodala insolvenční návrh). Aktivně legitimován k podání žaloby je věřitel. Pasivně legitimována je osoba, která v rozporu s ust. § 98 InsZ nepodala insolvenční návrh; je-li těchto osob více a jsou-li oprávněny jednat jménem dlužníka samostatně, je pasivně legitimována každá z nich.

Tento nárok je uplatnitelný mimo rámec insolvenčního řízení i po jeho skončení. K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na

---

¹⁰⁴ Srovnej ust. § 159 odst. 1 a 2 InsZ

ust. § 7a písm. c) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (ust. § 7b odst. 4 InsZ).

6.1.7. Promlčecí doba

Insolvenční zákon nestanoví žádnou zvláštní promlčecí lhůtu, uplatní se tudíž subsidiárně úprava v občanském zákoníku.

Vzhledem k tomu, že běh promlčecích lhůt není bezprostředně vázán na skončení insolvenčního řízení¹⁰⁵, bude třeba, aby věřitel uplatnil svůj případný nárok vůči dlužníkovi a jeho ručitelům co nejdříve.

6.2 Odpovědnost dlužníka za škodu nebo jinou újmu způsobenou porušením své povinnosti zákonem v době trvání moratoria stanovené insolvenčním zákonem (§ 127 InsZ)

6.2.1. Moratorium

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí o úpadku představuje pro podnikatele krajní řešení, poskytuje mu zákon i po zahájení insolvenčního řízení ještě poslední možnost, aby odvrátil nepříznivé důsledky úpadku. V krátkých (několikadenních¹⁰⁶) lhůtách po zahájení řízení může navrhnout vyhlášení moratoria. Institut moratoria je svojí podstatou časově omezený zákaz vydání rozhodnutí o úpadku. Toto omezení nesmí trvat déle než tři měsíce, ve zvláštních případech může být prodlouženo o dalších třicet dnů.

Účelem moratoria je ochrana dlužníka - na jedné straně před jeho věřiteli, na straně druhé před hrozícím rozhodnutím o úpadku. Dlužníkovi se tak poskytuje na omezenou dobu prostor k tomu, aby se pokusil překonat svůj úpadek nebo hrozící úpadek, nikoli však k "tunelování" nebo „odklonu“ svého majetku.

K vyhlášení moratoria je třeba, aby dlužník, který je podnikatelem, v návrhu na něj (ust. § 115 InsZ) předložil požadované písemnosti a prokázal souhlas většiny věřitelů, počítané podle výše jejich pohledávek (ust. § 116 InsZ). Jsou-li tyto náležitosti splněny, insolvenční soud o návrhu na moratorium rozhodne do konce pracovního dne nejbližší

---

¹⁰⁵ Srovnej ust. § 37 odst. 4 InsZ

¹⁰⁶ Do 7 dnů od podání insolvenčního návrhu, je-li dlužník podnikatelem, a do 15 dnů od doručení insolvenčního návrhu soudem, jde-li o insolvenční návrh věřitele (ust. § 115 InsZ).

následujícího po dni, kdy mu takový návrh došel. V případě, že insolvenční soud návrhu vyhoví, neprodleně moratorium vyhlásí a zveřejní to v insolvenčním rejstříku (ust. § 118 InsZ). V opačném případě insolvenční soud návrh odmítne.

Po dobu trvání moratoria zůstávají zásadně zachována omezení vyplývající za zahájení řízení, ale dlužníkova oprávnění se rozšiřují (ust. § 120 až 122 InsZ). Je možné též ustanovit předběžného správce (ust. § 123 InsZ).

Podle ust. § 124 InsZ moratorium zaniká uplynutím doby, pro niž bylo vyhlášeno, a předtím zrušením soudem, navrhne-li to kvalifikovaná většina věřitelů nebo vyjde-li najevo nepoctivý úmysl dlužníka. Délka trvání moratoria je však omezena nejdéle na dobu tří měsíců.

Podle ust. § 125 InsZ je moratorium možné (za stejných podmínek) navrhnout i před zahájením řízení. Dlužník tím sleduje časové oddálení řešení úpadku. Avšak vyhlášením tohoto moratoria nastávají účinky spojené se zahájením řízení a dlužnickým insolvenčním návrhem se toto moratorium ruší.

6.2.2. Povinnosti dlužníka v době trvání moratoria stanovené insolvenčním zákonem

Povinnosti dlužníka v době trvání moratoria stanovené insolvenčním zákonem lze rozdělit do tří skupin.¹⁰⁷

Za prvé, dlužník je především povinen uvést v návrhu na povolení moratoria pravdivé informace, včetně uvedení všech svých věřitelů (ust. § 116 InsZ). Návrh na moratorium musí kromě obecných náležitostí podání (ust. § 42 odst. 4 OSŘ) obsahovat všechny skutečnosti, které odůvodňují jeho vyhlášení. Návrh je důvodný v případě, že u dlužníka jsou naplněny podmínky úpadku (ust. § 3 odst. 1 až 3 InsZ) nebo hrozícího úpadku (ust. § 3 odst. 4 InsZ). Z první části ust. § 116 odst. 2 InsZ rovněž vyplývá, že návrh na povolení moratoria musí obsahovat náležitosti insolvenčního návrhu vymezené v ust. § 103 odst. 1 a 2 InsZ a ust. § 104 InsZ. Dlužník dále musí předložit insolvenčnímu soudu účetní závěrku a stanovisko svých věřitelů, které označil v seznamu zpracovaném podle ust. 104

---

¹⁰⁷ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 295*

odst. 3 InsZ. Většina věřitelů potřebná pro povolení moratoria je počítána pouze podle výše jejich pohledávek.

Za druhé, dlužník je povinen podat návrh na povolení moratoria pouze v případě, že je schopen za dobu jeho trvání odvrátit svůj úpadek nebo hrozící úpadek. V návrhu na povolení moratoria by proto dlužník měl uvést takové skutečnosti, které mohou vést insolvenční soud při jeho úvahách k závěru, že povolení moratoria je smysluplné a že po dobu, po kterou má moratorium podle podaného návrhu trvat, je reálné dosáhnout takového stavu, kdy úpadek dlužníka nebo jeho hrozící úpadek bude překonán, případně bude nastolen stav, kdy bude možno reálně uvažovat o sanačním způsobu řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka. Snaha dlužníka by měla směřovat k překonání úpadku nebo hrozícího úpadku. V návrhu na povolení moratoria by měl dlužník alespoň rámcově naznačit, jakými opatřeními bude svůj úpadek nebo hrozící úpadek překonávat.

A za třetí, dlužník je povinen po vyhlášení moratoria postupovat při nakládání s majetkovou podstatou v souladu s ust. § 122 InsZ. Ustanovení § 122 odst. 2 InsZ zabraňuje dodavatelům energií, surovin, zboží a služeb, aby po dobu trvání moratoria vypověděli smlouvy s dlužníkem nebo od nich odstoupili z důvodu prodlení dlužníka s placením úhrady za zboží nebo služby, ke kterému došlo před vyhlášením moratoria, nebo pro zhoršení majetkové situace dlužníka, za situace, kdy dlužník plní svoji povinnost hradit na základě těchto smluv řádně a včas alespoň závazky vzniklé v posledních 30 dnech před vyhlášením moratoria anebo po něm. Ustanovení § 122 odst. 3 InsZ pak zakazuje započtení (na základě jednostranného nebo dvoustranného právního jednání) vzájemných pohledávek dlužníka a jeho věřitelů. V odůvodněných případech však může insolvenční soud předběžným opatřením k započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele udělit souhlas. Návrh na vydání předběžného opatření může v tomto případě podat dlužník, insolvenční správce, věřitel, jehož se započtení týká, nebo osoba, která na tom má právní zájem.

6.2.3. Odpovědnost dlužníka za škodu nebo jinou újmu

Podle znění ust. § 127 odst. 1 InsZ je odpovědnost dlužníka (nikoliv však odpovědnost osob oprávněných jednat jeho jménem) věřitelům za škodu nebo jinou újmu způsobenou porušením své povinnosti zákonem v době trvání moratoria stanovené insolvenčním zákonem koncipována jako odpovědnost objektivní s možností liberace.

Neuplatňuje se tedy při ní hledisko, zda dlužník toto porušení zavinil nebo ne. Insolvenční zákon tak předpokládá, že pokud dlužník v době trvání moratoria porušil své zákonné povinnosti, odpovídá za škodu nebo jinou újmu, kterou tím způsobil věřiteli. Úprava odpovědnosti se vztahuje jak na moratorium navrhované v rámci insolvenčního řízení (ust. § 115 InsZ), tak na moratorium navrhované před jeho zahájením (ust. § 125 InsZ).

Podle ust. § 127 odst. 2 InsZ za tuto škodu nebo jinou újmu ručí společně a nerozdílně osoby, které byly členy statutárního orgánu dlužníka v době trvání moratoria. Tímto způsobem zákonodárce dává poškozenému věřiteli možnost domoci se svého nároku na náhradu škody i v případě, že dlužník skončí v úpadku, a statutárnímu orgánu dlužníka motivaci k dodržování zákonných povinností. Moratorium se může týkat pouze dlužníků, kteří jsou zároveň podnikateli (ust. § 115 InsZ), a tak půjde zejména o členy statutárních orgánů obchodních společností a družstva. Podle ust. § 44 odst. 4 ZOK je statutárním orgánem osobní společnosti každý společník. Podle ust. § 106 ZOK je statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti každý společník a podle ust. § 125 ZOK je statutárním orgánem komanditní společnosti každý komplementář, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Ve společnosti s ručením omezeným je statutárním orgánem každý jednatel, přičemž u společnosti s ručením omezeným je dispozitivně upraveno, že společenská smlouva může určit, že více jednatelů tvoří kolektivní statutární orgán (ust. § 44 odst. 5 a § 194 ZOK). Kolektivním orgánem je představenstvo akciové společnosti (ust. § 435 ZOK) nebo družstva (ust. § 705 ZOK), přičemž není vyloučeno, aby se jednalo o jednočlenný orgán. Pokud je zvolena monistická struktura akciové společnosti, je statutárním orgánem statutární ředitel (ust. § 456 ZOK).¹⁰⁸

6.2.4. Liberační důvod

Odpovědnosti za vzniklou škodu nebo jinou újmu se dlužník zproští pouze tak, že v soudním řízení prokáže, že jí nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu moratoria.

---

¹⁰⁸ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit. s. 380*

6.2.5. Škoda nebo jiná újma

Pokud jde o výši škody nebo jiné újmy, zůstává její vyčíslení na poškozeném věřiteli. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje. Poškozený věřitel však musí v řízení rovněž prokázat příčinnou souvislost mezi porušením povinnosti stanovené insolvenčním zákonem a vzniklou škodou. Poškozený věřitel tedy musí vyčíslit a zdůvodnit škodu jako jednu z podmínek pro její přiznání a zároveň sám označit povinnost či povinnosti, které dlužník v režimu moratoria porušil, chce-li se škody z tohoto titulu domáhat.

6.2.6. Uplatnění nároku na náhradu škody

Spor o náhradu škody vzniklou porušením povinností v době trvání moratoria není incidenčním sporem¹⁰⁹, neboť jde o individuální nárok věřitele (nikoliv o nárok majetkové podstaty) vůči dlužníku - podnikateli, resp. jeho zákonným ručitelům.

Aktivně legitimován k podání žaloby je věřitel. Pasivně legitimována je osoba, která v době trvání moratoria porušila své povinnosti stanovené insolvenčním zákonem, tj. dlužník – podnikatel a jeho zákonní ručitelé.

Tento nárok je uplatnitelný mimo rámec insolvenčního řízení i po jeho skončení. K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ust. § 7a písm. d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (ust. § 7b odst. 4 InsZ).

6.2.7. Promlčecí doba

Insolvenční zákon nestanoví žádnou zvláštní promlčecí lhůtu, uplatní se tudíž subsidiárně úprava v občanském zákoníku.

Vzhledem k tomu, že běh promlčecích lhůt není bezprostředně vázán na skončení insolvenčního řízení¹¹⁰, bude třeba, aby věřitel uplatnil svůj případný nárok vůči dlužníkovi a jeho ručitelům co nejdříve.

---

¹⁰⁹ Srovnej ust. § 159 InsZ

¹¹⁰ Srovnej ust. § 37 odst. 4 InsZ

6.3 Právo vlastníka věci na náhradu škody vzniklou zpeněžením věci, která neměla být pojata do soupisu majetkové podstaty (§ 225 InsZ)

6.3.1. Majetková podstata

Podle definice majetkové podstaty obsažené v ust. § 2 písm. e) InsZ tvoří majetkovou podstatu majetek, který je určen k uspokojení dlužníkových věřitelů. Pojem a rozsah majetkové podstaty je dále v insolvenčním zákoně vymezen jak pozitivně, tak i negativně. Příkladný výčet aktiv, která mohou tvořit majetkovou podstatu, je pak uveden v ust. § 206 InsZ.

A. Vymezení pojmu a rozsahu majetkové podstaty

Pozitivní vymezení je obsaženo v ust. § 205 InsZ a bude použito jak v případě, že dlužník je podnikatelem, tak i tehdy, není-li dlužník podnikatelský subjekt. Zákonná úprava při vymezení majetkové podstaty diferencuje podle toho, zda jde o případ, kdy insolvenční návrh podal dlužník nebo některý z jeho věřitelů. Dále zákonná úprava vymezuje odlišně rozsah majetkové podstaty při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty.

Podal-li insolvenční návrh dlužník (ust. § 205 odst. 1 InsZ), pak s účinností od 1. 1. 2014 platí, že do majetkové podstaty bude náležet (a) majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jakož i (b) majetek, který dlužník nabył v průběhu insolvenčního řízení

Podal-li insolvenční návrh věřitel (ust. § 205 odst. 2 InsZ), bude s účinností od 1. 1. 2014 náležet do majetkové podstaty (a) majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření¹¹¹, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, (b) majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, a (c) majetek, který dlužník nabył v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky těchto rozhodnutí. Tímto způsobem je reagováno na skutečnost, že podáním návrhu nedochází automaticky k

---

¹¹¹ Podmínky, za nichž je insolvenční soud oprávněn nařídít předběžné opatření, jsou vymezeny v ust. § 113 InsZ.

omezení dlužníka v dispozici s jeho majetkem. Stane se tak až v souvislosti s vydáním předběžného opatření, kterým může soud zcela nebo zčásti právo nakládání s majetkem omezit. Pak bude do majetkové podstaty patřit majetek, který je předběžným opatřením dotčen, a to od vydání předběžného opatření.

Je-li dlužníkův úpadek řešen oddlužením zpeněžením majetkové podstaty, nenáleží do majetkové podstaty majetek, který dlužník nabyt v insolvenčním řízení poté, co nastaly účinky oddlužení (ust. § 398 odst. 2 *in fine* InsZ), tedy od okamžiku zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku.

Negativní vymezení majetkové podstaty je zahrnuto v ust. § 207 InsZ a rovněž také v ust. § 208 InsZ, který stanoví okruh majetku, který zásadně nepatří do majetkové podstaty, neboť tomu brání jeho účelové určení, popř. jiná omezení stanovená příslušnými právními předpisy. Rovněž také nelze opomenout ani skutečnost, že platí, že insolvenční zákon nelze vůbec použít tam, kde jde o subjekty specifikované v ust. § 6 InsZ. Platí tak, že ustanovení insolvenčního zákona nelze vztahovat ani k majetku těchto subjektů.¹¹²

B. Zjišťování majetkové podstaty

Podle ust. § 209 a násl. InsZ se na zjišťování majetkové podstaty podílejí dlužník, třetí osoby, insolvenční soud a insolvenční správce nebo předběžný správce, i když nejde o osobu s dispozičními oprávněními. Insolvenční správce nebo předběžný správce zajišťují zjišťování majetkové podstaty od svého ustanovení a při své činnosti se musí řídit pokyny insolvenčního soudu. Insolvenční správce nebo předběžný správce provede vlastní šetření o tom, zda do majetkové podstaty nepatří i jiné věci, práva, pohledávky a majetkové hodnoty než ty, které dlužník uvedl v seznamu majetku. Potřebnou součinnost mu jsou povinny poskytnout také věřitelské orgány.

C. Soupis majetkové podstaty

Soupis majetkové podstaty je podle ust. § 217 odst. 1 InsZ listinou, do níž se zapisuje majetek náležející do majetkové podstaty. Do soupisu majetkové podstaty

---

¹¹² MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb.. Op. cit. s. 365*

insolvenční správce zapisuje jednak majetek náležející dlužníkovi, ale také věci, práva, pohledávky a jiné penězi ocenitelné majetkové hodnoty, které dlužníkovi nenáleží nebo jejichž zahrnutí do majetkové podstaty je sporné, zejména proto, že k nim třetí osoba uplatňuje práva, která to vylučují. Insolvenční zákon tak umožňuje insolvenčnímu správci zahrnout do soupisu majetkové podstaty v zásadě jakýkoliv majetek, a to bez ohledu na to, kdo je jeho vlastníkem.¹¹³

Soupis majetkové podstaty je v průběhu insolvenčního řízení insolvenčním správcem soustavně doplňován, a to podle pokynů insolvenčního soudu a za součinnosti věřitelského výboru. Tato jeho povinnost nezaniká uplynutím doby.

Podle ust. § 224 odst. 1 InsZ insolvenční správce, který zapíše do soupisu věci, práva, pohledávky a jiné majetkové hodnoty, které nenáleží dlužníku nebo jejichž zahrnutí do majetkové podstaty je sporné zejména proto, že k nim třetí osoba uplatňuje práva, která to vylučují, do soupisu poznamená, komu sepisovaný majetek náleží, nebo kdo k němu uplatňuje své právo. Tuto osobu insolvenční správce písemně vyrozumí o zahrnutí majetku do soupisu a na její žádost jí o tom vydá osvědčení. Osvědčení musí vždy obsahovat i uvedení důvodu, pro který insolvenční správce tento majetek sepsal

Vyrozumění musí obsahovat i poučení o možnosti podat vylučovací žalobu podle ust. § 225 InsZ a o následcích zmeškání lhůty k podání vylučovací žaloby; náležitosti tohoto vyrozumění stanoví prováděcí právní předpis (ust. § 224 odst. 2 InsZ).

6.3.2. Žaloba na vyloučení majetku z majetkové podstaty

Do soupisu majetkové podstaty vyhotoveného insolvenčním správcem může být zahrnut i majetek třetích osob, o kterém tyto osoby argumentují, že byl do soupisu zahrnut neoprávněně z důvodu existence jejich práva tento soupis vylučujícího. Svůj nesouhlas však musí projevit aktivně podáním žaloby na vyloučení tohoto majetku ze soupisu majetkové podstaty.

Osoba, která tvrdí, že její majetek byl neoprávněně zahrnut do soupisu majetkové podstaty, musí vylučovací žalobu dle ust. § 225 odst. 2 InsZ podat ve lhůtě třiceti dnů¹¹⁴

---

¹¹³ ŘEHÁČEK, O., *Právní důsledky soupisu majetku třetích osob do majetkové podstaty dlužníka v insolvenčním řízení a možnosti právní obrany*, Bulletin advokacie, 2011, č. 6, s. 33, ISSN 1210-6348

¹¹⁴ Insolvenční správce musí počátek běhu lhůty k podání vylučovací žaloby prokázat (např. doručenkou). V případě podání vylučovací žaloby po výzvě insolvenčního správce bude lhůta zachována, dojde-li žaloba věcně i místně příslušnému insolvenčnímu soudu nejpozději poslední den lhůty. Pro běh lhůty platí obecná

ode dne, kdy je jí doručeno vyrozumění o soupisu majetku, k němuž uplatňuje své právo dle ust. § 224 InsZ. Žalobou se musí domáhat vyloučení majetku z majtkové podstaty a musí ji podat proti insolvenčnímu správci. Vyvolaný spor o vyloučení majetku z majtkové podstaty je incidenčním sporem dle ust. § 159 a násl. InsZ.

Vylučovací žaloba se podává u insolvenčního soudu, před nímž je vedeno insolvenční řízení. V podané žalobě musí osoba, která se domáhá vyloučení majetku ze soupisu majtkové podstaty, tento majetek přesně vymezit. Podle ust. § 225 odst. 3 InsZ není-li žaloba podána v třicetidenní lhůtě od doručení vyrozumění o provedení sepisu majetku do soupisu majtkové podstaty, nadále již platí, že je majetek insolvenčním správcem zahrnut do soupisu oprávněně. V případě konkursu bude tento majetek v rámci insolvenčního řízení zpeněžen. Totéž platí i tehdy, jestliže insolvenční soud žalobu zamítl, nebo jestliže řízení o žalobě zastavil nebo ji odmítl. Insolvenční zákon tak koncipuje nevyvratitelnou právní domněnku oprávněnosti soupisu tohoto majetku a nárok třetí osoby domáhat se vyloučení majetku z majtkové podstaty uplynutím lhůty prekluduje.

Pokud by byl majetek následně vyloučen ze soupisu majtkové podstaty např. pro svou neprodejnost, navrátí se do dispozice dlužníkovi a třetí osoba by se mohla opětovně domáhat vydání tohoto majetku po dlužníkovi, ale tentokrát již mimo rámec insolvenčního řízení.¹¹⁵

6.3.3. Nakládání s majetkem v průběhu řízení o žalobě na vyloučení majetku z majtkové podstaty

Ustanovení § 225 odst. 4 InsZ zakotvuje zákaz zpeněžování majetku, který je předmětem žaloby, a to jako důsledek počátku běhu lhůty k podání žaloby na vyloučení z majtkové podstaty až do skončení uvedené lhůty, případně po dobu řízení o podané žalobě až do jeho pravomocného skončení. Zákaz je stanoven vůči insolvenčnímu správci. Je však pochopitelné, že takovouto dispozici s majetkem nemůže provádět ani osoba, která se vyloučení tohoto majetku z majtkové podstaty domáhá.

úprava běhu lhůt (ust. § 55 až 58 OSŘ). Pokud insolvenční správce opomene osobu uplatňující právo k majetku sepsanému do soupisu majtkové podstaty vyrozumět, nepočne této osobě lhůta k podání vylučovací žaloby běžet, a tak ji může podat kdykoliv poté, co se sama o sepisu majetku dozví.

¹¹⁵ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 541*

Jedinou možností, kdy lze majetek zpeněžit, je odvracení újmy tomuto majetku bezprostředně hrozící. Bezprostřednost hrozící újmy je však insolvenční správce povinen prokázat. S ohledem na obtíže při hodnocení takového bezprostředního ohrožení majetku, musí insolvenční správce takovou situaci průkazně doložit, např. formou znaleckých posudků, svědeckví a jiných důkazů. Alternativním postupem je využití druhé zákonné možnosti dané pro prodej majetku s vedenou vylučovací žalobou, tj. prodej majetku na základě souhlasu žalobce s postupem insolvenčního správce.

Výjimkou z ochrany práv žalobce ve věci vylučovací žaloby je ust. § 225 odst. 5 InsZ, které poskytuje insolvenčnímu správci oprávnění před pravomocným skončením řízení o žalobě přistoupit ke zpeněžení nebo jinému nakládání s předmětným majetkem podle ust. § 225 odst. 4 InsZ, jestliže tak z důvodů hodných zvláštního zřetele insolvenční soud určil ve výroku rozhodnutí, jímž žalobu zamítl, řízení o ní zastavil nebo ji odmítl. Výtěžek takového zpeněžení však nesmí být určen k uspokojování věřitelů, k tomuto je možno přistoupit až po pravomocném skončení řízení o žalobě. Z tohoto vyplývá, že takto stanovená možnost prodeje by rozhodně neměla být pokládána za běžný postup, když osoba, jejíž majetek byl takto zpeněžen, má právo domáhat se kromě vydání výtěžku z jeho prodeje i náhrady škody prodejem jí způsobené.

6.3.4. Odpovědnost za škodu

V případě, že je podané vylučovací žalobě vyhověno, má insolvenční správce povinnost upravit soupis majetkové podstaty, zaznamenat do něj vyloučení majetku ze soupisu majetkové podstaty a neprodleně vydat vyloučený majetek osobě, která byla ve vylučovacím sporu úspěšná.

Pokud by byl postupem podle ust. § 225 odst. 5 InsZ zpeněžen majetek a následně bylo prokázáno, že věc do majetkové podstaty vůbec nepatří, vzniká jejímu vlastníkovu právo na vydání výtěžku ze zpeněžení takovéto věci, včetně práva na náhradu škody způsobené prodejem. Tato úprava tak jen potvrzuje zcela mimořádný charakter prodeje majetku insolvenčním správcem před pravomocným rozhodnutím ve věci vylučovací žaloby.

Vzhledem k tomu, že insolvenční zákon neupravuje další podmínky, bude se odpovědnost za škodu řídit ust. § 420 ObčZ, resp. § 2909 a násl. NOZ. Jedná se tedy o

odpovědnost za zavinění, kdy se zavinění presumuje a důkazní břemeno nedostatku zavinění je plně na insolvenčním správci.

6.3.5. Škoda

Pokud jde o výši škody, zůstává její vyčíslení na poškozené druhé smluvní straně. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje a proto se subsidiárně uplatní úprava v občanském zákoníku.

6.3.6. Uplatnění nároku na náhradu škody

Nárok na náhradu škody způsobené zpeněžením věci, která neměla být do soupisu majetkové podstaty pojata, je pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou [ust. § 169 odst. 1 písm. h) InsZ]. Tato pohledávka se do insolvenčního řízení nepřihlašuje, ale podle ust. § 203 odst. 1 InsZ se uplatňuje písemně vůči osobě s dispozičními oprávněními, v tomto případě tedy vůči insolvenčnímu správci. Podle ust. § 203 odst. 3 InsZ insolvenční správce uspokojí tuto pohledávku z majetkové podstaty. Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou lze uspokojit v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku (ust. § 169 odst. 2 InsZ), nejpozději před rozvrhem (ust. § 305 InsZ). Detailní postup uplatnění nároku na náhradu škody viz kap. 4.2.

6.3.7. Promlčecí doba

Insolvenční zákon nestanoví žádnou zvláštní promlčecí lhůtu, uplatní se tudíž subsidiárně úprava v občanském zákoníku.

Vzhledem k tomu, že běh promlčecích lhůt není bezprostředně vázán na skončení insolvenčního řízení¹¹⁶, bude třeba, aby věřitel uplatnil svůj případný nárok vůči dlužníkovi a jeho ručitelům co nejdříve.

---

¹¹⁶ Srovnej § 37 odst. 4 InsZ

6.4 Právo vlastníka na náhradu škody způsobené insolvenčním správcem tím, že odmítl vydat majetkový prospěch získaný plněním z neplatného právního důvodu nebo tím, že nevyřídil žádost o jeho vydání v přiměřené lhůtě (§ 233 InsZ)

6.4.1. Neplatnost a neúčinnost právních úkonů

Ustanovení § 231 až § 243 InsZ obsahují zvláštní úpravu institutů neplatnosti a neúčinnosti právních úkonů. Ve srovnání se zákonem o konkursu a vyrovnání, kde tyto instituty byly řešeny pouze v ust. § 15 a § 16 ZKV, je jim v ustanoveních insolvenčního zákona věnováno mnohem více prostoru.

A. Neplatnost právní úkonů (právních jednání)

Pokud se týká neplatnosti právních úkonů (právních jednání), úprava v ust. § 231 až § 234 InsZ nemá za cíl definovat nové či zvláštní důvody neplatnosti právních úkonů (právních) jednání pro účely insolvenčního řízení. Cílem této zvláštní úpravy je řešení zjištění neplatnosti takovým způsobem, který by eliminoval neodůvodněné zkracování majetkové podstaty. Proto pro účely insolvenčního řízení posouzení otázky neplatnosti právních jednání svěřil zákonodárce zásadně do kompetence insolvenčního soudu.

Základní důvody neplatnosti právních úkonů upravovaly ust. § 37 až § 42 ObčZ, § 49a ObčZ a § 267 a 268 ObchZ. Nově jsou hlavní důvody neplatnosti právního jednání formulovány v ust. § 580 až 585 NOZ. Definice vad právních úkonů, jež způsobovaly podle předchozí právní úpravy ust. § 37 odst. 1 ObčZ jejich neplatnost, je dle ust. § 551 až 554 NOZ důvodem pro posouzení takového právního jednání jako zdánlivého či nicotného, u něžž se neplatnost neuplatní.¹¹⁷

Ohledně hmotněprávních důvodů neplatnosti právních úkonů, resp. právního jednání, insolvenční zákon žádné výjimky nestanoví. Podle toho, zda se příslušný právní úkon (právní jednání) bude řídit právní úpravou ObčZ (ust. § 37 až § 40 ObčZ) nebo již NOZ (ust. § 3028 odst. 1 a 3 NOZ), bude třeba důsledně rozlišovat, zda se jedná o neplatnost absolutní nebo relativní, která se nově uplatní v naprosté většině právních vztahů

---

¹¹⁷ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit. s. 753-753*

řízených NOZ (ust. § 586 NOZ). Výjimky z tohoto pravidla vymezené korektivem rozporu s veřejným pořádkem stanoví ust. § 588 NOZ.¹¹⁸

Insolvenční zákon však oproti obecné občanskoprávní úpravě rozšiřuje okruh neplatných právních jednání stanovením dalších vlastních (specifických) důvodů neplatnosti a neplatností postihuje určitá právní jednání dlužníka učiněná v průběhu různých fází insolvenčního řízení. Nejčastěji je tak stanoveno v souvislosti s jednáním dlužníka při řešení jeho úpadku konkursem. V průběhu konkursu sice platí zásada neúčinnosti dlužníkových úkonů poté, co oprávnění nakládat s majetkovou podstatou přešlo na insolvenčního správce (ust. § 246 odst. 2 InsZ), avšak nikoli absolutně. Absolutně neplatné je po prohlášení konkursu¹¹⁹ dlužníkové (ust. § 246 odst. 4 InsZ) odmítnutí daru nebo dědictví, jakož i dlužníkem uzavřená dohoda o vypořádání dědictví, podle kterého má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědický podíl, stalo-li se tak v obou případech bez souhlasu insolvenčního správce. Dále insolvenční zákon pokládá za neplatné některé dlužníkové úkony týkající se jeho majetku ve společném jmění manželů (ust. § 269 odst. 1, § 270 odst. 1 a § 276 odst. 2 InsZ), a úkony, na jejichž základě by měly majetek z majetkové podstaty nabýt osoby, u nichž to insolvenční zákon vylučuje (ust. § 295 odst. 1 InsZ; v tomto případě se jedná o neplatnost relativní). Při řešení dlužníkovy úpadku reorganizací jsou neplatné dlužníkové úkony činěné bez potřebného souhlasu insolvenčního správce (ust. § 354 odst. 4 InsZ).¹²⁰

Neplatnost posuzovaná podle ust. § 231 a násl. InsZ se vztahuje k právnímu jednání týkajícího se majetku nebo právních vztahů dlužníka. Zákonodárce tedy výslovně nestanoví, že by se nutně muselo jednat o jednání dlužníka samotného. Lze si tedy představit aplikaci předmětných ustanovení např. i na jednání třetích osob, z nichž plnění plynulo (nebo by mělo plynout) do majetku dlužníka a stalo se tak (nebo mělo by se tak stát) součástí majetkové podstaty.¹²¹

---

¹¹⁸ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb.*. Op. cit. s. 410

¹¹⁹ Totéž platí i v režimu schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře (ust. § 412 odst. 3 InsZ).

¹²⁰ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb.*. Op. cit. s. 410

¹²¹ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. Op. cit. s. 754

B. Neúčinnost právních úkonů (právních jednání)

Vedle shora zmíněné neplatnosti právních úkonů rozeznává právní teorie i platná legislativa institut tzv. neúčinnost právních úkonů (právních jednání) nebo odporovatelnost. Podstata institutu neúčinnosti právního jednání spočívá v tom, že neúčinná právní jednání zůstávají jednáními platnými, avšak pozbývají právních účinků vůči okruhu subjektů, v jejichž prospěch má neúčinnost působit. V rámci insolvenčního řízení jsou těmito subjekty věřitelé.

Insolvenční zákon však používá poměrně nesystematicky pouze termín „neúčinný právní úkon“ a na rozdíl od občanského zákoníku terminologicky zcela nerozlišuje mezi pojmem „odporovatelný právní úkon“ (definovaný hmotným právem jako právní jednání, jemuž lze odporovat) a „neúčinný právní úkon“ (tedy právní jednání, u kterého byla jeho neúčinnost konstituována rozhodnutím soudu nebo vyplývá ze zákona).

Institut neúčinnosti právních úkonů (právních jednání) je pro účely insolvenčního řízení upraven v ust. § 235 až § 243 InsZ. Jeho smyslem je poskytnout ochranu věřitelům před právními jednáními jejich dlužníka, která vedou ke zmenšení dlužníkovy majetku a tím i ke ztížení, případně i zmaření uspokojení pohledávek věřitelů. Tuto úpravu je třeba považovat za úpravu zvláštní vůči obecné úpravě ust. § 589 a násl. NOZ (ust. § 42a ObčZ), přičemž podle insolvenčního zákona mohou být odporována i některá právní jednání, jimž podle obecné úpravy úspěšně odporovat nelze. V důsledku toho nelze použít obecnou úpravu neúčinnosti (odporovatelnosti) podle občanského zákoníku. To především znamená, že v insolvenčním řízení není k úspěchu odpůrčí žaloby třeba, aby žalobce prokázal dva subjektivní stavy (tj. úmysl dlužníka zkrátit věřitele a vědomí protistrany o tomto úmyslu), ale postačí, když prokáže existenci v zákoně stanovené skutkové podstaty, s níž je spojena neúčinnost. Obecná úprava platí pouze v případě, že rozhodnutí o neúčinnosti nabylo právní moci před tím, než nastala právní moc rozhodnutí o úpadku.¹²²

Zvláštní úprava neúčinnosti v insolvenčním řízení se týká i důsledků spojených s neúčinností. Majetková hodnota, která z dlužníkovy majetku neúčinným jednáním ušla, náleží do majetkové podstaty (ust. § 236 odst. 1 část věty za středníkem InsZ) a slouží tak k uspokojení věřitelů. Není-li možné vydat do majetkové podstaty původní dlužníkovy

---

¹²² WINTEROVÁ, A. a kol., *Civilní právo procesní*, 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011. 711 s., ISBN 978-80-7201-842-0, s. 613

plnění z neúčinného právního jednání, musí být poskytnuta rovnocenná náhrada (ust. § 236 odst. 2 InsZ). Tuto povinnost mají osoby, jež z takového jednání měly nebo měly mít prospěch a za stanovených podmínek i jejich dědici a právní nástupci.

Neúčinnost má obecně dvě formy, a to neúčinnost ze zákona, která se deklaruje, a neúčinnost na základě odporovatelnosti, která se konstituuje rozhodnutím soudu.

Neúčinnost právních úkonů založená zákonem je spíše výjimkou. Ze zákona jsou tak např. neúčinné právní úkony dlužníka, které byly učiněny v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku zahájení insolvenčního řízení (ust. § 111 odst. 3 InsZ). Dalším příkladem je ust. § 246 odst. 2 InsZ, podle kterého jsou v rámci konkursu neúčinné vůči věřitelům právní úkony dlužníka související s majetkovou podstatou učiněné poté, co oprávnění nakládat s ní přešlo na insolvenčního správce.

Podle ust. § 235 odst. 2 InsZ se neúčinnost právního jednání v insolvenčním řízení zakládá pravomocným rozhodnutím insolvenčního soudu o odpůrčí žalobě (ust. § 239 InsZ), kterou bylo odporováno dlužníkovým právním jednáním. Toto pravidlo zároveň stanoví výjimku pro ta právní jednání dlužníka, která učinil poté, co právo dispozice s jeho majetkovou podstatou přešlo na insolvenčního správce (ust. § 246 odst. 2, část za středníkem InsZ)

K podání odpůrčí žaloby je legitimován výlučně jen insolvenční správce, i když nejde o osobu s dispozičními oprávněními (ust. § 239 odst. 1 InsZ). Spor o neúčinnost právního jednání je sporem incidenčním [ust. § 159 odst. 1 písm. d) InsZ]. Insolvenční správce může podat žalobu ve lhůtě do 1 roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku (ust. § 239 odst. 3 InsZ). Její podání záleží na jeho úvaze, avšak musí vyhovět rozhodnutí věřitelského výboru o tom, že ji má podat (ust. § 239 odst. 2 InsZ).

Jestliže je v době zahájení insolvenčního řízení vedeno řízení v téže věci na základě odpůrčí žaloby jiné osoby, nelze v něm až do skončení insolvenčního řízení pokračovat (ust. § 239 odst. 1 InsZ) a to bez ohledu na to, zda insolvenční správce podá v téže věci odpůrčí žalobu či nepodá.

Skutkové podstaty neúčinnosti v insolvenčním řízení zákon charakterizuje obecně tak, že jde o jednání, kterými dlužník zkracuje možnost uspokojení věřitelů nebo zvýhodňuje některé věřitele na úkor ostatních (§ 235 odst. 1 InsZ). Takto vymezené jednání

musí současně¹²³¹²⁴ naplnit i jednu ze zvláštních skutkových podstat uvedených v ust. § 240, 241 a 242 InsZ. Jde o právní jednání bez přiměřeného protiplnění (ust. § 240 InsZ), o právní jednání zvýhodňující (ust. § 241 InsZ) a o právní jednání úmyslně zkracující (ust. § 242 InsZ). Je třeba mít za to, že tento výčet speciálních a typických skutkových podstat neúčinnosti je pouze deklaratorní a že je přípustná i odpůrcí žaloba, která se opírá pouze o obecné vymezené neúčinnosti.

6.4.2. Vázanost insolvenčního soudu rozhodnutími o neplatnosti, žaloba o neplatnosti, neplatnost zjištěná před zahájením insolvenčního řízení

A. Vázanost insolvenčního soudu rozhodnutími o neplatnosti, žaloba o neplatnosti

Platnost právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka je oprávněn posoudit pro účely insolvenčního řízení a v jeho rámci pouze insolvenční soud. Insolvenční soud však není vázán rozhodnutím jiného soudu či jiného orgánu, kterým v průběhu insolvenčního řízení došlo ke zjištění neplatnosti právního úkonu, ani jiným způsobem zjištění neplatnosti. To ovšem může v některých případech vyústit ve stav (a nejen teoreticky), kdy stejné právní jednání bude z hlediska platnosti posouzeno zcela opačně. Pro právní jistotu dotčených osob by nastalá situace byla značně problematická a její řešení v závislosti na konkrétních okolnostech poměrně složité.

B. Neplatnost zjištěná před zahájením insolvenčního řízení

Jediná výjimka ze zásady, že neplatnost právního jednání týkajícího se majetku nebo právních vztahů dlužníka v insolvenčním řízení posuzuje insolvenční soud, je upravena v ust. § 232 InsZ. Podle tohoto ustanovení pokud byla neplatnost právního jednání zjištěna rozhodnutím soudu, které nabylo právní moci již před zahájením

---

¹²³ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit. s. 771*

¹²⁴ Opačný názor viz. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, dostupný na www.nsoud.cz: „Ponechají-li se stranou právní úkony, které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, v rozporu s ustanovením § 111 a § 246 odst. 2 insolvenčního zákona, lze podle ustanovení § 235 až § 243 insolvenčního zákona odporovat jen těm právním úkonům dlužníka, jež jsou taxativně vypočteny v ustanoveních § 240 až § 242 insolvenčního zákona.“

insolvenčního řízení, tj. přede dnem doručení insolvenčního návrhu věcně příslušnému soudu ve smyslu ust. § 97 odst. 1 InsZ, považuje se takové právní jednání za neplatné i v insolvenčním řízení. Pouze v takovém případě se uplatní překážka *rei iudicatae*.¹²⁵

C. Žaloba o neplatnosti

Podle ust. § 231 odst. 3 v průběhu insolvenčního řízení posoudí neplatnost právního jednání, týkajícího se majetku dlužníka či jeho právních vztahů pouze insolvenční soud, ať již jako předběžnou otázku (v souvislosti s incidenčním sporem, jehož předmětem je jiná otázka, v souvislosti s rozhodováním ve věci excindační žaloby apod.), či přímo v incidenčním sporu, jehož předmětem je tato otázka [ust. § 159 odst. 1 písm. b), c), f), a g) InsZ].

Insolvenční zákon však nestanoví výčet osob oprávněných k podání žaloby a legitimaci k podání žaloby ponechává obecné úpravě s jedinou výjimkou, když k dovolání se neplatnosti zmocňuje výslovně i insolvenčního správce.

6.4.3. Majetkový prospěch z neplatných právních úkonů

Ustanovení § 233 odst. 1 InsZ zakotvuje povinnost insolvenčního správce vydat majetkový prospěch získaný plněním z neplatného právního úkonu v případě, kdy neplatnost právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka byla zjištěna pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného k takovému rozhodnutí povoláného orgánu, ať již ve výroku příslušného rozhodnutí, nebo v rámci předběžné otázky. Bez tohoto kvalifikovaného zjištění insolvenční správce, jen neplatnost popírá, třetí osobě plnit nemusí.

Oprávnění insolvenčního správce odmítnout vydat majetkový prospěch (zcela či zčásti) se vztahuje rovněž na případy, kdy nedošlo k obohacení majetkové podstaty nebo je-li požadováno více, než činí toto obohacení. V těchto situacích insolvenční správce nárok odmítne. Osoba, která takto plnila dlužníku, však může vznášet požadavky z titulu vydání bezdůvodného obohacení právě pouze vůči dlužníkovi samému a nikoli vůči

---

¹²⁵ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit. s. 754*

insolvenčnímu správci na úkor dlužníkovy majetkové podstaty, neboť do té žádné plnění nesměřovalo.

Nesouhlasí-li oprávněná osoba s právním názorem insolvenčního správce v dané věci, může se postupem dle ust. § 233 odst. 2 InsZ vydání majetkového prospěchu plynoucího z neplatného právního jednání domáhat.

Subjekt, který disponuje pravomocným rozhodnutím o neplatnosti právního úkonu, vyzve, nejlépe písemně, insolvenčního správce k vydání majetkového prospěchu získaného neplatným právním úkonem. Na písemnou žádost musí insolvenční správce reagovat bez zbytečného prodlení a obligatorně v písemné formě.

Bude-li písemná odpověď insolvenčního správce negativní, může oprávněná osoba v propadné lhůtě 30 dnů počítané od doručení vyrozumění o odmítnutí nároku podat vylučovací (excindační) žalobu podle ust. § 225 InsZ, tedy domáhat se vyloučení příslušných věcí z majetkové podstaty, popř. zaplacení příslušné částky. Jedná-li se totiž o majetkový prospěch obohacující majetkovou podstatu, je správce povinen jej do majetkové podstaty zahrnout (ust. § 205 a násl., § 217 a násl. InsZ).

Oprávněný subjekt může podat vylučovací žalobu rovněž v případě, že insolvenční správce nebude na žádost o vydání majetkového prospěchu reagovat "v přiměřené lhůtě". Přiměřenost lhůty není insolvenčním zákonem definována a proto z důvodu právní jistoty by měla oprávněná osoba ve své žádosti uvést lhůtu, ve které očekává písemnou odpověď insolvenčního správce. Jedině takto lze při případné pasivitě insolvenčního správce určit počátek běhu třicetidenní lhůty pro podání vylučovací žaloby.

Dříve než dojde k vyslovení neplatnosti právního úkonu, může být v rámci insolvenčního řízení majetkový prospěch z neplatného úkonu zpeněžen. Prodej majetku nevlastníkem může být v případě insolvenčního řízení napaden pouze do okamžiku ukončení¹²⁶ insolvenčního řízení, v jehož průběhu byl majetek zpeněžen. Po tomto termínu nelze uvedený úkon napadnout. Lhůta pro podání žaloby není insolvenčním zákonem specifikována co do charakteru; půjde však o lhůtu hmotněprávní¹²⁷, tzn., že v den

---

¹²⁶ K ukončení insolvenčního řízení dojde (a) při řešení úpadku dlužníka konkursem zrušením konkursu dle ust. § 308 a 309 InsZ, (b) při řešení úpadku dlužníka reorganizací skončením reorganizace dle ust. § 362 až 364 InsZ, (c) při řešení úpadku dlužníka oddlužením rozhodnutím o splnění oddlužení dle ust. § 413 InsZ.

¹²⁷ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 561*

ukončení insolvenčního řízení musí být žaloba doručena insolvenčnímu soudu. Žaloba je incidenčním sporem ve smyslu ust. § 159 odst. 1 písm. f) InsZ.

6.4.4. Neúčinný a neplatný právní úkon

Ustanovení § 234 InsZ stanoví, že byla-li zjištěna neplatnost právního úkonu týkající se majetku nebo závazků dlužníka, který lze současně považovat za neúčinný, postupuje se podle ust. § 233 InsZ. Tímto způsobem insolvenční zákon odráží obecnou zásadu preference neplatnosti před neúčinností, tj. neúčinnost právního úkonu může nastat pouze u platného úkonu. Z neplatného jednání zamýšlené právní účinky nastat nemohou a nemůže tak dojít ani ke vzniku předmětných práv a povinností, a tedy ani ke krácení pohledávky věřitelů za dlužníkem. V případě, že by věřitel podal odpůrčí žalobu, soud by ji jako nedůvodnou zamítnul. Je-li tedy posuzované právní jednání neplatné, nelze u něj vyslovit jeho neúčinnost, ale právě jen neplatnost a připadají tak v úvahu jen následky zjištění neplatnosti upravené v ust. § 233 InsZ; proto se v takovém případě postupuje podle ust. § 233 InsZ.¹²⁸

6.4.5. Odpovědnost za škodu

Ustanovení § 233 odst. 2 *in fine* InsZ stanoví, že právo na náhradu škody není dotčeno nárokem na vydání majetkového prospěchu získaného plněním z neplatného právního úkonu. Tímto se insolvenční zákon hlásí k úpravě obsažené v ust. § 225 odst. 6 InsZ umožňující subjektu, který disponuje pravomocným rozhodnutím, za podmínek dle ust. § 2910 NOZ (resp. § 420 ObčZ) souběžně s vylučovací žalobou domáhat se náhrady škody vzniklé zpeněžením plnění, kterým se dlužník na úkor jiného obohatil.

Vzhledem k tomu, že insolvenční zákon neupravuje další podmínky, bude se odpovědnost za škodu řídit ust. § 420 ObčZ, resp. § 2909 a násl. NOZ. Jedná se tedy o odpovědnost za zavinění, kdy se zavinění presumuje a důkazní břemeno nedostatku zavinění je plně na insolvenčním správci.

---

¹²⁸ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit. s. 767*

6.4.6. Škoda

Pokud jde o výši škody, zůstává její vyčíslení na poškozené druhé smluvní straně. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje a proto se subsidiárně uplatní úprava v občanském zákoníku.

6.4.7. Uplatnění nároku na náhradu škody

Nárok na náhradu škody způsobené zpeněžením věci, která neměla být do soupisu majetkové podstaty pojata, je pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou [ust. § 169 odst. 1 písm. h) InsZ]. Tato pohledávka se do insolvenčního řízení nepřihlašuje, ale podle ust. § 203 odst. 1 InsZ se uplatňuje písemně vůči osobě s dispozičními oprávněními, v tomto případě tedy vůči insolvenčnímu správci. Podle ust. § 203 odst. 3 InsZ insolvenční správce uspokojí tuto pohledávku z majetkové podstaty. Pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou lze uspokojit v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku (ust. § 169 odst. 2 InsZ), nejpozději před rozvrhem (ust. § 305 InsZ). Detailní postup uplatnění nároku na náhradu škody viz. kap. 4.2.

6.4.8. Promlčecí doba

Insolvenční zákon nestanoví žádnou zvláštní promlčecí lhůtu, uplatní se tudíž subsidiárně úprava v občanském zákoníku.

Vzhledem k tomu, že běh promlčecích lhůt není bezprostředně vázán na skončení insolvenčního řízení¹²⁹, bude třeba, aby věřitel uplatnil svůj případný nárok vůči dlužníkovi a jeho ručitelům co nejdříve.

---

¹²⁹ Srovnej ust. § 37 odst. 4 InsZ

6.5 Právo druhého účastníka smlouvy o vzájemném plnění včetně smlouvy o smlouvě budoucí na náhradu škody vzniklé tím, že insolvenční správce odmítl plnění (§ 253 InsZ)

6.5.1. Smlouva o vzájemném plnění

Pro oboustranné zavazující (vzájemné, synallagmatické) závazky je typická vzájemnost práv a povinností stran; účelem závazku jedné strany je dosáhnout protiplnění od strany druhé. Každá strana je tedy zároveň v postavení dlužníka a věřitele, neboť má vůči druhé straně jednak povinnost plnit, jednak má právo plnění od druhé strany požadovat.¹³⁰

Obecná úprava synallagmatického plnění je obsažena v ust. § 1911 až 1923 NOZ (ust. § 560 ObčZ). Pro obchodněprávní vztahy uzavřené před 1. 1. 2014 platí obdobná úprava podle obchodního zákoníku (ust. § 325 ObchZ).

Mají-li si strany navzájem plnit zároveň, může splnění požadovat jen ta strana, která sama dluh již splnila, nebo je ochotna splnit dluh současně s druhou stranou. V případě synallagmatických závazků se může tedy domáhat splnění v zásadě jen ten, kdo svůj dluh splnil.¹³¹

Insolvenční zákon v ust. 253 InsZ řeší důsledky prohlášení konkursu ve vztahu ke smlouvám o vzájemném plnění včetně smlouvy o smlouvě budoucí, a to pro případ, že tyto smlouvy nejsou v době prohlášení konkursu ani jednou ze smluvních stran splněny. Vzhledem k tomu, že v případě prohlášení konkursu dochází k přechodu dispozice s majetkovou podstatou z dlužníka na insolvenčního správce, může poskytnout plnění oprávněné straně nebo požadovat splnění dluhu stranou povinnou, popř. smluvní vztah ukončit, jen insolvenční správce.

6.5.2. Aplikace ust. § 253 InsZ v případě reorganizace a oddlužení

Podle ust. § 330a InsZ platí, že za trvání reorganizace se použije ust. § 253 InsZ přiměřeně. Práva náležející podle tohoto ustanovení insolvenčnímu správci vykonává dlužník s dispozičními oprávněními se souhlasem věřitelského výboru. V reorganizaci platí

---

¹³⁰ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Op. cit. s. 378*

¹³¹ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit. s. 874*

opačně, že pokud se dlužník do 30 dnů od povolení reorganizace nevyjádří tak, že odmítá plnění, musí smlouvu splnit (ust. § 330a odst. 2 InsZ).

Podle ust. § 397a se ust. § 253 InsZ použije přiměřeně i v případě řešení úpadku dlužníka oddlužením. Práva náležející podle tohoto ustanovení insolvenčními správci vykonává nadále insolvenční správce.

6.5.3. Rozhodnutí insolvenčního správce ohledně plnění druhé straně

Pro případ prohlášení konkursu modifikuje ust. § 253 odst. 1 InsZ obecnou úpravu synallagmatického plnění v tom směru, že namísto možnosti odstoupení od smlouvy poskytuje insolvenčnímu správci možnost buď smlouvu splnit a požadovat rovněž splnění druhou stranou smlouvy, nebo plnění odmítnout. Tímto postupem však nedochází k zániku závazku.

Ustanovení § 253 odst. 2 InsZ potom poskytuje insolvenčnímu správci lhůtu 30 dní od prohlášení konkursu k tomu, aby mohl druhému účastníkovi smlouvy o vzájemném plnění sdělit, zda smlouvy splní nebo zda splnění odmítne.

Pokud se správce v určené lhůtě nevyjádří, zákon konstruuje nevyvratitelnou právní domněnku, že plnění odmítl. Proto pokud má správce zájem na splnění smlouvy o vzájemném plnění, je na něm, aby sdělil druhému účastníkovi bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 30 dnů¹³² od prohlášení konkursu, že na smlouvě trvá a že ji splní namísto dlužníka. Druhý účastník smlouvy však ve lhůtě určené insolvenčnímu správci k vyjádření odstoupit nemůže, není-li v ní ujednáno něco jiného. Pouze v případě, že by již uzavřená smlouva takovou situaci předvíдалa, mohla by druhá strana odstoupit od smlouvy i v této lhůtě 30 dnů.

A. Neodmítnutí plnění

Pohledávka, která vyplyne z uzavřené smlouvy jako důsledek neodmítnutí plnění insolvenčním správcem, bude uspokojována v režimu pohledávek za majetkovou podstatou. Uplatnit lze tuto pohledávku vůči insolvenčnímu správci pořadem práva tak,

---

¹³² Lhůta, kterou má insolvenční správce pro své rozhodnutí, bude ve skutečnosti u dlužníků, kteří jsou podnikateli, delší o dalších 30 dní v případě možné reorganizace (ust. § 316 odst. 6 InsZ).

jako by v ní byl insolvenční správce dlužníkem (ust. § 203 odst. 1 InsZ). Pohledávku za majetkovou podstatou lze uspokojit v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku (ust. § 168 odst. 3 InsZ), nejpozději před rozvrhem (ust. § 305 InsZ).

Pokud by však insolvenční správce pohledávku neuhradil včas a v plné výši, bylo by možno se domáhat jejího plnění žalobou podanou proti insolvenčnímu správci. Za nesplnění takových pohledávek odpovídá insolvenční správce podle ust. § 37 odst. 3 InsZ. Pokud věřiteli vznikla škoda nebo jiná újma tím, že jeho pohledávka nemohla být uspokojena, zproští se této odpovědnosti insolvenční správce jen pokud prokáže nemožnost zjistit, že majetková podstata nebude k úhradě jím vzniklé pohledávky za majetkovou podstatou postačovat. Odpovědnost insolvenčního správce je objektivní, podrobnosti viz kap. 5.1. Nešlo by přitom o incidenční spor (ust. § 203 odst. 4 InsZ) a žalobu by bylo třeba podat u obecného soudu insolvenčního správce.

B. Odmítnutí plnění

Pohledávky věřitelů, které se týkají plnění poskytnutého dlužníkovi v době do zahájení insolvenčního řízení do dne, kdy nastaly účinky odmítnutí plnění, a které odpovídají právu na vrácení plnění za smluv, jejichž splnění insolvenční správce odmítl, jsou pohledávkou za majetkovou podstatou podle ust. § 168 odst. 2 písm. h) InsZ.

Pokud je smlouva o vzájemném plnění i nadále plněna, pak jsou případné pohledávky druhého účastníka vzniklé z jejího pokračování po zahájení insolvenčního řízení rovněž pohledávkami za majetkovou podstatou podle ust. § 168 odst. 2 písm. g) InsZ.

Tyto pohledávky lze uplatnit vůči insolvenčnímu správci pořadem práva tak, jako by v ní byl insolvenční správce dlužníkem (ust. § 203 odst. 1 InsZ). Postup bude identický s postupem popsáním v kap. 4.2.

6.5.4. Právo druhého účastníka smlouvy o vzájemném plnění na poskytnutí protiplnění nebo jeho zajištění

S prohlášení konkursu je spojen předpoklad poměrného uspokojení pohledávky. Proto je při povinnosti vzájemného plnění v ust. § 253 odst. 3 InsZ dána druhému účastníkovi smlouvy, který má plnit jako první, možnost požadovat odpovídající protiplnění nebo alespoň jeho zajištění. Pokud však byla smlouva uzavřena až po účinnosti rozhodnutí o úpadku, druhý účastník smlouvy toto právo již nemá.

6.5.5. Částečné plnění druhým účastníkem smlouvy o vzájemném plnění, k němu došlo před rozhodnutím o úpadku

Ustanovení § 253 odst. 5 InsZ výslovně stanoví, že se druhý účastník smlouvy o vzájemném plnění nemůže domáhat vrácení částečného plnění, jež poskytl dlužníkovi ještě před rozhodnutím o úpadku, jen proto, že za něj neobdržel od dlužníka dohodnuté plnění. Může však být sporné, zda insolvenční zákon zakazuje pouze vrácení částečného plnění nebo i jeho peněžitou náhradu, pokud by se jednalo o nepeněžité plnění. I když insolvenční zákon výslovně neuvádí, jaké nároky z toho pro věřitele plynou, ponechání poskytnutého plnění v majetkové podstatě bez náhrady by však představovalo její bezdůvodné obohacení. Plnění poskytnuté druhým účastníkem smlouvy tak nemůže do majetkové podstaty přejít zcela automaticky.¹³³

S výše uvedeným souvisí otázka, jaké nároky v důsledku uplatnění zmíněné úpravy druhému účastníkovi smlouvy vznikají. Havel¹³⁴ dovozuje, že nárok na vrácení plnění konvertuje v náhradu škody podle ust. § 253 odst. 4 InsZ. Hásová¹³⁵ tento názor dále podporuje systematickým výkladem, že právě ust. § 253 odst. 5 InsZ by mohlo vylučovat aplikaci ust. § 168 odst. 2 písm. h) InsZ. Podle ust. § 168 odst. 2 písm. h) InsZ se totiž pohledávky věřitelů odpovídající právu na vrácení plnění ze smluv (peněžité ekvivalent poskytnutého plnění), jejichž plnění osoba s dispozičními oprávněními odmítla, považují za pohledávky za majetkovou podstatou v případě, že plnění bylo poskytnuto dlužníkovi po zahájení insolvenčního řízení. Podle ust. § 203 odst. 1 InsZ se tyto pohledávky se uplatní pořadem práva tak, jako by insolvenční správce byl v nich dlužníkem a mohou být uspokojeny kdykoliv po rozhodnutí o úpadku a v plné výši.

Hásová¹³⁶ dále nastoluje otázku, jak by měl být další postup insolvenčního správce v případě, kdy je zřejmé, že výtěžek zpeněžení majetkové podstaty nebude dostačující a nemusel by pokrýt plně ani všechny pohledávky, např. i pohledávky dlužníkůvých zaměstnanců, které vznikly před rozhodnutím o úpadku nebo po něm, podle ust. § 169 odst.

---

¹³³ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit.* s. 875

¹³⁴ HAVEL, B. *Smlouvy o vzájemném plnění podle insolvenčního zákona*. *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 6, s. 155, ISSN 1803-6554

¹³⁵ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit.* s. 875-876

¹³⁶ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit.* s. 876

1 písm. a) InsZ. Určité doporučení pro tento případ nastiňuje např. Maršíková¹³⁷, neboť dovozuje, že tato povinnost insolvenčního správce není absolutní a měl by zvážit všechny okolnosti průběžného uspokojování pohledávek. Pokud by k odstoupení od smlouvy druhým účastníkem smlouvy došlo proto, že poskytl část plnění a dlužnická strana nikoli, mohla by druhá strana zvážit odstoupení od smlouvy a požadovat náhradu škody.

Avšak v případě, že druhý účastník smlouvy plnil již před zahájením insolvenčního řízení, nespadá tato situace pod ust. § 253 odst. 5 InsZ. V tomto případě se nemůže jednat o pohledávku za majetkovou podstatou podle ust. § 168 odst. 2 písm. h) InsZ a bylo by možné z opatrnosti přihlásit pohledávku jako podmíněnou pro případ odmítnutí nebo aplikovat postup podle ust. § 253 odst. 4 InsZ a toto poskytnuté plnění přihlásit do 30 dnů poté, co bylo plnění odmítnuto.

6.5.6. Odpovědnost za škodu

Ustanovení § 253 odst. 4 InsZ poskytuje druhému účastníku smlouvy právo uplatnit škodu způsobenou odstoupením insolvenčního správce od smlouvy. Věřitel tak má možnost uplatnit nejen výši dlužníkem neposkytnutého plnění, ale i škodu, která mu tím vznikla.

Protiprávnost jednání insolvenčního správce spočívá v porušení povinnosti ze smlouvy (závazkového vztahu) tím, že odmítl plnění smlouvy o vzájemném plnění.

Právní úprava povinnosti k náhradě škody (resp. odpovědnosti za škodu) se bude řídit podle data vzniku, typu závazkového vztahu a charakteru subjektů. V úvahu připadají tři možnosti.

Za prvé, pokud závazkový vztah vznikl po 1. 1. 2014, tj. po nabytí účinnosti NOZ, bude se povinnost k náhradě škody posuzovat podle NOZ (ust. § 2913 a násl. NOZ). Stejně se bude postupovat i v případě, pokud závazkový vztah vznikl v období od před 1. 1. 2014, avšak smluvní strany si podle ust. § 3029 odst. 3 NOZ ujednaly, že se jejich práva a povinnosti vyplývající z uzavřeného závazkového vztahu, budou řídit NOZ ode dne nabytí jeho účinnosti, tj. od 1. 1. 2014. Jedná se o případ objektivní odpovědnosti. Povinnosti k náhradě škody se insolvenční správce může zbavit pouze tehdy, prokáže-li, že mu ve

---

¹³⁷ MARŠÍKOVÁ, J. je správce konkursní podstaty povinen uspokojit pohledávku za podstatou včetně úroků z prodlení? *Noviny pro konkurs a vyrovnání*, 2005, č. 3, ISSN 1213-4023

splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli.

Za druhé, pokud závazkový vztah vznikl před 1. 1. 2014 a zároveň se jedná o občanskoprávní vztah, bude se povinnost k náhradě škody posuzovat podle ObčZ (ust. § 420 a násl. ObčZ). V tomto případě se jedná o odpovědnost za zavinění, kdy se zavinění presumuje a důkazní břemeno nedostatku zavinění je plně na insolvenčním správci.

Za třetí, pokud závazkový vztah vznikl před 1. 1. 2014 a zároveň se jedná o obchodněprávní vztah, bude se povinnost k náhradě škody posuzovat podle ObchZ (ust. § 373 a násl. ObchZ). Jedná se o případ objektivní odpovědnosti. Není proto škůdci dána možnost vyvinění. Je však možné se zprostit odpovědnosti s poukazem na existenci liberačních důvodů, které jsou formulovány v ust. § 374 ObchZ. Touto okolností je překážka, která brání povinné straně ve splnění její povinnosti, přičemž (a) tato překážka nastala nezávisle na vůli povinné strany, (b) nelze rozumně předpokládat, že by povinná strana tuto překážku nebo její následky odvrátila nebo překonala, (c) v době vzniku tuto překážku nepředvídala.

6.5.7. Škoda

Pokud jde o výši škody, zůstává její vyčíslení na poškozené druhé smluvní straně. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje.

Navíc musí poškozený věřitel v řízení prokázat příčinnou souvislost mezi porušením povinnosti stanovené insolvenčním zákonem a vzniklou škodou.

6.5.8. Uplatnění nároku na náhradu škody

V případě, kdy insolvenční správce odmítl plnění ze smlouvy o vzájemném plnění, zákon v ust. § 253 odst. 4 InsZ zavazuje účastníka smlouvy uplatnit nárok na náhradu tím způsobené škody přihláškou pohledávky podle ust. § 173 a násl. InsZ a to nejpozději do 30 dnů ode dne odmítnutí plnění. Neplatí zde tedy obecná přihlašovací lhůta stanovená v rozhodnutí o úpadku. Tato pohledávka se přezkoumává na přezkumném jednání.

Pokud by přihláška pohledávky podána nebyla, pohledávka z titulu náhrady škody by při splnění podmínek ust. § 311 InsZ zanikla. K zániku pohledávky však nedochází v případě, pokud může být uspokojena mimo konkursní řízení.

Škoda však může vzniknout i po uplynutí lhůty k podání přihlášek. Pro případ uplatnění nároku na náhradu škody vzniklé odmítnutí plnění insolvenčním správcem je proto nutno potenciální pohledávku uplatnit jako podmíněnou pohledávku.

6.5.9. Promlčecí doba

Insolvenční zákon nestanoví žádnou zvláštní promlčecí lhůtu, uplatní se tudíž subsidiárně úprava v občanském zákoníku, resp. obchodním zákoníku.

Vzhledem k tomu, že běh promlčecích lhůt není bezprostředně vázán na skončení insolvenčního řízení¹³⁸, bude třeba, aby věřitel uplatnil svůj případný nárok vůči insolvenčnímu správci co nejdříve.

6.6 Právo na náhradu škody vzniklé tím, že dlužník nesplnil závazek z fixní smlouvy (§ 254 InsZ)

6.6.1. Fixní smlouva

Fixními smlouvami se míní takové smlouvy, u nichž je stanovena přesná doba plnění a ze smlouvy nebo z povahy věci vyplývá, že na opožděném plnění nemůže mít věřitel zájem (ust. § 518 ObčZ, § 349 odst. 3 ObchZ, § 1980 NOZ). Jestliže věřitel neoznámí dlužníkovi bez zbytečného odkladu, že na plnění trvá, zaniká závazek počátkem prodlení dlužníka (ust. § 1980 odst. 1 NOZ). Pokud by však věřitel požadoval splnění smlouvy i po uplynutí lhůty k plnění, musel by to sdělit dlužníkovi ještě před touto dobou. Opožděné plnění fixní smlouvy tak znemožňuje její splnění. Zánikem závazku nastávají účinky, jako kdyby věřitel od smlouvy odstoupil (ust. § 1980 odst. 2 NOZ)

Ustanovení § 254 odst. 1 InsZ zavádí pro vybrané druhy fixních smluv odchylku od obecné úpravy. Pokud před uplynutím doby plnění nebo lhůty k plnění dojde k prohlášení konkursu na majetek jedné ze stran fixní smlouvy, nemůže se druhá strana smlouvy domáhat vůči dlužníkovi plnění. Protože dodržení fixní smlouvy nelze po

---

¹³⁸ Srovnej ust. § 37 odst. 4 InsZ

insolvenčním správcí požadovat, místo dohodnutého plnění oprávněnému náleží jen nárok na náhradu škody způsobené nedodržením fixní smlouvy.

Speciální úprava se však bude týkat pouze těch fixních smluv, jejichž předmět plnění má tržní nebo burzovní cenu¹³⁹ a u nichž doba plnění nastane nebo uplyne teprve po prohlášení konkursu. V případě, kdy pevně určená lhůta pro plnění z fixní smlouvy počala plynout ještě před prohlášením konkursu na majetek druhé strany smlouvy, je podstatný okamžik ukončení celé lhůty, který musí nastat po vydání rozhodnutí o způsobu řešení úpadku dlužníka konkursem (po prohlášení konkursu).

Podle Kozáka¹⁴⁰, plnění z fixní smlouvy může dlužník po zahájení insolvenčního řízení poskytnout jen v rámci jeho běžného hospodaření, v souladu s ust. § 111 odst. 2 InsZ. Není však vyloučeno, aby insolvenční správce po prohlášení konkursu v rámci provozování obchodního závodu dlužníka na základě fixní smlouvy dobrovolně plnil. Rozhodující bude stav obchodního závodu dlužníka po prohlášení konkursu.

6.6.2. Aplikace ust. § 254 InsZ v případě reorganizace a oddlužení

Podle ust. § 330a InsZ platí, že za trvání reorganizace se použije ust. § 254 InsZ přiměřeně. Práva náležející podle tohoto ustanovení insolvenčnímu správcí vykonává dlužník s dispozičními oprávněními se souhlasem věřitelského výboru.

Podle ust. § 397a se ust. § 254 InsZ použije přiměřeně i v případě řešení úpadku dlužníka oddlužením. Práva náležející podle tohoto ustanovení insolvenčními správcí vykonává nadále insolvenční správce.

6.6.3. Odpovědnost za škodu

V případě odmítnutí plnění fixní smlouvy insolvenčním má druhý účastník smlouvy právo uplatnit v konkursním řízení náhradu tím způsobené škody.

Protiprávnost jednání insolvenčního správce spočívá v porušení povinnosti ze smlouvy (závazkového vztahu) tím, že nesplnil závazek z fixní smlouvy.

---

¹³⁹ Tržní cena je definována v ust. § 27 odst. 5 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví: „Tržní hodnotou se rozumí hodnota, která je vyhlášena na evropském regulovaném trhu nebo na zahraničním trhu obdobně regulovanému trhu.“

¹⁴⁰ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 594*

Právní úprava povinnosti k náhradě škody (resp. odpovědnosti za škodu) se bude řídit podle data vzniku, typu závazkového vztahu a charakteru subjektů. V úvahu připadají tři možnosti.

Za prvé, pokud závazkový vztah vznikl po 1. 1. 2014, tj. po nabytí účinnosti NOZ, bude se povinnost k náhradě škody posuzovat podle NOZ (ust. § 2913 a násl. NOZ). Stejně se bude postupovat i v případě, pokud závazkový vztah vznikl v období od před 1. 1. 2014, avšak smluvní strany si podle ust. § 3029 odst. 3 NOZ ujednaly, že se jejich práva a povinnosti vyplývající z uzavřeného závazkového vztahu, budou řídit NOZ ode dne nabytí jeho účinnosti, tj. od 1. 1. 2014. Jedná se o případ objektivní odpovědnosti. Povinnosti k náhradě škody se insolvenční správce může zbavit pouze tehdy, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli.

Za druhé, pokud závazkový vztah vznikl před 1. 1. 2014 a zároveň se jedná o občanskoprávní vztah, bude se povinnost k náhradě škody posuzovat podle ObčZ (ust. § 420 a násl. ObčZ). V tomto případě se jedná o odpovědnost za zavinění, kdy se zavinění presumuje a důkazní břemeno nedostatku zavinění je plně na insolvenčním správci.

Za třetí, pokud závazkový vztah vznikl před 1. 1. 2014 a zároveň se jedná o obchodněprávní vztah, bude se povinnost k náhradě škody posuzovat podle ObchZ (ust. § 373 a násl. ObchZ). Jedná se o případ objektivní odpovědnosti. Není proto škůdci dána možnost vyvinění. Je však možné se zprostit odpovědnosti s poukazem na existenci liberačních důvodů, které jsou formulovány v ust. § 374 ObchZ. Touto okolností je překážka, která brání povinné straně ve splnění její povinnosti, přičemž (a) tato překážka nastala nezávisle na vůli povinné strany, (b) nelze rozumně předpokládat, že by povinná strana tuto překážku nebo její následky odvrátila nebo překonala, (c) v době vzniku tuto překážku nepředvídala.

Kotoučová¹⁴¹ v této souvislosti nastoluje otázku, zda bude možno uplatnit náhradu škody tehdy, je-li ve smlouvě pro případ nedodání předmětu plnění ve stanovené době sjednána smluvní pokuta. Z ust. § 2050 NOZ (§ 545 odst. 2 ObčZ) vyplývá, že je-li ujednána smluvní pokuta a není-li jiného ujednání mezi smluvními stranami, nemá věřitel

---

¹⁴¹ KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář.* Op. cit. s. 606

právo na náhradu škody vzniklé z porušení povinnosti, ke kterému se smluvní pokuta vztahuje. Smluvní pokuta takto plní funkci paušální náhrady škody. Ve smlouvě by proto muselo být výslovně ujednáno, že věřiteli přísluší nárok na náhradu škody i v tomto případě. Insolvenční zákon však výslovně nahrazuje nárok požadovat splnění smlouvy nárokem na náhradu škody, která nesplněním závazku vznikne. Proto by bylo podle Kotoučové možno dovést, že se v tomto případě úprava obsažená v občanském zákoníku neuplatní.

6.6.4. Škoda

Ustanovení § 254 odst. 2 InsZ vymezuje způsob výpočtu škody. Škoda je zde charakterizována ve vztahu k fixní smlouvě tak, jak je pojata v insolvenčním řízení. Výpočet tak vychází ze skutečnosti, že vznikla faktická škoda jako rozdíl mezi částkou ve výši dohodnuté ceny, a částkou, které mohl druhý účastník smlouvy dosáhnout ve formě realizace tržní ceny předmětu plnění. Určení tržní ceny se přitom musí odvíjet od daného místa a času plnění dle sjednané smlouvy, co nejbližší ke dni účinnosti prohlášení konkursu. Jde o cenu, která je vyhlášena na evropském regulovaném trhu nebo na zahraničním regulovaném trhu¹⁴² k okamžiku ne pozdějšímu, než je okamžik ocenění, a nejvíce se blížícímu okamžiku ocenění. Pokud je majetek veden na evropském regulovaném trhu, rozumí se tržní hodnotou závěrečná cena vyhlášená na regulovaném trhu v pracovní den, ke kterému se ocenění provádí. V případě, že majetek není přijat k obchodování na regulovaném trhu a je přijat k obchodování na zahraničním regulovaném trhu, nebo na zahraničním trhu obdobném regulovanému trhu, rozumí se tržní hodnotou nejvyšší cena ze závěrečných cen, které bylo dosaženo na zahraničních regulovaných trzích, nebo na zahraničních trzích obdobných regulovanému trhu v pracovní den, ke kterému se ocenění provádí.¹⁴³

---

¹⁴² Podle ust. § 55 zák. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, regulovaným trhem je trh s investičními nástroji organizovaný organizátorem regulovaného trhu v souladu s povolením České národní banky, na kterém se obchoduje pravidelně a který má stanovena pravidla pro přijímání investičních nástrojů k obchodování na regulovaném trhu, pravidla obchodování na regulovaném trhu a pravidla přístupu na regulovaný trh, která jsou v souladu s tímto zákonem. Evropský regulovaný trh je regulovaný trh uvedený v seznamu regulovaných trhů členského státu Evropské unie Zahraniční regulovaný trh, jímž je evropský regulovaný trh, který není regulovaným trhem.

¹⁴³ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 594*

Insolvenční zákon tedy předpokládá, že místo plnění je náležitostí smlouvy. Hášová¹⁴⁴ však správně poukazuje na skutečnost, že „vzhledem k tomu, že místo plnění, jak vyplývá např. z ust. § 1954 a násl. NOZ, není zpravidla povinným obsahem smlouvy, může být problematické řešit tuto otázku v případě, nebude-li místo plnění ve smlouvě dohodnuto. Insolvenční zákon výslovně vyžaduje zjistit tržní nebo burzovní cenu podle místa plnění určeného smlouvou. Nebude-li místo plnění ve smlouvě sjednáno, bude třeba dovodit místo plnění podle NOZ, tedy v místě sídla nebo bydliště dlužníka, jde-li o nepeněžitý závazek, nebo v místě sídla nebo bydliště věřitele, bude-li se jednat o závazek peněžitý. V opačném případě by účinek prohlášeného konkursu, který má u fixních smluv vést k možnému uplatnění náhrady škody, jak insolvenční zákon předpokládá, nemohl nastat.“

6.6.5. Uplatnění nároku na náhradu škody

V případě, kdy insolvenční správce nesplnil závazek z fixní smlouvy, zákon v ust. § 254 odst. 2 InsZ zavazuje účastníka smlouvy uplatnit nárok na náhradu tím způsobené škody přihláškou pohledávky podle ust. § 173 a násl. InsZ a to nejpozději do 30 dnů od prohlášení konkursu. Neplatí zde tedy obecná přihlašovací lhůta stanovená v rozhodnutí o úpadku. Tato pohledávka se přezkoumává na přezkumném jednání.

Pokud by přihláška pohledávky podána nebyla, pohledávka z titulu náhrady škody by při splnění podmínek ust. § 311 InsZ zanikla. K zániku pohledávky však nedochází v případě, pokud může být uspokojena mimo konkursní řízení.

Škoda však může vzniknout i po uplynutí lhůty k podání přihlášek. Pro případ uplatnění nároku na náhradu škody vzniklé odmítnutí plnění insolvenčním správcem je proto nutno potenciální pohledávku uplatnit jako podmíněnou pohledávku.

6.6.6. Promlčecí doba

Insolvenční zákon nestanoví žádnou zvláštní promlčecí lhůtu, uplatní se tudíž subsidiárně úprava v občanském zákoníku, resp. obchodním zákoníku.

---

¹⁴⁴ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit. s. 880*

Vzhledem k tomu, že běh promlčecích lhůt není bezprostředně vázán na skončení insolvenčního řízení¹⁴⁵, bude třeba, aby věřitel uplatnil svůj případný nárok vůči insolvenčnímu správci co nejdříve.

6.7 Právo druhého účastníka smlouvy na náhradu škody vzniklé předčasným ukončením smlouvy o nájmu, podnájmu nebo výpůjčce, smlouvy o leasingu a smlouvy o koupi najaté věci (§ 258 InsZ)

6.7.1. Odstoupení od smlouvy předáním předmětu nájmu, podnájmu nebo výpůjčky v době prohlášení konkursu

Podle ust. § 255 InsZ může v případě výpůjčky insolvenční správce po prohlášení konkursu požadovat vrácení věci i před skončením stanovené doby zapůjčení.

Prohlášení konkursu může mít vliv i na nájemní a podnájemní smlouvy. Podle ust. § 256 odst. 1 InsZ může insolvenční správce nájemní nebo podnájemní smlouvu vypovědět, a to i v případě, že byla uzavřena na dobu určitou. Nezáleží přitom na tom, zda je dlužník ve smluvním vztahu nájemcem nebo pronajímatelem. Délka výpovědní lhůty však nesmí být delší než 3 měsíce, a to i v případě, kdy právní úprava nebo ujednání ve smlouvě určuje dobu delší. Podle ust. § 256 odst. 2 InsZ v případě smlouvy uzavřené na dobu určitou může nájemce navrhnout zrušení výpovědi dané insolvenčním správcem, pokud by byl nepřiměřeně dotčen ve svých oprávněných zájmech nebo by tím utrpěl či mohl utrpět značnou škodu. Může tak učinit do patnácti dnů od doručení výpovědi. Nájemci je rovněž umožněno odkoupit předmět nájmu při zpeněžení majetkové podstaty za cenu obvyklou.

Podle ust. § 257 InsZ je-li dlužník, který je nájemcem nebo podnájemcem, v prodlení s placením nájemného nebo jiné úhrady, nemůže druhý účastník smlouvy po rozhodnutí o úpadku smlouvu vypovědět nebo od ní odstoupit pro prodlení.

---

¹⁴⁵ Srovnej ust. § 37 odst. 4 InsZ

6.7.2. Odstoupení od smlouvy předáním předmětu nájmu, podnájmu nebo výpůjčky v době prohlášení konkursu

Ustanovení § 258 InsZ konstruuje, z důvodu právní jistoty, zánik nároku na odstoupení od smlouvy pro případ, že nebude splněna povinnost sdělit na požádání, zda od smlouvy bude odstoupeno. Zatímco je stanovena desetidenní lhůta¹⁴⁶ (jedná se o lhůtu hmotněprávní), ve které druhá strana má odpovědět, zda od smlouvy odstupuje, není blíže určeno, do kdy je možno vyzvat druhou stranu, aby se k tomuto odstoupení vyjádřila. Hásová¹⁴⁷ proto dovozuje, že by tak bylo možno učinit v průběhu konkursu, tj. od okamžiku, kdy nastaly právní účinky konkursu (ust. § 245 odst. 1 InsZ), do právní moci rozhodnutí o zrušení konkursu (ust. § 309 odst. 3 InsZ). Neučiní-li tak druhá strana včas, pak ji právo odstoupit od smlouvy zaniká. První smluvní straně však zůstává toto právo i nadále zachováno.

Uvedený postup však nevylučuje možnost ukončení smluvního vztahu na základě dohody smluvních stran.

6.7.3. Leasingové smlouvy a další typy nájemních smluv

Ustanovení § 259 InsZ výslovně vztahuje režim, který se uplatní u nájemních a podnájemních smluv, i na leasingové smlouvy a smlouvy o koupi najaté věci. Leasingové smlouvy ani smlouvy o koupi najaté věci nebyly jako smluvní typ zakotveny v ObchZ ani ObčZ a stejně tak nejsou upraveny ani v NOZ. Přiměřená aplikace bude tedy možná pouze v případě, kdy se obsah leasingové smlouvy bude blížit nájemní smlouvě. Potom bude možné za stanovených podmínek dát ze smlouvy výpověď, od smlouvy odstoupit. V některých případech je však vypovězení smlouvy zakázáno.

Podle ust. § 259 InsZ se ust. § 256 až § 258 InsZ upravující účinky prohlášení konkursu nebo rozhodnutí o úpadku na nájemní smlouvy nebo podnájemní smlouvy a smlouvy o výpůjčce se přiměřeně aplikují nejen na leasingové smlouvy¹⁴⁸ (neupravené¹⁴⁹

---

¹⁴⁶ V souladu s ust. § 122 odst. 1. ObčZ, resp. § 605 odst. 1 NOZ se jedná o kalendářní dny. V této lhůtě musí rovněž být odpověď doručena druhé straně.

¹⁴⁷ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit.* s. 890

¹⁴⁸ Ani nové insolvenční právo tedy smlouvy o finančním leasingu necharakterizuje jako zajištěné úvěrové financování předmětu leasingu, jímž ve skutečnosti jsou, ale zachází s nimi jako s nesplněnými smlouvami.

¹⁴⁹ Judikatura dospěla k názoru, že smlouva o finančním leasingu je smlouvou nepojmenovanou – viz např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 30 Cdo 2033/2002, dostupný na

jako smluvní typ dle ObčZ nebo ObchZ nebo NOZ) a smlouvy o koupi najaté věci¹⁵⁰ (ust. § 489 a násl. ObchZ). V této souvislosti lze dovodit přiměřenou aplikaci¹⁵¹ i na další typy nájemních smluv např. nájem bytu a domu (ust. § 2235 NOZ), nájem prostoru sloužícího k podnikání (ust. § 2302 NOZ), podnikatelský pronájem věcí movitých (ust. § 2316 NOZ), nájem dopravního prostředku (ust. § 2321 NOZ, § 630 a násl. ObchZ.), pacht (ust. § 2332 NOZ), zemědělský pacht (ust. § 2345 NOZ) nebo pacht závodu (ust. § 2349 NOZ, § 488b a násl. ObchZ).

6.7.4. Aplikace ust. § 256 až 259 InsZ v případě reorganizace a oddlužení

Podle ust. § 330a InsZ platí, že za trvání reorganizace se použije ust. § 256 až 259 InsZ přiměřeně. Práva náležející podle tohoto ustanovení insolvenčnímu správci vykonává dlužník s dispozičními oprávněními se souhlasem věřitelského výboru.

Podle ust. § 397a se ust. § 256 až 259 InsZ použije přiměřeně i v případě řešení úpadku dlužníka oddlužením. Práva náležející podle tohoto ustanovení insolvenčními správci vykonává nadále insolvenční správce.

6.7.5. Právo na náhradu škody

Pro případ předčasného ukončení smluvního vztahu ze strany insolvenčního správce ust. § 258 InsZ zakotvuje ve prospěch druhé strany nárok na náhradu škody. K posouzení, zda má být od smlouvy odstoupeno či nikoliv, musí dojít bezprostředně po prohlášení konkursu.

Protiprávnost jednání insolvenčního správce spočívá v porušení povinnosti ze smlouvy (závazkového vztahu) tím, že předčasně od dané smlouvy odstoupil.

Právní úprava povinnosti k náhradě škody (resp. odpovědnosti za škodu) se bude řídit podle data vzniku, typu závazkového vztahu a charakteru subjektů. V úvahu připadají tři možnosti.

---

www.nsoud.cz nebo rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 Cmo 380/2005 ze dne 5. prosince 2006, publikovaný in *Obchodní právo*, 2007, č. 3, s. 20.

¹⁵⁰ Nejsou upraveny v NOZ jako samostatný smluvní typ.

¹⁵¹ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit.* s. 891

Za prvé, pokud závazkový vztah vznikl po 1. 1. 2014, tj. po nabytí účinnosti NOZ, bude se povinnost k náhradě škody posuzovat podle NOZ (ust. § 2913 a násl. NOZ). Stejně se bude postupovat i v případě, pokud závazkový vztah vznikl v období od před 1. 1. 2014, avšak smluvní strany si podle ust. § 3029 odst. 3 NOZ ujednaly, že se jejich práva a povinnosti vyplývající z uzavřeného závazkového vztahu, budou řídit NOZ ode dne nabytí jeho účinnosti, tj. od 1. 1. 2014. Jedná se o případ objektivní odpovědnosti. Povinnosti k náhradě škody se insolvenční správce může zbavit pouze tehdy, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli.

Za druhé, pokud závazkový vztah vznikl před 1. 1. 2014 a zároveň se jedná o občanskoprávní vztah, bude se povinnost k náhradě škody posuzovat podle ObčZ (ust. § 420 a násl. ObčZ). V tomto případě se jedná o odpovědnost za zavinění, kdy se zavinění presumuje a důkazní břemeno nedostatku zavinění je plně na insolvenčním správci.

Za třetí, pokud závazkový vztah vznikl před 1. 1. 2014 a zároveň se jedná o obchodněprávní vztah, bude se povinnost k náhradě škody posuzovat podle ObchZ (ust. § 373 a násl. ObchZ). Jedná se o případ objektivní odpovědnosti. Není proto škůdci dána možnost vyvinění. Je však možné se zprostit odpovědnosti s poukazem na existenci liberačních důvodů, které jsou formulovány v ust. § 374 ObchZ. Touto okolností je překážka, která brání povinné straně ve splnění její povinnosti, přičemž (a) tato překážka nastala nezávisle na vůli povinné strany, (b) nelze rozumně předpokládat, že by povinná strana tuto překážku nebo její následky odvrátila nebo překonala, (c) v době vzniku tuto překážku nepředvídala.

6.7.6. Škoda

Pokud jde o výši škody, zůstává její vyčíslení na poškozené druhé smluvní straně. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje a proto se subsidiárně uplatní úprava v občanském zákoníku, případně obchodním zákoníku.

6.7.7. Uplatnění nároku na náhradu škody

V případě, kdy insolvenční správce předčasně odstoupil od smlouvy, zákon v ust. § 258 InsZ zavazuje účastníka smlouvy uplatnit nárok na náhradu tím způsobené škody přihláškou pohledávky podle ust. § 173 a násl. InsZ a to nejpozději do 30 dnů ode dne odstoupení od smlouvy. Neplatí zde tedy obecná přihlašovací lhůta stanovená v rozhodnutí o úpadku. Tato pohledávka se přezkoumává na přezkumném jednání.

Pokud by přihláška pohledávky podána nebyla, pohledávka z titulu náhrady škody by při splnění podmínek ust. § 311 InsZ zanikla. K zániku pohledávky však nedochází v případě, pokud může být uspokojena mimo konkursní řízení.

Škoda však může vzniknout i po uplynutí lhůty k podání přihlášek. Pro případ uplatnění nároku na náhradu škody vzniklé odmítnutí plnění insolvenčním správcem je proto nutno potenciální pohledávku uplatnit jako podmíněnou pohledávku.

6.7.8. Promlčecí doba

Insolvenční zákon nestanoví žádnou zvláštní promlčecí lhůtu, uplatní se tudíž subsidiárně úprava v občanském zákoníku, resp. obchodním zákoníku.

Vzhledem k tomu, že běh promlčecích lhůt není bezprostředně vázán na skončení insolvenčního řízení¹⁵², bude třeba, aby věřitel uplatnil svůj případný nárok vůči insolvenčnímu správci co nejdříve.

6.8 Odpovědnost dlužníka za škodu nebo újmu od rozhodnutí o úpadku a je-li dlužník insolvenčním navrhovatelem, od okamžiku, kdy se jím stal (§ 229 odst. 5 InsZ)

6.8.1. Povinnosti dlužníka v době od rozhodnutí o úpadku a je-li insolvenčním navrhovatelem, od okamžiku, kdy se jím stal

Jakmile dojde k zápisu do soupisu, lze se zapsanými majetkovými hodnotami nakládat jen způsobem, který stanoví insolvenční zákon¹⁵³; učinit tak může jen osoba s dispozičními oprávněními (ust. § 229 InsZ).

---

¹⁵² Srovnej ust. § 37 odst. 4 InsZ

¹⁵³ Viz. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 1998, sp. zn. 2 Odon 86/1997, uveřejněný pod číslem 58/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek NS, s. 456. V tomto rozhodnutí bylo mimo jiné

Insolvenční zákon rozděluje osoby, jímž náleží dispoziční právo k majetku v majetkové podstatě, případně kterým náleží právo nakládat s majetkovou podstatou ohledně částí těchto oprávnění nebo pouze ohledně některých z nich, podle (a) jednotlivých fází řízení, (b) způsobu řešení úpadku dlužníka, a (c) vlastnictví majetku v majetkové podobě.¹⁵⁴

Ustanovení § 229 odst. 2 InsZ dále stanoví, že právo jiných osob, než je osoba dlužníka, nakládat s jejich majetkem, jenž byl zahrnut do konkursní podstaty, lze omezit výhradně na základě insolvenčního zákona nebo rozhodnutí insolvenčního soudu. To je nutno vykládat ve spojitosti s ust. § 217 InsZ, jenž ukládá, že jakmile dojde k zápisu konkrétního majetku do soupisu majetkové podstaty, lze tímto majetkem dále nakládat jen způsobem stanoveným v insolvenčním zákoně, přičemž tak může činit jen osoba s dispozičními oprávněními.¹⁵⁵

Insolvenční zákon tak považuje za osobu s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě dlužníka v období od prohlášení úpadku, dále od okamžiku rozhodnutí o úpadku do okamžiku rozhodnutí o způsobu řešení úpadku a stejně tak i v období od povolení reorganizace či od povolení oddlužení. V případě řešení úpadku dlužníka konkursem je pak ode dne prohlášení konkursu jedinou oprávněnou osobou s dispozičním oprávněním k majetku v majetkové podstatě výhradně insolvenční správce.

Podle ust. § 229 odst. 5 vykonává-li dlužník dispoziční oprávnění k majetku náležejícímu do majetkové podstaty od rozhodnutí o úpadku, a v případě, že je dlužník insolvenčním navrhovatelem, pak již od okamžiku kdy se jím stal, má za povinnost dodržovat přiměřeně ust. § 36 InsZ, jakož i povinnosti uvedené v ust. § 37 InsZ. Dlužník tedy nesmí činit úkony, které by vedly k újmě na uspokojení věřitelů a je povinen podávat všechny potřebné informace věřitelským orgánům, a zároveň nese odpovědnost za škodu nebo jinou újmu, kterou by svojí činností nebo naopak nekonáním způsobil.

---

konstatováno, že „soupis podstaty tvoří právní podklad pro zpeněžení majetku patřícího do podstaty; zpeněžen může být jen ten majetek, který byl sepsán, a správce je povinen zpeněžit veškerý sepsaný majetek, ledaže by byl ze soupisu zákonem stanoveným způsobem vyloučen.“

¹⁵⁴ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb. *Op. cit.* s. 495

¹⁵⁵ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. *Op. cit.* s. 552

6.8.2. Odpovědnost za škodu

Podle ust. § 229 odst. 5 InsZ ve spojení s ust. § 37 odst. 1 InsZ dlužník s dispozičními oprávněními odpovídá za škodu a jinou újmu, kterou věřitelům nebo třetím osobám způsobí při výkonu své funkce. Škoda nebo jiná újma je dlužníkem s dispozičními oprávněními způsobena porušením povinností jemu uložených zákonem nebo rozhodnutím soudu, jakož i tím, že nepostupoval s odbornou péčí (ust. § 36 InsZ). Odpovědnosti se může dlužník s dispozičními oprávněními zprostit, jen když prokáže, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu insolvenčního řízení.

Podle ust. § 229 odst. 5 InsZ ve spojení s ust. § 37 odst. 2 InsZ bude dlužník s dispozičními oprávněními odpovídat i za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobily osoby, jež použil k plnění svých úkolů. Poškozenými mohou být věřitelé nebo třetí osoby.

Podle ust. § 229 odst. 5 InsZ ve spojení s ust. § 37 odst. 3 InsZ bude dlužník s dispozičními oprávněními odpovídat za škodu nebo jinou újmu způsobenou věřiteli s pohledávkou za majetkovou podstatou vzniklé tím, že nemohla být uspokojena jeho pohledávka vzniklá na základě právního úkonu dlužníka s dispozičními oprávněními. Odpovědnosti se dlužník s dispozičními oprávněními může zprostit prokázáním nemožnosti zjistit, že majetková podstata nebude k úhradě jím vzniklé pohledávky za majetkovou podstatou postačovat. Tato odpovědnost je ve vztahu speciality k obecné odpovědnosti dlužníka s dispozičními oprávněními podle ust. § 229 odst. 5 InsZ ve spojení s ust. § 37 odst. 1 InsZ.

6.8.3. Škoda nebo jiná újma

Pokud jde o výši škody nebo jiné újmy, zůstává její vyčíslení na poškozeném. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje. Pojem „jiná újma“ je v tomto případě nutné chápat jako odpovědnost za nemajetkovou újmu (např. újmu na pověsti apod.)¹⁵⁶.

---

¹⁵⁶ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. Op. cit. s. 88

6.8.4. Uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy

Ve všech výše uvedených případech je dlužník s dispozičními oprávněními v případném soudním sporu subjektem žalovaným. Je tedy na něj přeneseno břemeno tvrzení a důkazů pro případ, že by žalující prokázal existenci škody nebo jiné újmy a jejich příčinnou souvislost s výkonem funkce insolvenčního správce. Dlužník s dispozičními oprávněními pak nese břemeno tvrzení a důkazních návrhů prokazující nemožnost zabránit škodě nebo jiné újmě v souladu s příslušnými liberačními důvody.

Postup pro uplatnění nároku na náhradu škody však bude odlišný v závislosti na tom, zda poškozený uplatňuje nárok na náhradu škody nebo nárok na náhradu jiné újmy. V případě uplatnění nároku na náhradu škody je dále rozhodné, zda došlo ke škodě na majetkové podstatě, nebo zda škoda nastala v majetkové sféře poškozeného. Významným kritériem pro určení způsobu uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy bude rovněž okamžik vzniku této pohledávky.

A. Uplatnění nároku na náhradu škody na majetkové podstatě

Podle ust. § 159 odst. 1 písm. e) InsZ je spor o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností dlužníkem s dispozičními oprávněními sporem incidenčním. Tento spor bude řešen v rámci insolvenčního řízení. Z výše uvedených skutkových podstat lze pod toto ustanovení podřadit spory o náhradu škody podle ust. ust. § 229 odst. 5 InsZ ve spojení s ust. § 37 odst. 1 a 2 InsZ v případě, že škoda vznikla na majetkové podstatě.

Aktivně legitimován k podání žaloby je kterýkoliv z věřitelů, pasivně legitimován je dlužník s dispozičními oprávněními.

V tomto incidenčním sporu lze podle ust. § 159 odst. 4 InsZ pokračovat po skončení insolvenčního řízení zrušením konkursu podle ust. § 308 odst. 1 písm. c) InsZ (tj. po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení) nebo rozhodnutím, jímž insolvenční soud vezme na vědomí splnění reorganizačního plánu, anebo rozhodnutím, jímž insolvenční soud vezme na vědomí splnění oddlužení. Dlužník s dispozičními oprávněními zůstává i po skončení insolvenčního řízení účastníkem sporu.

B. Uplatnění nároku na náhradu škody netýkající se majetkové podstaty a jiné újmy

Pokud se však škoda netýká majetkové podstaty, ale vznikla v majetkové sféře poškozeného, spor o její náhradu podle ust. § 229 odst. 5 InsZ ve spojení s ust. § 37 odst. 1 a 2 InsZ nebude sporem incidenčním, neboť jde o individuální nárok poškozeného, nikoliv o nárok majetkové podstaty, vůči dlužníkovi s dispozičními oprávněními. Stejným způsobem se bude postupovat i v případě uplatnění nároku na náhradu jiné újmy podle ust. § 229 odst. 5 InsZ ve spojení s ust. § 37 odst. 1 a 2 InsZ.

Aktivně legitimován k uplatnění nároku na náhradu škody je věřitel nebo třetí osoba, pasivně legitimován je dlužník s dispozičními oprávněními.

Tento nárok je rovněž uplatnitelný mimo rámec insolvenčního řízení i po jeho skončení. K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ust. § 7a písm. d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (ust. § 7b odst. 4 InsZ).

C. Uplatnění nároku na náhradu škody a jiné újmy věřiteli s pohledávkou za majetkovou podstatou

Rovněž spor o náhradu škody podle ust. § 229 odst. 5 InsZ ve spojení s ust. § 37 odst. 3 InsZ není sporem incidenčním. Stejně jako v předchozím případě jde o individuální nárok poškozeného, nikoliv o nárok majetkové podstaty, vůči insolvenčnímu správci.

Aktivně legitimován k uplatnění nároku na náhradu škody je věřitel s pohledávkou za majetkovou podstatou, kterému nemohla být uspokojena jeho pohledávka vzniklá na základě právního úkonu dlužníka s dispozičními oprávněními. Pasivně legitimován je dlužník s dispozičními oprávněními.

Tento nárok je uplatnitelný mimo rámec insolvenčního řízení i po jeho skončení. K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ustanovení § 7a písm. d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (§ 7b odst. 4 InsZ).

6.8.5. Promlčecí doba

Ustanovení § 37 odst. 4 InsZ stanovuje speciální úpravu subjektivních a objektivních lhůt k uplatnění práva na náhradu škody vůči dlužníkovi s dispozičními oprávněními. Podrobnosti jsou detailně popsány v kapitole 5.1.7.

6.9 Odpovědnost dlužníka za škodu nebo jinou újmu způsobenou učiněním právního úkonu bez souhlasu věřitelského výboru v průběhu reorganizace (§ 330 a 330a InsZ)

6.9.1. Reorganizace a její přípustnost

Podle ust. § 316 odst. 1 InsZ se reorganizací rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovy obchodního závodu, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto závodu. Reorganizace je prováděna podle reorganizačního plánu schváleného insolvenčním soudem s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů. Také při reorganizaci musí být naplněn účel zákona, aby došlo k co nejvyššímu a poměrnému uspokojení věřitelů. Pro reorganizaci je tak typická intenzivnější aktivní účast věřitele v porovnání s konkurzem a oddlužením, neboť je zde více zapojen do spolurozhodování a odpovědnosti za výsledek.

Přípustnost reorganizace upravuje insolvenční zákon v ust. § 316 InsZ, přičemž stanoví jak pozitivní podmínky přípustnosti, tak negativní podmínky přípustnosti.

Pozitivní přípustnost reorganizace je vymezena v ust. § 316 odst. 2 InsZ, podle kterého je reorganizace obecně umožněna pro řešení úpadku nebo hrozícího úpadku podnikatele, přičemž se reorganizace týká jeho závodu. Není rozhodující, zda se jedná o podnikatele fyzickou nebo právnickou osobu.

Negativní vymezení přípustnosti reorganizace obsahuje ust. § 316 odst. 3 InsZ. Absolutně je reorganizace vyloučena pro právnickou osobu v likvidaci, obchodníka s cennými papíry nebo osobu oprávněnou k obchodování na komoditní burze. Reorganizaci dále nelze použít u tuzemských bank, spořitelních a úvěrových družstev¹⁵⁷, pojišťoven a zajišťoven¹⁵⁸.

---

¹⁵⁷ Srov. ust. § 369 odst. 3 InsZ

¹⁵⁸ Srov. ust. § 379 odst. 3 InsZ

Ustanovení § 316 odst. 4 InsZ zavádí kvantitativní test, jež tvoří omezující podmínku přípustnosti reorganizace. Reorganizace je tak přípustná, jestliže úhrn čistého obratu dlužníka podle zvláštního předpisu¹⁵⁹ za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 50 000 000 Kč, nebo zaměstnává-li dlužník nejméně 50 zaměstnanců v pracovním poměru. Obě tyto podmínky nemusí být plněny současně, přičemž postačí splnění alespoň jedné z nich. Tento kvantitativní test nemůže zhojit nepřípustnost reorganizace podle ust. § 316 odst. 3 InsZ.

Pokud je reorganizace možná, nelze s rozhodnutím o úpadku spojit rozhodnutí o prohlášení konkurzu, a to z důvodů, že návrh na povolení reorganizace může podat i věřitel.

6.9.2. Dispoziční oprávnění dlužníka v průběhu reorganizace

Podle ust. § 229 InsZ je v době od povolení reorganizace osobou s dispozičním oprávněním dlužník, přičemž toto ustanovení je dále specifikováno v ust. § 330 InsZ. Dlužník fyzická osoba a statutární orgán dlužníka právnické osoby plní své povinnosti obdobně jako insolvenční správce podle ust. § 36 a 37 InsZ.

Insolvenční zákon se snaží učinit některé kroky automatickým. Pouze pokud je vůle k jinému nežli základnímu řešení, je potom na rozhodnutí účastníků řízení a soudu, jaké bude zvoleno. Proto podle ust. § 330 odst. 1 InsZ se právní mocí rozhodnutí o povolení reorganizace ruší omezení dispozičních oprávnění dlužníka, ke kterým došlo ze zákona nebo rozhodnutím insolvenčního soudu v dosavadním průběhu insolvenčního řízení.

Důvodem navrácení dispozičních práv dlužníkovi je především snaha zajistit takový chod závodu dlužníka, který se co nejvíce bude blížit „normálnímu“ stavu, tedy stavu jako by dlužník nebyl v úpadku, a umožnil věřitelům stanovit vždy v konkrétním případě taková omezení jednání dlužníka, která jsou nezbytně nutná pro zachování účelu reorganizace, tedy splnění reorganizačního plánu.¹⁶⁰

Obecně je dlužníkovo oprávnění činit právní jednání týkající se majetkové podstaty omezeno automaticky ze zákona. Podle ustanovení § 330 odst. 2 InsZ může právní úkony, které mají zásadní význam, dlužník činit jen se souhlasem věřitelského výboru. Na toto ustanovení potom dále navazuje ust. § 355 odst. 2 InsZ, podle kterého si věřitelský výbor

---

¹⁵⁹ Zákon č. 63/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶⁰ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb. *Op. cit.* s. 573

může předem vyhradit, že některé právní úkony, které mají zásadní význam, může dlužník s dispozičními oprávněními uskutečnit jen s jeho předběžným souhlasem, i když nejsou uvedeny v reorganizačním plánu.

Podle ust. § 330 odst. 3 InsZ se za úkony, které mají zásadní význam, považují úkony, jejichž důsledkem se významně změní hodnota majetkové podstaty nebo postavení věřitelů anebo míra uspokojení věřitelů. Toto vymezení významných úkonů je odlišné od definice úkonů, které nemůže dlužník činit po zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení (ust. § 101, § 109 a § 111 odst. 1 InsZ). Ustanovení § 330 odst. 3 InsZ však zahrnuje menší skupinu úkonů, když hovoří o úkonech „významných“, zatímco ust. § 111 odst. 1 InsZ o „nikoli zanedbatelném zmenšení“. Insolvenční zákon ani jeden z těchto pojmů blíže nespecifikuje.

Z povahy věci vyplývá, že ust. § 330 odst. 3 InsZ má na mysli zejména ty úkony, které mají za následek nesplnění reorganizačního plánu, a to v části zaručující věřitelům minimální výši uhrazení jejich zajištěných pohledávek, nemožnost uspokojení pohledávek za majetkovou podstatou apod. Podle Maršíkové¹⁶¹ se v praxi bude jednat především o uzavření smluv o úvěrovém financování (ust. § 41 a § 42 InsZ), rozprodej majetku dlužníka potřebného k provozu závodu, změny ve výrobním programu, o rozsáhlejší propouštění zaměstnanců, stanovení hospodářských a obchodních cílů či jiná opatření či úkony. Za úkony se zásadním významem ve smyslu ust. § 330 Odst. 3 InsZ lze dále považovat i dlužníkovi úkony směřující k jeho obchodní expanzi (např. vstup na nové trhy, investice do vývoje nového výrobku, snahu o získání významné zakázky apod.). Úkony, kterými se mění struktura majetkové podstaty (tedy např. prodej nepotřebného majetku) samy o sobě souhlas věřitelského výboru nevyžadují, pokud jsou v souladu s reorganizačním plánem a nemají negativní dopad na hodnotu majetkové podstaty. S ohledem na znění ust. § 330 odst. 2 InsZ lze soudit, že absence předchozího souhlasu věřitelského výboru nemá vliv ani na platnost a ani na účinnost právního jednání učiněného dlužníkem v rozporu s ust. § 330 odst. 2 InsZ.

Konkrétní omezení dispozičních práv dlužníka stanoví ust. § 330a odst. 1 InsZ, které řeší režim smluv dlužníka v období od povolení reorganizace do nabytí účinnosti reorganizačního plánu a pojmenovává vazby na instituty upravené v ust. § 253 až 260 InsZ,

---

¹⁶¹ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb. *Op. cit.* s. 573

kteřá se v reorganizaci použijí přiměřeně. Vzhledem k tomu, že dlužník má v průběhu reorganizace postavení dlužníka s dispozičními oprávněními (pokud není využit institut ust. § 332 InsZ umožňující insolvenčnímu soudu omezit či zakázat dlužníku s dispozičními oprávněními nakládání s majetkovou podstatou), svěřují se dlužníku práva náležející podle těchto ustanovení insolvenčnímu správci. Ke krokům majícím zásadní význam však dlužník s dispozičními oprávněními potřebuje souhlas věřitelského výboru.

Další omezení dispozičních práv dlužníka mohou být rovněž stanovena reorganizačním plánem. Reorganizační plán tak buď může dlužníkovi zakázat činit určité právní jednání či je podmínit předchozím souhlasem věřitelského orgánu či jiného orgánu dlužníka, nebo může stanovit takový způsob provedení reorganizace, který některé úkony dlužníka fakticky vyloučí.

Omezit dispoziční oprávnění dlužníka nad rámec ust. § 330 odst. 2 InsZ a ust. § 330a odst. 1 InsZ či nad rámec omezení stanovených reorganizačním plánem lze pouze postupem předvídaným v ust. § 332 InsZ. Podle tohoto ustanovení tak insolvenční soud může na návrh insolvenčního správce nebo věřitelského výboru anebo i bez návrhu zakázat dlužníku s dispozičními oprávněními nakládání s majetkovou podstatou nebo může jeho oprávnění ve stanoveném rozsahu omezit. Učiní tak v zájmu věřitelů zejména tehdy, vzniknou-li pochybnosti o poctivém jednání nebo odborné způsobilosti dlužníka nebo osob jednajících jeho jménem. Jestliže insolvenční soud zakáže dlužníku s dispozičními oprávněními nakládat s majetkovou podstatou nebo jeho oprávnění k tomu omezí, přecházejí tato dispoziční oprávnění na insolvenčního správce.

Na ust. § 330 odst. 2 InsZ potom dále navazuje ust. § 355 odst. 2 InsZ, podle kterého si věřitelský výbor může předem vyhradit, že některé právní úkony, které mají zásadní význam, může dlužník s dispozičními oprávněními uskutečnit jen s jeho předběžným souhlasem, i když nejsou uvedeny v reorganizačním plánu. Obecná definice pojmu „úkony zásadního významu“ obsažená v ust. § 330 odst. 3 InsZ je nepochybně použitelná také pro ust. § 355 odst. 2 InsZ s tím, že na rozdíl od ust. § 330 odst. 2 InsZ si v případě ust. § 355 odst. 2 InsZ věřitelský výbor musí zásadní úkony učiněné dlužníkem, které budou podmíněny jeho souhlasem, teprve definovat.

Z porovnání ust. § 330 odst. 2 InsZ a ust. § 355 odst. 2 InsZ vyplývá, že omezení dispozičních oprávnění dlužníka, pokud jde o dohled ze strany voleného věřitelského orgánu, je přísnější ve fázi po povolení reorganizace do schválení reorganizačního plánu.

V této fázi všechny zásadní úkony musí být schváleny věřitelským výborem. Po schválení reorganizačního plánu je souhlas věřitelského výboru nutný pouze v případech, kde si to výbor výslovně vymíní. Omezení dispozičních oprávnění dlužníka dané schváleným reorganizačním plánem není postupem věřitelského výboru dle ust. § 355 odst. 2 InsZ dotčeno.

6.9.3. Odpovědnost dlužníka za škodu nebo jinou újmu

Obecná odpovědnost dlužníka za škodu nebo jinou újmu, kterou dlužník věřitelům nebo třetím osobám způsobí porušením svých povinností, které jsou mu uloženy zákonem, reorganizačním plánem nebo rozhodnutím soudu případně porušením povinnosti dlužníka postupovat v průběhu reorganizace s odbornou péčí vyplývá z ust. § 229 odst. 5 InsZ ve spojení s ust. § 37 InsZ.

Zvláštní případ odpovědnosti dlužníka v průběhu reorganizace představuje ust. § 330 odst. 2 InsZ, podle kterého v případě porušení zákonného omezení nakládání s majetkovou podstatou uloženého ust. § 330 odst. 2 InsZ odpovídá dlužník za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobil tím, že učinil předmětná právní jednání bez souhlasu věřitelského výboru. Tato odpovědnost je ve vztahu speciality k obecné odpovědnosti dlužníka podle ust. § 229 odst. 5 InsZ ve spojení s ust. § 37 odst. 1 InsZ. Z tohoto vztahu lze dále dovodit, že odpovědnost dlužníka za škodu nebo jinou újmu vzniká vůči věřitelům či třetím osobám.

Na ust. § 330 odst. 2 InsZ odkazuje ust. § 330a odst. 1 věta druhá část za středníkem InsZ, které stanoví odpovědnost dlužníka s dispozičními oprávněními za škodu či jinou újmu, kterou způsobil věřitelům nebo třetím osobám při výkonu práv podle ust. 246 odst. 4 a § 253 až 260 InsZ.

Za náhradu této škody nebo jiné újmy společně a nerozdílně ručí osobně, tedy svým majetkem, členové statutárního orgánu dlužníka, a to ti členové, kteří takový úkon za dlužníka jménem statutárního orgánu učinili, jakož i ti, kteří jej schválili či svou nečinností umožnili.

Vzhledem k tomu, že insolvenční zákon neupravuje další podmínky, bude se povinnost k náhradě škody a jiné újmy posuzovat buď podle ust. § 420 a násl. ObčZ (do 31. 12. 2013) nebo podle ust. § 2910 a násl. NOZ (od 1. 1. 2014), tj. jedná se o odpovědnost subjektivní, tj. za zavinění.

Předpokladem pro vznik odpovědnosti je porušení právní povinnosti (uložené insolvenčním zákonem), způsobená škoda, příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a způsobenou škodou, a zavinění. Zavinění je tak presumováno (ust. § 420 odst. 3 ObčZ, resp. § 2911 NOZ), tj. předpokládá se, že ten, kdo škodu způsobil, ji i zavinil a je na něm, aby prokázal, že škodu nezavinil. Bude tedy na povinné osobě, aby v případě nesplnění své povinnosti podle ust. § 330 odst. 2 InsZ prokázala, že tím způsobenou škodu nezavinila.

Uvedená koncepce je však poněkud nadbytečnou s ohledem na možnost dovodit stejnou úroveň odpovědnosti na základě obecné úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou porušením právní povinnosti.

6.9.4. Škoda nebo jiná újma

Pokud jde o výši škody nebo jiné újmy, zůstává její vyčíslení na poškozeném. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje. Pojem „jiná újma“ je v tomto případě nutné chápat jako odpovědnost za nemajetkovou újmu (např. újmu na pověsti apod.)¹⁶².

6.9.5. Uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy

V případném soudním sporu je subjektem žalovaným dlužník s dispozičními oprávněními. Je tedy na něj přeneseno břemeno tvrzení a důkazů pro případ, že by žalující prokázal existenci škody nebo jiné újmy a jejich příčinnou souvislost s výkonem funkce insolvenčního správce. Dlužník s dispozičními oprávněními tak nese břemeno tvrzení a důkazních návrhů prokazující nemožnost zabránit škodě nebo jiné újmě v souladu s příslušnými liberačními důvody.

Postup pro uplatnění nároku na náhradu škody však bude odlišný v závislosti na tom, zda poškozený uplatňuje nárok na náhradu škody nebo nárok na náhradu jiné újmy. V případě uplatnění nároku na náhradu škody je dále rozhodné, zda došlo ke škodě na majetkové podstatě, nebo zda škoda nastala v nějaké jiné majetkové sféře poškozeného.

---

¹⁶² PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. Op. cit. s. 88

A. Uplatnění nároku na náhradu škody na majetkové podstatě

Podle ust. § 159 odst. 1 písm. e) InsZ je spor o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem sporem incidenčním. Tento spor bude řešen v rámci insolvenčního řízení.

Aktivně legitimován k podání žaloby je kterýkoliv z věřitelů, pasivně legitimován je dlužník s dispozičními oprávněními.

V tomto incidenčním sporu lze podle ust. § 159 odst. 4 InsZ pokračovat po skončení insolvenčního řízení zrušením konkursu podle ust. § 308 odst. 1 písm. c) InsZ (tj. po obdržení zprávy insolvenčního správce o splnění rozvrhového usnesení) nebo rozhodnutím, jímž insolvenční soud vezme na vědomí splnění reorganizačního plánu, anebo rozhodnutím, jímž insolvenční soud vezme na vědomí splnění oddlužení. Insolvenční správce zůstává i po skončení insolvenčního řízení účastníkem sporu.

B. Uplatnění nároku na náhradu škody netýkající se majetkové podstaty a na náhradu jiné újmy

Pokud se však škoda netýká majetkové podstaty, ale vznikla v majetkové sféře poškozeného, spor o její náhradu podle ust. § 330 odst. 2 InsZ nebude sporem incidenčním, neboť jde o individuální nárok poškozeného, nikoliv o nárok majetkové podstaty, vůči dlužníku s dispozičními oprávněními. Stejným způsobem se bude postupovat i v případě uplatnění nároku na náhradu jiné újmy.

Aktivně legitimován k podání žaloby je věřitel nebo třetí osoba, pasivně legitimován je dlužník s dispozičními oprávněními.

Tento nárok je uplatnitelný mimo rámec insolvenčního řízení i po jeho skončení. K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ust. § 7a písm. d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (ust. § 7b odst. 4 InsZ).

6.9.6. Promlčecí doba

Insolvenční zákon nestanoví žádnou zvláštní promlčecí lhůtu, uplatní se tudíž subsidiárně úprava v občanském zákoníku.

Vzhledem k tomu, že běh promlčecích lhůt není bezprostředně vázán na skončení insolvenčního řízení¹⁶³, bude třeba, aby věřitel uplatnil svůj případný nárok vůči dlužníkovi a jeho ručitelům co nejdříve.

---

¹⁶³ Srovnej ust. § 37 odst. 4 InsZ

7. Náhrada škody nebo jiné újmy v případě insolvenčního navrhovatele, členů a náhradníků věřitelského výboru, osoby oprávněné podat návrh na povolení reorganizace a věřitele

7.1 Odpovědnost členů a náhradníků věřitelského výboru za škodu nebo jinou újmu vzniklé porušením jejich povinností nebo neodborným výkonem jejich funkce (§ 60 InsZ)

7.1.1. Věřitelský výbor a prozatímní věřitelský výbor

A. Věřitelský výbor

Věřitelský výbor je orgánem věřitelů, který chrání jejich společný zájem a v součinnosti s insolvenčním soudem a insolvenčním správcem přispívá k naplnění účelu insolvenčního řízení. Podle ust. § 56 odst. 1 je věřitelský výbor nutno ustanovit tehdy, jestliže počet věřitelů, kteří přihlásí své pohledávky vůči dlužníkovi, je větší než 50. Je-li přihlášených věřitelů méně než 50, může se schůze věřitelů podle ust. § 68 odst. 1 InsZ usnést, že místo věřitelského výboru bude zvolen pouze zástupce věřitelů a jeho náhradník.

Podle ust. § 58 odst. 3 InsZ věřitelský výbor vykonává svou činnost jako sbor, tzn. rozhodující je společné rozhodnutí jeho členů založené hlasováním. Usnášeníschopný je věřitelský výbor tehdy, je-li přítomna nadpoloviční většina jeho členů nebo jejich náhradníků.

Členy věřitelského výboru a jejich náhradníky volí schůze věřitelů výhradně z řad přihlášených věřitelů, volbu potvrzuje insolvenční soud.

Podle ust. § 56 odst. 2 InsZ má věřitelský výbor nejméně 3 a nejvýše 7 členů; o konkrétním počtu členů rozhoduje schůze věřitelů. Ve věřitelském výboru mají být zastoupeny všechny skupiny věřitelů podle charakteru pohledávek, tzn. věřitelé se zajištěnými i nezajištěnými pohledávkami; zastoupení má být paritní.

Podle ust. § 58 odst. 3 InsZ členové věřitelského výboru volí ze svého středu předsedu, který svolává a řídí schůzi věřitelského výboru, rozhoduje svým hlasem v případě rovnosti hlasů při hlasování.

Podle ust. § 56 odst. 2 InsZ se schůze věřitelů může usnést, že každý člen věřitelského výboru má svého náhradníka, přičemž schůze věřitelů může rozhodnout o

tom, že člen věřitelského výboru bude mít více náhradníků. Náhradník je volen každému členu věřitelského výboru jmenovitě, tj. náhradník je určen vždy k zastupování konkrétního člena věřitelského výboru a nemůže vstoupit na místo jiného člena věřitelského výboru.

Podle ust. § 58 odst. 4 InsZ se členové a náhradníci věřitelského výboru mohou nechat ve věřitelském výboru na své nebezpečí zastoupit kteroukoliv fyzickou osobou, která je svéprávná nebo prováděním pověřit některého ze svých členů nebo jeho náhradníka.

Podle ust. § 60 odst. 2 InsZ členové a náhradníci věřitelského výboru mají právo na náhradu nutných výdajů spojených s výkonem funkce a na přiměřenou odměnu. Výši odměny určí insolvenční soud.

Podle ust. § 63 odst. 1 InsZ funkce člena nebo náhradníka věřitelského výboru zaniká jeho odvoláním z funkce insolvenčním soudem, odstoupením z funkce, ukončením účasti v insolvenčním řízení.

B. Prozatímní věřitelský výbor

Podle ust. § 61 odst. 1 InsZ může insolvenční soud jmenovat prozatímní věřitelský výbor, podá-li insolvenční návrh dlužník do doby ustavení řádného věřitelského výboru, a to před první schůzí věřitelů a před rozhodnutím o úpadku.

Podle ust. § 61 odst. 2 InsZ insolvenční soud musí prozatímní věřitelský výbor jmenovat, pokud schůze věřitelů neustavila věřitelský výbor, ačkoli byla za tím účelem svolaná.

Podle ust. § 62 odst. 2 InsZ první schůze věřitelů konaná po jmenování prozatímního věřitelského výboru rozhodne o tom, zda ponechá ve funkci prozatímní věřitelský výbor jmenovaný insolvenčním soudcem nebo jej odvolá a zvolí jiný věřitelský výbor. Může též odvolat některého z členů tohoto věřitelského výboru nebo jeho náhradníků nebo do něj zvolit dalšího člena nebo jeho náhradníka. Taktéž může odvolat některé jeho členy a náhradníky a místo nich zvolí jiné či současně rozšíří věřitelský výbor.

7.1.2. Působnost věřitelského výboru

Podle ust. 58 odst. 1 InsZ úkolem věřitelského výboru je chránit společný zájem věřitelů během insolvenčního řízení a v součinnosti s insolvenčním správcem přispívat

k naplnění účelu insolvenčního řízení. S ohledem na povinnost ochrany společného zájmu věřitelů musí členové věřitelského výboru postupovat nestranně a s odbornou péčí. Tomuto společnému zájmu věřitelů jsou členové věřitelského výboru povinni dát přednost před zájmy vlastními i před zájmy jiných osob.

Působnost věřitelského výboru, přestože je pojata velmi široce, není vymezena taxativně. Podle ust. 58 odst. 2 InsZ do působnosti věřitelského výboru patří zejména dohled nad činností insolvenčního správce. Dále věřitelský výbor uděluje insolvenčnímu správci nebo dlužníku s dispozičními oprávněními souhlas k uzavírání smluv o úvěrovém financování, schvaluje průběžně výši a správnost hotových výdajů insolvenčního správce a nákladů spojených s udržováním a správou majetkové podstaty. Členové věřitelského výboru jsou oprávněni nahlížet do dlužníkovy účetnictví nebo evidence vedené podle zákona o daních z příjmů, jakož i nahlížet do dlužníkových písemností ve stejném rozsahu jako insolvenční správce. Věřitelský výbor rozhoduje o ověření řádné účetní závěrky nebo mimořádné účetní závěrky auditorem, plní úkoly stanovené insolvenčním zákonem nebo uložené insolvenčním soudem. Věřitelský výbor je dále oprávněn podávat insolvenčnímu soudu návrhy týkající se průběhu insolvenčního řízení, včetně návrhů na uložení procesních sankcí.

Oprávnění daná věřitelskému výboru jsou nepochybně aplikovatelná i na soudem ustavený prozatímní věřitelský výbor.

7.1.3. Odpovědnost za škodu a jinou újmu

A. Osobní odpovědnost členů a náhradníků věřitelského výboru

Vedle povinností upravuje ust. § 60 odst. 1 InsZ i odpovědnost členů a náhradníků věřitelského výboru za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobili při výkonu své funkce, a to buď porušením svých povinností, anebo neodborným výkonem své funkce. Při výkonu funkce jsou povinni dát přednost společnému zájmu věřitelů před zájmy vlastními a i před zájmy jiných osob.

Vzhledem k absenci speciální úpravy v insolvenčním zákoně se odpovědnost za škodu členů a náhradníků věřitelského výboru bude třeba posuzovat buď podle ust. § 420 a násl. ObčZ (do 31. 12. 2013) nebo podle ust. § 2910 a násl. NOZ (od 1. 1. 2014). Předpokladem pro vznik odpovědnosti je porušení právní povinností (uložené

insolvenčním zákonem nebo insolvenčním soudem) při výkonu funkce nebo neodborný výkon funkce, způsobená škoda (např. věřitelům nebo na majetkové podstatě dlužníka), příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a způsobenou škodou, a zavinění.

Člen nebo náhradník věřitelského výboru se může povinnosti k náhradě škody zprostit, avšak leží na něm důkazní břemeno prokázání nezavinění škody.

B. Odpovědnost členů a náhradníků věřitelského výboru za své zaměstnance a jiné osoby

Členové a náhradníci věřitelského výboru podle ust. § 60 odst. 1 *in fine* InsZ rovněž odpovídají i za své zaměstnance a jiné osoby, jejichž prostřednictvím plnili či měli plnit své povinnosti. Tato speciální úprava svým obsahem *de facto* nahrazuje obecnou úpravu ust. § 2914 NOZ, resp. § 420 odst. 2 ObčZ. Protiprávní jednání použitých osob může spočívat jak v porušení určité konkrétní právní povinnosti, tak i v porušení obecné prevenční povinnosti podle ust. § 2900 NOZ, resp. ust. § 415 ObčZ. Takové protiprávní jednání se přičítá členu nebo náhradníku věřitelského výboru, takže za takto způsobenou škodu odpovídá poškozenému přímo konkrétní člen nebo náhradník věřitelského výboru. Odpovědnost použitých osob podle pracovního práva vůči tomu, kdo místo nich odpovídá poškozenému za škodu, není dotčena.

Podstatné je, zda při činnosti, již byla škoda způsobena, sledoval škůdce z objektivního i subjektivního hlediska plnění úkolů člena nebo náhradníka věřitelského výboru, tedy, zda objektivně i subjektivně šlo o činnost konanou pro člena nebo náhradníka věřitelského výboru, v jeho prospěch či v jeho zájmu. Byla-li však škoda způsobena při takové činnosti, která sledovala výlučně uspokojování osobních zájmů či potřeb, popřípadě zájmů třetích osob, jedná se o excés.

Nejedná se však o odpovědnost na výběr danou v tom smyslu, že by poškozený měl volbu, zda se domáhat náhrady škody na členovi nebo náhradníkovi věřitelského výboru, nebo na použité osobě, která vykonávala určitou činnost v rámci úkolů tohoto člena nebo náhradníka věřitelského výboru. Odpovědnost člena nebo náhradníka věřitelského výboru je vždy primární. Při splnění předpokladů odpovědnosti člena nebo náhradníka věřitelského výboru jde o jeho výlučnou odpovědnost vůči poškozenému. Teprve následně, v případě již existujícího rozhodnutí o jeho odpovědnosti, by člen nebo náhradník

věřitelského výboru mohl uplatňovat regresní nárok vůči osobě, která vzniklou škodu nebo jinou újmu způsobila. Odpovědnost zaměstnanců, členů či jiných osob, použitých při činnosti člen nebo náhradník věřitelského výboru vůči němu se řídí pracovněprávními předpisy, popř. podle ust. § 440 ObčZ, resp. § 2917 NOZ.

C. Společná a nerozdílná odpovědnost členů věřitelského výboru

Vzhledem k tomu, že věřitelský výbor je kolektivní orgán, je v této souvislosti třeba upozornit i na znění ust. § 2916 NOZ (§ 439 ObčZ), který řeší společnou a nerozdílnou odpovědnost za škodu.

D. Poškozený

Insolvenční zákon výslovně neupravuje, vůči komu vzniká odpovědnost povinného subjektu, jenž poruší své povinnosti upravené ust. § 60 odst. 1 InsZ. Bude tedy záležet na způsobu řešení insolvence, zda přichází v úvahu vznik škody nebo jiné újmy a komu škoda nebo jiná újma vznikla. Odpovědnost za škodu je však formulována natolik obecně, že by měla pokrývat nejen škodu vůči účastníkům insolvenčního řízení, tj. dlužníku a ostatním věřitelům, ale též případně vůči dalším osobám na řízení zúčastněným, byť se nejedná o účastníky řízení.¹⁶⁴

7.1.4. Škoda a jiná újma

Pokud jde o výši škody nebo jiné újmy, zůstává její vyčíslení na poškozeném. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje. Nicméně lze konstatovat, že co se týče škody způsobené věřitelům, může se jednat především o menší míru uspokojení věřitelů v rámci konkursu jakožto jednoho ze způsobů řešení insolvence. Výši škody v takovém případě bude možné obvykle vyčíslit až tehdy, když bude zřejmý možný rozsah uspokojení věřitelů v rámci konkursu.

Co se týká jiné újmy, bude ve smyslu ust. § 284 a 2895 NOZ posouzení obdobné jako u povinnosti nahradit škodu.

---

¹⁶⁴ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. *Op. cit.* s. 208

7.1.5. Uplatnění nároku na náhradu škody

Spor o náhradu škody nebo jiné újmy není incidenčním sporem¹⁶⁵, neboť jde o individuální nárok poškozeného (nikoliv o nárok majetkové podstaty) vůči škůdci.

Aktivně legitimován k podání žaloby je poškozený (viz. 7.1.3 bod D). Pasivně legitimován je člen nebo náhradník věřitelského výboru.

Tento nárok je uplatnitelný mimo rámec insolvenčního řízení i po jeho skončení. K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ust. § 7a písm. d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (ust. § 7b odst. 4 InsZ).

7.1.6. Promlčecí doba

Insolvenční zákon nestanoví žádnou zvláštní promlčecí lhůtu, uplatní se tudíž subsidiárně úprava v občanském zákoníku.

Vzhledem k tomu, že běh promlčecích lhůt není bezprostředně vázán na skončení insolvenčního řízení¹⁶⁶, bude třeba, aby věřitel uplatnil svůj případný nárok vůči dlužníkovi a jeho ručitelům co nejdříve.

7.2 Odpovědnost věřitelů za škodu nebo jinou újmu vzniklou tím, že do majetkové podstaty nebude včas sepsán majetek dlužníka sloužící k zajištění, nebo tím, že nebudou včas zjištěna zajišťovací práva (§ 136 InsZ)

7.2.1. Rozhodnutí o úpadku a jeho náležitosti

Postup od podání insolvenčního návrhu až po rozhodnutí o něm představuje první fázi insolvenčního řízení. Její podstatou je zjištění existence úpadku (popř. hrozícího úpadku) dlužníka, což je pro další fáze insolvenčního řízení logickou podmínkou *sine qua non*.¹⁶⁷

---

¹⁶⁵ Srov. § 159 odst. 1 písm e) a odst. 2 InsZ

¹⁶⁶ Srovnej § 37 odst. 4 InsZ

¹⁶⁷ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. *Op. cit.* s. 407

Rozhodnutí o existenci úpadku (příp. hrozícího úpadku) je předmětem samostatného meritorního rozhodnutí insolvenčního soudu. Podle ust. § 136 odst. 1 InsZ je-li úpadek zjištěn, resp. osvědčen či prokázán, vydá insolvenční soud rozhodnutí o úpadku. Jestliže však insolvenční soud již při rozhodování o insolvenčním návrhu zjistí, že dlužník v úpadku není, rozhodne meritorně tak, že návrh zamítne (ust. § 143 InsZ). Obsahuje-li insolvenční návrh současně i návrh na způsob řešení dlužníkového úpadku, rozhoduje se o tomto samostatným výrokem v rozhodnutí o úpadku nebo samostatným rozhodnutím (ust. § 148 a 149 InsZ).

Rozhodnutí o úpadku vydané insolvenčním soudem podle ust. § 136 má formu usnesení (ust. § 88 InsZ). Ať již půjde o samostatné usnesení o úpadku nebo bude vydáváno usnesení spojující výrok o zjištění úpadku a výrok o způsobu jeho řešení, musí splňovat obsahové požadavky podle ust. § 136 odst. 2 InsZ. V tomto ustanovení jsou zakotveny specifické náležitosti zákonem předepsané pro výrok rozhodnutí o úpadku. Vedle toho jsou tu náležitosti obecné, jak vyplývají z ust. § 7 a § 88 InsZ i z občanského soudního řádu (ust. § 167 a násl. OSŘ).

7.2.2. Informační povinnost zajištěných věřitelů týkající se jejich uplatnitelných zajišťovacích práv

Podle ust. § 136 odst. 2 písm. e) InsZ musí rozhodnutí o úpadku obsahovat výzvu věřitelům, aby insolvenčnímu správci neprodleně sdělili zajišťovací práva, která uplatní ve vztahu k dlužníkovému majetku. Zajišťovací práva uplatnitelná v insolvenčním řízení jsou taxativně vymezena v ust. § 2 písm. g) InsZ. Jedná se o zástavní právo, zadržovací právo, omezení převodu nemovitostí, zajišťovací převod práva nebo postoupení pohledávky k zajištění nebo obdobná práva podle zahraniční právní úpravy. Zajištění musí být zřízeno platně ve smyslu příslušné hmotněprávní úpravy, která jednotlivé případy zajištění upravuje a musí být nabyto před zahájením insolvenčního řízení. Tímto způsobem lze v insolvenčním řízení uplatnit pouze práva k majetku náležejícímu do majetkové podstaty. K řádnému splnění své povinnosti tak věřitelé musí insolvenčnímu správci sdělit specifikaci zajišťovacího práva, označení předmětu (majetku), k němuž se toto právo vztahuje, a datum vzniku zajištění. Tuto povinnost musí věřitel splnit neprodleně. K uplatnění zajištění však nestačí pouhé sdělení insolvenčnímu správci, ale toto právo musí být uplatněno v přihlášce pohledávky.

Informační povinnost věřitele však není absolutní. Ustanovení § 136 odst. 1 písm. e) InsZ ukládá věřitelům výslovně informační povinnost pouze ve vztahu k zajišťovacím právům váznoucím na majetku dlužníka, nikoliv obecně na jakémkoliv majetku náležejícím do majetkové podstaty. Podle ust. § 205 odst. 4 InsZ může do majetkové podstaty náležet i majetek jiných osob než dlužníka, k němuž se rovněž mohou vztahovat zajišťovací práva svědčící dlužníkovým věřitelům. Věřitelé by však v zájmu nejlepší ochrany svých práv měli informovat insolvenčního správce i o zajišťovacích právech uplatňovaných k majetku osob odlišných od dlužníka, který náleží do majetkové podstaty.

Informační povinnost rovněž dále na věřitele nedopadá, jsou-li zajišťovací práva zřejmá z veřejného seznamu.

Ustanovení § 174 odst. 3 InsZ stanoví, že pokud věřitel zajištění v přihlášce pohledávky opomine uvést, platí nevyvratitelná právní domněnka, že právo na uspokojení přihlašované pohledávky za zajištění v insolvenčním řízení uplatněno nebylo. Věřitel však může toto opomenutí napravit tím, že doplní údaj o zajištění pohledávky nejdéle do uplynutí lhůty stanovené pro přihlašování pohledávek.

7.2.3. Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu

Věřitel, který nesplní povinnost sdělit předmětné údaje stanovené v ust. § 136 odst. 2 písm. e) InsZ, nese odpovědnost za škodu nebo jinou újmu vzniklou tím, že do majetkové podstaty nebude včas sepsán majetek dlužníka sloužící k zajištění, nebo tím, že nebudou včas zjištěna zajišťovací práva, která nejsou zřejmá z veřejného seznamu. O těchto následcích musí soud věřitele v usnesení o úpadku výslovně poučit

Podle Hásové¹⁶⁸ se navíc věřitel, který nesplní spoji informační povinnost, vystavuje i sankci v podobě pořádkové pokuty za ztěžování řízení (ust. § 53 OSŘ). Takový postup je však, vzhledem ke znění ust. § 53 OSŘ, nepravděpodobný, neboť z formálního hlediska je výzva podle ust. § 136 odst. 2 písm. e) InsZ pouze upozorněním zajištěných věřitelů, aby své zajištění uplatnili v rámci přihlášky pohledávky.¹⁶⁹

Protiprávnost jednání věřitele spočívá v nesplnění povinnosti sdělit údaje stanovené v ust. § 136 odst. 2 písm. e) InsZ.

---

¹⁶⁸ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. *Op. cit.* s. 416

¹⁶⁹ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. *Op. cit.* s. 333

Vzhledem k absenci speciální úpravy se odpovědnost za škodu členů a náhradníků věřitelského výboru bude třeba posuzovat podle data škodního jednání buď podle ust. § 420 a násl. ObčZ (do 31. 12. 2013) nebo podle ust. § 2910 a násl. NOZ (od 1. 1. 2014). V obou případech se jedná se o odpovědnost za zavinění. Předpokladem pro vznik odpovědnosti je porušení právní povinnosti (uložené insolvenčním zákonem nebo insolvenčním soudem), způsobená škoda, příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a způsobenou škodou, a zavinění.

7.2.4. Škoda nebo jiná újma

Pokud jde o výši škody nebo jiné újmy, zůstává její vyčíslení na poškozeném. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje. Pojem „jiná újma“ je v tomto případě nutné chápat jako odpovědnost za nemajetkovou újmu (např. újmu na pověsti apod.)¹⁷⁰.

7.2.5. Uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy

Spor o náhradu škody nebo jiné újmy vzniklou porušením povinnosti věřitele sdělit insolvenčnímu správci údaje stanovené v ust § 136 odst. 2 písm. e) InsZ není incidenčním sporem¹⁷¹, neboť jde o individuální nárok poškozeného (nikoliv o nárok majetkové podstaty) vůči škůdci (zajištěnému věřiteli).

Aktivně legitimován k podání žaloby je poškozený. Pasivně legitimován je zajištěný věřitel, který porušil svoji povinnost sdělit insolvenčnímu správci údaje stanovené v ust § 136 odst. 2 písm. e) InsZ.

Tento nárok je uplatnitelný mimo rámec insolvenčního řízení i po jeho skončení. K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ust. § 7a písm. d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (ust. § 7b odst. 4 InsZ).

---

¹⁷⁰ PELIKÁNOVÁ, I. Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku). *OP. cit.* s. 88

¹⁷¹ Srovnej ust. § 159 InsZ

7.2.6. Promlčecí doba

Insolvenční zákon nestanoví žádnou zvláštní promlčecí lhůtu, uplatní se tudíž subsidiárně úprava v občanském zákoníku.

Vzhledem k tomu, že běh promlčecích lhůt není bezprostředně vázán na skončení insolvenčního řízení¹⁷², bude třeba, aby věřitel uplatnil svůj případný nárok vůči dlužníkovi a jeho ručitelům co nejdříve.

7.3 Odpovědnost insolvenčního navrhovatele za škodu nebo jinou újmu v důsledku odmítnutí, zamítnutí nebo zastavení insolvenčního návrhu (§ 147 InsZ)

Podání insolvenčního návrhu a následné zahájení insolvenčního řízení s sebou nese účinky a možnost přijetí různých opatření, jejichž účelem je zajištění podmínek pro dosažení cíle insolvenčního řízení a eliminace v daném směru nežádoucích změn. Jejich východiskem je tedy předpoklad, že insolvenční řízení řádně proběhne některým ze způsobů řešení úpadku. Takto vznikající účinky a případně přijímaná opatření se dotýkají relativně širokého okruhu osob – kromě dlužníka samotného zejména všech jeho věřitelů, ale potencionálně i jiných osob.

Pokud se insolvenční návrh ukáže nedůvodným a je zamítnut, popř. řízení o něm skončí zastavením nebo odmítnutím návrhu, nedojde naplnění k naplnění předpokladu, že insolvenční řízení řádně proběhne některým ze způsobů řešení úpadku. Případná omezení nebo jiné negativní dopady účinků zahájení insolvenčního řízení a v něm přijatých opatření potom ztrácejí své ospravedlnění dané původní nadřazeností cílů insolvenčního řízení. V takovém případě jsou pak logicky chápány jako nezdůvodněná újma. Odpovědnost za takovou újmu zakotvuje ust. § 147 InsZ.¹⁷³

Ve srovnání se zákonem o konkursu a vyrovnání je obsah ust. § 147 InsZ zcela novým. Odpovědnost insolvenčního navrhovatele za návrh jím podaný má být zejména formou prevence proti šikanózním návrhům. Vztahuje se nejen na nedůvodný (zamítaný) návrh, ale i na takový návrh, kde navrhovatel zavíní nesplnění jiného předpokladu pro rozhodnutí o úpadku.

---

¹⁷² Srovnej § 37 odst. 4 InsZ

¹⁷³ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. *Op. cit.* s. 505

7.3.1. Insolvenční návrh a jeho náležitosti

Procesněprávním předpokladem zahájení insolvenčního řízení je podání insolvenčního návrhu. Insolvenční návrh musí především splňovat obecné náležitosti podání (ust. § 42 odst. 4 OSŘ). Kromě toho musí insolvenční návrh obsahovat další náležitosti, které stanoví insolvenční zákon (ust. § 103 až § 106 InsZ). Náležitosti, které má obsahovat návrh na zahájení řízení podle ust. § 79 OSŘ se v případě insolvenčního návrhu neuplatní, neboť insolvenční zákon obsahuje úpravu speciální.

7.3.2. Rozhodnutí o insolvenčním návrhu

Podle ust. § 136 odst. 1 insolvenční soud vydá pozitivní meritorní rozhodnutí o úpadku, je-li osvědčením nebo dokazováním zjištěno, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí. K vydání rozhodnutí o úpadku je insolvenční soud povinen přistoupit bez zbytečného odkladu a ve lhůtách uvedených v ust. § 134 InsZ.

Druhou formou meritorního rozhodnutí o insolvenčním návrhu, a to rozhodnutím negativním, je zamítnutí insolvenčního návrhu podle ust. § 142 písm. c) InsZ. Podmínky pro zamítnutí insolvenčního návrhu jsou podrobně upraveny v ust. § 143 InsZ.

Meritorní rozhodnutí o úpadku dlužníka je však pouze jednou z forem rozhodnutí, kterými končí řízení o podaném insolvenčním návrhu. Toto řízení může být ukončeno rovněž procesním rozhodnutím, tj. rozhodnutím vydaným z procesních důvodů. Podle ust. § 142 InsZ těmito rozhodnutími jsou:

- a) odmítnutí insolvenčního návrhu pro vady podle ust. § 128 InsZ
- b) odmítnutí insolvenčního návrhu osoby odlišné od dlužníka pro zjevnou bezdůvodnost podle ust. § 128a InsZ
- c) zastavení řízení pro nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit nebo se jej nepodařilo odstranit podle ust. § 104 OSŘ
- d) zastavení řízení pro zpětvzetí insolvenčního návrhu podle ust. § 130 InsZ

Účinností těchto, meritorních i procesních, rozhodnutí, tedy jejich zveřejněním v insolvenčním rejstříku, zanikají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, pokud insolvenční soud výslovně neurčí, že tyto účinky zaniknou až po právní moci výše uvedených rozhodnutí.

7.3.3. Zamítnutí insolvenčního návrhu

A. Zamítnutí insolvenčního návrhu podle § 143 odst. 1 InsZ

Ustanovení § 143 odst. 1 InsZ zakotvuje logický předpoklad, že nejsou-li naplněny zákonné podmínky pro meritorní vyhovění návrhu, dojde k jeho zamítnutí. Tyto podmínky pro rozhodnutí insolvenčního soudu o zamítnutí insolvenčního návrhu odráží zrcadlově podmínky stanovené pro vydání rozhodnutí o úpadku ve vztahu k definici úpadku podle ust. § 3 InsZ. Insolvenční soud tedy insolvenční návrh zamítne tehdy, pokud:

- a) není osvědčena aktivní legitimace insolvenčního navrhovatele k podání insolvenčního návrhu,
- b) není osvědčena existence splatné pohledávky u věřitele, který podal insolvenční návrh na dlužníka a alespoň jednoho dalšího věřitele dlužníka,
- c) není osvědčena neschopnost dlužníka hradit své splatné závazky a jedná se tedy pouze o neochotu dlužníka hradit, přestože by k úhradě závazků objektivně schopen byl.

Insolvenční soud však posuzuje osvědčení úpadku dlužníka nikoliv ke dni podání insolvenčního návrhu, ale ke dni rozhodování o insolvenčním návrhu. Dlužník má tedy od podání insolvenčního návrhu věřitele možnost se ze stavu úpadku vymanit. K tomu mu slouží např. institut moratoria, který by měl primárně vést k překonání dlužníkovy úpadku. Podaří-li se dlužníkovi stav úpadku v průběhu insolvenčního řízení překonat, je to důvod pro zamítnutí insolvenčního návrhu.¹⁷⁴

Další podmínky pro zamítnutí návrhu ve specifických případech doplňuje a zpřesňuje ust. § 143 odst. 2 až 4 InsZ.

B. Zamítnutí insolvenčního návrhu podle § 143 odst. 2 InsZ

Úprava obsažená v ust. § 143 odst. 2 InsZ reaguje na podmínku mnohosti věřitelů, která je jedním z aspektů definice úpadku. Podle ust. § 143 odst. 2 InsZ insolvenční návrh

---

¹⁷⁴ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. *Op. cit.* s. 356

podaný věřitelem insolvenční soud zamítne, jestliže nebylo osvědčeno, že insolvenční navrhovatel a alespoň jedna další osoba má proti dlužníku splatnou pohledávku¹⁷⁵.

S cílem zabránění umělému navozování stavu úpadku insolvenční zákon zde výslovně stanoví, že za dalšího věřitele se nepovažuje osoba, na kterou byla převedena některá z pohledávek (nebo její část) insolvenčního navrhovatele proti dlužníku, a to v době 6 měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení. Není tedy možné, aby věřitel svoji splatnou pohledávku vůči dlužníkovi rozdělil mezi více osob a s poukazem na jejich mnohost by se pak domáhal rozhodnutí o úpadku dlužníka.

C. Zamítnutí insolvenčního návrhu podle § 143 odst. 3 InsZ

Primárním cílem právní úpravy v ust. § 143 odst. 3 InsZ je ochrana proti negativním dopadům druhotné platební neschopnosti. Navíc, toto ustanovení doplňuje ustanovení ust. § 143 odst. 2 InsZ tím, že insolvenčnímu soudu ukládá posuzovat u návrhu podaného věřitelem nejen dlužníkovu platební neschopnost, ale i jeho předlužení. Pokud tedy není v případě věřitelského insolvenčního návrhu není zjištěna tvrzená podmínka platební neschopnosti, avšak v průběhu řízení insolvenční soud zjistí úpadek ve formě předlužení, rozhodne rovněž o úpadku dlužníka.

Pro úpadek v podobě platební neschopnosti však insolvenční zákon dává dlužníkovi možnost „vyvinít“ se z úpadku v případě, že k platební neschopnosti došlo následkem protiprávního jednání třetí osoby. Protiprávní jednání může mít zejména podobu nezaplacení splatné pohledávky dlužníka. Podle Hásové¹⁷⁶ sem mohou patřit i jiné typy jednání, které se obvykle za druhotnou platební neschopnost neoznačují (např. krádež peněz a jiného majetku dlužníka, ublížení na zdraví s následkem dočasné neschopnosti výdělečné činnosti). Insolvenční zákon zde tedy dává možnost takovéto situace zohlednit. Dlužník musí ovšem osvědčit, že neschopnost platit své peněžité závazky vznikla skutečně jako následek protiprávního jednání třetí osoby, a zejména i existenci okolnosti zdůvodňující předpoklad, že takto vzniklou platební neschopnost je schopen do 3 měsíců po splatnosti svých peněžitých závazků schopen zvrátit.

---

¹⁷⁵ V podrobnostech viz. ust. § 3 InsZ

¹⁷⁶ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. *Op. cit.* s. 488

Současně s posouzením osvědčení výše uvedených podmínek se insolvenční soud vždy musí zabývat tím, jestli je dlužník ve vztahu k těmto skutečnostem v dobré víře.

Pokud insolvenční soud shledá naplnění výše popsaných skutečností, rozhodne o insolvenčním návrhu negativně, zamítne jej.

Tento postup však přichází v úvahu pouze u věřitelského návrhu. Jestliže by šlo na návrh podaný dlužníkem - podnikatelem ve smyslu ust. § 98 InsZ, má dlužník - podnikatel možnost navrhnout řešení obdobné situace prostřednictvím institutu moratoria¹⁷⁷.

D. Zamítnutí insolvenčního návrhu podle § 143 odst. 4 InsZ

Ustanovení § 143 odst. 4 InsZ umožňuje zohlednění poskytnutí kvalifikované záruky za dluhy určité osoby. Podle tohoto ustanovení má insolvenční soud povinnost zamítnout takový návrh v případě, že stát nebo kraj nebo vyšší územně samosprávný celek převzaly nebo se zaručily za všechny dluhy návrhem dotčeného dlužníka, a to bez ohledu na to, zda by jinak byly naplněny podmínky pro vyhovění insolvenčnímu návrhu.

Tento postup je možný pouze v případě dlužníka - právnické osoby a současně za předpokladu, že se jedná o insolvenční návrh podaný věřitelem. Okamžik, kdy musí k převzetí dluhu, popř. poskytnutí plné záruky, dojít, citované ustanovení nestanoví. Pro jeho stanovení je ovšem nutné vzít v úvahu ust. § 6 odst. 1 písm. h) InsZ, které vylučuje z působnosti zákona právnické osoby, za jejichž dluhy se zaručil nebo je převzal stát nebo kraj (vyšší územně samosprávný celek), a to ještě před zahájením řízení. Ust. § 143 odst. 4 InsZ tak fakticky dopadá pouze na ty případy, kdy k převzetí popsané záruky za dluhy nebo k převzetí dluhů dojde až po zahájení předmětného insolvenčního řízení. Důsledky předpokládané v ust. § 143 odst. 4 InsZ může mít ovšem pouze takové převzetí dluhů (nebo záruky za ně), k němuž došlo před rozhodnutím o úpadku. Ke skutečnostem nastalým po

---

¹⁷⁷ Povolení moratoria přichází v úvahu i u věřitelského návrhu; případný postup ve smyslu ust. § 143 odst. 3 InsZ není podáním návrhu na povolení moratoria vyloučen. Institut moratoria a postup podle ust. § 143 odst. 3 InsZ mají v určitém ohledu společné body; jejich důsledky, resp. účinky, jsou ovšem znatelně odlišné. Postupem ve smyslu ust. § 143 odst. 3 InsZ dochází ke skončení insolvenčního řízení (zamítnutí návrhu), povolením moratoria nikoli. Nelze sice rozhodnout o úpadku, účinky spojené se zahájením řízení však zůstávají v podstatě zachovány. Na rozdíl od moratoria je postup ve smyslu ust. § 143 odst. 3 InsZ ustanovení použitelný pro všechny kategorie dlužníků (moratorium pouze pro podnikatele).

vydání tohoto rozhodnutí soudu prvního stupně se v odvolacím řízení nepřihlíží (ust. § 141 InsZ).¹⁷⁸

7.3.4. Odmítnutí insolvenčního návrhu

A. Vady insolvenčního návrhu

Jestliže návrh na zahájení insolvenčního řízení vykazuje vady, může to mít závažné procesní důsledky.

Nemá-li insolvenční návrh všechny požadované náležitosti, nevyzývá insolvenční soud k odstranění vad návrhu, jako je tomu v občanském soudním řízení (ust. § 43 OSŘ), ale takový návrh bez dalšího odmítne podle ust. § 128 odst. 1 InsZ. Insolvenční soud tak učiní neprodleně, nejpozději však do 7 dnů od podání insolvenčního návrhu. Subjekt, jehož vadný insolvenční návrh insolvenční soud odmítl, může podat nový insolvenční návrh, který, bude-li bez vad, bude důvodem pro zahájení insolvenčního řízení. Stejným způsobem bude insolvenční soud postupovat i v případě, že podaný insolvenční návrh je nesrozumitelný nebo neurčitý.

Nejsou-li k insolvenčnímu návrhu připojeny zákonem požadované přílohy, nebo neobsahují-li tyto přílohy stanovené náležitosti, nepřistoupí insolvenční soud k ukončení insolvenčního řízení odmítnutím návrhu ihned. Učiní tak až tehdy, nedoplní-li navrhovatel své podání o předložené listiny ve lhůtě, kterou soud určí nejdéle v délce 7 dnů.

Vyplývá-li pro dlužníka, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou podnikatelem, povinnost podat insolvenční návrh podle ust. § 98 odst. 1 InsZ, není insolvenční soud maximální délkou lhůty k dodání chybějících příloh vázán a mohl by určit i lhůtu delší. Teprve po jejím marném uplynutí by insolvenční soud návrh odmítl a povinnost podat insolvenční návrh by nebyla v tomto případě řádně splněna se všemi důsledky, které vyplývají z ust. § 99 InsZ¹⁷⁹.

---

¹⁷⁸ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. *Op. cit.* s. 489

¹⁷⁹ Viz. rovněž kap. 6.1

B. Zjevná bezdůvodnost insolvenčního návrhu

Podle ust. § 128a InsZ insolvenční soud může odmítnout věřitelský insolvenční návrh pro jeho zjevnou bezdůvodnost. Vydání usnesení o odmítnutí insolvenčního návrhu pro zjevnou bezdůvodnost je však možné pouze za předpokladu, že byl podán formálně bezvadný insolvenční návrh, který není možné odmítnout podle ust. § 128 InsZ. Insolvenční návrh tak musí být formálně bezvadný ve smyslu ust. § 103 a § 105 InsZ.

Institut odmítnutí pro zjevnou bezdůvodnost vychází z poznatků praxe, podle kterých vzrůstá počet případů, kdy se věřitelé snaží insolvenčním návrhem dlužníka zdiskreditovat, eliminovat jej jako soutěžícího na trhu či poškodit jeho pověst. Podle Hásové¹⁸⁰, možnost insolvenčního soudu odmítnout insolvenční návrh, jehož cílem není řešení úpadku, je v souladu se smyslem a účelem insolvenčního řízení deklarovaným v ust. § 1 InsZ.

Insolvenční soud by měl rozhodnutí o odmítnutí pro zjevnou bezdůvodnost učinit neprodleně, nejpozději do 7 dnů poté, co byl insolvenční návrh podán. Jedná se přitom o lhůtu pořádkovou a insolvenční soud tak může insolvenční návrh odmítnout i později, avšak v takovém případě by mohla být založena odpovědnost státu¹⁸¹.

Ustanovení § 128a InsZ nelze použít v případě insolvenčního návrhu podaného dlužníkem, přestože i ten může být podán z nelegitimních důvodů. V případě dlužnického insolvenčního návrhu má podle ust. § 82 InsZ insolvenční soud možnost nařídit, a to i bez návrhu, předběžné opatření.

Ustanovení § 128a odst. 2 InsZ obsahuje demonstrativní výčet důvodů, které mohou naznačovat, že se jedná o zjevně bezdůvodný insolvenční návrh. Jde zejména o případ, kdy:

- a) insolvenční navrhovatel dokládá oprávnění insolvenční návrh podat pohledávkou, ke které se pro účely rozhodnutí o úpadku nepřihlíží,
- b) jde o insolvenční návrh podaný opětovně a insolvenční navrhovatel při jeho podání nedoloží, že splnil povinnosti uložené mu případně předchozím rozhodnutím o insolvenčním návrhu, nebo

---

¹⁸⁰ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 2. vydání. *Op. cit.* s. 407

¹⁸¹ Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

- c) insolvenční navrhovatel podáním insolvenčního návrhu zjevně sleduje zneužití svých práv na úkor dlužníka

V rozhodnutí, jímž odmítá insolvenční návrh pro zjevnou bezdůvodnost, může insolvenční soud uložit insolvenčnímu navrhovateli, aby za jeho podání zaplatil pořádkovou pokutu určenou do výše 50 000 Kč.

7.3.5. Zastavení insolvenčního řízení

O insolvenčním návrhu může insolvenční soud rozhodnout procesně tak, že řízení zastaví. Učiní tak pro nedostatek podmínky řízení [ust. § 142 písm. b) InsZ], kterou nelze odstranit nebo se nepodařilo odstranit (ust. § 104 OSŘ).

Dále podle ust. § 130 InsZ insolvenční soud zastaví insolvenční řízení, je-li insolvenční návrh vzat zpět. Insolvenční navrhovatel může vzít insolvenční návrh zpět až do vydání rozhodnutí o úpadku. Rozhodne-li insolvenční soud o insolvenčním návrhu jinak než vydáním rozhodnutí o úpadku, je možno vzít insolvenční návrh zpět, není-li toto rozhodnutí ještě v právní moci. Byl-li insolvenční návrh vzat zpět až po vydání rozhodnutí o úpadku nebo poté, co jiné rozhodnutí o insolvenčním návrhu již nabylo právní moci, insolvenční soud rozhodně, že zpětvzetí insolvenčního návrhu není účinné.

7.3.6. Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu

A. Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu v případě zastavení nebo odmítnutí insolvenčního návrhu

Ustanovení § 147 odst. 1 InsZ zakotvuje odpovědnost za odmítnutý insolvenční návrh nebo návrh, kde vinou navrhovatele došlo k zastavení řízení. Škůdcem je insolvenční navrhovatel, který podal dotčený insolvenční návrh. Poškozeným může být jakákoli osoba (právnícká či fyzická), které zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu vznikla škoda nebo jiná újma (dále jen poškozený). Obsahem odpovědnostního vztahu je právo poškozeného na náhradu škody nebo jiné újmy vůči navrhovateli a tomu odpovídající povinnost insolvenčního navrhovatele tuto škodu nebo jinou újmu nahradit.

Insolvenční navrhovatel, který podal insolvenční návrh, odpovídá za škodu nebo újmu vzniklou zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v průběhu řízení za

předpokladu, že vinou tohoto insolvenčního navrhovatele došlo k odmítnutí návrhu nebo k zastavení řízení.

Insolvenčního navrhovatel, který podal insolvenční návrh, odpovídá za škodu nebo újmu vzniklou v příčinné souvislosti s podáním insolvenčního návrhu jen v případě, že k odmítnutí návrhu nebo k zastavení řízení došlo jeho vinou. Jedná se o odpovědnost subjektivní; pro její vznik se vyžaduje zavinění a to alespoň ve formě nevědomé nedbalosti. Shodně jako ostatní předpoklady vzniku odpovědnosti prokazuje zavinění oprávněný (poškozený).

V případě pochybností týkajících se zavinění insolvenčního navrhovatele konstruuje insolvenční zákon vyvratitelnou domněnku, podle níž se má za to, že insolvenční navrhovatel zastavení řízení nebo odmítnutí návrhu zavinil (ust. § 147 odst. 1 InsZ). Případné vyvrácení této domněnky důkazy o opaku leží na insolvenčním navrhovateli. Podle Kozáka¹⁸² k zastavení řízení z důvodu na straně dlužníka by mohlo dojít např. tehdy, kdy dlužník – právnická osoba ztratí právní subjektivitu, což nelze klást k tíži insolvenčního navrhovatele, či v případě zpětvzetí insolvenčního návrhu poté, kdy byla pohledávka navrhovatele po podání insolvenčního návrhu dlužníkem uhrazena. Věřitelé – insolvenční navrhovatelé musí zásadně předkládat řádně zpracované insolvenční návrhy nezátížené formálními vadami, neboť v takovém případě se otázka případné oprávněnosti podávaného návrhu nezohledňuje. Jestliže zde pochybnosti nejsou nebo jsou spolehlivě odstraněny, vychází se z prokázaného stavu, ať už svědčí pro nebo proti zavinění.

Hásová¹⁸³ poukazuje i na ust. § 130 odst. 5 InsZ, které konstruuje pro případ zastavení řízení o insolvenčním návrhu, který byl insolvenčním navrhovatelem vzat zpět proto, že dlužník po zahájení insolvenčního řízení uhradil svůj dluh vůči němu, domněnku zavinění na straně dlužníka. Uvedená vyvratitelná domněnka je sice vytvořena výslovně pro potřeby rozhodování o náhradě nákladů insolvenčního řízení, není však vyloučeno (i s ohledem na obdobně konstruovanou výjimku z odpovědnosti insolvenčního navrhovatele za zamítnutý insolvenční návrh uvedenou v ust. § 147 odst. 2 InsZ), aby byla aplikována i

---

¹⁸² KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. *Op. cit.* s. 367

¹⁸³ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. *Op. cit.* s. 506

při posuzování odpovědnosti za škodu způsobenou zaviněným zastavením insolvenčního řízení podle ust. § 147 InsZ.

B. Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu v případě zamítnutí insolvenčního návrhu

Insolvenční zákon vymezuje odpovědnost insolvenčního navrhovatele za neúspěšně skončené insolvenční řízení i v případě zamítnutí insolvenčního návrhu. I v tomto případě může být nositelem odpovědnosti pouze navrhuující věřitel. Oprávněným z titulu odpovědnosti za škodu či újmu vzniklou v souvislosti se zamítnutým insolvenčním návrhem může být jakákoli právnická či fyzická osoba, které vznikla v souvislosti se zamítnutím insolvenčního návrhu škoda nebo jiná újma.

Protiprávní jednání škůdce upravené v ust. § 147 odst. 2 InsZ se odvíjí od zamítnutí¹⁸⁴ věřitelského insolvenčního návrhu.

Na charakter odpovědnosti jsou však různé názory. Podle Hásové¹⁸⁵ a shodně i Kotoučové¹⁸⁶ dojde-li k zamítnutí návrhu věřitele, nastupuje odpovědnost za škodu či újmu bez dalšího. Na rozdíl od odpovědnosti v případě odmítnutí návrhu nebo zastavení řízení o něm není u této skutkové podstaty výslovně zakotvena podmínka zavinění navrhovatele ve vztahu k zamítnutí; jedná se o odpovědnost objektivní. Jiný názor však má Nejvyšší soud¹⁸⁷, který v odůvodnění svého usnesení uvedl: „Ustanovení § 147 odst. 1 insolvenčního zákona koncipuje odpovědnost věřitele - insolvenčního navrhovatele za škodu nebo jinou

---

¹⁸⁴ Viz. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 29 NSCR 15/2010, uveřejněné pod č. 10/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dostupné na www.nsoud.cz „Dlužník nebo jiný dlužníkům věřitel má ve smyslu ustanovení § 147 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona právo na náhradu škody nebo jiné újmy, která mu vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu také vůči insolvenčnímu navrhovateli, jehož insolvenční návrh zamítl insolvenční soud jen proto, že nedoložil svou splatnou pohledávku proti dlužníku (§ 105 insolvenčního zákona). Insolvenční navrhovatel, jehož odpovědnost za škodu nebo jinou újmu vzniklou zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu je dovozována jen proto, že coby důvod zamítnutí insolvenčního návrhu v insolvenčním řízení vyšlo najevo, že sporné skutečnosti týkající se jeho pohledávky nebude možné osvědčit pouze listinami a provedením věcně (okruhem sporných skutečností) opodstatněných důkazů, by insolvenční soud nahrazoval sporné řízení o pohledávce, se této odpovědnosti zprostil, jestliže prokáže, že v době zamítnutí insolvenčního návrhu jeho splatná pohledávka proti dlužníku po právu existovala.“

¹⁸⁵ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit. s. 507

¹⁸⁶ KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. Op. cit. s. 387

¹⁸⁷ Viz. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 29 NSCR 15/2010, uveřejněné pod č. 10/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dostupné na www.nsoud.cz nebo obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1962/2013, dostupný na www.nsoud.cz

újmou vzniklou zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu pro případ, že řízení o insolvenčním návrhu bylo zastaveno nebo insolvenční návrh byl odmítnut jeho ‘vinou’. Týž předpoklad ‘viny’ věřitele - insolvenčního navrhovatele plyne z ustanovení § 147 odst. 2 insolvenčního zákona při zamítnutí insolvenčního návrhu (prostřednictvím odkazu na odstavec 1). V případech uvedených v § 147 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona jde (i bez výslovného zdůraznění ‘viny’ věřitele - insolvenčního navrhovatele v § 147 odst. 1 insolvenčního zákona) o obecnou občanskoprávní odpovědnost za škodu založenou na presumpci zavinění (srov. § 420 odst. 1 obč. zák.).“ S názorem Nejvyššího soudu je ve shodě i Kozák¹⁸⁸.

Existují však situace, kdy navrhujícímu věřiteli nelze přičítat k tíži neúspěšnost jeho návrhu. Na tyto případy insolvenční zákon reaguje pomocí liberačních důvodů tak, že je výslovně vyjímá z dosahu speciálně upravené odpovědnosti podle ust. § 147 odst. 2 InsZ. Jedná se o situace, kdy k zamítnutí věřitelova insolvenčního návrhu došlo proto, že:

- dlužník po podání návrhu splnil závazky, které osvědčovaly úpadek,
- dlužník se s věřiteli dohodl na jiném způsobu plnění závazků, které osvědčovaly úpadek,
- dlužník jednající v dobré víře osvědčil, že jeho platební neschopnost vznikla v důsledku protiprávního jednání třetí osoby, a přesvědčil soud o tom, že svou platební neschopnost odvrátí do tří měsíců po splatnosti peněžitých závazků (viz. ust. § 143 odst. 3 InsZ).

Ve všech výše uvedených případech věřitel, který podal zamítnutý insolvenční návrh, neodpovídá dlužníkovi ani jiným věřitelům za škodu či újmu, která jim vznikla zahájením insolvenčního řízení nebo opatřeními v něm přijatými před zamítnutím návrhu.

Mezi případy, na které nebude dopadat povinnost insolvenčního navrhovatele k náhradě škody nebo jiné újmy, se dále řadí i případ zamítnutí insolvenčního návrhu podle ust. § 143 odst. 4 InsZ, kdy úpadek dlužníka - právnické osoby byl prokázán a insolvenční návrh byl tedy podán důvodně, avšak insolvenční soud insolvenční návrh musí návrh zamítnout, protože stát nebo vyšší územní samosprávný celek po zahájení insolvenčního řízení převzal všechny její dluhy nebo se za ní zaručil.

---

¹⁸⁸ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 369

7.3.7. Zákonné ručení za splnění náhrady škody nebo jiné újmy

Podle ust. § 147 odst. 3 InsZ je nárok na náhradu škody nebo jiné újmy vzniklý podle ust. § 147 odst. 1 a 2 InsZ v určitých případech ze zákona zajištěn ručením. Jedná se tak o projev důsledného uplatnění institutu odpovědnosti jednotlivých členů statutárních orgánů za jednání jménem právnické osoby.¹⁸⁹ Pokud podá návrh na povolení reorganizace právnická osoba, resp. jejím jménem jej podá osoba oprávněná jednat za ni, odpovídá za škodu či újmu v souvislosti s tímto návrhem eventuálně vzniklou sama tato právnická osoba; jde o vlastní závazek této právnické osoby.

V případě, že insolvenční návrh je podán právnickou osobou, resp. jejím jménem jej podá osoba oprávněná za ni jednat, odpovídá za škodu či újmu v souvislosti s tímto návrhem eventuálně vzniklou sama tato právnická osoba; jedná se o vlastní závazek této právnické osoby. Za účelem zvýšení vymahatelnosti případného nároku na náhradu škody nebo jiné újmy zakládá ust. § 147 odst. 3 InsZ zákonné společné a nerozdílné (tj. solidární) ručení každého člena statutárního orgánu odpovědné právnické osoby. S požadavkem na úhradu celé částky zajištěného nároku z titulu ručení se tedy oprávněný může obrátit na každou z takto ručících osob.

Každý z ručících členů statutárního orgánu se však může své ručitelské povinnosti za určitých podmínek zprostit. Ručení tak nelze vůči zákonnému ručiteli uplatnit, pokud prokáže, že bez zbytečného odkladu po podání insolvenčního návrhu informoval insolvenční soud o nedůvodném podání insolvenčního návrhu, popř. o nesplnění některého z jiných předpokladů pro vydání rozhodnutí o úpadku. Dobu bez zbytečného odkladu je nutné posuzovat podle okolností konkrétního případu.

7.3.8. Škoda a jiná újma

Dalším předpokladem odpovědnosti je vznik škody nebo jiné újmy. Tento prvek je v ust. § 147 odst. 1 InsZ vymezen i pro skutkovou podstatu odpovědnosti podle ust. § 147 odst. 2 InsZ. Poškozený má právo na náhradu škody nebo újmy vzniklé jako přímý důsledek jakýchkoli účinků vyvolaných zahájením insolvenčního řízení nebo následkem opatření přijatých v průběhu takto zahájeného řízení. Nárok na náhradu jiné újmy směřuje

---

¹⁸⁹ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. *Op. cit.* s. 508

zejména k odstranění následků případných zásahů do osobnostních práv (ochrana dobrého jména či dobré pověsti).

Pokud jde o výši škody nebo jiné újmy, zůstává její vyčíslení na poškozené druhé smluvní straně. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje.

Prokázání vzniku škody, resp. újmy, a jejího rozsahu je břemenem spočívajícím na tom, kdo nárok uplatňuje. Poškozený tedy musí doložit, že mu škoda či jiná újma vznikla a že se tak stalo v příčinné souvislosti se zahájením následně skončeného insolvenčního řízení nebo jako důsledek opatření (zejména předběžného opatření) přijatého a realizovaného v průběhu neúspěšně skončeného insolvenčního řízení, zahájeného a vedeného na základě návrhu podaného odpovědným věřitelem. Typickým příkladem škody vzniklé v souvislosti s opatřením přijatým v insolvenčním řízení je vznik povinnosti hradit odměnu a náhradu hotových výdajů předběžného správce, ustaveného předběžným opatřením insolvenčního soudu, z majetkové podstaty.¹⁹⁰

7.3.9. Uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy

Právo na náhradu škody nebo jiné újmy vzniklé ve smyslu ust. § 147 InsZ má z hlediska uplatnění běžný režim, nejde o nárok či spor řešený v insolvenčním řízení¹⁹¹. Má-li však poškozený v úmyslu využít institutu zákonného ručení uvedeného v ust. § 147 odst. 3 InsZ, musí odpovědnou osobu nejprve neúspěšně vyzvat k plnění a teprve poté se může domáhat náhrady od ručitele (ručitelů). Věřitel má právo požadovat splnění na ručiteli, nesplnil-li dlužník v přiměřené lhůtě dluh, ač jej k tomu věřitel v písemné formě vyzval. Výzvy není třeba, nemůže-li ji věřitel uskutečnit nebo je-li nepochybné, že dlužník dluh nesplní (ust. § 548 ObčZ, § 2021 NOZ).

Pokud odpovědný subjekt nárok neuzná a neuhradí dobrovolně, musí se poškozený se svým nárokem obrátit na soud cestou civilní žaloby na plnění.

---

¹⁹⁰ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. *Op. cit.* s. 507

¹⁹¹ Viz. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 4 Nd 304/2010, uveřejněné pod č. 98/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dostupné na www.nsoud.cz „*K projednání a rozhodnutí žaloby o náhradu škody podle § 147 odst. 2 zák. č. 182/2006 Sb. jsou věcně příslušné okresní soudy. Vztah insolvenčního navrhovatele na straně jedné a dlužníka na straně druhé založený podáním insolvenčního návrhu není obchodním závazkovým vztahem, a to bez zřetele k tomu, zda tyto osoby jsou podnikateli a zda podání insolvenčního návrhu mělo původ v (tvrzené) pohledávce vzešlé z obchodního závazkového vztahu účastníků.*“

K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ust. § 7a písm. d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (ust. § 7b odst. 4 InsZ).

7.3.10. Promlčecí doba

Ustanovení § 147 odst. 4 InsZ zavádí propadnou (prekluzivní) lhůtu, v níž musí být nárok na náhradu škody vymezený v ust. § 147 odst. 1 a 2 InsZ uplatněn žalobou. Tím se případ odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu způsobenou insolvenčním návrhem liší od ostatních případů odpovědnosti za škodu upravených insolvenčním zákonem, které v zásadě podléhají promlčení.¹⁹² Lhůta činí 6 měsíců¹⁹³ od rozhodnutí soudu, kterým bylo skončeno řízení ve věci insolvenčního návrhu podaného odpovědným věřitelem (od rozhodnutí o odmítnutí nebo zamítnutí tohoto návrhu, popř. zastavení řízení).

Počátek běhu této lhůty je stanoven různě, podle toho, zda nárok na náhradu škody nebo jiné újmy je uplatňován dlužníkem nebo dlužníkovým věřitelem. Je-li nárok uplatňován dlužníkem, plyne tato lhůta ode dne, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí soudu ve věci insolvenčního návrhu. V případě, kdy je nárok uplatňován dlužníkovým věřitelem běží tato lhůta v zásadě již od zveřejnění tohoto rozhodnutí (rozhodnutí o odmítnutí, zamítnutí návrhu nebo zastavení řízení) v insolvenčním rejstříku. Jelikož dotčená rozhodnutí se dlužníkovi doručují zvlášť, lze dovozovat, že dlužníkovi a věřiteli nemusí začít běžet předemtná lhůta stejně.

Hásová¹⁹⁴ rovněž upozorňuje na skutečnost, že lhůta pro podání žaloby běží shodně jak pro uplatnění nároku vůči odpovědnému věřiteli, tak i pro uplatnění vůči ručiteli. Pokud tedy poškozený chce uplatnit svůj nárok na náhradu škody nebo jiné újmy vůči odpovědné osobě a současně i využít jeho zajištění ručením, musí tak učinit v zákonem stanovené lhůtě jak vůči osobě odpovědné za náhradu škody či jiné újmy, tak i vůči osobě, která za splnění náhrady škody či jiné újmy podle zákona ručí. Uplatní-li svůj nárok jen vůči odpovědné osobě, vystavuje se riziku, že jeho právo soudní cestou požadovat náhradu po ručiteli (nesplní-li odpovědná osoba svou povinnost) mezitím zanikne marným uplynutím lhůty k podání žaloby vůči ručiteli.

---

¹⁹² HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. *Op. cit.* s. 509

¹⁹³ Do 31.10.2012 byla tato lhůta pouze tříměsíční.

¹⁹⁴ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. *Op. cit.* s. 509

Je-li osobou povinnou k náhradě škody či jiné újmy osoba právnická, Hásová¹⁹⁵ dále doporučuje, aby se poškozený pokusil získat exekuční titul (kladné rozhodnutí o žalobě na plnění) i proti ručiteli uvedenému v ust. § 147 odst. 3 InsZ, jímž může být i osoba fyzická. Pokud by totiž došlo ke zrušení a zániku právnické osoby bez právního nástupce, mohlo být uspokojení nároků podle ust. § 147 InsZ zmařeno. Poškozený může v obou případech podat žalobu o náhradu škody nebo jiné újmy a žalobu na splnění náhrady škody nebo jiné újmy ručitelem ještě před právní mocí rozhodnutí o insolvenčním návrhu. Protože ovšem právě odmítnutí tohoto návrhu, jeho zamítnutí, resp. zastavení řízení o něm, je podmínkou vzniku odpovědnosti, insolvenční zákon výslovně stanoví, že o žalobě na náhradu škodu či jiné újmy nemůže být rozhodnuto dříve, než se rozhodnutí o odmítnutí, zamítnutí dotčeného insolvenčního návrhu, resp. o zastavení řízení o něm, stane pravomocným¹⁹⁶ (insolvenční navrhovatel má možnost podání odvolání proti rozhodnutí o odmítnutí, zamítnutí či zastavení).

Šestiměsíční zákonná lhůta pro podání žaloby o náhradu škody nebo jiné újmy způsobené nedůvodným (neúspěšným) insolvenčním návrhem věřitele je lhůtou propadnou a jejím uplynutím právo zaniká¹⁹⁷. Totéž platí v případě včasného nepodání žaloby vůči ručiteli; marným uplynutím šestiměsíční lhůty právo dlužníka požadovat náhradu škody či jiné újmy po ručiteli zaniká.

7.3.11. Předběžné opatření

Podle ust. § 147 odst. 6 InsZ se poškozený, který má za to, že mu zahájením insolvenčního řízení nebo opatřením přijatým v jeho průběhu vznikla škoda nebo jiná újma, přičemž o návrhu bylo zaviněním navrhovatele ukončeno jinak než rozhodnutím o úpadku, může se aktivně domáhat přijetí předběžného opatření, jímž soud povinné osobě uloží, aby na náhradu této škody nebo jiné újmy složila do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku¹⁹⁸. V podrobnostech viz. kap. 4.4.3.

---

¹⁹⁵ HÁSOVÁ, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. *Op. cit.* s. 510

¹⁹⁶ Ust. § 147 odst. 4 věta první část za středníkem InsZ

¹⁹⁷ Ust. § 147 odst. 5 InsZ

¹⁹⁸ Ust. § 76 odst. 1 písm. d) OSŘ

7.4 Odpovědnost osoby oprávněné podat návrh na povolení reorganizace za škodu nebo jinou újmu v důsledku jeho odmítnutí, vzetí na vědomí nebo zamítnutí (§ 327 InsZ)

7.4.1. Podání návrhu na povolení reorganizace

Podle ust. § 317 odst. 1 InsZ je osobou oprávněnou podat návrh na povolení reorganizace dlužník nebo věřitel dlužníka, který uplatnil svůj nárok přihláškou pohledávky v insolvenčním řízení (ust. § 173 a násl. InsZ).

A. Podání návrhu na povolení reorganizace přihlášeným věřitelem

Návrh na povolení reorganizace podaný věřitelem přichází v úvahu pouze v případě úpadku a pouze u dlužníka, který splňuje zákonná kritéria¹⁹⁹ stanovená v ust. § 316 odst. 4 InsZ.

Základním předpokladem pro získání aktivní legitimace k podání návrhu na povolení reorganizace věřitelem je včasné a řádné uplatnění pohledávky tímto věřitelem přihláškou postupem podle ust. § 173 a násl. InsZ. Pokud tak tento věřitel neučinil nebo by insolvenční soud přihlášku takového věřitele odmítl ve smyslu ust. § 185 InsZ například jako opožděnou, musel by být návrh na povolení reorganizace insolvenčním soudem zamítnut.

Druhou podmínkou pro to, aby se věřitelským návrhem na povolení reorganizace zabýval insolvenční soud rozhodující o způsobu řešení úpadku, je schválení návrhu na povolení reorganizace podaný přihlášeným věřitelem schůzí věřitelů (ust. § 323 odst. 1 InsZ). Schůze věřitelů tak učiní poté, co byla přednesena zpráva insolvenčního správce o hospodářské situaci dlužníka. Před rozhodnutím schůze věřitelů o schválení návrhu na povolení reorganizace upozorní insolvenční správce na jemu známé důvody, pro které lze pochybovat o poctivém záměru navrhujícího věřitele.

Věřitelský návrh na povolení reorganizace může být podán až po přihlášení pohledávek, což ve svém důsledku většinou znamená až po vyhlášení úpadku dlužníka. To

---

¹⁹⁹ Viz. kap. 6.9.1.

však neplatí bezvýhradně, neboť ust. § 173 odst. 1 InsZ stanoví, že „věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku“. Jelikož insolvenční zákon již dále nespécifikuje, zda návrh na povolení reorganizace musí být podán až po ukončení přihlašování pohledávek, věřitel tak může podat svůj návrh již ve chvíli, kdy se přihlásí do insolvenčního řízení.

B. Podání návrhu na povolení reorganizace dlužníkem

Dlužník může podat návrh na povolení reorganizace jak v případě úpadku, tak i v případě hrozícího úpadku.

Podle ust. § 318 odst. 1 InsZ dlužník, který podal insolvenční návrh pro hrozící úpadek, může návrh na povolení reorganizace podat nejpozději do rozhodnutí o úpadku.

Dlužník může rovněž předložit návrh na povolení reorganizace společně s insolvenčním návrhem (ust. § 148 odst. 2 InsZ) nebo kdykoliv po podání insolvenčního návrhu, a to bez ohledu na to, zda insolvenční návrh podává sám dlužník či věřitel. V tomto případě lze návrh na povolení reorganizace podat nejpozději do 10 dnů před první schůzí věřitelů, která se má konat po rozhodnutí o úpadku (ust. § 318 odst. 1 InsZ).

Podá-li dlužník návrh na povolení reorganizace spolu s reorganizačním plánem, který není předem odsouhlasen kvalifikovanou většinou věřitelů, rozhodně o návrhu na povolení reorganizace dlužníka soud postupem podle ust. § 325 InsZ (tj. podle ust. § 148 až 152 InsZ).

7.4.2. Přistoupení k návrhu na povolení reorganizace

Podle ust. § 321 odst. 1 InsZ je-li po podání návrhu na povolení reorganizace podán k soudu další návrh, považuje se tento další návrh za přistoupení k řízení. V případě odlišností více návrhů na povolení reorganizace je soud povinen vyzvat navrhovatele ve lhůtě ne delší 30 dnů, aby odstranili odlišnosti návrhů a vyzooměli soud o společném stanovisku. Nepodaří-li se odlišnosti odstranit, vychází insolvenční soud z návrhu, který podal dlužník a není-li dlužník navrhovatelem, tak z návrhu, který insolvenčnímu soudu došel první (ust. § 321 InsZ).

7.4.3. Rozhodnutí o návrhu na povolení reorganizace

A. Zpětvzetí návrhu

Navrhovatel může se svým návrhem na povolení reorganizace disponovat stejným způsobem jako s jiným soudním podáním.²⁰⁰ Podle ust. § 322 odst. 1 InsZ může navrhovatel vzít návrh na povolení reorganizace zpět, dokud o návrhu není rozhodnuto. Rozhodným okamžikem pro ztrátu možnosti vzít návrh na povolení reorganizace zpět je tedy již samotné rozhodnutí o tomto návrhu, nikoli až nabytí právní moci příslušného rozhodnutí soudu, jako je tomu v případě běžné žaloby či insolvenčního návrhu.

Zpětvzetí návrhu na povolení reorganizace vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, které se doručuje navrhovateli, dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru (ust. § 322 odst. 2 InsZ). Odvolání proti tomuto usnesení není přípustné. Pokud je návrh na povolení reorganizace vzat zpět až poté, co je oněm rozhodnuto, insolvenční soud rozhodne, že zpětvzetí není účinné (ust. § 322 odst. 3 InsZ). Pokud podala návrh na povolení reorganizace další osoba, soud vyzve další osobu, aby mu do 15 dnů sdělila, zda trvá na projednání návrhu. Insolvenční zákon spojuje s nečinností osoby ukončení reorganizace (ust. § 322 odst. 4 InsZ).

B. Odmítnutí návrhu

Podle ust. § 316 odst. 2 InsZ insolvenční soud odmítne návrh na povolení reorganizace, který byl podán opožděně. To učiní rozhodnutím, které doručí dlužníkovi, navrhovateli a insolvenčnímu správci.

Podle ust. § 320 odst. 1 InsZ v případě vadného návrhu na povolení reorganizace je insolvenční soud povinen vyzvat navrhovatele k opravě nebo doplnění ve lhůtě, která nesmí být delší než 7 dnů a současně insolvenční soud musí osobu poučit, jak má opravu nebo doplnění provést. Vady návrhu mohou spočívat v tom, že návrh neobsahuje všechny náležitosti, je nesrozumitelný nebo neurčitý. Vadný je návrh na povolení reorganizace také

---

²⁰⁰ MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb.. 2. vydání. Op. cit. s. 559*

tehdy, neobsahuje-li zákonem požadované přílohy nebo neobsahují-li přílohy stanovené náležitosti.

Podle ust. § 320 odst. 3 InsZ není-li návrh přes výzvy doplněn a nebude-li pro tento nedostatek možno pokračovat v řízení, soud návrh na povolení reorganizace odmítne. Rozhodnutí o odmítnutí se doručuje dlužníku, předběžnému správci nebo insolvenčnímu správci, věřitelskému výboru a osobě, která návrh na povolení reorganizace podala. Odvolání proti němu může podat jen osoba, která návrh na povolení reorganizace podala, K podanému odvolání se nepřihlíží, jestliže před rozhodnutím o něm insolvenční soud povolil reorganizaci na návrh jiné osoby

Pokud je návrh na povolení reorganizace podáván společně s insolvenčním návrhem, posuzuje se každý návrh zvlášť. Bude-li vadný insolvenční návrh odmítnut, nebude projednáván návrh na povolení reorganizace. Pokud by byl pravomocně odmítnut návrh na povolení reorganizace a uplynula lhůta k podání návrhu na povolení reorganizace a uplynula lhůta k podání návrhu na povolení reorganizace dalším osobám, bude úpadek řešen konkurzem.²⁰¹

C. Zamítnutí návrhu

Podle ust. § 326 odst. 1 InsZ insolvenční soud zamítne návrh na povolení reorganizace, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem předpokládat, že je jím sledován nepoctivý záměr. Dále insolvenční soud zamítne návrh na povolení reorganizace, který znovu podala osoba, o jejímž návrhu na povolení reorganizace bylo již dříve rozhodnuto. Soud zamítne rovněž návrh na povolení reorganizace, který podal věřitel, jestliže jej schůze věřitelů neschválila.

Ustanovení o nepoctivém záměru dává soudu diskreční pravomoc, aby hájil zájem všech věřitelů.²⁰² Insolvenční zákon nijak nedefinuje znaky nepoctivého záměru ani ho jinak necharakterizuje, pouze podle ust. § 326 odst. 2 InsZ říká, že lze nepoctivý záměr spatřovat tehdy, jestliže ohledně dlužníka, jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu v posledních 5 letech probíhalo insolvenční řízení nebo jiné řízení řešící úpadek, a to v závislosti na výsledku takového řízení. O nepoctivý záměr jde též tehdy, jestliže

---

²⁰¹ HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení. Vydání první.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 187

²⁰² HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení. Op. cit.* s. 188

ohledně dlužníka podle výpisu z rejstříku trestů v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení proběhlo trestní řízení, které skončilo pravomocným odsouzením pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy. I když je zde ustanovení směřováno přímo vůči dlužníkovi, stejně dobře by mohlo být aplikováno i vůči věřiteli, který navrhuje prosazení reorganizace, neboť i u něj může být motivace takového jednání v rozporu s dobrými mravy a zájmy věřitelů jako celku.²⁰³

Rozhodnutí o zamítnutí návrhu na povolení reorganizace se doručuje dlužníku, osobě, která návrh podala, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti němu může podat pouze osoba, která návrh podala.

D. Povolení reorganizace

Ustanovení § 327 odst. 1 InsZ stanoví, že pokud je návrh na povolení reorganizace odmítnut, zamítnut nebo je vzato na vědomí jeho zpětvzetí, pokračuje se bez dalšího v insolvenčním řízení. Účinky podání návrhu na povolení reorganizace tímto rozhodnutím zanikají.

V případě, že nedojde ke zpětvzetí návrhu na povolení reorganizace ani k jeho odmítnutí nebo zamítnutí, ukládá ust. § 328 InsZ insolvenčnímu soudu povolit reorganizaci. Rozhodnutí o povolení reorganizace se doručuje dlužníku, navrhovateli, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti němu není přípustné, což odráží snahu zamezit věřitelům s jiným názorem na možnost reorganizace podniku blokovat další postup podporovaný většinou věřitelů v případě návrhu podaného věřitelem.²⁰⁴

7.4.4. Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu

Ustanovení § 328 odst. 2 InsZ stanoví, že v případě odmítnutí, zamítnutí nebo zpětvzetí návrhu na povolení reorganizace je navrhovatel odpovědný za škody přiměřeně podle ust. § 147 InsZ.

---

²⁰³ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit.* s. 1077

²⁰⁴ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit.* s. 1080

A. Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu v případě zpětvzetí nebo odmítnutí návrhu na povolení reorganizace

V případech odpovědnosti za zpětvzetí nebo odmítnutí návrhu na povolení reorganizace se bude přiměřeně aplikovat ust. § 147 odst. 1 InsZ. Povinným je osoba, která podala návrh na povolení reorganizace. Oprávněným může být jakákoli osoba (tj. právnická či fyzická), které zahájením řízení o návrhu na povolení reorganizace a opatřeními přijatými v jeho průběhu vznikla škoda nebo jiná újma (dále jen poškozený). Obsahem odpovědnostního vztahu je právo poškozeného na náhradu škody nebo újmy vůči navrhovateli a tomu odpovídající povinnost osoby, která podala návrh na povolení reorganizace, škodu nebo jinou újmu nahradit.

Osoba, která podala návrh na povolení reorganizace, odpovídá za škodu nebo újmu vzniklou zahájením řízení o návrh na povolení reorganizace a opatřeními přijatými v průběhu řízení za předpokladu, že vinou této osoby došlo k odmítnutí návrhu nebo soud vzal na vědomí zpětvzetí návrhu. Zaviněné odmítnutí návrhu na povolení reorganizace nebo vzetí na vědomí zpětvzetí návrhu je předpokladem vzniku odpovědnosti. Osoba, která podala návrh na povolení reorganizace, tedy odpovídá za škodu nebo újmu vzniklou v příčinné souvislosti s podáním návrhu jen v případě, že k odmítnutí návrhu nebo k vzetí na vědomí jeho zpětvzetí došlo jeho vinou. Z tohoto pohledu jde o odpovědnost subjektivní; pro její vznik se vyžaduje zavinění, přičemž postačí forma nedbalosti. Shodně jako ostatní předpoklady vzniku odpovědnosti prokazuje zavinění oprávněný (poškozený).

V pochybnostech však zákon v ust. 147 odst. 1 *in fine* InsZ konstruuje vyvratitelnou domněnku, podle níž se má za to, že insolvenční navrhovatel vzetí na vědomí zpětvzetí návrhu nebo odmítnutí návrhu zavinil. Případné vyvrácení této domněnky důkazy o opaku leží na osobě, která podala návrh na povolení reorganizace. Jestliže zde pochybnosti nejsou nebo jsou spolehlivě odstraněny, vychází se z prokázaného stavu, ať už svědčí pro nebo proti zavinění.

B. Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu v případě zamítnutí návrhu na povolení reorganizace

Dalším případem neúspěšně skončeného řízení o návrhu na povolení reorganizace ve smyslu úpravy odpovědnosti za návrh na povolení reorganizace je i zamítnutí návrhu. Stejně jako u skutkových podstat odpovědnosti za neúspěšný návrh na povolení reorganizace vymezených v ust. § 147 odst. 1 InsZ ve spojení s ust. § 327 odst. 2 InsZ (odmítnutí návrhu, vzetí na vědomí zpětvzetí návrhu) i zde platí, že nositelem odpovědnosti může být pouze osoba, která podala návrh na povolení reorganizace. Oprávněným z titulu odpovědnosti za škodu či újmu vzniklou v souvislosti se zamítnutým návrhem na povolení reorganizace může být jakékoli právnická či fyzická osoba, které vznikla v souvislosti se zamítnutím návrhu škoda nebo jiná újma. I zde se tedy odpovědnost vztahuje ke škodě nebo k újmě vzniklé v důsledku účinků zahájeného řízení o návrhu na povolení reorganizace nebo následkem opatření v tomto řízení přijatého.

Škodní jednání charakterizující odpovědnostní vztah v případě upraveném v ust. § 147 odst. 2 InsZ ve spojení s ust. § 327 odst. 2 InsZ se projevuje zamítnutím návrhu na povolení reorganizace. Dojde-li k zamítnutí návrhu věřitele, nastupuje odpovědnost za škodu či újmu bez dalšího. Na rozdíl od odpovědnosti v případě odmítnutí návrhu nebo zastavení řízení o něm není u této skutkové podstaty výslovně zakotvena podmínka zavinění navrhovatele ve vztahu k zamítnutí, tj. jedná se o objektivní odpovědnost. Liberační důvody uvedené v ust. § 147 odst. 2 část za středníkem se v případě zamítnutí návrhu na povolení reorganizace na rozdíl od situace odpovědnosti za škodu či jinou újmu v případě zamítnutí návrhu na povolení reorganizace neuplatní.

7.4.5. Zákonné ručení za splnění náhrady škody nebo jiné újmy

Nárok na náhradu škody nebo jiné újmy vzniklý podle ust. § 147 odst. 1 a 2 InsZ ve spojení s ust. § 327 odst. 2 InsZ je v určitých případech ze zákona zajištěn ručením. Zakotvení zákonného ručení v ust. § 147 odst. 3 InsZ je projevem důsledného uplatnění institutu odpovědnosti jednotlivých členů statutárních orgánů za jednání jménem právnické osoby.

V případě, že návrh na povolení reorganizace je podán právnickou osobou, resp. jejím jménem jej podá osoba oprávněná za ni jednat, odpovídá za škodu či újmu v

souvislosti s tímto návrhem eventuálně vzniklou sama tato právnická osoba; jedná se o vlastní závazek této právnické osoby. Za účelem zvýšení vymahatelnosti případného nároku na náhradu škody nebo jiné újmy zakládá ust. § 147 odst. 3 InsZ zákonné společné a nerozdílné (tj. solidární) ručení každého člena statutárního orgánu odpovědné právnické osoby. S požadavkem na úhradu celé částky zajištěného nároku z titulu ručení se tedy oprávněný může obrátit na každou z takto ručících osob.

Každý z ručících členů statutárního orgánu se však může své ručitelské povinnosti za určitých podmínek zprostit. Ručení tak nelze vůči zákonnému ručiteli uplatnit, pokud prokáže, že bez zbytečného odkladu po podání návrhu na povolení reorganizace informoval insolvenční soud o nedůvodném podání návrhu, popř. o nesplnění některého z jiných předpokladů pro vydání rozhodnutí o povolení reorganizace. Dobu bez zbytečného odkladu je nutné posuzovat podle okolností konkrétního případu

7.4.6. Škoda nebo jiná újma

Dalším předpokladem odpovědnosti je vznik škody nebo újmy. Tento prvek je v ust. § 147 odst. 1 InsZ vymezen i pro skutkovou podstatu odpovědnosti podle ust. § 147 odst. 2 InsZ. Jejich přiměřenou aplikací na případy, kdy insolvenční soud návrh na povolení reorganizace odmítne, vezme na vědomí jeho zpětvzetí nebo jej zamítne, lze dovodit, že poškozený má právo na náhradu škody nebo újmy vzniklé mu v důsledku fakticky jakýchkoli účinků vyvolaných podáním návrhu na povolení reorganizace nebo následkem opatření přijatých v průběhu takto zahájeného řízení. Z titulu odpovědnosti podle ust. § 327 odst. 2 InsZ ve spojení s ust. § 147 InsZ lze nárokovat pouze náhradu škody či újmy vzniklé jako přímý důsledek právě uvedených skutečností.

Jak uvádí Hášová²⁰⁵, je však nepravděpodobné, že by podáním návrhu na povolení reorganizace nějaké škody vůbec vznikly. Avšak i samotné podání návrhu na povolení reorganizace má určité důsledky (ust. § 324 odst. 1 InsZ) a pokud by návrh obsahoval postupy počítající v reorganizaci specificky s určitou částí závodu nebo některými jeho náležitostmi, pak až do rozhodnutí insolvenčního osudu nebudou moci osoby oprávněné s nakládáním s majetkem dlužníka konat žádné kroky, které by ohrozily případnou organizaci.

---

²⁰⁵ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit.* s. 1079

Hásová²⁰⁶ dále uvádí jako příklad situaci, kdy by se nabízelo časově omezené řešení například části majetku dlužníka formou jeho zpeněžení a tomuto postupu by bylo zabráněno šikanózním podáním návrhu na povolení reorganizace. Následně si potom lze ze strany dlužníka i jeho věřitelů představit využití ust. § 147 InsZ. V souvislosti s touto možností Hásová připomíná ust. § 323 odst. 1 InsZ a jeho pravděpodobnější interpretaci, podle které samo podání návrhu na povolení reorganizace ze strany věřitele na insolvenční soud proběhne dříve než jednání schůze věřitelů a schvalování takového návrhu. Jelikož zákon vzhledem k účinkům ust. § 324 odst. 1 InsZ nerozlišuje mezi návrhem ještě neprojednaným a neschváleným schůzí věřitelů a návrhem již schváleným schůzí věřitelů, pak podle Hásové by v případě výše uvedeného postupu takto podaný návrh na povolení reorganizace zastavil nakládání s majetkovou podstatou dlužníka i přes fakt, že by byl později návrh odmítnut schůzí věřitelů.

Rovněž lze také teoreticky připustit podávání dalších návrhů na povolení reorganizace tak, aby soud musel využívat ust. § 321 odst. 2 InsZ, a tím určoval další lhůty maximálně 30 dnů na odstranění odlišností v návrzích. Jelikož zde ale soud nemá určenou dolní hranici termínu, může určit časový úsek co nejkratší možný a po jeho uplynutí okamžitě postupovat tak, že bude vycházet z návrhu, který podal dlužník nebo který mu podal první věřitel.

Maršíková²⁰⁷ dále klade otázku, do jaké míry může podáním neoprávněného návrhu na povolení reorganizace vzniknout škoda právě dlužníkovi. V praxi budou poškozeni spíše věřitelé dlužníka, a to jednak prodloužením činnosti závodu dlužníka (a tedy navýšením ztráty či závazků dlužníka), či nemožností provést zápočet z důvodu aplikace ust. § 324 odst. 3 InsZ, které se typicky projeví až nižší mírou uspokojení v rámci konkursu.

Z titulu odpovědnosti za neúspěšný insolvenční návrh lze požadovat i náhradu jiné než majetkové újmy (škody). Nárok na náhradu nemajetkové újmy směřuje zejména k odstranění následků případných zásahů do osobnostních práv (ochrana dobrého jména či dobré pověsti).

Pokud jde o výši škody nebo jiné újmy, zůstává její vyčíslení na poškozené druhé smluvní straně. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje.

---

²⁰⁶ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit.* s. 1079

²⁰⁷ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb. Op. cit.* s. 568

Prokázání vzniku škody, resp. újmy, a jejího rozsahu je břemenem ležícím na tom, kdo nárok uplatňuje. Poškozený tedy musí doložit, že mu škoda či újma vznikla a jak vznikla, resp. to, že vznikla v příčinné souvislosti následně skončeného řízení o povolení reorganizace nebo jako důsledek opatření (zejména předběžného opatření) přijatého a realizovaného v průběhu neúspěšně skončeného řízení o povolení reorganizace, zahájeného a vedeného na základě návrhu podaného odpovědnou osobou oprávněnou podat návrh na povolení reorganizace.

7.4.7. Uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy

Právo na náhradu škody nebo jiné újmy vzniklé ve smyslu ust. § 327 odst. 2 InsZ ve spojení s ust. § 147 InsZ má z hlediska uplatnění relativně běžný režim, nejde o nárok či spor řešený v insolvenčním řízení.

Oprávněný subjekt může uplatnit své právo vůči odpovědné osobě nejprve neformálním způsobem. Má-li však v úmyslu využít ručení uvedeného v § 147 odst. 3 InsZ, musí odpovědnou osobu nejprve neúspěšně vyzvat k plnění, teprve poté se může domáhat náhrady od ručitele (ručitelů). Oprávněný subjekt má právo požadovat splnění na ručiteli, nesplnila-li oprávněná osoba v přiměřené lhůtě dluh, ač jej k tomu oprávněný subjekt v písemné formě vyzval. Výzvy není třeba, nemůže-li ji oprávněný subjekt uskutečnit nebo je-li nepochybné, že odpovědná osoba dluh nesplní (ust. § 548 ObčZ, § 2021 NOZ).

Pokud ovšem odpovědný subjekt nárok odmítne (neuzná jej a neuhradí dobrovolně), nezbyvá než obrátit se na soud; půjde o klasickou civilní žalobu na plnění.

Tento nárok je uplatnitelný mimo rámec insolvenčního řízení i po jeho skončení. K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ustanovení § 7a písm. d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (§ 7b odst. 4 InsZ).

7.4.8. Promlčecí doba

Ustanovení § 147 odst. 4 a 5 InsZ zakotvují poměrně striktní propadnou (prekluzivní) lhůtu, v níž musí být nárok na náhradu škody, vymezený v ust. § 147 odst. 1

a 2 InsZ, uplatněn žalobou. Lhůta činí 6 měsíců²⁰⁸ od rozhodnutí soudu, kterým bylo skončeno řízení ve věci návrhu na povolení reorganizace podaného odpovědnou osobou oprávněnou podat návrh na povolení reorganizace (od rozhodnutí o odmítnutí nebo zamítnutí tohoto návrhu, popř. vzetí na vědomí zpětvzetí návrhu).

Počátek běhu této lhůty je diferencován. Jde-li o nárok dlužníka, běží ode dne, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí soudu ve věci návrhu na povolení reorganizace. Pro uplatnění nároku jinou osobou běží tato lhůta v zásadě již od zveřejnění tohoto rozhodnutí (rozhodnutí o odmítnutí, zamítnutí návrhu nebo vzetí na vědomí zpětvzetí návrhu) v insolvenčním rejstříku. Vzhledem k tomu, že dotčená rozhodnutí se dlužníkovi doručují zvláště, lze dovozovat, že dlužníkovi a jiné osobě nemusí začít běžet předemtná lhůta stejně.

Nutno poznamenat, že lhůta pro podání žaloby běží shodně jak pro uplatnění nároku vůči odpovědné osobě, tak i pro uplatnění vůči ručiteli. Jestliže chce tedy poškozený nejen uplatnit svůj nárok na náhradu škody nebo jiné újmy, ale současně i využít jeho zajištění ručením, musí se v zákonem stanovené lhůtě svých nároků domáhat žalobou jak vůči osobě odpovědné za náhradu škody či jiné újmy, tak i vůči osobě, která za splnění náhrady škody či jiné újmy podle zákona ručí. Uplatní-li svůj nárok jen vůči odpovědné osobě, vystavuje se riziku, že jeho právo soudní cestou požadovat náhradu po ručiteli (nesplní-li odpovědná osoba svou povinnost) mezitím zanikne marným uplynutím lhůty k podání žaloby vůči ručiteli. Je-li osobou povinnou k náhradě škody či jiné újmy osoba právnická, lze jediné doporučit, aby se poškozený pokusil získat exekuční titul (kladné rozhodnutí o žalobě na plnění) i proti ručiteli uvedenému v ust. § 147 odst. 3 InsZ, jímž může být i osoba fyzická. Zrušení a zánik právnické osoby bez právního nástupce, jímž by mohlo být zmařeno uspokojení nároků podle ust. § 147 InsZ, je totiž pravděpodobnější, než zánik osoby fyzické bez právního nástupce. Poškozený může v obou případech podat žalobu o náhradu škody nebo jiné újmy a žalobu na splnění náhrady škody nebo jiné újmy ručitelem ještě před právní mocí rozhodnutí o návrhu na povolení reorganizace. Protože ovšem právě odmítnutí tohoto návrhu, jeho zamítnutí, resp. vzetí na vědomí jeho zpětvzetí, je podmínkou vzniku odpovědnosti, stanoví zde zákon, že o žalobě na náhradu škodu či jiné újmy nemůže být rozhodnuto dříve, než se rozhodnutí o odmítnutí, zamítnutí dotčeného insolvenčního návrhu, resp. o vzetí na vědomí jeho zpětvzetí, stane pravomocným²⁰⁹

---

²⁰⁸ Do 31. 10. 2012 byla tato lhůta pouze tříměsíční.

²⁰⁹ Ust. § 147 odst. 4 věta první část za středníkem InsZ

(osoba, která návrh podala, má možnost podání odvolání proti rozhodnutí o odmítnutí či zamítnutí; odvolání proti rozhodnutí o vzetí na vědomí zpětvzetí návrhu není přípustné).

Šestiměsíční zákonná lhůta pro podání žaloby o náhradu škody nebo jiné újmy způsobené nedůvodným (neúspěšným) návrhem na povolení reorganizace je lhůtou propadnou a jejím uplynutím právo zaniká²¹⁰. Totéž platí v případě včasného nepodání žaloby vůči ručiteli; marným uplynutím šestiměsíční lhůty právo oprávněné osoby požadovat náhradu škody či jiné újmy po ručiteli zaniká.

7.4.9. Předběžné opatření

Poškozený, který se domnívá, že mu zahájením řízení o návrhu na povolení reorganizace nebo opatřením přijatým v jeho průběhu vznikla škoda nebo jiná újma a zároveň o návrhu bylo zaviněním navrhovatele ukončeno jinak než rozhodnutím o povolení reorganizace, se může aktivně domáhat přijetí předběžného opatření, jímž insolvenční soud povinné osobě uloží, aby na náhradu této škody nebo jiné újmy složila do úschovy u soudu přiměřenou peněžitou částku²¹¹.

O tomto předběžném opatření musí insolvenční soud vycházet z návrhu poškozeného. Návrh musí být insolvenčnímu soudu doručen nejpozději třicátý den²¹² po „vydání“ rozhodnutí o zastavení řízení o insolvenčním návrhu, rozhodnutí o odmítnutí insolvenčního návrhu nebo rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu. Podle Kozáka²¹³ pojem vydání nelze vyložit jinak, než jako den zveřejnění tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku. Při jiném výkladu nelze zaručit stejné počítání této prekluzivní lhůty pro všechny aktivně legitimované subjekty.

Předběžné opatření nelze nařídit před nabytím právní moci takového rozhodnutí. Okamžik podání návrhu na vydání předběžného opatření a okamžik, kdy lze takovému návrhu vyhovět, se však mohou výrazně lišit. Aplikovat lhůtu 7 dnů danou ust. § 75c odst.

---

²¹⁰ Ust. § 147 odst. 5 InsZ

²¹¹ Ust. § 76 odst. 1 písm. d) OSŘ

²¹² Ust. § 147 odst. 6 in fine InsZ

²¹³ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 370*

2 OSŘ pro rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření není v tomto případě možné²¹⁴.

Insolvenční soud před jeho vydáním také ověří, zda navrhovatel doložil vznik škody či jiné újmy. Pouhé nepodložené tvrzení k úspěchu návrhu nestačí. Na druhou stranu však nařízení předběžného opatření nebrání skutečnost, že celkovou výši škody nebo jiné újmy dosud nelze vyčíslit. Při nařízení předběžného opatření dále insolvenční soud postupuje obdobně podle ust. § 100 odst. 2 a 3 InsZ. Výši částky, která má být složena, určí insolvenční soud tak, aby kryla podstatnou část předpokládané škody nebo jiné újmy. V rozsahu, ve kterém soud vyhověl žalobě o náhradu škody nebo jiné újmy, se jeho rozhodnutí považuje za rozhodnutí o udělení souhlasu s vydáním předmětu úschovy žalobci.²¹⁵

K nařízení předběžného opatření ve smyslu ust. § 147 odst. 6 InsZ však může dojít nejdříve až po nabytí právní moci rozhodnutí, kterým je řízení o návrhu na povolení reorganizace ukončeno.

7.5 Odpovědnost věřitele za škodu nebo jinou újmu vzniklou porušením informační povinnosti o uspokojení pohledávky při zpětvzetí přihlášky podmíněné pohledávky (§ 184 InsZ)

7.5.1. Přihláška podmíněné pohledávky

Ustanovení § 5 písm. d) InsZ stanoví povinnost věřitelů zdržet se jednání směřující k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, pokud to neumožňuje insolvenční zákon. Takovou výjimkou je ust. § 183 odst. 1 InsZ, které věřiteli poskytuje možnost domáhat se pořadem práva uspokojení ze zajištění na majetku třetí osoby mimo insolvenční řízení. To znamená, že i když věřitel přihlásí do insolvenčního řízení svoji pohledávku zajištěnou věcí, právem pohledávky nebo jinou majetkovou hodnotou třetí osoby, může se po třetí osobě domáhat, bez ohledu na průběh insolvenčního řízení, uspokojení své pohledávky z tohoto zajištění.²¹⁶ Majetek třetí osoby, jenž zajišťuje splnění pohledávky

---

²¹⁴ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 370*

²¹⁵ HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář. Op. cit. s. 510*

²¹⁶ Tento přístup je odlišný od předchozí právní úpravy zákona o konkurzu o vyrovnání. Ustanovením § 27 odst. 5 ZKV byla dána možnost zahrnout do soupisu konkursní podstaty úpadce také majetek třetích osob, které zajišťovaly svým majetkem závazky úpadce.

věřitele vůči dlužníkovi, není součástí majetkové podstaty dlužníka. Je tedy na samotném věřiteli, zda a jak se domůže plnění ze zajištění své pohledávky od třetí osoby; věřitele však nelze nutit k tomu, aby realizoval zajištění své pohledávky.²¹⁷

Zajištěný věřitel musí následně snížit svou pohledávku přihlášenou v insolvenčním řízení o částku, o kterou se mu podařilo uspokojit svou pohledávku zpeněžením majetku třetí osoby, který slouží k zajištění jeho pohledávky. Nestane-li se tak, rozhodne insolvenční soud v souladu s ust. § 186 InsZ o ukončení účasti zajištěného věřitele v insolvenčním řízení v rozsahu, v jakém byla jeho pohledávka uspokojena mimo insolvenční řízení.

Podle ust. § 183 odst. 2 InsZ se může dále věřitel, který podal přihlášku své pohledávky, bez ohledu na průběh insolvenčního řízení, domáhat plnění též od třetí osoby, jež odpovídá za závazky dlužníka společně a nerozdílně (typicky od dlužníkovy spoluvěřitele), a obdobně též od dlužníkovy ručitele, včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení²¹⁸.

Podle ust. § 183 odst. 3 InsZ má třetí osoba má ohledně pohledávky (zpravidla regresní), která ji vznikla vůči dlužníkovi v důsledku plnění poskytnutého věřiteli podle ust. § 183 odst. 1 a 2 InsZ, k dispozici dvě možnosti dalšího postupu.

Za prvé, třetí osoba může uplatnit svůj nárok přihláškou podmíněné pohledávky pro případ, že bude nucena plnit zajištěnému věřiteli na místo dlužníka. Pokud takto zajištěnou pohledávku uplatnil v insolvenčním řízení přihláškou i její nositel (zajištěný věřitel), podmíněně přihlášená pohledávka této třetí osoby se nezařadí na přezkumné jednání po dobu, pokud v insolvenčním řízení uplatňuje pohledávku přihláškou věřitel (ust. § 191 odst. 1 InsZ).

Za druhé, jestliže třetí osoba plnila nositeli zajištěné pohledávky v průběhu insolvenčního řízení, je oprávněna navrhnout insolvenčnímu soudu, aby rozhodl o vstupu této třetí osoby do insolvenčního řízení na místo věřitele, jemuž bylo touto třetí osobu plněno, a to v rozsahu poskytnutého plnění. Pro vstup třetí osoby do insolvenčního řízení

---

²¹⁷ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb. Op. cit. s. 317*

²¹⁸ Například ručení společníka v.o.s. (ust. § 76 odst. 1 ObchZ, § 110 odst. 2 ZOK, § 111 ZOK).

potom platí přiměřeně ust. § 18 InsZ s tou výjimkou, že takový návrh může podat též třetí osoba.²¹⁹

7.5.2. Zpětvzetí přihlášené pohledávky

Podle ust. § 184 odst. 1 InsZ věřitel, který podal přihlášku pohledávky, může kdykoli v průběhu insolvenčního řízení vzít přihlášku pohledávky zpět zcela nebo zčásti (tj. jen v rozsahu některých z přihlášených pohledávek nebo jejich částí). Protože věřitel není v dispozici s přihláškou pohledávek žádným způsobem omezen, může vzít zpět pohledávku nejen věřitel, jenž ji podal, ale též věřitel, na něhož se hledí jako na věřitele přihlášeného.²²⁰

Je-li přihláška pohledávky vzata zpět, vezme to insolvenční soud na vědomí usnesením, které zvláště doručí přihlášenému věřiteli, dlužníkovi a insolvenčnímu správci. Toto rozhodnutí je doručováno prostřednictvím vyhlášky dle ust. § 71 odst. 1 InsZ (tj. zveřejněním v insolvenčním rejstříku). Odvolání proti tomuto rozhodnutí může podat jen věřitel, nebo osoba, která podala návrh na vstup do řízení na místo věřitele (ust. § 183 odst. 2 InsZ). Právní mocí tohoto rozhodnutí věřitelova účast v řízení končí.

V případě, že důvodem ke zpětvzetí přihlášky věřitelem došlo z toho důvodu, že pohledávka byla uspokojena některou z osob, od kterých může věřitel požadovat plnění podle ust. § 183 odst. 1 a 2 InsZ (např. zástavní dlužník, ručitel či spoludlužník), má insolvenční soud, poté co obdrží návrh na zpětvzetí přihlášky, povinnost vyrozumět o zpětvzetí přihlášky osobu, která věřitele uspokojila, a umožnit jí poskytnutím lhůty vstoupit do řízení na místo věřitele. Usnesení o tom, že zpětvzetí přihlášky pohledávky věřitele bere soud na vědomí, soud vydá až po uplynutí lhůty určené osobě, která věřitele uspokojila, tedy poté, co již bude jasné, v jakém rozsahu osoba do řízení vstoupila na místo dosavadního věřitele.

---

²¹⁹ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb. Op. cit. s. 318*

²²⁰ Například dle ust. § 275 InsZ se považuje pohledávka manžela dlužníka vzniklá po prohlášení konkursu vypořádáním společného jmení manželů za přihlášenou pohledávku a uspokojí se stejně jako tyto pohledávky.

7.5.3. Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu

Podle ust. § 184 odst. 2 InsZ má věřitel, který vezme přihlášku pohledávky zpět proto, že ji uspokojila některá z osob, od kterých může požadovat plnění podle ust. § 183 odst. 1 a 2 InsZ, to uvede ve zpětvzetí přihlášky. Pokud by tak neučinil, vystavuje se riziku povinnosti k náhradě škody či jiné újmy, pokud by tímto jednáním vznikla.

Protiprávnost jednání škůdce tedy spočívá v porušení relativních práv poškozeného, která jsou chráněna insolvenčním zákonem. Vzhledem k tomu, že insolvenční zákon neupravuje další podmínky, bude se odpovědnost za škodu řídit ust. § 420 ObčZ, resp. ust. § 2909 a násl. NOZ. Jedná se tedy o odpovědnost subjektivní, tj. za zavinění, kdy se zavinění presumuje a důkazní břemeno nedostatku zavinění je plně na škůdci.

7.5.4. Škoda nebo jiná újma

Pokud jde o výši škody nebo jiné újmy, zůstává její vyčíslení na poškozeném. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje.

7.5.5. Uplatnění nároku na náhradu škody

Spor o náhradu škody vzniklou porušením informační povinnosti o uspokojení pohledávky při zpětvzetí přihlášky podmíněné pohledávky není incidenčním sporem²²¹, neboť jde o individuální nárok poškozeného (nikoliv o nárok majetkové podstaty) vůči věřiteli.

Tento nárok je uplatnitelný mimo rámec insolvenčního řízení i po jeho skončení. K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ust. § 7a písm. d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (ust. § 7b odst. 4 InsZ).

7.5.6. Promlčecí doba

Insolvenční zákon nestanoví žádnou zvláštní promlčecí lhůtu, uplatní se tudíž subsidiárně úprava v občanském zákoníku.

---

²²¹ Srovnej ust. § 159 InsZ

Vzhledem k tomu, že běh promlčecích lhůt není bezprostředně vázán na skončení insolvenčního řízení²²², bude třeba, aby věřitel uplatnil svůj případný nárok vůči dlužníkovi a jeho ručitelům co nejdříve.

---

²²² Srovnej ust. § 37 odst. 4 InsZ

8. Náhrada škody nebo jiné újmy v případě osob povinných poskytnout součinnost

8.1 Odpovědnost osob povinných poskytnout součinnost za škodu nebo jinou újmu v případě neposkytnutí součinnosti insolvenčnímu správci (§ 44 InsZ)

8.1.1. Součinnost povinných osob a orgánů veřejné správy a její rozsah

Pro efektivní výkon funkce insolvenčního správce je zapotřebí součinnosti jak ze strany účastníků insolvenčního řízení, tak i ze strany dalších, na insolvenčním řízení přímo nezainteresovaných, osob a orgánů veřejné správy. Tato součinnost je významná v souvislosti s povinností insolvenčního správce ověřit rozsah majetku dlužníka, zejména k vyhotovování soupisu majetkové podstaty podle ust. § 217 InsZ.

Insolvenční zákon v ust. § 43 odst. 1 uvádí demonstrativní výčet²²³ povinných osob a orgánů a současně poskytuje insolvenčnímu správci, jakožto zvláštnímu procesnímu subjektu, oprávnění vystupovat vůči povinným osobám nebo orgánům přímo, tj. bez nutnosti obracet se na ně prostřednictvím insolvenčního soudu. Tomuto oprávnění odpovídá povinnost oprávněných osob poskytnout insolvenčnímu správci na jeho písemnou žádost bez zbytečného odkladu součinnost.

Podle ust. § 43 odst. 2 InsZ tato součinnost spočívá v tom, že povinné osoby a orgány jsou povinny insolvenčnímu správci poskytnout údaje o majetku dlužníka a některé další údaje, které jsou nutné pro výkon správy, a to ve stejném rozsahu, v jakém by je poskytly přímo dlužníku (např. výpisy z účtů a z jiných evidencí majetku). Navíc, povinné osoby a orgány jsou povinny insolvenčnímu správci bez zbytečného odkladu zapůjčit nebo vydat listiny nebo jiné věci, které mohou sloužit ke zjištění dlužníkovy majetku. V případě údajů vedených v elektronické podobě splní povinné osoby a orgány svoji povinnost poskytnout součinnost tím, že k nim insolvenčnímu správci umožní dálkový přístup.

Součinnost se poskytuje bezplatně, avšak nejde-li o orgány veřejné správy, přísluší tomu, kdo součinnost poskytl, právo na náhradu s tím spojených hotových výdajů. Náhrady

---

²²³ Pro úplnost je nutné dodat, že podle ust. § 128 OSŘ má každý (tedy nejen osoby a orgány uvedené v ust. § 43) povinnost bezplatně na dotaz sdělit (insolvenčnímu) soudu skutečnosti, které mají význam pro (insolvenční) řízení a rozhodnutí.

hotových výdajů povinných osob jsou pohledávkami za majetkovou podstatou, pokud vznikly po rozhodnutí o úpadku.²²⁴

Rozsah potřebné součinnosti je stanoven v ust. § 44 odst. 1 InsZ pouze demonstrativně a není proto vyloučeno, aby se insolvenční správce ve smyslu ust. § 43 InsZ obrátil na povinné osoby a orgány i s jinými požadavky než zde uvedenými. Rovněž tak insolvenční správce může uplatnit právo na součinnost i vůči subjektům v ust. § 44 odst. 1 InsZ neuvedeným. Při formulaci svých požadavků vůči povinným osobám a orgánům však musí mít insolvenční správce vždy na zřeteli zásady insolvenčního řízení [zejména ust. § 5 písm. a) a c) InsZ] a svého oprávnění nesmí nadužívat.²²⁵

Na žádost orgánů a osob, od nichž vyžaduje součinnost, doloží insolvenční správce své ustanovení do funkce rozhodnutím insolvenčního soudu. Z povahy insolvenčního řízení je nepochybné, že povinná osoba musí poskytnout insolvenčnímu správci součinnost bez ohledu na to, zda rozhodnutí o úpadku dlužníka (s nímž se pojí rozhodnutí o ustanovení správce do funkce ve smyslu ust. § 136 odst. 2) již nabylo právní moci či nikoliv.²²⁶

8.1.2. Odpovědnost za škodu nebo jinou újmu

Podle ust. § 44 odst. 3 InsZ osoby a orgány, které jsou povinny poskytnout součinnost insolvenčnímu správci (zejména dle ust. § 43 a § 44) a nově též insolvenčnímu soudu (při nesplnění povinnosti dle ust. § 128 OSŘ), odpovídají za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobily, v případě, že tuto součinnost neposkytly řádně a včas. Odpovědnost vzniklou porušením jejich právních povinností podle insolvenčního zákona bude třeba posuzovat buď podle ust. § 420 a násl. ObčZ (do 31. 12. 2013) nebo podle ust. § 2910 a násl. NOZ (od 1. 1. 2014). Předpokladem pro vznik odpovědnosti je porušení právní povinností (uložené insolvenčním zákonem nebo soudem), způsobená škoda (např. věřitelům nebo na majetkové podstatě dlužníka), příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a způsobenou škodou, a zavinění.

Na rozdíl od ust. § 9e ZKV, který výslovně omezil okruh poškozených osob na věřitele, insolvenční zákon výslovně neupravuje, vůči komu vzniká odpovědnost

---

²²⁴ Ust. § 168 odst. 2 písm. j) InsZ

²²⁵ MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb. Op. cit. s. 97*

²²⁶ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 107*

povinného subjektu, jenž porušil své povinnosti týkající se součinnosti. Bude tedy záležet i na způsobu řešení insolvence, neboť ne ve všech případech bude mezi opožděným poskytnutím součinnosti a nižší mírou uspokojení příčinná souvislost.

Jak správně uvádí Kozák²²⁷, uvedená koncepce je poněkud nadbytečnou s ohledem na možnost dovodit stejnou úroveň odpovědnosti na základě obecné úpravy odpovědnosti za škodu způsobenou porušením právní povinnosti. Její výslovné zařazení do ust. § 44 odst. 3 InsZ jako speciální úpravy však může být používáno jako argument insolvenčního správce, kterým by měl poučit povinnou osobu o jejich povinnostech ve vztahu k žádosti insolvenčního správce o součinnost.

8.1.3. Možnost exkulpace

Obecná úprava odpovědnosti za škodu způsobenou právní povinností (zde porušením povinnosti podle insolvenčního zákona) je odpovědností za škodu způsobenou zaviněným porušením povinnosti. Zavinění je v tomto případě presumováno, tj. předpokládá se, že ten, kdo škodu způsobil, ji i zavinil a je na něm, aby prokázal, že škodu nezavinil. Bude tedy na povinné osobě nebo orgánu, aby v případě nesplnění své povinnosti podle ust. § 43 nebo § 44 InsZ (event. § 128 OSŘ) prokázaly, že tím způsobenou škodu nezavinily (ust. § 420 odst. 3 ObčZ, resp. § 2911 a 2912 NOZ).

8.1.4. Škoda nebo jiná újma

Pokud jde o výši škody nebo jiné újmy, zůstává její vyčíslení na poškozené druhé smluvní straně. Insolvenční zákon ji žádným způsobem nestanoví a ani nelimituje. Nicméně lze konstatovat, že co se týče škody způsobené věřitelům, bude se jednat především o menší míru uspokojení věřitelů v rámci konkursu jako jednoho ze způsobů řešení insolvence. Výši škody v takovém případě bude možné obvykle vyčíslit až tehdy, když bude zřejmý rozsah uspokojení věřitelů v rámci konkursu.

---

²²⁷ KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář. Op. cit. s. 107*

8.1.5. Uplatnění nároku na náhradu škody

Spor o náhradu škody způsobené porušením povinností uvedených osob a orgánů poskytnout součinnost insolvenčnímu správci není incidenčním sporem, neboť jde o individuální nárok poškozeného (nikoliv o nárok majetkové podstaty).

Tento nárok je uplatnitelný mimo rámec insolvenčního řízení i po jeho skončení. K projednání a rozhodnutí o žalobě na náhradu škody nebo jiné újmy bude s ohledem na ust. § 7a písm. d) InsZ krajský soud, u něhož se vede insolvenční řízení (ust. § 7b odst. 4 InsZ).

8.1.6. Promlčecí doba

Insolvenční zákon nestanoví žádnou zvláštní promlčecí lhůtu, uplatní se tudíž subsidiárně úprava v občanském zákoníku.

Vzhledem k tomu, že běh promlčecích lhůt není bezprostředně vázán na skončení insolvenčního řízení²²⁸, bude třeba, aby věřitel uplatnil svůj případný nárok vůči dlužníkovi a jeho ručitelům co nejdříve.

---

²²⁸ Srovnej ust. § 37 odst. 4 InsZ

Závěr

V předkládané práci jsem se pokusil podat ucelený rozbor problematiky odpovědnosti za škodu podle insolvenčního zákona. Závěry, k níž jsem přitom dospěl, lze shrnout následovně:

1. Systematika úpravy institutu odpovědnosti za škodu podle insolvenčního zákona, jenž je předmětem rozboru v obecné části práce, je velmi komplikovaná. To je dáno zejména tím, že insolvenční zákon podléhá koncepci, podle níž základem soukromoprávní úpravy společenských vztahů je občanský zákoník. Insolvenční zákon tak upravuje pouze základ odpovědnosti za škodu a otázky jim neupravené je nutné řešit podle občanského zákoníku, případně i podle obchodního zákoníku. Další komplikace přinesl nový občanský zákoník, který zavedl změny jak terminologické, tak i systematické. Tyto změny jsou natolik zásadní, že v některých případech může mít protiprávní jednání škůdce podřaditelné pod stejnou skutkovou podstatu jiný charakter a tudíž i jiné právní následky v závislosti na tom, zda se uplatní předchozí nebo nová občanskoprávní úprava.

2. Zatímco obecné skutkové podstaty odpovědnosti za škodu uvedené v občanském zákoníku nestanoví žádná omezení na osobu škůdce či osobu poškozeného, jednotlivé skutkové podstaty odpovědnosti za škodu uvedené v insolvenčním zákoně v naprosté většině okruh osob škůdce či osob poškozených zúžují. Ti jsou insolvenčním zákonem označováni různě a jejich přesná identifikace není vždy jednoznačná. Přesto však je z tohoto pohledu dosah institutu odpovědnosti za škodu upraveného v insolvenčním zákoně velmi široký. To se týká zejména tzv. 3. osob. Z hlediska osoby škůdce se jedná o tzv. osoby povinné poskytnout součinnost insolvenčnímu správci. Z hlediska osoby poškozené insolvenční zákon v řadě případů poskytuje ochranu i osobám odlišným od osoby dlužníka či věřitele.

3. Insolvenční zákon neobsahuje definici škody a proto se při výkladu tohoto pojmu uplatní vymezení poskytované doktrínou, soudní praxí a nově i novým občanským zákoníkem jako újma na jmění. Pojem škoda používá insolvenční zákon buď samostatně, nebo ve spojení „škoda nebo jiná újma“. Přestože v naprosté většině případů je pojem „jiná újma“ nutné v kontextu odpovědnostního práva vyložit jako odpovědnost za nemajetkovou újmu (např. újmu na pověsti apod.), ve dvou případech (ust. § 99 a 254 InsZ) však insolvenční zákon vymezuje rozsah nahrazované škody takovým způsobem, že jde

nepochybně o zúžení i proti rozsahu skutečné škody. Výraz „nebo jinou újmu“ tím zcela ztrácí smysl, protože takto vymezená škoda nepřesahuje rámec majetkové újmy, naopak nemusí celou majetkovou újmu pokrýt.

4. Insolvenční zákon upravuje skutkové podstaty odpovědnosti za škodu, které jsou založeny jak na objektivním, tak i subjektivním principu. Oproti očekávání však případy objektivní odpovědnosti kupodivu tvoří menšinu. Liberační důvody jsou stanoveny většinou v insolvenčním zákoně, v ojedinělých případech je nutné aplikovat obecné liberační důvody stanovené v občanském zákoníku nebo obchodním zákoníku. Insolvenční zákon však neobsahuje případy, kdy poškozený prokazuje i škůdcovo zavinění, dovolávají-li se jeho úmyslu, a ani případy absolutní objektivní odpovědnosti, kdy je liberace vyloučena.

5. Přestože u naprosté většiny skutkových podstat odpovědnosti za škodu upravených v insolvenčním zákoně se pro stanovení parametrů promlčecí doby se použije obecná úprava obsažená v občanském, resp. obchodním zákoníku, insolvenční zákon v některých případech zavádí úpravu speciální. Tato úprava, pokud se týká délky promlčecí doby, je však ve srovnání se stávající občanskoprávní úpravou výrazně přísnější. Odlišné a problematické je rovněž stanovení počátku běhu promlčecí lhůty.

6. Uplatnění nároku na náhradu škody je silně ovlivněno specifiky insolvenčního řízení. Oprávněný tak musí velmi pečlivě vážit, jakého charakteru je způsobená škoda a kdo je osoba škůdce a podle toho volit správný způsob uplatnění svého nároku.

Seznam použitých zkratk

HZ	zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, nahrazený zákonem č. 513/1991 Sb., obchodním zákoníkem
InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
InsSpr	zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích
Listina	usnesení předsednictva ČNR o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, uveřejněného pod č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
NS ČR	Nejvyšší soud České republiky
ObčZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
PETL	Principles of European Tort Law (Principy evropského deliktního práva)
Sb.	Sbírka zákonů
sp. zn.	spisová značka
TrŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
TrZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ZKV	zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ZPr	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
Ústava	zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Seznam použité literatury

Učebnice a systémy

- PELIKÁNOVÁ, I. Obchodní právo. 5. díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 356 s., ISBN 978-80-7357-714-8
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. 1. svazek.* 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, 432 s., ISBN 978-80-7478-326-5
- WINTEROVÁ, A. a kol., *Civilní právo procesní*, 6. vydání. Praha: Linde Praha, 2011, 711 s., ISBN 978-80-7201-842-0

Komentáře, poznámková vydání zákonů a materiálie

- DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s., ISBN 978-80-7400-107-9
- ELIÁŠ, K. a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek.* 5. vydání Praha: Linde Praha, a.s., 2008, 1391 s., ISBN 978-80-7201-687-7
- HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1504 s., ISBN 978-80-7400-555-8
- KOTOUČOVÁ, J. a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, 1076 s., ISBN 978-80-7179-595-7
- KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A., PACHL, L., *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář.* Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2008, 1272 s., ISBN 978-80-7357-243-3
- MARŠÍKOVÁ, J. a kol., *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy ve znění zákonů č. 69/2011 Sb. a č. 73/2011 Sb..* Praha: Leges, 2011, 800 s., ISBN 978-80-87212-75-2
- MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy.* 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s., ISBN 978-80-87576-80-9
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 1516 s. ISBN 978-80-7478-630-3
- ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M., *Občanský zákoník I, II,* 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, 548 s., ISBN 80-7357-149-8

Články a monografie

- HAVEL, B. Smlouvy o vzájemném plnění podle insolvenčního zákona. *Obchodněprávní revue*, 2009, č. 6, s. 155, ISSN 1803-6554

- HÁSOVÁ, J., MORAVEC, T. *Insolvenční řízení*. Vydání první. Praha: C. H. Beck, 2013, 280 s., ISBN 978-80-7400-459-9
- KOBLIHA, I., ELISCHER, D., HOCHMAN, J., HUNJAN KOBLIHOVÁ, R., TULÁČEK, J. *Náhrada škody podle občanského a obchodního zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona. Praktická příručka*. Praha: Leges, 2012, 390 s., ISBN 978-80-87212-97-4
- MARŠÍKOVÁ, J. Je správce konkursní podstaty povinen uspokojit pohledávku za podstatou včetně úroků z prodlení? *Noviny pro konkurs a vyrovnání*, 2005, č. 3, ISSN 1213-4023
- POHL, T., Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona, *Bulletin advokacie*, 2010, č. 7-8, s. 33-4, ISSN 1210-6348
- PRAŽÁK, P.. Má institut právní odpovědnosti v návrhu nového občanského zákoníku jasnou koncepci? *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck. 2012, č. 3, s. 101-105. ISSN 1210-6410
- PRAŽÁK, P. Recentní pohled na teoretické koncepce právní odpovědnosti. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013, roč. 21, č.1, s. 83 – 94, ISSN 120 – 9126
- ŘEHÁČEK, O., Právní důsledky soupisu majetku třetích osob do majetkové podstaty dlužníka v insolvenčním řízení a možnosti právní obrany, *Bulletin advokacie*, 2011, č. 6, s. 33, ISSN 1210-6348
- SALAČ, J. *Rozpor s dobrými mravy a jeho následky v civilním právu*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 320 s., ISBN 80-7179-914-9

Přehled použité judikatury

Rozhodnutí vrchních soudů

- Usnesení Vrchního soudu ze dne 9. 6. 2011, sp. zn. KSPH 36 INS 8444/2010, 1 VSPH 113/2011, publikované in Soudní judikatura, 2011, č. 9, s. 737
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 Cmo 380/2005 ze dne 5. prosince 2006, publikovaný in Obchodní právo, 2007, č. 3, s. 20

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 11. 1967, sp. zn. 6 Cz 170/66, uveřejněný pod číslem 111/1967 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek NS, s. 634
- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj 87/70, publikované pod č. 55/1971 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek NS, s. 151
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 1990, sp. zn. 1 Cz 59/90, uveřejněný pod číslem 21/1992 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek NS, s. 235
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 1998, sp. zn. 2 Odon 86/1997, uveřejněný pod číslem 58/1998 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek NS, s. 456
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 1998, sp. zn. 2 Odon 86/1997, dostupný na www.nsoud.cz
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 379/2001, uveřejněný pod číslem 56/2004 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, dostupný na www.nsoud.cz
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 30 Cdo 2033/2002, dostupný na www.nsoud.cz
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2004, sp. zn. 29 Cdo 3064/2000, uveřejněný pod číslem 24/2006 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek NS, s. 221, dostupný na www.nsoud.cz
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 33 Odo 236/2005, dostupný na www.nsoud.cz
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 8. 2010, sp. zn. 30 Cdo 479/2010, dostupný na www.nsoud.cz
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 NSČR 2/2010, dostupný na www.nsoud.cz
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 26 Cdo 45/2010, dostupný na www.nsoud.cz

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 4 Nd 304/2010, uveřejněné pod č. 98/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, s. 980, dostupné na www.nsoud.cz
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. 29 NSČR 15/2010, uveřejněné pod č. 10/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, s. 138, dostupné na www.nsoud.cz
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 2. 2011, sp. zn. 21 Cdo 85/2010, dostupný na www.nsoud.cz
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2012, sp. zn. 23 Cdo 2713/2009, dostupný na www.nsoud.cz
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, dostupný na www.nsoud.cz
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1962/2013, dostupný na www.nsoud.cz

Rozhodnutí Ústavního soudu

- Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05, uveřejněný pod č. 47/2007, s. 353, dostupný na nalus.usoud.cz
- Nález Ústavního soudu ze dne 21. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 548/11. uveřejněný pod č. 119/2011, s. 729, dostupný na nalus.usoud.cz

Liability for damages under the Insolvency Act

Abstract

The aim of the thesis is, based on analysis of the institute of liability for damages in the Insolvency Act and related legislation, to characterize the institute of liability for damage in insolvency law and to define its position within the system of sanctions, to identify links to private and public (including criminal) legal norms, to present concrete examples from existing case law to address some unclear areas of existing arrangements and to identify and to describe changes resulting from the new regulation of the institute of liability for damages in the new Civil Code.

The thesis is divided into two parts, the general (conceptual) and specific (critical).

The general part is divided into four chapters. Chapter one summarizes the theoretical background of the institute of liability for damages. Chapter two provides an overview of the general private law liability for damages and fundamental differences on liability for damages in the old and the new Civil Code. The third chapter is devoted to a specific rules on liability for damages in the Insolvency Act. Chapter four discusses the different possibilities of a claim for damages or other harm.

The special part is devoted to analysis of the facts of liability for damage governed by the Insolvency Act. Individual facts of case are systematically broken down by harmer into four main chapters. A detailed analysis of each fact of case is copried of of individual assumptions of liability for damage, a description of the claim for damages and the definition of the limitation period.

Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona

Abstrakt

Cílem práce je, na základě analýzy úpravy institutu odpovědnosti za škodu v insolvenčním zákoně a související legislativy, charakterizovat úpravu institutu odpovědnosti za škodu v insolvenčním zákoně a vymezit jeho postavení v systému sankcí, identifikovat vazby na soukromoprávní i veřejnoprávní (včetně trestněprávních) právní normy, na konkrétních příkladech z existující judikatury ukázat způsoby řešení některých nejasných oblastí stávající úpravy, a identifikovat a popsat změny, které vyplývají z nové úpravy institutu odpovědnosti za škodu v novém občanském zákoníku.

Práce je rozdělena na dvě části, obecnou (koncepční) a zvláštní (kritickou).

Obecná část je rozdělena do čtyř kapitol. Kapitola první shrnuje teoretická východiska institutu odpovědnosti za škodu. Kapitola druhá obsahuje přehled obecné soukromoprávní úpravy odpovědnosti za škodu a základních rozdílů úpravy odpovědnosti za škodu ve starém a novém občanském zákoníku. Kapitola třetí je věnována zvláštní úpravě odpovědnosti za škodu v insolvenčním zákoně. Kapitola čtvrtá rozebírá možnosti uplatnění nároku na náhradu škody nebo jiné újmy.

Zvláštní část je věnována rozboru skutkových podstat odpovědnosti za škodu upravených insolvenčním zákonem. Jednotlivé skutkové podstaty jsou systematicky členěny podle osoby škůdce do čtyř hlavních kapitol. Pro každou skutkovou podstatu je proveden detailní rozbor jednotlivých předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu, popis způsobu uplatnění nároku na náhradu škody a vymezení promlčecí doby.

Klíčová slova:

insolence, odpovědnost, náhrada škody

Key Words

insolvency, liability, damages